Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Praedicatorum Friburgensium lector - Cod. Ettenheim-Münster 191

Weisser, Philipp

[S.l.], 1628-1929

Commentaria in libros categoriarvm Aristotelis

urn:nbn:de:bsz:31-117415

Visual Library

COMMENTARIA IN LIBROS CATEGORIARUM ARISTOTELIS.

Incepta 14. Anno Dñi M.D.XIX Maij.

Proœ

PRODEMIUM BREVE

Expeditis 5. Vnitbus q̄ ad intelligendū p̄sentem tractatū Categoriarū sive p̄dicamentorum nēsa erant, restat, ut de ipsis Pdicamentis agamus. Cæterum antequā hoc fiat prius aliqua quasi Prolegomina quàm brevissima p̄ponemus.

Et imprimis quærit hîc Quisnam sit Autor huius ēpis de pdicamentis, res n. hæc inter aliquos dubia ē, sed cōis iam opinio obtinuit Artem esse huius ēpis Inventorem et Autorem ut ait Caietanus in præmio huius libri. Nec rōe destitutā ē hæc cōis opinio, qa ut ait Boetius, hic tractatus multū redolet Artis stylum, sibi q̄ quam ptm similis ē Artis in illo; unde audiendi non sunt illi q Argitam Tarentinū huius ēpis Autorem constituunt. Et qa iam Artis mentio facta ē, placet hic aliqd in eius laudem de vita et ingenio dicere breviter.

Fuit igr Artes nōe Macedo, Patria Stagites Parentes habuit Nicomachum et Vortiadem post militiam quā p aliq annos in fabrici tū marte exercuerat, Socratis disciplinæ se tradidit, eius p 3. annos operam dedit. Socrate vero à senatu Athenieuri interfecto, Platonis Accadamiā intravit, illū q p 20. annos docentem avidissime audivit.

Post

Post hoc tpis spatium iam virtutum et doctrinae fama celebris a Philippo Macedonum Rege patre Alexandri M. ut filium Alexandrum vitae et litteris imbueret, fuit evocatus, quem cum 7. annis instituisset, Athenas profectus est ibique Lyceum aperuit, philosophiamque publice docuit ferre per 13. annos cum magna utilitate et admiratione. Tandem Euboe ad annum aetatis ut referunt 63. quemiens defunctus. Quo genere mortis interierit dubium est pro quo ad amasserentes illum ob maerorem ac conceptum desperabundum interiisse, eo quod non potuerit diu multumque laborando deprehendere causam quaestionis in die Euripi reciprocantis, et huius rei causa se in mare praecipitasse, his verbis. Quia non potui comprehendere te, tu comprehende me. Sed horum sententiae pauci adstipulantur cum in aliis gravissimis legamus saepius, Artem in hora mortis suae, dolore commotum et lachrymis suffusum gratiam primi et supremi Entis invocasse his verbis. O Ens Entium miserere mei. Fuit Artes ingenio plane divino et admirabili in quo ut Alberti Magni natura totum quod potuit ostendit, cuius ingenii subtilitatem acumen et felicitatem admiratus Plato eum solebat vocare mentem et Philum Veritatis. nam si eum forte a Gymnasio abesse contigisset mox acclamabat Plato, ubi est mens et philus veritatis? quod tu non est cuiquam Praeceptoris praeconium.

Fuit

Fuit et Artes praeter doctrinam bonis moribus et virtutibus ornatus, quod vel ex eo colligi potest, quod fuerit in praeceptorem Alexandri Magni institutus. Plura possemus hic in eius laudem dicere, nisi nos temporis angustia filum abrumpere cogeret. Haec sufficiant de laude Artis cui pro inventione operis gratias agimus immortales.

Etymologia Praedicamenti.

Opus hoc communiter intitulatur de decem Categoriis; quod vocabulum licet ex sui prima impositione sigeret factam accusationem in iudicio, ab Arte tamen licentia philosophica est translatum ad sigdam praedicationem quae inter suprema genera species et individua intercedit.

Divisio Operis.

Divisit Artes totum opus in 3. partes principales, in Ante categorias; Categorias; et Post categorias. Sive ut Latinis termi: utamur. In Antepraedicamentis; Praedicamenta, et Postpraedicamenta. In Antepraedicamentis tradit, definitiones aequivocorum, univocorum, et denominativorum. et ea quae sunt communia omnibus praedicamentis. In Praedicamentis cuiusque Categoriae sive praedicamenti naturam seorsim declarat. In Postpraedicamentis explicat ea quorum aliquo modo meminerat in Praedicamentis. Et de his 3tus Partibus nos cum illo et agemus.

Quaeri potest 2o circa hunc librum an ad logicam spectet de praedicamentis, et de illis, quae Artes in hoc libro tradidit? aliqui negant sed nonnulli alii affirmant, cuius rationem optimam adstruit Caietanus in praemio huius libri. Quia Dialectica officium est dirigere

& tractare

3. mentis

3. mentis operationis, sed quia operatio mentis quae est simpli-
cium apprehensio non potest dirigi nisi per tractationem
praedicamentorum. ergo ad logicam spectat agere de
praedicamentis. probatur minor. quia operatio mentis est simpli-
cium apprehensio, ergo debet dirigi per res simplices,
sed res simplices tractantur in praedicamentis. ergo praedicamenta
dirigunt 3. mentis operationem. sicut enuntiatio
rationem, et argumentatio rationem.
Quaeritur 3o Quidnam sit obiectum huius libri
Ad hoc R. 1o Obiectum materiale esse ipsas res quae in
praedicamentis collocantur, ut substantia, quantitas, quali-
tas &c: in quarum rerum cognitione prout res
sunt non sistit Dialecticus, sed considerat ea
in ordine ens rationis, scilicet in ordine ad rationem in-
tentionem generis et speciei, sensibilis et praedicati. Ratio
huius Rationis petenda est ex dictis supra de obiecto
materiali.
Et quamvis logica demonstret passiones
de ipsis rebus quae in praedicamentis ponantur, ut patebit,
quia tamen hoc facit sub ratione formali entis logici ex
eo non sequitur ipsas res esse obiectum formale huius lib.
sed potius Ens rationis dissertivum.
Ex hoc R. 2o. Obiectum formale huius tractatus est
Ens rationis logicum, sive ens rationis ad bene disse-
rendum accommodatum, et hoc ens rationis est ratio in-
tentio sensibilis et praedicati, generis et speciei. probatur 1o. Obiectum
formale logicae est ens rationis dissertivum, ut supra
probatum. ergo et obiectum inadaequatum sive partiale
erit huiusmodi; consequentia patet, quia obiectum partiale
continet

Obiectum formale huius tractatus est Ens rationis logicum.

probatur.

quinque subtoto tamquam pars. patet 2o. Praedicamentum ut dicemus infra fuerit et coordinatio, seu series quaedam generum et specierum et individuorum, subiecti et praedicati. sed genus et species subiectum, et praedicatum, immo et ipsa coordinatio horum fuerit et quod rationis; ergo totum fuerit huius tractatus, erit ens rationis. Rx. 3o.

Obiectum secundarium sunt ipsae res.

Obiectum secundarium esse voces et nomina.

Patet haec quia et in vocibus tamquam in signis requiruntur et istae 2ae intentiones logicales, et dimole ratio aequivocorum non in rebus tantum, sed et in vocibus reperitur. attamen quia haec omnia considerat logicus in ordine ad ens rationis, illud erit obiectum fuerit eius et non voces vel nomina. licet fatendum sit logicam multum indigere vocibus tum ad exprimendos proprios conceptus tum ad percipiendos alienos. Quare non placent hic Conniburicenses dicentes principaliter materiam huius operis esse voces et non res, contrarium non nolis dicendum videtur, quia primaria intentio huius operis est addunare ad 10. genera, omnia entia dispersa et ea ordinate distinguere secundum suis proprietatibus illustrare et sic intus quam operam dirigere. Et quia res non coadunantur cum iis conditionibus quas habent a parte rei, sed ut sunt acceptae per intellectum et ut stant sub simplici apprehensione intellectus, et res sic acceptae nil aliud sunt quam per intellectum verbum mentis conceptae; vel quod idem est, res conceptibus simplicibus conceptae et huiusmodi res et per voces incomplexas seu termini simplices significentur ideo dici solet caeteris intentionem huius operis esse tractare de vocibus incomplexis. non tamquam de principaliter materia, sed ut sunt significativae rerum simplicium quae in praedicamentis collocantur, et sic res locum principalem materiae obtinebunt. res non quae est homo ponitur in praedicamento substantiae ut res est, haec vero

voce

vox tm ponit tm, in qtm significat illam rem q in
pdtmto ponit q certe nimis pcipuum e. Et si hoc forte
velint Conuiliceuses illis non refragamur.
Et quamuis haec explicatio admitti qit, tn sciendum
e qsideratione de vocibus non pvenire ex in-
tentione logicae, sed potius ex necessitate qa res
simplices simplice apprehensione qceptas non nisi
verbis exprimimus vocibus docemus et coadunamus;
si n. haec absq. verbis exterioribus pficere
possemus solo sermone interiori qtenti aut q alia
signa haec fieri possent, non indigeremus vo-
cibus; et pptea si qrat an de vocibus an de rebus hic
principaliter agat, Rdm e de rebus non tn
absolute, sed in complexe conceptis. et simpli-
cibus vocibus sigtis.

Obiicies 3o Contra dicta. Ad metaphim
spectat agere de pdtmtis. go non ad logicum
spectare diximus recte. deinde, si esset logi-
ci negotii agere de pdtmtis esset mixe pp 3am
mentis opaem dirigenda, sed haec rao nulla e
q patet, qa 3a opao mentis neqt errare, et
qsqter non indiget regula go ad logicum
non spectat agere de pdtmtis.

R ad 3m Idem matter sumptum bene
posse spectare ad diversas scias. si tn ab ipsis
sub diversa sp rae qsideretur; licet go meta-
phicus qsideret pdtmta, non tn qsiderat ea sub
illa rae qua logicus. Metaphicus n. qsiderat illa
in qtm res sunt sub rae entis realis ibi sistendo

vel

vel in quantum diversas rationes entis realis induunt. at logicus considerat quidem illas res quae ponuntur in praedicato, sed non sistit in earum cognitione ut res sunt, sed in quantum aptae sunt subiici et praedicari et in quantum induunt rationem intentionem generis et speciei, per quod fiunt aptae ut possint ex iis bonae et verae construi definitiones. Ad rationem in argumento positum, Negando est min. Ad probationem responsum est supra distinguendo antecedens in ratione operationis mentis non potest esse error, falsitatis concedo antecedens, iste enim proprius est rationis operationis. Non potest esse error apprehensionis ita ut unum apprehendat pro alio nego antecedens.

Obiicies 20. In hoc tractatu agitur de aequivocis et univocis, sed aequivocatio tantum in vocibus reperitur non in rebus, non enim dicimus, res quae canis est aequivoca, sed haec vox, canis, aequivoca est.

R. Ja negando solis vocibus competere aequivocationem siquidem illa et in rebus reperitur ut infra videbimus. Et licet concederetur aequivocationem tantum esse in vocibus non ex inde sequeretur materiam quae ipsam esse voces huius operis. quia non propter voces est instituta haec disputatio sed propter res quae ordinate et complexe in praedicatis ponuntur. Et quaeritur quod ut vocibus incomplexis figuntur. Et quia removenda sunt aequivoca in praedicatis. Tunc est

quod

quod de aequivocis hoc loco tractetur.

QVAESTIO PRIMA DE ANTEPRAEDICAMENTIS ARTIS.

Dubium Primum An Artes rectè definierit Aequivoca. Vnivoca. et Denominativa?

Dubium

Defio ab Arte tradita Aequocorum. Aequoca

Defio Aequoci. dnr, quorum solum nomen est coe, sdm nomen vero, rao substae diversa; ut ho very et ho pictus; hoc n. solum nomen est coe, sdm nomen vero, rao substae diversa. Explicat defio.

Aequoca in primis diverso respectu et noia et res signant, dr n. nomen vel term: aliqs aequocus, qa signat plura sdm diversas raes, ut iste term: canis, signat canem caelestem, marinum, et terrestrem. Ipsa vero res dnr aequoca, non qa signant plura, sed qa signant unico vocabulo sdm diversas raes, ut sydus illud caeleste, piscis, et ait latrabile aequoca appellantur. Hinc est ut noia ista q plura ut plura signant, vocant aequoca aequocantia, res vero q talibus noibus signant, aequoca aequocata: et qa hic Artes intendit res ipsas adunare, ut stant sub conceptibus incomplexis seu simplicibus ideo a rebus ipsis hic incepit et definivit aequoca aequocata, non aequoca aequocantia, vel term: aequocos, de his n. egimus nos in sumulis dubio de dne terminorum pag: 60. Et hoc ipsum colligi pt ex Verbis defis traditae. Et ideo et non in singulari dixit, aequocum dr; sed aequoca

Si aequoca .um. dnr, eo q una res aequocans capax no est sine altera; oportet n. ad minus duas res significare uno noie, ut aequocao esse pt.

signt.

signanter quoq dixit Artes aequoca dnr
et non dixit, aequoca sunt, qa rebus non que-
nit aequocari ut sunt in rerum nāa, sed ut
sunt in vocibus; aequocari n. ꝑ supponit vo-
cari, q rebus ex vocibus quenit. Per li no-
men, non intelligit illud nomen de quo ac-
tum est in sumulis ꝑ ut distinguit ꝯtra ver-
bum et participium, qa et in illis reperit aequocatio,
sed sumit ꝑ voce significativa ad placitum q dr
nomen quasi notamen mentis. Li solum,
non excludit oīa distincta alia à nōie, qa
aequoca pnt habere aliqd cōie ꝑter nomen
dummodo tn non habeant aliqd cōie sdm il-
lud nomen ꝑ q important. Vel ut aut Caie-
tanus, dummodo rationem nōis cōiem non habe-
ant quo signt. Li rāo, non sumit hic ꝑ
defie, alias res generalissimae non possent
esse aequocae, eo q careant defie stricte sumpta.
sed sumit ꝑ ꝯceptu obiectivo significato ꝑ
nomen, q ꝯceptus in rebus habentibus defiem
est ipsa defio, in non habentibus nil aliud est
quam id q significat per nomen; li substae,
non sumit hic ꝑ ente q sumit ꝑ se, et ꝑ ut di-
stinguit ꝯtra accidens; sed sumit ꝑ ipsa
quidditate, seu essentia rei, ita q idem sit
rāo substae, ac rāo quidditatis: li sdm nomen,
refert ad rationem substae, qa non de quacumq
rāe substae aequocam est sermo, sed de illa
q in ~~illa~~ eis significat ꝑ nomen illud cōe in
in quo

li dicuntur.

li nomen.

li solum.

li rāo.

li substae.

li sdm nomen.

Li diversa.

in quo æquocant. Li diversa, non significant absolute diversitatem simpliciter, sed diversitatem secundum quid totalem vel partialem. ita ut sensus sit. Æquoca sunt quæ habent rationem vel penitus diversam; vel aliquo modo diversam. Et sic et intelligunt hic definiri à consilio æquoca; et non pure æquoca, quæ dicuntur æquoca à casu: ut gallus resp: hominis galli, et resp: galli gallinacii. sed æquoca in communi, quæ ut comprehendunt analoga, et sic pure æquocis quemlibet habere rationem penitus diversam, analogis vero diversam aliquo modo. Quæ explicatio potest colligi ex ipso Aristotele qui posuit exemplum non in puris æquocis, sed potius in analogis seu æquocis à consilio, quia homo pictus, et homo verus aliqualem saltem videntur habere rationem communem, quamquam et dici potest, hic tamen definiri æquoca; analogorum vero definiendum, quia mediant inter æquoca et univoca, colligendum esse ex definitione extremorum, in quo Aristoteles poterit excusari non ponens expressè definitionem analogorum. Est igitur sensus dictæ definitionis. Æquoca æquocata dicuntur illa entia quæ significant quidem uno nomine, sed secundum illud unum nomen, non habent unum conceptum, sed diversos, vel simpliciter, vel secundum quid; secundum diversum modum explicandi.

Definitio

Definitio Univocorum haec ē. Univo-
ca dr̄ quorum nomen cōe, et sim̄
nomen rāo substae eadem. ut ait, ho,
atq; bos. Cōe n. nōe utraq; actia nuncu-
pant et ē substa rāo eadem, p ut tali nōe
sigant, si qs n. assignet utriusq; raem, qd
utrumq; sit quo ait ē, et quatenus hoc
nōe sigeat, eandem assignavit raem.
ut ho in qtum ait ē vivens sensibile, bos
in qtum ait ē vivens sensibile. haec Artes.
Tota defio explicanda et intelligenda ē
sicut q cadens, exceptâ ultimâ parte,
et hic et ē sermo de univocis univoca-
tis. ideo n. et dr̄ in plurali, univoca.
Si eadem, dicit identitatem simpter, ita
q rāo univocatorum q attendit penes illud
nomen in quo identificant, sit totaliter
eadem, et nihil plus aut minus includat
unum quam aliquem in rāe illius nōis.
Et qdo dr̄ q rāo substae importata p nomen,
debeat esse eadem in univocatis, non ē
sensus q illa rāo debeat esse de qdditate,
sive essia univocatorum, alias tm̄ da-
rent univoca essia, q verum non videt,
cum dent et multa accidentia q univo-
ce pdtur de suis inferioribus; ut album
resp: Petri et Pauli univocum ē, et rāo
substae p si altu sgcta, non ē de essia
Petri, et Pauli, ut sit accidens 5ti pdtitis

q ut

Defio Univo-
corum.

Si, eadem.

q ut dictum est essentiae plane extinsecum est, sed intelligit illa parenta hoc modo, q se: illa ratio univocatorum debeat esse eadem totaliter, hoc est, ut identificet cum suis univocatis, sive essentialiter, sive accidentaliter, ut si quaerat quid est homo in genere significat per hoc nomen animal. R. quod sit vivens sensibile. Et rursum si quaerat quid est leo in genere animal, R. est vivens sensibile, ubi semper eadem ratio explicat ut patet. Sic et si quaerat quid sit Petrus in genere significat per hoc nomen albus, R. q sit ens habens colorem disgregativum visus, et ut si iterum quaerat quid sit paulus in genere albus. R. q sit ens habens colorem disgregativum visus, ubi semper eadem ratio secundum nomen importat, licet non sit de essentia petri et pauli.

Definitio Denominativorum.

Definitio Denominativorum hoc est.

Denominativa dicuntur quaecumque ab aliquo solo differentia casu secundum nomen habent appellationem; ut à Gramma Grammaticus, à fortitudine fortis.

Tria in denominatione reperiuntur.

Pro huius definitionis intelligentia ritum est in Denominatione tria esse, se: formam denominantem, rem denominatam, et ipsum denominativum.

Forma denominans.

1. Forma à qua res denominatur est v.g. albedo à qua res dicitur alba, et fortitudo à qua homo dicitur fortis

fortis. Res denominata ē sbm q ab illa forma tale dr, ut ho, lignū, lapis. &c. Denominativū ē ipsumet ens nōie gcreto sigtum ut album. Et hoc denominativū 2. modis pt sumi. 1o Pro denominativo denominato id ē p ipsa re sigta nōie gcreto. ut album. 2o pt sumi p denominativo denominate sc: p hac voce album. sicut et supra de æquocis et univocis diximus. Sunt itaq denominativa medium qd inter æquoca et univoca. univoca totū nomen et raem hnt eandem. æquoca hnt qdem idem nomen, raem vero diversam. Denominativa vero non hnt prorsus idem nomen, et eandē raem, sicut univoca. Item nec tlt prorsus nomen idem, raem adversum ut æquoca, sed tam nōie quā rae partim cum forma conveniunt partim ab ea dissentiunt, ut videre ē in albedine, et albo.

Res denominata.

2. Denominativum; quod 2. modis sumi potest.

Denominativa sunt medium inter Univoca et æquoca.

Tres condies petunt ad denominativa. 1a ē. quod habeant appellaem sbm nomen ab aliquo. 2o. quod differant casu ab illo à quo desumunt appellaem. 3a q solo casu differat. 1a condio nil ē aliud quam q denominativū debeat derivari ab aliqua forma denominante. 2a qdio q denominativū debeat differri à formae

Tres Conditiones ad denominativa petunt.

1a Conditio Denominativorum.

2a Conditio.

nāe

irrōe denominatis s casu in fine vocis, ut albedo et album, forma n. denominans desinit in do, denominatiuū in um, ut patet apte. Item sapiā et sapiens forma desinit in ia; denominatiuū in ens. 3a Conditio est q denominatiuū tm debeat differri casu à forma denominante et non sigcāe; si n. sigcāe differret iam plus quam casu differret, quare album et albedo idem sigant ēsiter. q si dicas denominatiua alio modo sigant quam formae denominatis, ut altū licet sigēt albedinē, tn alio modo illam importat quam formā denominans albedo. qa altū importat albedinem ut sto adiacentem; albedo eandem importat sed quasi afulsum à sto ut ꝯstat ex sumulis. qo denominatiua non solo casu differunt sed et in modo sigdi. R. ad hoc verū esse denominatiua tūc aliū modū sigdi quā denominantia; ex hoc tn non infert denominatiua non solo casu differre à denominantibus qa p li solo casu differentia, non excludit diuersus modus sigdi, iste n. diuersus modus sequitur diuersam differam casuū ex illi inseparabiliter annexus, sed tm excludit diuersa sigcāo, ita ut importet alia forma, siue ēsria, et hoc denominatiuis repugnat, non a diuersus modus sigdi, imo denominatiua necessario debent formā denominantem alio modo sigcāe, qa differunt casu à denominante, q differa semp adfert diuersū sigdi modū ut dictū est

3a Conditio.

Et p ulteriori hom notitia sciendu tripliciter posse derivari aliqua denominativa à forma 1o sdm rem tm, et non sdm vocem vel nomen, ut studiosus à virtute; idem n. sdm rem significant non tn sdm vocem. 2o. derivantur qdam à forma tm sdm vocem et non rem, ut officiosus ab officio, in qlus vocabulis initium qdem e idem, res a. sigta longe diversa. 3o. dicuntur qdam et sdm vocem et sdm rem ut granum à Grana, fortis à fortitudine; et hae denominativa sunt vere et ppria talia, et sunt definita hic. Priora vero duo optimo iure à rae denominativorum hic à Caietano excluduntur. Ex his inferr nomen denominativum esse term. concretum significans habentem formam, et formam habitam p modum formae hoc e p modum adiacentis sfis definitus explicatis sit,

Tripliciter Denominativa derivari pnt.

Denominativum dr Concretum.

Conclusio Prima

Defies Univocom, Aequivocom, et Denominativorum ab Arte traditae sunt bonae.

Ptr conto 1o autoritate Phili Ea sic definientis, Ptr 2o ex dictis hom definitum in explicae. Et ex legibus et bonae defis. hnt n. istae defies sua genera et suas differas. go.

Conclusio Tertia 2a.

Definita in his defiebus sunt rae intentiones in concreto, pro substrato habentes res et voces.

Ptr Conto. Istae defies sunt frutter logicales, go frutter definita eam erunt rae intentiones in concreto. ans patet. ptr consequa. Oes defies spectantes

tes ad aliquam scientiam debent dari frutter secundum rationem finitam talis scientiae, sed istae definitiones spectant frutter ad logicam. ergo dabunt secundum rationem finitam logicae, quae nihil est aliud quam 2a intentio in gerendo ad discernendum accommodata.

Aequivocorum Secunda Intentio quae?

Sed quaeris quaenam sunt istae 2ae intentiones.
R. 2a intentio quae explicatur per definitionem aequivocorum consistit in hoc, quod plures res respiciant idem nomen, seu eandem vocem significantem, quatenus tamen stant sub illa voce habent rationes omnino diversas.

Univocorum 2a Intentio quae?

2a Intentio Univocorum consistit in hoc quod plures respiciant idem nomen et sub eodem nomine eandem quoque habeant rationem, quae respectus est quid rationis;

Denominativorum 2a Intentio quae?

Denominativorum vero 2a intentio nihil aliud dicit quam respectum quendam rationis, quo aliqua respiciunt formam a qua derivantur idemque significant diverso tamen modo vel distincto casu. Itaque ista quae in his definitionibus definiuntur, non sunt nudae res neque nudae voces sed res cum vocibus quatenus substant his 2is intentionibus.

Obiicies quo contra definitiones aequivocorum.
Aequivoca habent idem nomen et eandem rationem ergo aequivoca sunt univoca, consequentia patet ex definitione univocorum. antecedens probatur. Imprimis habent idem nomen ut patet. deinde ratio aequivocorum est communis entitas aequalis, ergo aequivoca habent et eandem rationem.

R.

R. Distinguendo ant. p 2a parte. Aequoca
sunt eandem raem matter sumpta neg. ant.
frutter ant. gcdo. Est dicere, ipsa res q sunt
aequoca non sunt aliqua raem coem, et sic
matter sumunt aequoca. frutter tn p ut
substant huic 2ae intentioni aequocatis, sunt
aliquam raem sibi eandem et coem nec e ab-
surdum una et eandem rem stm diversa
raem esse aequoca, et univocam.

Obiicies 2o. Naa generica e univoca
resp. suorum inferiorum, sed illa non e eadem
in suis inferioribus, go univoca non erunt
illa q sunt eandem naam. ptr min. eadem
naa non pt gtinere gtraria, sed inferiora
generis sunt gtraria, go genus non pt esse
idem in suis inferioribus.

R. Concedendo ma: et negdo min. ad ptaem
R. Ex dictis supra quando idem genus pt
gtraria gtinere p modu gtinctionis, non a
inclusionis.

Obiicies 3o. Studiosus e denominativum et
tn non tlt aliqd a quo derivetur, go defco
ont uniuoca denominativorum. ptr min: neq
n. tlt p forma studium nec virtutem a qua
sumat appellaem go nihil tlt a quo de-
rivetur.

R. Hoc nomen studiosus stricte non esse de-
nominativum sed tm esse denominativum stm
rem ut ex dictis patet. Unde et non mirum
q nihil habeat a quo in rigore denominativi
sua deducat raem.

Dub:

Dubium Secundum
Quid sint Analoga et eorum Species?

Quia supra in explicatione definitionis aequivocorum aliqua et analogorum facta est mentio, et eorum cognitio ad plura logicalia intelligenda necessaria est, ideo aliqua hic de eis, breviter dicemus. Quae ut intelligi queant, more quid sint, et deinde quotuplicia sint declarabimus. definiuntur itaque analoga in communi hoc modo.

Definitio Analogorum.

Analoga sunt quorum nomen est communis, ratio vero significata per nomen partim est eadem, partim diversa. ut v.g. pes montis, et pes scamni dicuntur analoga quia in primis habent nomen communem, deinde ratio per nomen significata partim est diversa quia diversam naturam habet pes montis ab ea, quam habet pes scamni: et partim est eadem, quia sicut se habet pes montis ad montem sustendendo et fulciendo eius gravitatem, ita se habet pes scamni ad scamnum fulciendo eius onus. Praedicta definitio intelligenda est de ipsis ubi non de vocibus seu terminis analogis sicut supra dictum est in definitione aequivo

aequocom, in qua non definiebant aequocantia sed aequocata; ita et hic non definiunt analoga analogantia sed analoga analogata. Et dr in plurali analoga, qa ad hoc ut analogia aliqua constituant nero petunt plura. Caeterae parentae defis explicandae sunt iuxta dicta in defiebus aequocom et univocorum.

Defio analogorum e explicanda ut aequocorum.

Ultimae parentae distingunt analoga ab aequocis et univocis et illa in medio eorum constituunt, ex hoc n. q analoga habeant partim raem eandem differunt a puris aequocis ut dictum. Per hoc vero q habeant raem subtrae partim diversam differunt ab univocis, q oio hnt spter eandem raem. Ex dicta analogorum defie facile colliges qd sit analogia in abstracto. e n. nihil aliud, quam aliquem in aliqua rae p nomen sibi coie sigta partim quemcunque, partim discrepantia.

Distinctio Analog: ab aequocis.

Analogia in abstracto qd?

Tres coiter assignari solent analogorum vel analogiae spes. 1a dr analogia inaequalitatis 2a analogia attributionis. 3a analogia proportionalitatis. Ad hos 3. modos oia analoga reducuntur.

Tres species Analogorum.

Analoga inaequalitatis vocantur illa quorum nomen e coie, et rao sdm illud nomen e oio eadem, inaequaliter tn participata; et sermo e de ~~analogati perfectione~~ inaequalitate perfectionis qua rae oe genus e analogum resp: suam speram, qa in primis illis speciebus e nomen coie, et rao sigta per illud nomen e oio eadem

1a spes. Analoga inaequalitatis.

inaeq-

inaequaliter tamen participata ab istis, cum n. differentiae specificae habeant inaequalem perfectionem genus in specie nobiliori perfectius esse habebit quam in specie ignobiliori ut ait perfectius esse tollit in homine quam in bruto, quia differentia specifica hominis ratione se: excedit perfectionem differentiam specificam bruti. Haec analoga vocat logicus univoca, philosophus a. aequivoca. quia philosophus agit de rebus ut sunt a parte rei, logicus a. ut sunt in conceptibus; quia ergo genera secundum illud esse quod tollit a parte rei inaequaliter se habent in perfectione, aequaliter vero secundum conceptum ideo a philosophis dicuntur aequivoca, a logico univoca. Et ob eandem rationem vocat D. Thomas haec analoga, analoga tamen secundum esse et non secundum intentionem, eo quod participant in ratione significata per illud nomen communem; sed non participant in esse illius rationis. Verum haec analoga cum logice secundum veritatem sint univoca ea missa faciamus, stricte n. loquendo analoga dici nequeunt licet secundum quid et large talia possint nuncupari.

Quomodo Analoga a logico et philosophico vocentur?

Quomodo a S. Thoma?

2a Species. Analoga Attributionis quid?

Analoga attributionis sunt illa quorum nomen est communis, ratio vero per nomen significata est eadem secundum terminum, diversa tamen secundum habitudines ad illum. Hoc est, ratio significata per nomen analogum secundum quod comparatur ad sua analogata, est diversa. ut ait, aliquis, medicina, et urina, sunt analoga ad attributionis quatenus

quatenus significant hoc nomen sanum, quia ut sic
sunt aliqui nomen communiter, omnia n. appellantur sana.
praeterea conveniunt in hoc quod omnia respiciunt
hunc term: nempe sanitatem, quia omnia dicuntur
sana in ordine ad illum. differunt tamen per di-
versam habitudinem seu diversum ordinem
quem dicunt ad sanitatem. nam analo-
gum quod est analogatum principale dicitur intrinsice
sanum ac per inde respicit sanitatem, quatenus
illam in se habet; vel ut ait Caietanus ait
dicitur sanum, in quantum substantiam formae illius quae dicitur sani-
tas. cibus vero respicit sanitatem ut per sil-
lam conservans. medicina respicit illam ut
causativa illius, urina vero ut significativa.
Ex his colligitur analoga ista ad tributionis et esse
medium quod inter univoca et aequivoca; quia
habent nomen communiter; quod plura indeterminate
significant, sicut aequivoca. et habent aliquam conveni-
entiam, quia omnia dicunt ordinem ad unum ter-
minum licet diversimode; in quo conveni-
unt aliquo modo cum univocis. nomen ter-
mini intelligimus esse id quod plura respici-
unt secundum diversas habitudines. Ista ana-
loga vocantur a D. Th: et Arte ab uno; et ad
unum, exemplum analogi ad unum iam po-
situm est. analogum vero ab uno est n. g.
esse medicum, resp: hominis medici. libri medici,
et instrumenti medici; haec n. omnia ab una
arte medicinae talia nuncupantur, homo quidem
dicitur medicus, quia est secundum medicinae habens
in se

Anal: ad tributionis sunt medium inter Aeq: et Uni:

Si terminus, in defin.

Analoga ad tributionis quando a S. Th: et Arte vocentur?
Analoga dicuntur ab uno. Et ad unum.

in se istam artem. libri dicuntur medici, quia continent praecepta medendi. instrumenta dicuntur medica, quia inveniuntur ad sanitatem recuperandam et ad medicinam applicandam corpori sanabili iuxta leges medicinae.

Tres Proprietates Anal: Adtributis.

Haec analoga quasdam habent proprietates seu potius conditiones per quas facile eorum natura dignosci clare poterit.

1a Proprietas.

1a est quod ratio analogum per nomen significata adtributis in uno tantum ex analogatis est frutter vel in haesive et intrinsice, in aliis vero extrinsice secundum denominationem extrinsecam, ideo non analoga adtributis dicuntur quia id quod in praecipuo analogato intrinsice reperitur, adtributis analogatis minus praeter, ratione alicuius connexionis quam cum ipso habent v.g. sanitas quae consistit in recta temperie 4 humorum tantum frutter et in haesive reperitur in aeri, non vero in medicinae urinae aut aliis, sed tantum dicitur de istis sanitas extrinsice per denominationem sumptam a sanitate

2a Proprietas.

2a proprietas est quod analoga minus praecipua debeant magis per analogum praecipuum illud se: in quo ratio analogi reperitur intrinsice, definiri. cuius ratio haec esse potest, definitio est oratio explicans rei naturam, sed natura eorum analogorum

q̄ sunt minus p̄cipua, dicunt ex sua nā habitudinem ad analogū magis p̄cipuū; ḡo p illū ordinem ad illud p̄cipuū debent definiri: expto res clarior fiet. Si n. qs vellet definire medicinam in q̄tum ē analogū sanū, sic debet definire. medicina ē illud q̄ efficit sanitatem actis. urina ē id, q̄ significat sanitatem actis; non q̄dem sanū ē nēm ut analogatū p̄cipuū explicite ponat in hom̄ defīe, q̄a plerūq; sub intelligit cum dr medicina ē sana, q̄a tales ttt p̄prietates ut pit 4 humores ad pristinam revocare tempiem, ubi satis intelligit p̄cipuū analogatū licet expresse non ponat.

3ª Proprietas ē q̄ analogata minus p̄cipua non habeant eandem defīem, sed tot sunt defīes q̄ analogata; et q̄ habitudines dicunt ad p̄m analogatū, non n. om̄ q̄ sana dr ē eadem defīo; sed multiplex. alia ē n. defīo medicinae in q̄tum sana, alia cibi, alia urinae in rāe talis, et hoc de se patet. 3ª Proprietas.

4ª Proprietas ē q̄ ille term: ad quem analogata dicunt ordinem sit unus numero positive vel negtive, positive q̄dem si sumant analogata in parti, ut hoc ait, haec urina et haec dieta, dicunt sana in ordine ad hanc numero sanitatem in hoc aīti existentem, negtive vero si sumant in cōi, ut ait sanū in cōi, medicina sana in cōi; et urina sana in cōi. sic frutter loquendo sanitas a qua oīa haec sana dr, non ē una numero in se 4ª Proprietas.

vel

vel positive, eo q̄ cōe unitas effectiuū unitas
comparandae sint; sed ē una numero in istis
analogatis negtiue, ita q̄ non numerent 3. sani-
tates numero diuersae, sed ē unica tm̄ in oīb
illis a qua aīt dr̄ intrinsece sanū, cetera a.
analogata tm̄ extrinsece talia, ut dictū ē.
Ex his infert nomen analogū non hre aliq
sigtm̄ cōe oīb partialib analogatis, sed sola
vox ē cōis cum identitate termini oīb ana-
logatis. ita cum in analogia haec tria sint
sc: vox et term: et diuersae habitudines ad illum
term: nomen analogū terminū qdem distinc-
te sigcat, ut sanū sanitatē, diuersos a. respec-
tus illos ita indeterminate, et q̄ fuse importat
ut primū distincte vel quasi distincte, caeteros
a. q̄ fuse et q̄ reductione ad primū: sanū n.
multos respectus ad sanitatem ut puta habe-
tis, causantis, signtis; sic in una voce sani-
tatem distincte importantem confundit, ut
ut sc: primū habentes respectū sti sc: distincte sigcat.
sanū n. absolute diximus habentem sanitatē
ut stm̄, caeteros a. respectus indeterminate im-
portat per attributionem ad primū ut patet ex
dictis. unde et habet illud cōe dialecticū
dictum, cuius nos et in summulis meminimus
nomen analogū stare p̄ famosiori sigto
habet et illud q̄ rāo analogi p̄cipue quemadmodū
analogato, qa caetera minus p̄cipua dr̄ talia
in ordine ad illud.

Diuisio

Dividit hanc analogiam a S. Thoma in analogiam duorum ad tertium. ut medicinae, et urinae ad aut sanum. Et in analogiam unius ad alterum, ut medicinae ad aut sanum, et haec divisio satis explicat nam analogiae attributis.

Analoga Proportionalitatis dicitur quorum nomen est coe, et ratio per nomen significata est eadem secundum proportionem; hoc est, est similis in proportione, ut videre corporali visione, et videre intellectualiter, coi noie vocantur videre, quia intelligere ita rem aliam offert sicut videre corpori animato. ad huius intelligam nota proportionalitatem in hoc differre a similitudine quia similitudo tum petat duos termi: vel duo extrema, ut similitudo albi, tum petit duos terminos alloduie affectos, proportionatas vero, ad minus petit 4. extrema ut videre est in hac proportionalitate. sicut se habet visus ad hominem, ita se habet viriditas ad pratum

Analoga Proportionalitatis quae?

Est itaque proportionalitas si unum nominis proprietatem nil aliud quam habitudo quaedam duarum vel plurium proportionum inter se, ita ut quantum hoc se habet ad illud, ita et hoc ad aliud. ut habitudo illa quae intercedit inter pedem per montis ad montem, et inter pedem aitis ad aut, dicitur proportionalitas, nam sicut se habet pes montis ad montem sustentando eius pondus, ita se habet pes aitis ad aut ferendo eius gravitatem.

Proportionalitas quae?

Pro

Pro huius defis intelliga dari, nihilominus est quod nomen analogum Proportionalitatis non importet rationem unam communem, sed plura immediate, cuius ratio haec est, nam proportio debet dari inter plura, ergo ratio per nomen analogum proportionalitatis significata ut sit eadem proportio debet esse multiplex, ex ex hoc intelligitur illa defis parata sic: quod ratio significata per nomen analogum debeat esse proportionaliter eadem, quod non sic intelligi debet quasi quod ista analoga debeant significare aliquam rationem communem, sed quod significata per nomen nempe extrema importata debeant esse proportionaliter eadem.

Conditiones Anal: Proportionalitatis.

Haec analoga proportionalitatis et quasdam habent proprietates seu conditiones. 1a est. Quod ratio per nomen analogum tale significata reperiatur intrinsice et secundum essentiam in omnibus analogatis. 2a

2. Proprietas est. Quod in omnibus analogatis non reperiatur eadem ratio numero, vel unus terminus numero, sed tot sunt rationes numero distinctae, quot membra dicuntur analogata. 3a Conditio est, quod in his analogatis unum non definiatur per alterum non n. pars montis definitur per pedem aliis aut e contra.

Contra haec Obiicies 1o. Sanum n. q. dicitur intrinsice in medicina. ergo falsum est quod forma significata per nomen analogum ad tribus tantum reperiatur intrinsice in principio analogato, pro ans. medicina dicitur sana, quia causat sanitatem, sed causare sanitatem est intrinsecum medicinae. ergo et forma per nomen analogum sanum sic significata erit quoque medicinae intrinseca.

Rx. Nego

R. Nego ans. ad eius probationem dices concedo maior. et distinguo min: Causare sanitatem est intrinsecum medicinae, ita quod forma causata per medicinam nempe sanitas, a qua hoc nomen sanum desumitur sit intrinseca medicinae, nego min. causare sanitatem est intrinsecum medicinae, hoc est medicina habet virtutem sibi intrinsecam per quam causet sanitatem concedo min: et hoc non est contra nos.

Obiicies 2o. Ens dicitur analogice de Deo et creaturis substantia et accidente, analogia attributionis, et tamen entitas quae est ratio significata per terminum analogum ens sc. reperitur intrinsice in omnibus analogatis, ergo doctrina data falsa erit quod sc. forma significata per nomen analogum attributionis tantum extrinsice reperiatur in minus quam cuiuslibet analogatis. min. de se patet. creatura n. intrinsice est entitas quaedam sicut et accidens intrinsice et in sua essentia claudit entitatem.

R. 1o. Quod ens qualeuis est analogum attributionis respectu Dei et creaturae substantiae et accidentis non significet rationem aliquam communem omnibus analogatis intrinsecam, sed immediate importat Deum deinde creaturas, vel immediate substantiam et deinde accidens in ordine n. ad substantiam dicitur accidens tamen entitate denominative ab entitate substantiae. Similiter creatura appellatur denominative ens a primo et in creato ente quod est Deus. Et ut hoc bene intelligatur, notandum ens posse dupliciter sumi. 1o. qualeuis significat tamen esse

abstrahendo

abstrahendo ei medis partitus substantiae et accidentis Dei et creaturae. Et sic ens non est analogum attributivum. 2o. Sumus quatenus significat plura per attributionem ad unum immediate, et sic est analogum attributivum.

R. 2o. Ens resp: Dei et creaturae substantiae et accidentis non esse tantum analogum attributivum sed et proportionalitatis, et consequenter bene potest intrinsice reperiri in ordine analogatis secundum proportionem tantum. Ex quo et potest solvi argumentum quod fieri solet 3am conditionem analogiae proportionalitatis supra commemoratam et est huiusmodi. Accidens est analogatum proportionalitatis resp: substantiae. et tamen accidens definitur per substantiam, ergo unum analogatum definitur per aliud et in analogia proportionalitatis. R. ad hoc, si accidens contingat quandoque definiri per substantiam, hoc est per substantiam et attributivum, non vero in quantum est analogatum proportionalitatis.

Dubium Tertium.

Quid sit Praedicamentum;

Et

Et quæ requirantur ut aliquid ponatur in Prædicamento. Et quot sint Prædicamenta?

Prædicamentum spectatâ nostrâ Ethymologia certe dicitur illud, quod de aliquo pertinet. Et quia decem suprema genera, ideo et quasi per Antonomasiam de primis substantiis pertinet quæ sunt principia potentiæ fundamenta, ut patebit, ideo predicta sive potentia dicuntur. Verum quia non tantum suprema genera sed quæcunque genera sub illis contenta sive sint subalterna sive infima immo et species infimæ aliqua ratione de primis substantiis vel individuis enuntiantur, extensum est hoc vocabulum potentiam ad totam seriem ex summo genere et intermediis

Ethymologia Prædicamenti.

sa

In singulis pdtntis esse singula prima genera alia intermedia spes infimas et individua. Pdtntm ꝯo hoc modo acceptum, sic solet definiri.

Definitio Praedicamenti./

Praedicamentum est series sive coordinatio praedicatorum essentialium superiorum et inferiorum, in qua superiora de inferioribus quidditative praedicantur.

Sumit Pdtntm dupliciter ꝯo

Pro Maati.

Prohinc difis intelliga nrm, pdtntm esse terminum connotativum sdm voces, et ꝯsqter importare aliqd de mati, et aliud de fnti, sicque dupliciter usurpat pdtntm, ꝯo iuxta mate primo intentionaliter, et sic sequeat illas nas reales et maates q in pdtntis coordinantur, ut ex arbore Porphyriana patere poterit.

2o. Pro fnti.

2o Usurpat iuxta sigtm fnte secundo intentionaliter, p 2a sc. quadam intentione sive relatis rois in genere, et hoc modo nihil aliud dicit quam nas reales non absolute, sed quatenus ꝯstituunt in rae generum, vel sperum: vel clarius, in rae praedicabilium, et subiicibilium. pdtm n. ordinat ad hoc ut possimus vera praedicatis sive ꝓpies affirmare ad ꝯsequendas scias ad q mxe ꝯducit serie qd praedicandum, qd sit subiiciendum, ideoq; dant ista pdtnta, ut om rem numerum ad formandas ꝓpies p oculis habeamus. Sunt n. pdtnta sed

pdam

quidam ad quas refere omnes res mundi reducunt
ut inde eas adducere possimus congruo ordine
ad scientias comparandas.
De illo quod potentiam quo intentionaliter sumptum
affert sive de materiali potentiali, non est magna
difficultas; sed de illo respectu rationis sive de ratione
intentione in genere, quod frutter constituit potentiam
tamen aliqualis est difficultas; quia nam sit sc: aliquis
terminus cum omnis relatio ex sua essentia dicat
ordinem ad aliquem terminum, de quare
ut sententiam nostram dicamus sit

Conclusio Prima.

Praedicamentum de formali dicit
respectum ad intellectum tanquam ad term:
sed per lume resp: non constituitur fru-
tter et oppositum in ratione potentiali.
Haec Conclusio tenet duas partes. quia pr. Potentiam
frutter dicit naturas vel res quatenus ordinantur
vel collocantur in ratione superiorum et inferiorum
generum et specierum, sed haec ordinatio tamen fit
per intellectum, ergo potentiam frutter dicit respectum
ad intellectum tanquam ad terminum. ma: patet
ex dictis potentiali supra explicatum. mi. pr. a par-
te rei n. res non sunt superiores vel inferiores
frutter, nec genera aut species aut individua
nisi tamen fundamentaliter. ergo illa ordinatio
frutter tamen fit per intellectum; et consequentia bene infertur
sicut n. esse cognitum frutter dicit respectum
ad intellectum ita et esse ordinatum quia haec

ordinatio

ordinatio pessime sumpta ex parte rem
provenit ex tali vel tali modo cognoscendi
res. ex hoc infert 2a pars contis. Istis
n. respectus quem dicit pdtum ad inctum
ordinantem et disponentem pdisponit et
pdsupponit ad hoc ut pdtum frutter constituat in sua essentia,
go 2a pars contis vera. et ans facile probari
poterit ex dictis. Pdtum frutter consistit in illa
coordinatione pdtum essentium, superiorum et infe-
riorum, sed esse superius et inferius subiicibile
et predicabile, pdsupponit esse cognitum. et ex
quo pdsupponit respectum ad inctum cognos-
centem go et pdtum pdsupponit talem
respectum et res clara est in spe vel genere,
nam esse speciem vel genus pdsupponit quem
respectum ad inctum sed per hunc respectum non
constituit frutter et essentiam in ratione generis
vel speciei, sed illum pdsupponit tamquam quod
pdsuppositio praerequisitum, . et eodem modo
dicendum de pdtuto frutter. ut vero essentiam
eius termi: declaremus sit

Conclusio Secunda.

Illa relatio rationis in concreto qua pdtum
frutter constituit habet pro termino essentiali-
am rationem relationem in concreto, nempe res
quatenus subiicibiles pdtis superioribus et
supremis.

Ptr Con: Pdtum essentiam et frutter est coordi-
natio rationum superiorum et inferiorum in qua illa

de

de illis quidditative pdtur, sed hoc nil aliud dicit quam respectum ~~ad pdtum qdd~~ pdti ad stm. qdditative. ergo illa relatio rationis pdtuti constitutiva habebit pro termino esti aliam relationem rationis in concreto. Et sensus huius Conclusionis non est in pdtuto tm unicam numero relationem rationis requiri pro qua constituatur in ratione pdtuti, sed tot sunt relationes rationis, quot pdicabilia qdditativa, quae omnia simul sumpta sunt unum pdtutum, et dicitur unam tm relationem eo quod in modo respiciendi suos terminos non differant essentialiter. et hoc modo isti particulares respectus rationis constituunt unum pdtutum quo multi lapides constituunt unum accervum sed tm cum ordine quodam. Diximus in define et supremis, quia pdicabilia quaedam quae in pdtuto constituuntur sunt suprema nullum supra se habentia quod ut respiciant, sed ut sunt quasi primi parentes a quibus omnia ~~alia~~ alia pdta in eodem pdtuto constituta suam originem trahunt. Ex hac conclusione sequitur pdtutum non sumi tm pro supremo genere cum ordine illa quem dicit ad omnia quae collocantur in recta linea pdtuti, sed et sumitur pro aliis generibus et speciebus quae tamquam partes constituunt integrum pdtutum, nisi forte supremum genus accipiatur cum ordine ad inferiora reduplicative quatenus se: illa de aliis et sub supremo genere contentis possunt pdicari, hoc n. a nostra conclusione non multum distat, et utrumque potest probabiliter sustineri.

Conclusio Tertia.

Octo certe requiruntur conditiones necessariae ad hoc ut aliquid ponatur per se in pdtuto.

Pro

Dupliciter Ponitur Aliqd in Pdtmto 1o Per se. 2o Reductive.

Pro huius Conditis intelligo ntdm dupliciter aliqua poni in pdtmto. 1o Per se. 2o Reductive. Per se ponunt in pdtmto illa, q ut ponant, hnt oia requsita, et ponunt rae sui. Reductive vero ponunt illa q non rae sui, sed dependenter ab aliis per se in pdtmtis gtitutis ad q reducunt et quorum complementum modus aut affectio sunt. Tres priores gdies sunt p ipsis vocibus qbus res q in pdtmtis ponunt, sigcari solent.

Octo Conditiones Praedicamentorum. 1a. Conditie, Reqrit vox Vniuoca.

1a go Conditio ex parte Vocis petita e, ut sit uniuoca. hinc à pdtmtis reiiciunt voces aequiuocae, et analogae; et hanc gdiem satis expresse tradidit Artes dum in ante pdtis egit de aequiuocis, et uniuocis, ut exclusis illis, illae in pdtmtis collocentur.

2a Reqrit Vox simplex sdm sigcaem.

2a Conditio ex parte vocis e, ut sit simplex sdm sigcaem, non sdm sonum, id n. parum pro re videt, cum multae dent voces q sdm sonum videnti compositae, rem tn sigcant simplicem, debet go esse vox simplex sdm sigcaem cui videlicet respondeat unicum sigtm q unico simplici gceptu dictionis constet, non duplici aut composito. Vnde excludes aut rate, substam extensam & alia. Et huius condis et meminit Artes dum in superioribus egit de complexis et in complexis, complexa reiiciendo, in complexa accipiendo.

3a

3a Conditio ut vox habeat accomodatu sigdi modu; consel a. accomodatus sigdi modus, qdo nota

nōia sigīcantia accidentia sigant ea in ab-
stracto, significantia vero substam, eam
sigant in concreto; et huius rāo assignat ista.
3a Series pdicamentalis ordinat ad hoc,
ut nā rerū melius queant dignosci, sed
substa completa pdicamentalis ex ppria
nāa ē qdam geretum. gō debet termino
gereto sigīcari. Accidens a. p in se, et sctm
suam rāem intem ē forma qdam caeens
sto cum quo faciat unū p se, ut patet;
gō ut eius nām melius pcipiamus debet ter-
mino abstracto sigīcari. Et de hac cesidre plura
in solutis argtm. pag: 628.

Reqrit accomo-
datus modus
sigdi.

4a Condio ex parte rerū ē, ut id, q ponit
in pdicto per se, sit ens reale; divisum n.
in 10. pdicta, ē ens reale. gō id q p se po-
nit in pdicto, debet esse ens reale; et p hanc
ptam gdiem reiiciunt à pdictis entia rāis,
entia et impossibilia.

4a.
Ens reale petit.

Ens rāis reiicit.

5a Condio ē ut ens pdicatate sit ens finitū
et creatum, et non increatū et infinitum
simpliciter. cuius rāo ē ista. Quaecumque po-
nunt in pdicto aut sunt nāe gtractae ipsorum
ad individua, vel ipsa individua gtra-
hentia, sed ens sptter infinitū nec gtrahi
nec gtrahere pt. gō nec esse in pdicto. ptr
min. q gtrahit recipit pfectiorē à diffra. gō nō
ē infinitae pfectum. id vero q gtrahit eval-
lescit ex nāa gtracta finita et ppria diffra

5a.
Reqrit ens fini-
tum et creatum.

Reiicit ens infi-
nitū et increa-
tum.

q si

Q si e finita non pt cum nra finita alij infinitu gstituere q totum finitu ex partibus finitu nulla tlt infinitatem: sin vero e infinita iam gtinet totam pfectionem nra quam gtrahere etr ac pnde frustra illi giungitur ad componendu individuu.

6a Condie. Requrunt entia simplicia.

6a Condio Quod entia pdtuctia debeant esse incomplexa, sive simplicia, rao huius e 1a entia incomplexe adferunt plura vel plura, sed plura vel plura, potius parvint gfusio, nam quam distinctu ota rem cognitu, go no ponunt q se in pdtuto. alias pdtuta non possent dici prima om rem elementa, si essent composita, et q hanc gdiem excludunt a pdtutis oia entia complexa sive composita q plures res sive nas distinctas includunt.

7a Condie. Requrit ens q se.

7a Condio e Quod ens pdicamentale debeat esse ens per se; nam entia q accidens non gstituunt unam essiam q sub uno tm pdtuto gstituat; go non pnt in determinato pdtuto collocari. Ex hac condie colligit id q supra insinuatu e, accidentia si non debere poni in gcreto in pdtuto sed in abstracto, nam ens q accidens non ponit in pdtuto, sed accidentia in gcreto sunt entia q accidens, go non ponunt q se in pdtuto ptr min., accidentia in gcreto vel album v.g.

figurat

sigeat habens se: sbm, et forma habitum q̄
sunt res diversorum pdtorum, sed ex ~~ipsa~~ rebus
ad diversa pdtuta spectantibus neqt gstitui
unum ens p se sed tm unum p accidens. ergo
accidentia in genere sunt entia per accidens
Hanc 7. condiem a 6a consemus non multum
differre nisi forte aliqua complexa dici possint
q̄ non fuit accidentia p accidens, sed gsti-
tuant unum p se, ut aut et rate, diversas
qdem ~~rates~~ nas explicant et sunt qd com-
plexum tn gstituunt unum p se.

8a Condie est, Quod ens pdtutate q ponitur
p se in pdtuto debeat esse ens phisice com-
pletum. huius rao est qa pdtutm est series entium pfec-
tum, sed entia phisice incompleta sunt entia
imperfecta, qa ex sua nata ordinantur ad complendum
aliud q 3 magna imperfectio. ergo in pdtutis de-
bent poni entia phisice completa. Per hanc
gdiem excludunt rem modificatas q ordinantur ad com-
plendum aliquod stm, quales sunt unio et inhaerentia,
similiter partes phisice, mata et forma, partes
et integrales, ut manus, caput, pes, numerant et
hic partes homogenias sive eiusdem rais,
quales sunt partes aqua et ignis, easque ex-
cludunt a pdtutis, qa licet istae partes ab aliis
separatae completum gstituant individuum, tn quinc-
tum complent aliud tmqm partes incomplete,
sed num hoc verum sit gstabit infra.
Aliq addunt hic aliam gdiem nempe ut res
ponenda in pdtuto p se sit unitas, hanc

8a Condie Requirit ens phi-
sice completum.

tn

tu quidem nos licet in plerisque admittendum censeamus, nec tu in actu. individua quippe sunt omnes ponuntur in praedicamentis tanquam fundamenta quibus tota series initiis, sed individua non unitia sunt, quo haec quidem non est vera

Quaeritur an omnia quae ponuntur per se in praedicamentis ponantur in linea recta vel directe quae idem est.

Quaedam ponuntur in praedicamentis directe quaedam indirecte per se.

Ad hoc prius quam Et. advertendum est, ex illis praedictis quae ponuntur in praedicamentis per se, quaedam poni directe, quaedam indirecte. Directe ponuntur ea quae sunt vel genera, vel media, vel supremae, et de quibus genus esset supremum praedicatum. Indirecte vero ponuntur ea quae licet per se et ratione sui ponantur, ~~ade~~ illis tamen non potest esse praedicatum genus supremum, vel intermedium. cuiusmodi differentiae divisivae generum. Illa autem quae ponuntur directe, dicuntur poni in linea recta praedicamentali, alia vero quae sola indirecte constituuntur, dicuntur collocari in linea collaterali. unde in serie praedicamentali duae sunt lineae. Alia est recta, Alia est lateralis. Linea recta dicitur illa quae ducit ab individuis per media genera usque ad supremum genus, et a supremo genere usque ad individua. et dicitur recta a similitudine lineae mathematicae, quae dicitur recta quod a puncto directe tendit ad punctum. et in hac linea recta ponuntur genera suprema

Indirecte.

Linea Recta

Inde,

sualterna, species infimae, et ultimè in divi dua in quibus finitur linea recta praedicabilis. Linea Lateralis est illa quae est à latere lineae rectae, et in illa ponuntur differentiae divisivae per se generum tam supremi quam aliorum. His praehabilis

Linea Lateralis.

R. Non omnia quae ponuntur per se in praedicamentis poni in linea recta praedicabili vel directe quod idem est, differentiae n. ponuntur per se in praedicamento sunt n. omnia requisita ad hoc, ut aliquid ponatur per se in praedicamento, non tamen ponuntur directe, quia licet differentiae praedicentur esse de individuis et speciebus, tamen de ipsis non praedicentur esse genera suprema vel intermedia, quod tamen petitur ut aliquid ponatur in linea recta. Dices, quo plures conditiones requirunt ad hoc ut aliquid ponatur in praedicamento quam supra fuerunt assignatae? R. Nos tamen supra assignasse conditiones eorum quae ponuntur per se in praedicamento, non a. eorum quae directe sunt n. aliae conditiones, nec, quarum aliquae iam sunt declaratae. Et petitur amplius, ut ens praedicamentale, directe positum in praedicamento sit ens metaphysice completum. Pro quo notandum est illud dici ens completum abstrahendo à physico et metaphysico quod in suo genere habet quidquid requirit ille gradus, ita ut in eodem non ~~ex~~ ~~est~~ ordinetur ad alterius complementum. Ens ad physice completum est illud quod ex propria natura non ordinatur ad aliud ens constituendum

Ens physice completum.

afferens

afferens distinctam realitatem ab illo, ut hic,
equus, leo. sunt entia phisice completa
et dicitur ex propria natura, nam si ens
constituat aliud non ex propria natura sed quasi
contingenter et accidentaliter illud non
amittet essentiam completi entis phisice. sic
~~aquae~~ quantas in flumine sunt entia
phisice completa, licet constituant aliam
aquam in ratione fluminis vel rivuli, hoc
tamen est accidentaliter et non ex propria natura
cuius ratio haec est. si n. individuum sive
pars aquae ab alia separetur tunc totam essentiam
completam aquae, quam antea habe-
bat quanto erat unita, quanto et quanto compa-
ruit et unitur cum alia aqua erit ens phi-
sice completum, licet non sub eadem ratione.
Ex quo colligo illos auctores qui supra
partes homogenias excluserunt ab ente
phisice completo tamen esse locutos de illis
accidentaliter et secundum modos, quia sunt
materiae alicuius phisice in completi
entis et ob id eas excluserunt. Si a-
de iis alio sensu loquantur indicamus falsum
esse illas partes esse phisice incompletas,
et hoc ex dictis satis clare patet. Ens vero
phisice incompletum est illud quod ex propria
natura et essentia ordinatur ad aliud phisice
componendum; et huiusmodi entia sunt partes
inte

integrales manus sc. caput vel pes. Et
partes et ēstes phisice, ut mā et forma
Ens metaphisice completū ē q ad mo-
dum p se stantis pōtr de dūs entibus com-
pletis et talia sunt ōia genera et spēs
E ctra ens metaphice incompletū ē illud
q pōtr p modū alteri adiacentis, huiusmodi
sunt ōes distrōe divisivae generū. Circa q
nōtū, ens metaphisice completū vel incom-
pletum dici tm p ordinem ad intm, quatenus
ille capit rem vel p modū p se stantis, vel
p modū alteri adiacentis. Ex his patet
ad qstionem in rigore loquendo sola en-
tia phisice et metaphisice completa qualia
sunt genera, spēs, et in divi dua poni in
recta linea pdhuttli. Entia vero metaphice
incompleta qualia sunt distrōe generū
divisivae tm in linea laterali collocari.

Ens metaphice Completum.

Quaerit 2o an ōia, q p se non ponunt in pdh-
uto, ponant Reductive? R. Ntdo reducti-
ve aliqd poni in pdhuto nihil aliud esse, quā redu-
ci ad aliqd eorū q ponunt p se, tunc a. reducit aliqd
ad aliud. 1o, Gdo ē pars illius phisica, ut mā pars
hōis. 2o. Gdo se htt tnqm modus complens ali-
ud. Dicitur gō non ōia q non ponunt p se
in pdhutis, poni reductive, nam pdta transcenden-
tia non ponunt p se in pdhutis qa non sunt
univoca, et tn non ponunt reductive, vel non

Reductive poni qd?

redu-

reducunt ad aliq. pdtnctm, qa illa pdta trans-
cendat oia pdtnta. qo nequeunt ad unum
aliq. reduci. Nec obstat q sint aliqe eorum,
q ponunt p se in pdtnto, ex quo violet posse
pbari illa reductive spectare ad pdtnta, qa
quamquam sint aliqe eorum, q sunt in pdtnto,
tn qa ita sunt aliqe eorum, ut oes raes trans-
cendant, non pnt ad aliq. pdtnctm reduci; et
qa istae raes transcendentales ob sua intima
in oitq. velq. inclusionem non pnt tnqm pars,
vel modq. gstituere aliq. totum completum.
Deq. similiter non ponit p se in pdtnto et
tn non reducit ad aliq. pdtnctm, sed supra
oia pdtnta velut primum prnpm efficiens, et
finis illorum. Illud qo in rigore loquendo q
reducit ad pdtnctm non debet esse ens comple-
tum et pfectum, nec distrae divisivae genera q
ponunt p se, sed debet esse ens imperfectum ex
ppria naa ordinatum ad gstituendum aliq. ens
pdicamentale completum, vel dtt ad illum
destinari tnqm oiq. complementum in sua lin-
nea, ut stm respectu substae, subsistentia et
q in linea substae e illiq. complementum, et ei-
stentia q complet rei essam reducit ad pdt-
nctm in quo ipsa essia ponit.

Conclusio Quarta.

Decem tantum sunt Entium
realium Praedicamenta.
Et sunt haec, quae sequuntur. Sub.

Substantia. Quantitas. Quali-
tas. Relatio. Passio. Actio. Ubi.
Quando. Situs. Habitus.

Haec Conclusio est communis inter autores. Qua ratione a-
liquis denarius numerus colligatur res aliquam
tamen differentiam. Hoc tamen sciendum rationem D. Thomae
ad probandum hunc numerum esse caeteris probabilio-
rem unde et videri poterit in auctoribus.

Obiicies 1o. Contra definitionem Praedicamenti.
Haec definitio quaerit aliis a definito quo tamen non
est quaequam patet, praeter antecedens. Haec definitio quaerit
praedicamentis entium rationis, sed illa entia non sunt
hic comprehensa nec definita, quo quaerit ali-
is a definito. maior in entibus n. rationis est et
quaedam coordinatio praedicamentorum essentialium in qua superi-
ora essentialiter praedicantur de inferioribus. minor vero praeter.
quia hic tantum definiuntur praedicamenta entium realium, ut
colligitur ex divisione ab Arte facta in decem tantum
praedicamenta. Itemque colligitur ex conditionibus supra
positis.

R. Negando antecedens, ad probationem quaecumque maior. et ne-
gabis minor. in rigore n. loquendo per nostram definitionem
et sunt comprehensa praedicamenta entium rationis, un-
de definitio quae tantum competit praedicamentis entium realium
debet hoc modo assignari. Praedicamentum est
series praedicamentorum essentialium realium, in qua
superiora de inferioribus praedicabilitative praedicantur.
nec te moveat nos explicationem dedisse et quaestiones

assig

assignasse tm pdtutis entiu realiu. quem entes. hoc n. ideo factum e, qa entia realia sunt nobis magis nota et pcipuu intentu e agere hic de pdtutis entiu realiu cum Arte q numero tm decem sunt.

Obiicies 2o Contra id q dictu e. Accidentia debere poni in pdtute abstractive, et non concretive. Accidentia in gereto v.g. coloratu tm sigeat formam et nullo modo stm vel habens formam nisi tm conoscendo, go accidentia pnt poni in gereto in pdtutis, qsequa patet. ideo n. supra accidentia in gereto a pdtutis sunt exclusa, qo sigant et formam et stm, q sunt duo entia ad diversa pdtuta spectantia.

R. Nqdo ans, qa qdo qs cipit album plus cipit quam qdo cipit solam albedinem in abstracto, sed hoc plus nihil e aliud quam stm simul cum forma, q sunt res oio diversae. et pto hoc. si n. albu nihil aliud afferret quam albedo, vera esset haec ppio, ho e albedo, sicut haec e vera, ho e albu. sed hoc e falsu. go. Nec miseris Artem qdoq in pdtutis accidentiu uti sermo gerotis, hoc n. ideo facit, qa gereta sunt nobis notiora, /.

Obiicies 3o. Contra numeru Conditionu supra positaru. Pdtuta sunt coordinates pdicabiliu, go debent in illis

tm

tum poni unitia, sed haec quidem non est addita supra. imo plane rei esta. ergo.

R. Potentia dici coordinatio praedicabilium non quia illa sola coordinentur ibi, sed quia illa simul cum suis subiicibilibus coordinantur. haec a. non sunt unitia ut patet in individuis. Ex quo et solvitur aliud argumentum, quo probari solet individua non posse poni in potentia, quia non sunt praedicabilia. R. Licet individua non sunt praedicabilia sunt tamen stata praedicabilium de quibus superiora ostenditur potentia. et hoc sufficit ut ponantur in potentia. Neque dicas omnia individua debere poni, non enim manet ratio unius quam alterius. R. Ad potentiam sufficere si unicum individuum constituatur. imo potest et poni omnia et ordinari non in ordine ad se, sic enim forte sunt infinita. sed in ordine ad sua superiora.

Dubium Quartum.

Qua ratione Decem Praedicamenta deb-

debeant inter se distin-
gui, et utrum habeant
supra se aliquam rati-
onem genericam?

Ad resolutionem primi quæsiti revocanda
sunt in memoriam ea, quæ supra in tractatu
unitium de distinctione eiusque variis speciebus
dicta sunt. Et quamvis hæc quæstio unius
cuiuscumque potentiæ poterat moveri et solvi
non tamen erit abs re hic in eo de distinctio-
ne potentiæ inter se breviter aliquid dicere. In qua
re variæ sunt doctorum sententiæ, quidam n.
asserunt omnia potentia distingui inter se reali-
ter. Alii a. e contra statuunt ea non distin-
gui distinctione reali, sed distinctione
tantum rationis ratiocinatæ. Pro resolutione sit,

Conclusio Prima.

Non

Non est necessarium quod omnia praedicamenta distinguantur realiter ad invicem licet aliqua id habeant, sed sufficit, et requiritur distinctio rationis ratiocinatae. Haec est consequentia. Et prima eius pars patet. Actio et passio constituunt duo diversa praedicamenta et tamen sunt eadem res, minimeque realiter distinguuntur, ut aliter videbimus. Ergo non est necessaria realis distinctio inter omnia praedicamenta. Et ex hoc patet et 2a pars conclusionis. Si enim praedicamenta distinguuntur inter se tamquam membra dividentia opposita et non realiter, ergo distinguuntur per rationem. Sed non per rationem ratiocinantem tantum, quia praedicamenta ad minus petunt diversas formalitates, et omnia praedicamenta accidentium dicunt diversum rationem seu habitudinem ad primam substantiam. Ergo distinguuntur per rationem ratiocinatam cum aliquo, id est fundamento in re.

Conclusio Secunda.

Decem praedicamenta non habent supra se aliquam rationem genericam, bene tamen analogicam. Patet conclusio ratione prima. Ratio Si decem praedicamenta haberent supra se aliquid genus illud esset ens, sed ens neque esse genus, ergo nullum habet supra se genus praedicamenta maior patet. Quia nihil aliud potest excogitari quod supra se habeant praeter unum. Et genus

est extra

e extra essentiam suam differam ut supra la-
probatum, sed ens non e extra quidditatem dif-
feram sed intrinsece in illis inclusum, ergo non
potest esse genus. Patet min. qui cunque gradus re-
rum quomodocunque abstractus includit genus,
unde nulla potest dari differentia quae contrahat eas
sicut ratio v.g. contrahit animal, et consequenter neque
esse genus.

Pbr 20 Conclu. Genera suprema sunt pro
diversa, sed quia pro differunt non possunt obtine-
re aliquam rationem genericam supra se, ergo
praedicata non habent supra se aliquam rationem
univocam et genericam.

Ex hoc ipso facile probari poterit id quod ulti-
mo in genere dictum, scilicet praedicata tria supra
se, aliquam rationem analogicam, et sic omnia
praedicata sunt analoga proportionalitatis vel
entis, quod patet: analoga proportionalitatis
sunt illa quorum nomen e communi, et ratio
nomen significata secundum proportionem eadem,
sed omnia praedicata habent nomen communi, sunt in
omnia praedicata entia, et vocantur talia, et rationem
et nomen significatam proportionaliter habent
eandem, ergo sunt analoga proportionalitatis
et ergo habent supra se aliquam rationem analo-
gicam. Licet praedicata supra ut diximus
non sint tantum analoga proportionalitatis,
sed et attributis, quia accidentia dicuntur et entia

in

in ordine ad substantiam, q̄ videt p̄ ipsum ana-
logatum entis.

Dices Verum esse oīa pdtuta quatenus includ-
unt substantialia et accidentalia non
tñe aliquā rationem univocā seu generi-
cā supra se, qa substae et accidenti nil
ē univocum. at cartesa q. pdtuta acci-
dentium tnt rationem genericā supra se
nempe rationem accidentis in cōi, hac n. uni-
vocè pdtr de oīb accidentibus. Rs. tn et sit

Conclusio Tertia.

Accidens in cōi non pdtr univocè de
q. categoriis neq; respectu earum ē
genus.

Pbr Consto. Illud pdtr univoce et generice
q pdtr sctm idem nomen, et sctm eandem
oīo rationem, sed accidens non pdtr sctm ean-
dem rationem de q. categoriis ergo non erit
genus rep: earum, nec pdbitur univoce de iis.
mai. patet. pbr min. ratio accidentis in
qtm accidens alia ē in quantitate. alia
in qualitate et alia in aliis pdtutis. ergo
accidens non pdbitur sctm eandē rationem de
q. pdtutis qa non ē in illis sctm eandem
rationem. et pbr ans. Ille modus in quo differt
quantitas à qualitate non ē substa. ergo ē
accidens. ergo ratio accidentis in qtm acci-
dens

deus alia ē in qualitate alia in quantitate.
ergo non potest univoce de illis, quia ad rationem uni-
vocam petitur, ut ex parte illius, nulla sit
variabilitas, ut patet in ente resp: hominis
et bruti. Pro huius rationis intelligentia notandum quod uni-
vocatio rationis communis debeat desumi in ordine ad infe-
riora ita ut ad hoc quod aliqua ratio communis dicatur
univoca non sufficiat, ut in communi nulla includat
differentiam, aut inaequalitatem, sed petitur
ulterius, ut inferioribus conveniat univoce,
hoc est, absque ulla diversitate quae in ipsamet
ratione communi exerceatur quatenus ad inferiora descen-
dit. cuius rei clarum exemplum habemus in ratione communi
entis, quae ideo est univoca quia eadem omnino ratio
entis est quae in homine et quae in equo reperitur. Et ratio
quare univocatio debeat desumi in ordine
ad inferiora, est, quia univocatio est quidam modus
proprius rationis unitis, unitae enim fuerunt desumi in
ordine ad inferiora ut superius visum fuit.
Cum ergo ratio accidentis in communi non sit eadem
in suis inferioribus sed in ipsa fiat variatio
non erit univoca resp: ad categoriam.
Dices contra hoc. Diversitas rationis communis in infe-
rioribus non impedit univocationem, ut diximus
supra de analogia inaequalitatis; ergo haec
doctrina falsa est? Probatur antecedens. ait diversimode
est in homine et in equo, et tamen resp. est univocum, ergo
genus ut omnes fatentur habet in suis inferioribus
diversitatem et inaequalitatem. ergo diver-
sitas

sitas rationis communis in inferioribus non tollit univocationem. ma. patet ex dictis, et min: est certa-
nam esse genus univoce respicit sua inferiora.
R. Distinguendo duplicem modum quo ratio in
inferioribus communis, potest esse diversa. primus est. quando
diversitas tenet se tantum ex parte differentiae cum
qua ratio communis coniungitur in inferioribus; non vero
exercet in ipsamet ratione finiti rationis communis; et haec
diversitas non impedit univocationem quia in
tali casu ratio communis est omnino eadem, et tantum dicitur
diversa, quatenus ipsum compositum in quo coniun-
gitur cum differentia est diversum ratione talis differentiae. ut
videre est in articulo resp: hominis et leonis. Secundus
modus est, quando diversitas exercet in ipsamet
formalissima ratione communi; et haec diversitas
tollit univocationem in ratione communi, quia efficit, ut
eadem formalissima ratio sit diversa in
suis inferioribus; et hoc modo exercet diver-
sitas in ratione communi accidentis resp: suorum
inferiorum. ipsa n. ratio finitus accidentis in
communi diversimode se habet in quantitate
et qualitate, ita ut diversitas exerceat
et teneat se ex parte ipsius rationis communis acci-
dentis; et non tantum ex parte alicuius differentiae,
unde et habet quod sit analoga et nullo modo
univoca.

Obiicies 3o Contra haec, ad probandum
sc: omnia praedicata esse eadem realiter inter
se. Si aliqua praedicata distinguerentur
inter se realiter esset maior praedicatum substantiae

et praedicata

et pdtuta alia accidentiū, sed hæc non distin-
guunt realiter inter se. ergo nulla differunt
hoc modo. maior patet; ptr min: illa q differ-
runt realiter, pnt a parte rei ab invicem
separari, sed substa non pt separari ab acci-
dentibus. ergo substa et accidentia non dif-
ferunt realiter. ergo nec pdtuta in qbus hæc
collocant. maior: ē cōis, qa certum signū distinc-
tionis realis ē posse separari realiter ab in-
vicem. min: et ē clara; nulla siquidem dari
pt substa a parte rei q sit denudata ab
accidentibus.

R. Concedendo maior: et negdo min. ad
pbaem eius dices negdo maior: falsa n. ē
illa ppio q ait, illa distingui realiter inter
se q pnt ab invicem separari. in sentia
n. S. Thomæ mā prima differt realiter
a forma, et tn sdm eundem doctorem
sanctū non pt mā prima existere sine
forma, aut ab illa separari. Deinde dices,
licet q dam accidentia sint inseparabilia
a substa ut supra dubio de accidenti di-
ctum ē, tn multa sunt accidentia q pnt
realiter ab ea separari, quare negat illa
min: q adstruebat substam non posse se-
parari ab accidentibus saltem ab aliqbus, et
cōsqter negat intentū argti; oia sc: pdtuta
esse eadem realiter. si namq. substa
ab

ab aliqbus accidentibus pt separari, et eadem q̄
ab invicem pnt separari distinguunt reali-
ter dare infert ex ipso argto, aliqua saltem
pdhuta distingui realiter inter se.
Obiicies 2o. Ad pbandu oia pdhuta di-
stingui realiter inter se. Illa distinguunt
realiter q̄ hnt distinctam entitatem, sed
oia pdhuta hnt distinctam entitatem. go
oia pdhuta distinguunt realiter. ptr min.
ma: patet. oia pdhuta hnt distinctam pdi-
cabilitatem, sed distincta pdicabilitas sqt
distinctam entitatem. go si pdhuta hnt di-
stinctam pdicabilitatem hnt et distinctam
entitatem.
Rg. Admittendo mai: et distinguendo min.
oia pdhuta hnt distinctam entitatem reali-
ter nego min: frutter concedo min. sdm diver-
sum se: respectu ad substam primam, hic n.
diversus respectus fit p raem cum fundamento in re
ut patet in actione et passione q̄ duo gsti-
tuunt diversa pdhuta, et tn dicunt eandem
entitatem mattr, sive realiter hre,
non a. frutter. eadem siqdem entitas
in qtm gsiderat ut qd egrediens a substa
gstituit pdhutm actionis; in qtm vero gside-
rat eadem entitas ut qd receptu in substa,
gstituit pdhutm passionis. Ad pbaem min. dices.
verum esse oia pdhuta hre distincta pdicabilitate,
sed minore esse distinguenda, distincta pdica-
bilitas

bilitas aequirit distinctam entitatem realiter negatq mi: sutter,
sine sitm aliam formalitatem gradus min.
et cum haec distinctio sutis reperatur in ali-
quibus pdtutis, illa habebunt suas distinctas
pdicabilitates, circa q obiter notum, nume-
rum pdtutum desumi ex diverso modo
pdicandi de qua sutsta, et qa decem mo-
dis contingit aliqua pdta enuntiari de illa
hinc 10. numerantur pdtuta. Et qdo dr tot
sunt pdtuta, quot pdicabilia, sed tm
sunt 5. pdicabilia. go tm et erunt 5. pdtuta.
Rx. Falsum esse mai: qa numerus pdicabilium
petitur ex numero inferiorum de quibus illa 5.
unitia pdtur, et qa tm sunt 5. genera in-
feriorum, 5. tm erunt pdicabilia. at
vero numerus pdtutum ut dictum, ex alio
capite desumitur./.

Obiicies 3o. Ad pbandum dari aliquam raem
genericam resp: 10. pdtutum. Oia pdtuta que-
niunt in rae entis completi, sed rao entis com-
pleti e univoca et generica. go pdtuta hnt ali-
quam raem eciem univocam et generica.
ma: patet ex cdibus supra assignatis, in quibus
diximus tm entia completa esse ponenda
in pdtutis. ptr min. rao entis completi no
claudit in ultimis differiis suorum inferiorum.
go e rao generica; quam patet, ideo n. su-
pra diximus ens non posse esse genus, qa claudit
in

pag: 631.

in ultimis differentiis omnium rerum. ptr ans. differentiae in-
feriorum sunt entia incompleta. ergo ratio entis
completi non claudit in illis.

R. Cedo cia pdmta quaerere in hoc q habeat
entia completa. negat tn nimis q sc: ratio entis
completi sit univoca et generica respi. supre-
mum genem, cuius ratio haec est. Si n. suprema
genera haberent aliquam raem generica su-
pra se in qua convenirent, et haberent differentias
in qbus non includerent illa ratio cois, iam illa
genera non essent suprema genera, nec se
totis differrent cum convenirent in aliqua
rae univoca et generica. Quod non essent
suprema genera patet, qa haberent aliud
genus supra se ut supponunt contrarii. Quod
et nec se totis differret, et qstat. ideo n. ho
et leo non se totis differunt, qa conveniunt
in aliqua rae generica. ergo si suprema ge-
nera haberent supra se aliud genus, non se
totis differrent. Dicendo et si suprema gene-
ra componerentur ex genere et differentia iam non
essent illa ad q in compositione metaphysica
ultima fieret resolutio, qa illa item essent
resolubilia in genus et differentiam, et illud genus
item in aliud; non n. est maior ratio unius
quam alterius, et sic procederet vim infinitum,
q est absurdum. ergo debemus tm sistere in aliqbus
q sunt in resolubilia et cois compois ex ge-
nere et differentia exaptia, et talia sunt sup-
prema genera. Ad id a. q probat argtm

raem

raem entis completi esse generica, qa non includit in ultimis differentiis inferiorum. Quod licet rao entis completi non transcendat differentias generum inferiorum mediatorum, transcendit tamen differentias generum supremorum, quod sufficit ut non dicatur rao generica. et ptr hac unica rae. Ultimus modus substantiae sc: quod se claudit ipsius genus generalissimum substantiae, sed substantia quae est genus generalissimum est ens completum cum sit substantia completa; ergo ultimus modus substantiae constitutivus claudit in se raem entis completi. ergo rao entis completi est quod transcendens modos seu differentias ultimas supremorum generum. ptr ma: genus generalissimum substantiae nil aliud dicit quam ens per se. sed ultimus modus substantiae constitutivus est ens per se cum sit aliquid substantiale, et non in alio, ergo genus generalissimum substantiae quod est ens completum, claudit in ultimo modo substantiae constitutivo.

Obiicies 4o. Rao accidentis ptr sctm idem nomen et sctm eandem raem de 9. qdhuctis. ergo erit rao univoca resp: illorum. quae quam patet ex dictis. ptr ans. in primis oes categoriae accidentium conveniunt in hoie. Deinde hnt quoque eandem raem accidentis quod ptr. rao accidentis est in haerere sto; sed haec rao est

ē eadem in oīty acci dentibꝫ. ḡo ānō nem̄.
B. Nḡdo ans; ad ꝓtaem dices. Condo
accidentis raem esse in hoerere sto, falsū
tn̄ hanc raem esse in oīty eandem; et ꝯse-
qter nec univoca nec generica. qa inae,
qualiter participaꝫ ab inferiorib̄ et cum
magna diversitate, ita, ut in hac ipsa rae
accidentis exerceaꝫ frutter diversitas,
q diversitas ꝓt dictū ē, tollit univocaem
alio n. modo inhaeret sto quantitas. alio
modo qualitas aut relaō.

Pro Complemento observandum ꝓter io
entium realium ꝓdmta posse poni aliud
ꝓdmtm entium rais, qa in entibꝫ rais mae
in relativis et logicis, (cartera n. entia
rais ad ꝓdmta rem posse reduci arbi-
tramur:) ꝑnt fieri ḡo coordinaes ge-
nerū et spēm, hac n. ē ꝓdicaō generis
de spe. 2a intentio generis ē unite fru-
ttor. Ergo nihil repugnat quominꝫ in
entibꝫ rais ꝯstituaꝫ aliq ꝓdmtm speciale,
Et hac de Antepdmtis Artis. 26. maij.

Entia rais
hnt et ꝓdmtm.

JNAS

6 41.

QVAESTIO SECVNDA DE PRAEDICAMENTIS ARISTOTELIS.

Dubium Primum

Quodnam sit Genus generalissimum Prædicamenti Substantiæ et sdm quam ræm constituatur hoc prædicamentum.

Pro

Pro Explicatione et resolutione primi quaesiti, Nostrum est quapropter posse accipi substantiam. — Quatuor modis sumitur substantia.

1o Pro essentia alicuius rei, ut supra dictum est in explicatione definitionis aequivocorum. Quae ratione solet dici quod aut sit de substantia hominis, et homo de substantia petri. Et secundum hanc acceptionem substantia non est genus generalissimum huius praedicamenti, quia non tantum substantiae, sed etiam accidentia habent suas essentias. — pag: 593. — 1. Pro essentia alicuius rei.

2o Potest accipi substantia pro aliqua substantia incompleta, v.g. pro materia vel forma: vel etiam pro partibus integrantibus, et sic substantia accepta, non est etiam genus generalissimum huius praedicamenti, ut n. supra dictum, in praedicamentis tantum ponuntur directe entia completa tanquam genera et species vel individua. atque istae substantiae sunt entia incompleta. ergo. — 2. Pro substantia incompleta.

3o Usurpatur pro substantia in communi abstrahente ab completa et incompleta, quae dicitur transcendens, quia includitur in ultima differentia cuiuscumque substantiae, sive sit completa sive incompleta, quaecumque n. substantia in sua ultima differentia habet rationem substantiae, et non esse in alio. Et hoc aliis verbis dicunt alii, substantiam posse accipi pro eo, quod est prima pars entium quae sunt in universo, ut distinguitur contra accidens pro ut sic: dicit non esse in alio tanquam — 3. Pro substantia transcendente.

huiusmodi in sbo. Et sdm hanc acceptionem substa non e genus generalissimum huius pdhuti q facile patet. qa genus cuius cunque pdhuti debet esse univocum et non transcendens. go substa sic accepta cum sit qd transcendens non pt esse genus generalissimum huius pdhuti. deinde sequeretur diffra substantiam, directe poni in pdhuta substa. ptr sequela. de illis substa hoc modo. accepta pdhuti esset huiusmodi in 4 forigi 2 qd 3 de 1 suprig. go pdhuta diffra ponerentur directe in pdhuto substa q tn falsum ex supradictis gstat.

Substa sumitur p 4. substa phisice et metaphisice completa, et sic e genus generalissimum, coiter tn.

4o Sumi solet substa p substa phisice et metaphisice completa, et sic e illa, q ex pria naa non ordinatur ad aliud gstituendum et complendum sigtq ad modum p se stantis, et substa sdm hanc acceptionem dr coiter supremum genus huius pdhuti.

Varia sunt sentia de supremo genere.

Ntdm e 2o. Varias esse sentias de supremo genere huius pdhuti. ia e Nominalium q asserunt genus summum esse substam completam latissime sumptam, q ut se extendit ad creata et in creatam, finitam et infinitam. et gsqter Deum opt: Max: in hoc pdhuto ptineri nullum inconveniens arbitrantur. Quibus sic opinandi

occas

occasionem p̄buit Boëtij de trinitate dum
ait. duo pdhuta substam sc: et relaem in
Deo locum habere. neq rae hom autem
opinio e destituta. Si namq Deus non esset
ponendus in pdhuto substa, hoc ideo esset,
qa e ens simplicissimum q compiem ex ge-
nere et differa tnqm in pfectionem non ad-
mittit q tn compio nero debet admitti
in illo, q sub aliquo genere, vel pdhuto
ctinet, ut de se patet. Sed haec rao nulla
e. go nil obstat quo minus pit Deus in hoc
pdhuto poni. ma: dr cater ab illis q Deum
a pdhuto excludunt. ptr min. haec compio
tm sit p raem, go nulla adfert in pfectio-
nem ex parte Dei, mxe cum p raem
multae aliae compies in Deo admittant,
qualis e compio ex essia, et ad tributis;
ex naa et relae. go bene pt ✱ compio et
ex genere et differa admitti in Deo.
2a Sentia statuit supremum genus esse 2a.
substam corruptibilem. huius fundam,
tn sentia e Artes 6. met: cap: ult: ubi ait.
corruptibile et incorruptibile differre genere,
sed q genere differunt non conveniunt in
aliquo pdhuto. go.
3a Sentia e Alberti M. et aliorum asserentium
substam corpoream esse supremum genus 3a.

huius

huius pdhnti res a. in corporeas, quales sunt Angeli, in eo minime estimari; rao videlicet ista huius sentiae. qa res in corporea no componunt ex genere et differa. go non potest poni in hoc pdhnto. qsquam patet, ptr ans. genus desumit a maa et differa a forma. sed in rebus in corporeis non e maa, cum sint immaates et spirituales, go in eis non erit genus et differa.

4a Sentia statuit summum genus huius pdhnti esse substam completam et finitam ceiem corruptibili et incorruptibili, spiti, et non spti. Hanc sentiam modo cater defendunt auctores, et qa veritati conformis e, eam in sequentibus cetibus amplectemur. Quare ita brevitas fundamentis aliorum sentiam satisfacimus. Ad locum Boethi pza sentia adductum R. illum locutum de substa non pprie, sed valde impprie et abusive; vel potius de substa analogica q e superior ad pdhntem ad raem p eadem sentia allatam negat min: ad pbaem dr, licet compio hoc tm fiat p intm, qa tn intrinsice ad fert imperfectionem non e ponenda in Deo; compio n. ex genere et differa nihil e aliud qua compio ex potia et actu. sed nulla potia

Refutant aliorum sentiae.

q

q̄ sit actuabilis, ultra ē ponenda in Deo, qa
ē actus purissimus. ḡo nec hoc compiē ex
genere et differā erit ponenda in Deo. aliud
ē ex essēia de compiē et attributis nāa et
relativis. illae n. compiēs nullā claudunt
imperfectionem. atq; ita eas in Deo ponere
absurdum non erit. Sed hanc rem Theo-
logis ventilandam relinquamus.
Deinde quare Deus non ponat in potēto
non tm in caā ē eius simplicitas, sed et
infinitas, rāe cuius plane repugnat eū
poni in potēto, ut ex dictis supra colligi pt
circa 5. condiēm petitam ad eius potēti-
te. Ad fundamentū rāe sentiae R.
Artem non loq de genere supremo
sed subalterno, seu potius spē subalterna,
vel pt dici Artem loq non de genere logi-
co, sed phisico; hoc ē de māa prima, ita,
ut sensus sit, corruptibile et incorrupti-
bile differunt genere, hoc ē, differunt
māa. Aliam n. māam habet substā in-
corruptibilis. Aliam corruptibilis. hanc
namq; includit potiam ~~[illegible]~~ privatā, subiectam
illa a. non.
Ad 3am sentiam dicendū; falsū esse res
incorporeas non componi ex genere et
differā. ad pbaēm R. falsū esse genus
tm

Caā cur Deus nō ponat in potēto ē eius simplicitas et infinitas. &c:

tum sumi in rei veritate à materia; et differentiam à forma. Sed hoc ideo dr ab auctoritate, quia genus habet similitudinem cum materia, et differentiam cum forma. unde licet in corporis substantiis quae materia non sit materia vel forma physica, quia tamen habet aliquid, per modum determinabilis, et determinantis recte potest in eis compositio ex genere, et differentia admitti; sed his quae suppositis sit

Conclusio Prima

Substantia secundum quartam acceptionem est genus generalissimum huius praedicamenti - prout scilicet dicit substantiam completam.

Probatur Conclusio 1o Ex refutatione aliarum sententiarum.

2o. et ratione hoc modo. Illud est summum genus alicuius praedicamenti quod per se dividitur per differentias immediate divisivas et constitutivas talis praedicamenti, sed substantia completa physice et metaphysice dividitur per corporeum et spirituale, quae sunt differentiae eius immediate divisivae. ergo substantia in hac acceptione est genus generalissimum constituens praedicamentum substantiae.

Probatur 2o. ratione. Substantia completa participat univoce ab omnibus substantiis corporeis et incorporeis corruptibilibus, et incorruptibilibus. ergo est genus generalissimum et supremum. quod quia patet probatur antecedens. quia nulla potest assignari ratio aequivocationis aut analogiae attributionis vel proportio-

ne

nalitatis q̄ se ~~deberet~~ teneat ex ipsa rōe substæ comp-
pletæ, solum ē aliqua diversitas ex parte
differentiarum q̄ licet sint substæ, nō tn̄ complete, nec ē
q̄ disparitas exerceat in rōe substæ cōiter
sumptæ q̄ ut distinguit q̄tm accidens,
sicut supra de rōe accidentis in cōi dictū;
sed hanc substam nos non p̄ summo genere
huius pdtmti agnoscimus.
Ptr 2o à similitudine aliorum pdtmtrum
in pdtmto qualitatis aliæ dant qualitates
corporales, aliæ spiritales, aliæ corruptibi-
les, aliæ incorruptibiles; et tn̄ oēs conveniunt
univoce in illo pdtmto qualitatis. go et uni-
voce conveniunt oēs substæ tam corporales
quam spiritales, corruptibiles quā in-
corruptibiles ōn aliquo supremo genere,
q̄ non pt esse aliud, nisi substa completa.

Conclusio Secunda.

Substa Prædicamentalis directè posi-
ta in pdtmto bene definitur hoc modo.
Substa ē ens completum per se exi-
stens.
Hæc Conto ptr ex Legibus de cōi. &c:
convenit n. cōi q̄tento sub definito, et nulli
alteri ab illo. go bona ē defio. neq; dicas
vitiosā esse hanc defiem, qa caret genere
et differa, ut oēs fatentur; non n. ē verum
q̄ oēs

Definitio Substantiæ pdtmtalis.

Partes defis explicant.

q oes defies ystent vero genere, et diffra; sed satis ut aliqd sit ibi, q se habeat ad modu generis, et aliud q se habeat ad modu diffra. q et in hac defie repit; in ea siqdem locu generis obtinet ens, non q sit verum genus, hoc n. esse falsum ex dictis ystat, sed tm gerit vices illius, eo q habeat similitudine cum genere, sicut n. genus e coie qd ad plures spes; sic et ens e coie ad substam, et accidens, communitate tn analogica. Et ille modus substae q dr perfeitas gerit vices diffrae, non qde proprie e diffra, qa claudit intrinsice raem illam supierem ut pbatu e Dub. ult. precedentis qstis. sed dr diffra, qa tutt similitudinem cum aliis diffris limitantibus et ybahentibus nas coies. dr in defie ens completum ad excludendas substas incompletas, quales sunt substanum diffrae, et aliae partes substates, q qdem sunt substae, sed non pdicamentales, hoc e directe positae in pdhto substae. non negamus indirecte saltem tales substas posse in hoc pdhato poni.

Genus e ens.

Diffra e Perfeitas.

li Ens completu.

li Per se existens.

li per se existens, denotat substam nulli alteri debere inesse, aut in nullo alio existere, vel tnqm forma in sbo, vel tnqm pars in toto. Et haec porcta huius defis dtt vero hoc modo explicari, pp li completum, si n. substa pdicamentalis e ens completu, dtt

Ut ita esse per se, ut nullo parte alteri insit, alias si aliquo saltem modo esset in alio, non esset completa, in linea substantiae; et per hanc partem excluduntur in primis accidentia quae insunt alteri tanquam formae sto; et et differentiae quae licet non insint alteri tanquam formae sto, insunt tamen tanquam partes in toto; in hoc n. excedit substantia praedicamentis alias substantias, quae per se completè existat.

Quaeres quando ergo definiuntur illae substantiae quae non sunt quae dicamentales. R. Substantiam pro ut distinguitur contra accidens definiri sic. Substantia est ens per se. Et haec definitio quaenit ortus substantiis tam completis quam incompletis, et ut pl. plancis multa complectamur, ortus illis quae non sunt accidentia, et habent istae substantiae et suam perseitatem, sed incompletam ut patet.

Definitio substantiae non praedicamentalis.

Conclusio Tertia

Substantia secundum rationem entis per se completi constituit hoc praedicamentum et non secundum rationem substandi accidentibus.

Haec Conclusio quo ad primam partem facilè patet ex dictis, sin. ratio formalis substantiae praedicamentalis est ens per se completum, secundum illam rationem formaliter constituit hoc praedicamentum.

2a Pars patet. Illa ratio substandi accidentibus est quod sequens ipsam rationem substantiae praedicamentalis. Ergo

neque

neq. esse rão illius constitutiua. quoquam patet. ex
n. constitutiuum debet esse prius ipsa re constituta.
ergo si haec rão substandi accidentibus sequitur rationem
formalem substantiae, non poterit illam formaliter constituere.
probatur ant. Ex eo quod aliquid subsistit in se complete
sequitur quod potest alia sustentare, qua rãe n. aliis
substare posset, si in se nondum perfecte et com-
plete subsisteret. ergo rão substandi accidenti-
bus sequitur rationem formalem substandi substantiae praedicamentalis.
et hoc insinuat D. Thomas in opusculo 48.
vocans hanc rationem modum quendam substantiae,
sed modus formaliter non constituit rem, immo sup-
ponit constitutam. ergo idem quod antea. Pro huius
maiori intelligentia, substantiam posse dupliciter
sumi, primo pro ente perfecte et complete exi-
stente per se, tam phisice quam metaphisice,
et sic supra accepimus substantiam. 2o. pro ente
completo in quantum substat accidentibus, seu in
quantum sustentat accidentia. uti et ipsum sub-
stantiae vocabulum indicat. sensus ergo huius
conclusionis, quod substantia considerata primo modo consti-
tuat praesens praedicamentum; non vero 2o modo.
quia substantia prius debet esse ens in se completum
antequam aliis substet, quamuis substare
accidentibus sit et modus quidam spectans ad
substantiam, reddens illam proxime aptam ad recipi-
enda contraria, ut dicemus infra de proprietatibus

Et

Et quod dr in Conclie esse ens completum per se exi-
stens constituere hoc potentiam, intelligi debet li
per se existens, non sitm actum, sed sitm apti-
tudinem, vel potiam, ita q illa res pit dici
substa potentiis directe, q licet q se actu non
existat, habet tn aptitudinem ad existendum per se
completè, sicut patet in defin accidentis,
q dr esse ens in alio, non q actu esse in alio
vel q actualis inhaerentia, sit essia ipsa
accidentis, sed sufficit potia vel aptitudo
ad essendum in alio tnqm in sto inhaerentia
ad raem accidentis. Et in hac potia
constituunt coiter autores essiam accidentis.
Idem et nos dicimus de substa.
Circa Perseitatem substae ntdm ro, il-
lam non esse idem q subsistentia, sed potius
differre ab illa, sicut radix differt à sua
passione à qua emanat; subsistentia n.
oritur ab ente per se tnqm à proprio et adaequa-
to suo principio, et e subsistentia modus
quidam substatis quo naa substatis ultimo
complet in linea substae, reddens illam
plane incommunicabilem, et pontinè in
se, et non in alio; ut in dependenter existat
non modo à sto inhaerentiis, sed et à sto in-
formans, et à toto cuius sit pars, et huius modi
substatis se: subsistentia immediata et adae-
quata radix à qua dimanat, non e substa
in eo, sed substa completa constituens hoc
potentiam

pdtuntur q in hoc sptter a substa transcendentali abstrahente a completa et incompleta distinguit.

Nltm 20. Perscitatem hanc q e quasi diffra estis constitutiua substae pdtuttis esse realem et positiuam entitatem, et non mera negaem, ut aliq uolunt, licet p negaem soleat explicari, sc: p se, id e, non in alio; cuius rao e ista. Substa completa pdtuttis e realis et positiua entitas, go ultimus illius modus constitutiuus, seu diffra estis ipsam constituens debet esse aliqd reale positiuum, ans patet, qa substa completa e qd pfectissimum intra lineam entis realis, gcqua ptr. qa res non pt ultimo constitui p oppositam sibi entitatem, sed negao mera entis opponit enti reali. go substa q e qd pfectissimum in linea entis realis, non pt ultimo constitui p aliqua negaem, q e opposita sibi. licet go substa completa uocet ens p se, id e, non in alio, tn illa negao non constituit substam completam, sed potius fundat in illo positiuo et reali modo pscitatis, q modus substam constituit ut saepe dictum e, et ex hoc modo sequit illa potea negao

Obiicies 1o ad ptandum substam coem enti finito et infinito constituere hoc pdtuntum Deus continet in hoc pdtuto et tn Deus e ens infinitum

nitu ostendit ut docent Theologi ita partes quo substantia cois enti finito et infinito constituet hoc predicatum. min patet. ptr mai. oo id cui competit substantiae ratio predicatis est in predicato substantiae, sed Deo competit haec ratio, et quidem perfectissimo modo, quo Deus erit in predicato substantiae. ma: et consequentia patet. ptr mai: Deus est ens completum ut patet et existit per se, nulli alteri innitens, nec tamen sub nec tamen formae aut ut pars toti; sed haec est ratio substantiae predicatis, quo min. vera.

R. Negando mai. ad probationem dices falsa min. rursus ad probationem eius quales Deum esse ens completum et nulli alteri inniti. Verum haec ratio sic nude et precise sumpta nullo alio sub intellecto, non est ratio sufficiens constitutiva predicati substantiae. sed debet intelligi finite et limitate, ita, ut ens finitum completum existens per se sit constituendum in hoc predicato.

Obiicies 2o ad probandum substantiam corruptibilem esse genus supremum huius predicati, ex tale quod docet, substantiae predicati proprium esse recipere contraria, sed substantiae incorruptibiles, quales sunt orbes caelestes non possunt recipere contraria, quo non spectabunt ad hoc predicatum. ptr min. illae substantiae non calefiunt neque frigefiunt neque ullis qualitatibus

afficiuntur

655.
7. lib: de cœlo.

afficiunt ut docent Philosophi cum Arte. ergo
mi. verasi.

R. Artem nõe contrariorum non intellexisse
omnes contrarias et passibiles qualitates, sed
quis alia contraria, quam rationes orbes caelestes recipiunt
contraria nempe, contrarios motus, sunt n.
modo in oriente modo in occasu, reci-
piunt et raritatem et densitatem quae
sunt qualitates contrariae, ut in lib: de cœlo
videbimus.

Obicies 30. Si per se existere est ratio
finitis substantiae, vel li per se existere sumitur
pro actu, vel pro aptitudine tm. sed neutrum
horum potest dici, ergo per se existeret, non erit
ratio finitis praedicati substantiae. ptr. min. in pri-
mis existere per se actu non potest esse ratio finitis
substantiae, ut probatum est. alias Petrus postis
non esset vera substantia, quia non existit per se
actu. et de Thomas quatenus homo non esset
in praedicato substantiae, quia ut homo non existit
per se, hoc est, per existentiam propriam, sed
per existentiam verbi divini ut enim docent
discipuli D. Thomae. Quod vero nec aptitudo
ad existendum per se constituat hoc praedicatum,
ptr. materia prima et partes integrantes
sunt verae substantiae et tamen non possunt per se exi-
stere, sed semper in alio vel per alium.
ergo

go nec existere aptitudinaliter erit ratio
fructis substantiae.

R. Ex dictis existere per se aptitudinaliter esse rationem fructum, et essentiam substantiae praedicatis, sicut et aptitudo ad inhaerendum alteri est ratio et essentia accidentis, non a. inhaerentia actualis. Ad impugnationem rationis partis dices materiam primam et partes integrantes esse quidem substantias, sed incompletas, competitque eis ratio substantiae in communi, scilicet existere per se, hoc est non in alio tamquam in subiecto inhaesionis et sic patet quod existunt per se incomplete tamen.

Obiicies 2o. Definitio substantiae praedicatis supra assignata non convenit substantiis secundis. Ergo non est bona. Consequentia patet. Probatur ans. substantiae secundae sunt in primis substantiis ut homo est in petro, et animal est in equo: sed definitio substantiae est quod sit ens per se hoc est, non in alio, ergo non convenit eis definitio supra data.

R. Negando ans. ad probationem dr. substantiam praedicatam esse ens per se hoc est, non in alio tamquam in subiecto inhaesionis sicut albedo in pariete, aut tamquam in subiecto informationis, ut anima in corpore. aut tamquam pars in toto. ut manus, in homine. aut distantia in spe; non tamen repugnat substantiae praedicatis quod sit in alio tamquam supremo in suo inferiori et hac ratione admittitur substantia rationis esse in primis. ille tamen

tamen malus

tu modus essendi in aliis non tollit pdtrutlem
rationem substae, bene tu alii modi supra recen-
siti. quid a. sit esse in sto. explicabimus
infra de na accidentis.

Obiicies 50. Artes hic agit de substa
in qtum substat accidentibus. go signum e rationem
substae esse illum modum substandi accidentibus;
quorum n. Artes ageret de substa hoc
modo gsiderata? ptr ans. Artes infra ait
pprium esse substae posse recipere contraria,
sed p hanc pprietatem nil aliud voluit
declarare Artes quam subiectione substae
ad accidentia. ex eo n. pt aliqd recipere qtra-
ria, qa pt illis subici. go tm Artes agit hic
de substa in qtum substat accidentibus. et go
haec erit ratio eius fnctis.

R. Artem ideo egisse de substa in qtum
substat accidentibus, qa ordinabat pdhuta
ad efformandas pprias in qbus aliqd de aliquo
alio affirmat. et qa q. pdhuta affirmantur
de substa, et haec affirmatio psupponat
gmeiam, et nihil eam recip: substae illam
pdturotia, ideo egit Artes de pdhuto substae,
quatenus illa e sustentativa aliorum pdhu-
trum ex qbus patet ad pbationem. sdm n. eam-
dem gsideraem assignavit Artes et pprie-
tates substae in qtum illa e sustentativa ac-
cidentium. Et licet haec pprietas sc. posse ~~rep~~
recipere qtraria explicat illam sustentabi-
li

bitatem accidentium, tunc principium proximum, tunc
et declarat et indicat tunc principium radicale
et remotum illud esse per se completum, quod nos supra
pro ratione sumpti substantiae pro multis assignavimus.
Nam ex eo quod substantia per se existit, ~~[illegible]~~ fit,
nam et constantem entitatem, potest in se recipere
contrarias qualitates, cum ergo in unaquaque
re illa sit ipsius ratio assignanda, quae illi primo
competit, et existere per se primo competat sub-
stantiae haec erit ratio constitutiva ipsius, non vero
subiici accidentibus, quia haec est quod posterius, ut
supra probatum est.
Obiicies ultimo ad probandum modum constitutivum substantiae non esse positivum, sed negativum.
substantia addit aliquid supra ens, sed non addit
aliquid positivum, ergo negativum. probatur ma: quando dicitur
ens est substantia, non committitur negatio, ergo addit ali-
quid supra ens. si n. nihil adderet, idem bis repe-
teretur; probatur min. si adderet aliquid positivum vel il-
lud esset ens reale, vel rationis, non reale, quia quilibet
ens reale et audit entitatem vel conceptum entis;
ergo nihil adderet. ergo erit aliquid rationis. Sed non est
relatio rationis. ergo erit mera negatio.
R. Negando min: ad probationem dices. illud positivum esse
modum realem entis et proprium substantiae per quem deter-
minatur ens, ad esse substantiae. et quando dicitur enti reali
nihil potest addi. R. nihil potest addi ut distinctum, predicatum.
nihil potest addi ut modus, negatio. et hic modus facit
ut substantia a parte rei distinguatur ab accidenti. et
ratio

rāo entis in substā à rāe entis in accidenti.
Si Quaeras ille modus, qui ens reale positiuū
est ne distinctus ab ente reali vel non. non pt
dici q sit distinctus alias aliqd esset reale ens, et
non includeret rāem entis realis. q falsū ē. nec
et pt q dici q non distinctus, alias nihil adderet
enti reali in cōi. R. Illum modū non esse
distinctū ab ente reali in cōi. adhuc tn dr aliqd
adhere, non q illud additum, non claudat
rāem entis realis in cōi, hoc n. ē falsū. sed
qa facit rāem entis in uno distingui à rāe
entis in alio. Huius rei clarū exptū habemus
in distā hōis et equi. q duae distāe claudunt
intrinsice rāem entis realis. et tn distā hōis
differt à distā equi realiter. eo q habeat ens
determinatū alio modo quā distā equi.
idem dicimus de substā, quod li per se, ad
dat aliqd enti reali, non qdem ut distā, sed
ut modus. Haec doctrina ē ptra sectū et eius As-
sectas, q dicunt rāem eāem entis realis non
esse transcendentalem, neq includi in ul-
timis rerū distiis esse, ptr tn contra sectū
illam esse transcendentalem hoc modo.
Quodlibet ens reale sdm quamcunque
fmtitatem realem qsideret, tlt aliq esse.
go sub quacunque formalitate qsideret ē
ens, et includit rāem entis. ptr ans.
nihil ē tam esse cuilibet formalitati reali
quam hre aptitudinem ad existendū rea-
liter

liter in quo sistat ens reale ab cœtus alius non entibus. Tunc ultra. Sed ultimæ distinctæ rerum sunt quam unusquisque fruitatem gaudere habent aliquid esse, quod habent capacitatem ad existendum. Sed hæc est ratio entis realis in communi. Quod illa ratio includit in ultimis rerum distinctis.

Dubium Secundum.

Quid diuidatur in diuisione Substantiæ in primam et secundam? Et qualis sit illa Diuisio?

In hoc

In hoc dubio pro certo sciendum est primo; divisum quod dividitur in primam et secundam substantiam, non posse esse substantiam incompletam. probatur. substantia prima et secunda sunt substantiae completae in linea recta praedicamenti constitutae. ergo divisum in primam et secundam substantiam, non est substantia incompleta. consequentia probatur. alias prima et secunda substantia essent substantiae incompletae, quod probatur. membra dividentia debent participare naturam divisi. ergo si divisum est substantia incompleta, membra dividentia erunt talia.

Sciendum 2o. Divisum huius divisionis non esse substantiam transcendentalem seu abstrahentem a completa et incompleta. probatur hoc. nam alias partes et differentiae, aliaeque entia incompleta essent primae vel secundae substantiae. atque hoc est falsum. ergo et id ex quo sequitur. probatur sequela quod determinate participat naturam divisi, et determinate esse sub aliquo membro dividente, sed partes differentiae, aliaque entia incompleta participant naturam substantiae transcendentalis; ergo si illa est divisa, partes differentiae et alia entia incompleta, erunt primae vel secundae substantiae. hoc autem esse falsum et constat; quia talia entia incompleta non ponunt directe in praedicamento substantiae, ergo nec sunt primae nec secundae substantiae, cum ista in recta linea colloquentur.

Sciendum 3o. Divisum in hac divisione non

non esse substantiam completam, q ut tollit rationem generis generalissimi distincti ab aliis q. supremis generibus. ptr. hoc. substantia completa q ut denominat genus generalissimum est substantia, ut patebit. ergo non pt dividi in jam et rem substantiam. q sequitur patet. alias unum membrum dividens coincideret cum diviso, et aeque late pateret. alterum vero repugnaret diviso q omnia sunt contra leges bonae divisionis.

Secundum 2o. Divisum in hac divisione non esse substantiam completam, sed rationem substantiae in communi respectu accidentium. ptr. non dat aliqua substantia completa in linea recta predicamenti q in communi substet, ergo non pt dari substantia q sit divisum, in hac divisione. q se, quam patet ptr ans. imprimis illud substans in communi, non pt esse individuum substantiae, qa hoc primo substat, et est primum fundamentum omnium accidentium; immo et secundarum substantiarum. 2o. illud substans in communi nequeunt esse genera et species q directe ponunt in predicamento substantiae, qa haec omnia 2o substant. ergo nihil pt assignari in recta linea predicamenti, q sit substans in communi, cum nihil praeter ista supponere videatur.

Conclusio Prima.

Divisum quod dividitur in jam et rem substantiam est ens per se integrum et completum contentum in linea predicamenti substantiae.

Haec

Intract: de pdtis cap: j.

Haec Conclusio est Caietani qui ait, sumitur substantia per se directe existente in linea pdtuti substantiae, non ut generis, aut speciei, aut in divisi divisi tali ratione, sed absolute ut sic praevenit haec omnia; et res est per se finita et completa. Et hanc rem completam sic explicatam dicit esse id, quod dividitur in hac divisione. pter conclusionem a sufficiente ratione aliam sententiam, neque enim aliquid aliud potest assignari quod habeat rationem divisi in hac divisione.

Dices contra substantia prima est substantia completa, et substantia secunda est substantia completa. ergo substantia completa erit communis prima et secunda substantia; ergo poterit dividi substantia completa in illas. nam omne commune potest dividi in illa, quilibet est commune, sed hoc commune, nempe substantia completa, est genus generalissimum, ergo illud erit divisum in hac divisione. Quod tamen et dici non potest, si enim genus generalissimum est unum ex membris dividentibus, et haec habeant aliquid commune et superius, sequitur illud non esse genus generalissimum, quod tamen est contra dicta. R.

Verum esse utramque substantiam tam primam quam secundam esse completam, quod vero infertur. ergo substantia completa est communis prima et secunda substantia, Respondeo cum omni distinctione. est communis communitate substantiae, quales praeterea; communitate generica, negatis. Et sicut est commune, sic quoque potest dividi, sic: tamquam substantia in accidentia. Et quod ultra dicitur, hoc commune divisum, nempe substantiam

substantiam completam esse genus generalissimum
supra a nobis assignatum; negata est propositio;
nam illud genus generalissimum, loquendo
pro ipso substrato, neque esse divisum in hac
divisione; neque enim ullo pacto potest esse quasi substantia,
si precise consideretur, immo potius est unum ex mem-
bris dividentibus loquendo de eis frutter.
Est enim genus generalissimum substantia quasi, nec te
moveat quod ibidem dicitur, membra divisionis
huius divisionis convenire in uno communi superiori,
si enim genus generalissimum est unum ex mem-
bris dividentibus, habebit aliquid communi ex
superioribus, quod generalissimo repugnat.
nam quod dicitur illud, in quo convenerunt
quasi et quasi substantia frutter de eis loquendo,
non esse rationem aliquam communem generi cum, sed
potius substantiam aliquam, genus generalissimum
quod consideratur in quantum est substantia quasi, vel
substantiam illum modum quasi substandi habet et
aliquid substantiam in quo talis modus fundetur;
et hoc substantiam est illud, quod nos supra pro supremo
genere assignavimus; ubi et obiter nota,
genus generalissimum in hoc differre ab aliis
generibus intermediis predictis substantia, quod illud
non sit compositum ex genere et differentia, sicut
cetera genera inferiora subalterna; et
quod diximus substantiam completam esse genus

generalis

generalissimum intelligi debet de illa substantia completa, quae non est composita ex genere et differentia, sicut vivens et aut, sed de illa quae immediate absque ulla compositione generis et differentiae contrahit ens completum, si n. illa propria substantia completa est genus generalissimum, contra intelligatur absque ullo addito, verum non tamen; sequeretur n. et Petrum esse genus generalissimum praedicati substantiae cum ille sit substantia maxime completa.

Conclusio Secunda

Membra dividentia si sumantur ratione intentionaliter divisio est vitiosa; secus si formaliter.

Explicatur Conclusio. Membra dividentia sunt ratio et ratio substantia ut ex Arte patet. et dicuntur sumi ratione intentionaliter quando accipiuntur pro ipsa re quae talis denominatur, ut pro homine vel ente quae denominatur ratio substantia et pro Petro quae ratio substantia dicitur. Frutter a. sumuntur, quando consideranter istae substantiae in quantum substantiae ratione vel ratione accidentibus: et hoc posito Arguitur Conclusio. In bona divisione nullum membrum potest de alio praedicari, sed ratio substantia si ratione intentionaliter sumatur, potest praedicari de ratione. ergo membra ista ratione intentionaliter accepta reddunt vitiosam divisionem. ma: patet. quia membra divisionis debent distingui frutter et opponi inter se. ergo

non

non potest de se invicem praedicari. min: probatur:
haec est bona et fructus praedicatio petrus est homo,
sed hic praedicatur substantia 2a de ja accepta jo in-
tentionaliter, ergo min: vera. Ex hoc recte
infertur, 2am substantiam jo intentionaliter ac-
ceptam, non distingui a ja, sed eandem
consideratione. et consequenter hoc modo non sunt
membra divinis. quod probatur nihil potest de alio praedi-
cari quod est ab illo fructus et realiter distinc-
tum; sed 2a substantia praedicatur de ja; ergo non est
distincta ab illa.

2a Contis pars probatur facile. Membra divi-
dentia fructus sumpta seu 2o intentiona-
liter opponuntur et distinguuntur, nec de se in-
vicem potest praedicari. ergo si hoc modo sumantur
bona efficient divinam. consequenter patet probatur ant.
istae praedicationes sunt falsae. ja substantia est 2a
substantia, sed non essent falsae nisi non oppo-
nerentur et distinguerentur, ergo 2a pars conclusionis
vera.

Quaeres quae sunt istae rationes fructus horum mem-
brorum? Dices, esse illos modos ut dictum
est in Conte. jo sc: vel 2o substantiae acci-
dentibus; itaque membra huius divinis sunt
illi modi, quos ens per se completum in se
habet, ita ut sensus sit, ens per se completum
aliud jo substat accidentibus. aliud 2o.
et tunc membra dividentia per substrato
sive jo intentionaliter accepta, sunt

realiter

realiter eadem, et non opposita. Sutter tu distinguunt ut dictum est.

Conclusio Tertia

Haec divisio est subiecti in accidentia.

Probatur Conclusio. Isti modi 1o et 2o substantiae sunt extra conceptum essentiae substantiae completae. ergo sunt accidentia. consequentia patet. Illud n. est accidens quod non claudit in conceptu essentiali alicuius rei, probatur a. ans. nos bene concipere possumus rationem entis per se completi, vel substantiae completae, absque ratione unitis, et partitis, vel absque ratione 1. vel 2. substantiae, immo eo ipso quod sunt modi entis per se completi sunt accidentia illius.

Conclusio Quarta.

Haec divisio est analogi in analogata, licet non sit talis dicenda rigorose.

Haec conclusio habet duas partes. 1a probatur. Illa divisio est analogi in analogata in qua res divisa per prius et posterius probatur de membris dividentibus; sed in hac divisione res divisa, probatur per prius et posterius de membris dividentibus. ergo est divisio analogi in analogata. ma: patet ex

divisione

divinae sani in aet et medicinā. ptr mi:
res divisa in hac divinae e substa completa,
sed haec prius offert de ja quam de za
substa. ja n. per se substat, za vero dr sub-
stare rae ja; vel in ordine ad jam. go res
divisa pdtr per prius et posterius de membris
dividentibus. Alii ptant idem hac rae.
Substa za in rae substantis e qd rais, sub-
sta vero ja in rae talis, e qd reale, go
haec divinio erit analogi in analogata.
gsequa ptr; qa ens rais, et ens reale ana-
logice conveniunt tm. Verum haec ptao no
adeo videt efficax, posset n. ys dicere
substam jam in rae substantis fuitter
esse quoq aliqd rais, qa substa ja fuitter
dicit zam intentionem, sed za intentio
e ens rais, go. Nisi forte velimus explicare
eos q utunt cdicta rae, qdo asserunt jam
substam esse ens reale, illos non loq de ja
substa formalissime ysideratâ sdm y
adfert zam intentionem; sed loq de ja
substa meptrice gsiderata, p ut e indivi-
dum substae substans accidentibus, y
certe dat a parte rei.
za pars contis et ptr. Illa e divinio rigo-
rose analogi in analogata, qdo res divisa
partim

partim ē eadem, partim diversa in mem-
bris dividentibus, sed res divisa in hac di-
visione nempe ens per se completum, ē eadem
in utroque membro, sed n. et ia substa
sunt entia per se completa, ergo ia pars con-
ctis vera.

Obiicies 1o. Istae praedicaes ia substa
ē ia substa. 1m substans ē 2m substans,
sunt falsae. ergo inter membra illa 1o in-
tentionaliter sumpta, sed ab fructis distinctio,
alias non essent falsae praedictae propries. ergo
divisio illa erit bona, et si membra dividen-
tia accipiantur 1o intentionaliter.

R. Concedo ans et distgdo consequens. Dat di-
stinctio fructis inter 1am et 2am substam
1o intentionaliter acceptum, ut vult ar-
gtum, nego consequentiam. 2o intentionali-
ter, concedo consequentiam. Et quia in istis praedi-
catis explicantur istae diversae intentiones
ia ideo et sunt falsae.

Obiicies 2o. In hac divisione continetur di-
visum in uno membro dividente. ergo
non ē bona divisio. consequentia patet. ptr ans.
divisum in hac divisione est substa completa,
vel ens per se completum, sed substa com-
pleta ē 2a substa. ergo divisum continetur
in uno membro dividente.

R.

R. Hyst. ans. ad probationem quaedam divisum esse substantiam completam ~~[illegible]~~ explicationem supra factam. negabis tamen quod substantia completa, in quantum habet rationem divisi, sit ratio substantia; quia tali modo consideratio abstrahit a ratione ja et ratione substantiae, et potius est id quod ponitur in linea recta praedicati substantiae, quod convenit rationem ja et ratione substantiae, generis aut speciei, aut individui.

Obiicies 3o. Membra dividentia debent claudere rationem divisi; sed hoc non fit in hac divisione - ergo erit vitiosa. probatur min: membra dividentia sunt illi modi sub quibus; sed hi non sunt substantiae completae quae ~~[illegible]~~ ut divisa. ergo membra dividentia non claudunt divisum. /

R. Distinguo maiorem: membra dividentia in omni divisione debent claudere esse et fuisse, divisum, nego maiorem: matter quaedam maior. tunc ad min: sed non claudunt divisum, esse et fuisse quaedam min. matter nego min: saltem n. isti modi quod materiali, important substantiam completam quae sufficit ad divisionem sui in accidentia. sicut patet in illa divisione, qua dividitur cursus, in tardum et falacem.

Dub:

Dubium Tertium.

Vtrum Definitiones 1ae et 2ae Substantiae ab Aristotele assignatae sint legitimae et bonae?

Notandum hic e noia sequentia suppositum sc: persona; indiui duum, singulare, particulare, et substa 1a, non omnino idem significare. Licet n. phisice et maliter sint ~~hic~~ eandem entitatem adferre, diuersas tn adferunt formalitatem explicant. nam suppositu e substatis na incomunicabilis et completa substa. uel clarius;

Suppositu qd? 1 suppositu e subsistens in naa substati, prescindendo ab aloe, an naa sit intellectiua, an non?

Persona qd? 2 Persona e ratio seu q idem e, intellectiue

naa

nā individua substa; Vel persona ē subsistens in nāa intellectuali, unde ordo subsistentiæ ad nām intellectualem distinguit à supposito personā. Suppositū n. tm̄ nūpertat ordinem, ad nāam substatem q̄cunq; illa sit, siue ratis, siue non. Persona uero respicit determinatè nām intellectualem et in ordine ad illa subsistentia uocatur personalitas; et hnt se suppositū et persona ad inuicem, sicut supius et inferius; oīs n. persona ē suppositū, non tn̄ oē suppositū ē persona, alias et brutū v.g. asinus esset persona, cum sit suppositū quoddam nāe substatis.

Individuum explicat substam singularem ut in se indiuisam et unā. Singulare frutter adfert distinctionem unius individui ab alio. ~~pars~~ Particulare frutter importat ordinem ad unitē. ~~ja facta~~.

3 Individuū q̄d?
4 Singulare q̄d?
5 Particulare q̄d?

Ja substa importat et explicat modū substandi tam modū pdtis accidentalibus, quam essentiis; circa q̄ notm̄, q̄ substa ja frutter nūportet 2am intentionē seu recp.m rationis logicū ~~q̄ substa~~ ad pdta essentia et accidentalia. Ex eo namq; quod paulus v.g. q̄ ē substa jma habeat in se pdta essentia nāe humanæ et et accidentalia albedinem nempe et nigredinem mouet inctus noster ut ipsi tribuat respectū subiicibilitatis seu substantis tam pdtis essentibus tam accidentibus,

6. ja substa q̄d?

in

in quo differt à supposito q. quidem frutter impor-
tat et respectu rationis non tamen ad predicta accidentalia
sed tantum essentia. His quoniam notatis sit

Conclusio Prima

Definitio substantiae primae ab Arte assignata bona et legitima est et est talis.

Defio substae primae.

Substantia prima est quae nec in subiecto est, nec de subiecto dicitur.

Hanc conclusionem probabimus explicando definitionem assignatam, et solvendo argumenta quae contra eam fieri solent.

Explicatur defio. Illa parata, nec in subiecto est, intelligitur tam de subiecto inhaesionis quam informationis, per quam paratam excludunt accidentia quae sunt in subiecto inhaesionis; excludunt et partes componentes aliquod totum sive essentialiter, sive integraliter; est n. substantia prima completa substantia, cui repugnat alteri inhaerere, aut tamquam pars aliud constituere; sive essentialiter sive accidentaliter. Per quod et excludunt omnes substantiae incompletae anima separata rationis à corpore, quae licet actu non constituat hominem aut componat, tamen ex propria natura et essentia respicit hominem quem componat. Et quamvis et in statu separationis substet accidentibus, tamen quia non substat seu sustentet accidentia tamquam totum completum, sed tamquam pars seu ens per se incompletum, ita substantia nullo

modo

modo pt dici. Unde ad jam substam requiritur
q substet accidentibus et pdtis superioribus non
quidcumq; sed complete, sc: tnqm qd comple-
tum in linea substae habens subsistentiam comple-
tam ipsi p se competentem, et non rae alte-
rius; et ideo partes integrantes v.g. caput, manus
&c: licet substent accidentibus non pnt dici
ja substae, qa non hnt subsistam completam
eis p se competentem, sed partes subsistunt rae
totius, et sic beneficio totius et sustentant acciden-
tia.
Altera particula, sc: nec de sto dr. excludit
substas zas à rae ja substae, qa zae substae
dnr de primis, tnqm de suis inferioribus; et
nae sbi hic intelligitur inferius, ut recte expli-
cat Caietanus. Et hoc qdem quevit substiis
zis nempe de sto pdicari tnqm de suo infe-
riori, qa substae zae sunt genera et spes, qbus
optime quevit hae inferiora de q illis pdicari.
At vero ja substa v.g. Petrus, nullum hbt sbm sili
inferius de quo pnt dici aut pdicari, pdicae
tn arteficiali et directa. bene n pt ja substa
pdicari pdicae naali et identica. ut cum dr
petrus e petrus. quid sit pdicae identica et
arteficialis ex supra dictis patet.
Et in ha differt pcipue ja substa à zis sub-
stis, q istae habeant inferiora de qbus pdtur
pdicae arteficiali et directa, et istae duae ne-
gaes explicant id q positivum e in ja substa,
ita ut sensus sit, substa ja est jo substans
accidentibus q nec e in sto nec de sto dr.

Per

Per hanc itaq; definiem definitq; quicunq; individuum quantum sub genere generalissimo et substantiae et eius specie, sive sit corruptibile, sive incorruptibile, sive materiale sive immateriale, omnia n. genera substantiarum uno excepto Deo si sint entia completa sunt ordinabilia in linea recta praedicati substantiae. ex quibus sequitur Deum non esse ipsam substantiam, quamvis videatur ei competere definitio cum Deus nec sit in sensu, nec de sensu aliquo dicatur, tamen si definitio explicetur modo supra relato ei minime competit; quia nomine ipsa substantia intelligitur positivum quod nempe id quod substat accidentibus et praedicatis essentialibus ipso et per se: et hoc positivum per illas negationes ab Arte definitur, Deus ergo cum nec ipso nec ipso possit substare accidentibus, quia hoc importat imperfectionem intrinsice, nec erit substantia ipsa, nec ei competet et definitio illius. Neque dicas Artis definiem potius quod non sit, quam quod sit substantia ipsa, explicare, et consequenter esse vitiosam, cum definitio debeat explicare rem quod sit, et patet antecedens, quia dat definitio per meras negationes. Deinde et ens reale positivum non potest definiri per aliquid sibi oppositum, sed negationes opponuntur enti reali, quale ens est substantia ipsa. ergo definitio haec bona non erit.

R. Falsum esse praedictam definiem non explicare naturam primae substantiae; licet n. dat per negationes, tamen illae negationes satis bene explicant

nam

nam definiti q modus definiendi cois Theolo-
gis et Philis, ut videre est in Arte, q volens
definire punctum sic ait. punctum est cuius
partes non sunt. Item volens definire
jam cam sive jm motorem, sic dicit. Ja
cam sive jmus motor est, q ab alio esse non habet.
q defies coiter aptant, licet dent p negaes, qa
explicant nam rei. Eodem modo licet de-
fio substa ja det p negaes, erit bona et legi-
tima, qa per illas bene explicat nam substa
ja se: q substa completa et individua sit illa,
cui nec q venit sbo inhaerere, nec de aliquo
sbo dici. Ad aliud q dicebat, ens reale positi-
vum non posse explicari aut definiri p aliqd
sibi oppositum, negaes vero opponi substa
ja, R. Licet illae negaes matter et en-
titative opponant quasi ja substa, non
tn opponunt quatenus sunt explicativae
et in forma defis dispositae. hac n. rae ma-
nifestant id q in ja substa latet.

Punctum qd?

Ja cam sive Motor qd?

Conclusio Secunda.

Substantiae ra recte sunt definitae
ab Arte hoc modo.

Defio substae secundae.

Substantiae ra sunt genera et
species.

Licet haec defio non sit ostis. Haec qcto
ptr quo ad jam partem autoritate om
philosm, q defiem ab Arte tradita unanimi-
ter hujm bonam et legitimam recipiunt.

ra

ꝫa pars ꝺ nichꝰ certa, ꝙ ꝓdicta ꝺfio non explicat naꝫ ſubſtra ꝫa ſtm in qua jo in rac ſubſtra ꝫa gſtituꝫ, ſed tm̃ꝫ ꝙ aliꝗ annex, unu cum ꝫa ſtra. Conſtituꝫ n. ꝫa ſubſtra ꝙ modum ſubſtandi, nec jo ꝺ ꝙ ſe, ſed ꝫo rac ꝫa ſubſtra, ita ꝙ ꝫa ſubſtra nihil ſit aliud quam ſtm̃ ſuſtentans accidentia, ex quoꝝ jo ſubſtra ſuſtentat. Et ſtm̃ hanc raꝫ nꝰ, ſet ſubſtra ꝫa ꝑter ſe ꝺfiniꝫ. Subſtra ꝫa ẽ ẽm ſubſtans accidentiby rac ꝫa ſubſtra jo ſuſtentantis. Et ſi naꝫ ſubſtans explicuit ſtres ꝙ raꝫ generis ꝺ ſpei, non ꝙ ſubſtra ꝫa gſtituaꝫ ſubſtr in rac talꝫ ꝙ raꝫ generis aut ſpei, naꝫ genꝰ ꝺ ſpes conſtituuꝫ ſubſtr ꝙ reſpectꝫ raꝝ ad ſua inferiora ſc̃ by jndꝫ; ſubſtra a. ꝫa gſtituuꝫ ſubſtr non ꝙ reſpectꝫ ad inferiora; ſed ꝙ reſpectꝫ ad accidentia, by ꝫo ſubſtat. Ꝙto ꝙ ſtres appellat ꝫas ſubſtras genera ꝺ ſpes, ſdum mult ꝫas connotare raꝫ generis ꝺ ſpei tm̃ꝫ ſibi aliꝗ peculi inter annexꝫ. Et hac ideo, ꝙa genꝰ ꝺ ſpes nego ſunt unitiua, ꝺ unitia tm̃ ꝫo ſubſtat aut.

Contra ſecꝫm ſubſtra jo Ali crès jo. Perſona ẽ ſubſtra jo, ſed ꝓſona dr̃ cle ſto ꝙ ꝺfio ſubſtra jo non erit bona. ma: ꝑtr, ꝺ ꝺfinꝫ perſona ſupra ꝺ ẽ ꝓſona rati naꝫ ni ſit ſua ſubſtra, ſed ni ſit ſua ſubſtra ẽ jo ſubſtra, ꝙ ꝓſona ẽ jo ſubſtra. ꝑtr min: per

ſcaꝫ

sona pdtr de hac vel illa psona, ut cum dico petrus e psona paulus e psona, go psona dr de sto.

R. Concedendo ma: et distgdo min. Persona dr de sto, sdm modu quem de multi importat, qcedo min: sdm id q importat de mali, dr de sto, nego min: qdo go pdtr psona de petro et paulo pdtr modus qdam q e oitus psonis eois sed non pdtr id q e psona, vel in quo modus psonae ~~[illegible]~~ subiectatur.

Obii cies 2o. Singularia non pnt definiri, sed substa ja e qd singulare, go neqt definiri. ma: patet ex sumulis, ubi diximus tm spes posse definiri q constant genere et differa. min. et patet, singulare n. et ja substa eandem eio entitatem important.

R. Quod licet singulare ut singulare e, nequeat definiri, bene tn pt definiri id q ut spectat ad singularitatis rationem. et sic definivit Artes jam substum. Vel dices 2o. Singularia nude gsiderata absq; aliqua za intentione, vel absq aliquo modo ca non posse definiri. bene tn si gsiderentur sdm aliqua intentionem logicalem et ja substa e definita ab Arte, sc: sdm aliquem modum.

Obii cies 3o. Defio substae ja quevit alteri a definito, go e vitiosa. gsequa patet, ptr ans. ho e substa za et tn ho nec e in sto

nec

nec dr de sto. go defio competit alteri a defi-
nito se: substa zae. ma: patet ptr nin. ho qsi-
deratus sdm pdta sua essentia nulla rae e in sbo
neq; et pdtr de sto aliquo ut patet, go nin: vera.
R. Ngdo ans, ad pbaem dices. verum esse hoiem
non esse in sbo inhaesionis falsum tn illum
non dici de sbo. qa licet qsideratus sdm
pdta essentia, actu non dicat de sbo; sufficit tn
q pit dici de sbo. et sic sufficit q sit za sub-
sta, et non ja. qa ja substa huius naae esse de-
bet, q et nec pit de sto aliquo pdicari, pdicae
directa et artificiali.

Oliicies 4o. Contra defiem zae
substae. Za substa e ja substa, go Artes
male explicuit nas substarm zarm, dicendo
q sint genera et spes. ptr ans. si esset aliqua
za substa, mxe esset ho vel ait; sed ait et ho
sunt substae jae et non zae. go ans verum. mai:
videt certa. ptr nin. et in primis q ait et ho sunt
substae completae in linea recta pdicamentali
qstitutae e certum. q a. sint substae jae, ptr.
Illud e prius a quo non valet substantiali qse,
qua teste Arte in postpdtntis, sed non recte
valet, ait vel ho e, go petrus e. bene tn valet
petrus e, go ho vel ait e. go ait et ho sunt sub-
stae jae. et qsqtor non poterit ~~defi~~ designari
aliqua substa za.
R. Ntdo q substa ex sua rae ut substa e,
explicet sustentam ~~antium~~ accidentium, habeatq;

an

annexam negaem ut ab alio sustentet
eo n. ipso q sutsta sit, specialiter vendicat
sibi ab alio non sustentari, et sic pfectio
sutstae debet pensari ex maiori accessu ad
hanc raem iam explicata. Ex qua doctrina
Q. Ad argtm, quod ho et ait, et alia genera
et spes si cum individuis q sunt qa sub-
sta cpareant, sunt qdem pdta priora ipsa
ja sutsta, non prioritate pfectionis in rae
sutstae, sed prioritate illais; q dr prioritas
logicalis. individua itaq. substantia qa ita
sustentant accidentia, ut habeant sibi
annexa negaem cuiusvis. Sti tam in hae-
sionis, qua pdicais, nec n. pnt in aliquo
sto inhaerere aut de aliquo sto pdicari
pdicae artificiali, vocant ja et pcipuae
sutstae. At vero genera et spes licet careant
sto inhaesionis q afficiant, non tn carent
sto pdicais, qa re vera pnt pdicari pdi-
cae artificiali et directa de primis substiis,
unde nimq participant a pria pfectione
sutstae, nec pnt dici pa, sed 2a sutstae.
Obiicies 50. Illa e sutsta ja q jo et ma-
gis substat accidentibus, sed ho n.g. magis
substat accidentibus quam petrus et paulus,
go ho erit ja sutsta; et idem argtm pt fieri
de aiti; ma: colligit ex dictis. ptr nim. ho
substat accidentibus q sunt in petro et paulo,
et ulterius substat accidentibus q sunt in
aliis individuis qbus petrus et paulus non substant

go

q̄o hō magis substat accidentibus quā q̄libet in dividuum. q̄o hō erit ja et magis substa, quam petrus et paulus.

R. Distgdo mai: Illa ē substa ja q̄ jo et magis idē pfectius substat accidentibus, q̄cedo mai. q̄ magis substat idē q̄ se ad plura accidentia extendit ē ja substa, nego ma: et hoc modo genera et spēs magis substant hoc ē, extendunt se ad plura accidentia in multis substiis primis seu in dividuis repta. non tn pfectius substant pp raem in p̄cedenti solutē datam. et q̄a non substant rae sui, sed potius rae individuorum. Eodem modo distinguo min: sed hō magis substat accidentibus; idē pfectius, nego min: magis substat, idē ad plura accidentia se extendit, q̄cedo min: et tunc negatis q̄sequam.

Quaeres hic ultimo p pfectiori intelligā q̄dictorum. an jo et zo substare sint duo modi reales, vel tm intentionales aut rais.

R. jo ad hoc. Si ja et za substa q̄ciderent logice utraq; importat aliquā zam intentionem, et q̄sq̄ter modū quendam intentionalem. ptr hoc ja et za substa si sumant logice induunt raem sbi, quatenus se: de eis accidentia q̄bus substant q̄dtur: sed esse sbm fruitur ē q̄dam za substo intentio vel ens rais logicum, q̄o. ma: q̄stat. ptr min: petrus et hō non hnt a parte rei fruitur raem sbi aut pdti, hoc n. tm sit

4

p mtm, go esse stm frutter c̄ q̄dam ẑa intentio
vel ens raīs logicum.
Rx. ẑo. A parte rei non dat ẑa substa fru-
tter seclusâ oī opaē inctg licet dk fundamen-
taliter remotè, p.
Ptr ja pars huius dicti. jo. Ut sit ẑm substans
frutter dbt esse distinctū à jo, sed non ē distinc-
tū à jo nisi p opaem inctg, go ẑm substans
sine substa ẑa non dat frutter à parte rei
seclusâ oī opaē inctg. ma: patet, si n. ẑm sub-
stans frutter non esset distinctū à jo, esset idem
cum jo substante, go ẑm substans frutter petit
distinctionem à jo. ptr nim: ho et petrus non di-
stinguunt realiter ut supra p̄bavimus sed
tm raē raciotinata, go ẑm substans ho
v.g. vel ait non ē distinctū, nisi p opaem
inctg à jo.
Ptr eadem pars ẑo. Substa ẑa ut ait Arist
hic hnt sibi annexā raem generis et spei, sed
à parte rei non dant genera et spēs frutter,
go nec ẑa substa dabunt frutter seclusâ oī
opaē inctg. ẑa Pars ptr. A parte rei dat
ho cum aptitudine ut pit abstrahi et p̄sim-
di à singularibus, sed ho sic acceptus cum ha-
beat raem substa ē ẑm substans fundamen-
taliter remotè, go ẑa pars vera.
Ex his colligit ẑam substam non ad ferre
modum realem distinctū à modo illo quo ja
substa gstituit in raē primi substantis, qa in
prima substa reperit q̄cunq realis substa ẑa
sed

sed ja substa non substat 2o accidentibus. alias esset 2a substa, cum haberet modum illius constitutivum. go modus substae 2ae non e realis, sed quidam respectus rais ad accidentia q sustentat a ja substa.

R. 3o. ja substa metaphisice assumpta datur a parte rei. vel q idem e, modus jo substandi in substa ja e realis, ptr facile, a parte rei petrus substat accidentibus albedini v.g. vel nigredini, go modus ille erit realis.

Contra hoc dices. Haec ppio qa petrus e albus, ho e albus, e vera, seclusa ei opae inctus. go et haec erit vera a parte rei qa petrus substat, ho substat, go dabit substans 2m frutter a parte rei.

R. Illas ppies esse veras, qa ho convenit petro independenter ab opae inctus, et non explicat aut exigit aliquam distinctionem ab ipso; at 2a substa explicat frutter distinctionem a ja, q cum sit rais, non poterit dari a parte rei. Deinde R. Illam particulam quia non importare veram causalitatem, sed tm illaem, seu rectam consequam; petrus n. in re, non e vera caa realis q ho sustentet albedinem, qa ho in re, eandem entitatem realem importat, quam petrus. Unde inter hoiem et petrum non dat ista causalitas, haec n. exposcit realem distinctionem inter extrema, q hic non reperit.

Dub:

Dubium Quartũ.

Quot et quæ sint Proprietates Substantiæ Prædicamentalis?

Sex assignantur ab Arte Proprietates substantiæ.

1a Quæ convenit tam substantiæ quam 2æ ē, non esse in subiecto, se: inhæsionis utraq; n. substa vendicat sibi non inhærere alicui sbo, qa inhærere ē pprium accidentis, et hæc pprietas cvenit substæ pdtuctali non pro, sed 2o modo, qa cvenit cī substæ pdtuctali, licet non soli; competit siqdem et differentiis et aliis partibus substantiis qa non inhærent alicui sbo. ℞.

2a Proprietas ē prædicari univoce, sive q idem nōie et ratione ~~sigo~~ sigita p nomen; et intelligitur de

de illis modis vide supra. pag: 642.

de pdicat esti, qa et accidentia pdtur de
petro et paulo univoce; sed non esti pdi-
cat, et haec pprietas quenit solu substis zis,
non tn qo modo, qa et quenit substdistriis sub-
statibus.

3a Proprietas q soli primae substae quenit
est, sigcare hoc aliquid, sive sigcari ut
hoc aliqd; usq n. e Artes actiuo ppassiuo,
quasi diceret, eo ipso q ja substa sit indi-
viduu completu substae, dtt sigcari ut
hoc aliqd; id e ut aliqd particulare in li-
nea pdtnti substae. Et vocat haec pprietas
substae ja sitm nomen. Alii dicunt hanc
pprietatem competere nortus aut terminis
sigcantibus jam substam, non ipsis substiis
primis, sed hi accipiunt verbu illud actiue
nos a. passiue.

4a Proprietas quae quenit tam ja quam za
substae e, q substae pdtntali nihil sit gtrariu,
et debet intelligi haec pprietas sutter, ita ut
sensus sit, q si substae compacent inter se
una alteri pprie et p se non gtrariat; rao e,
qa gtrarietas pprie e mutua repugnantia
duarum qualitatu q se mutuo ab eodem
sto cui inhaerent expellunt, sed substa no
pt inhaerere sto, ad modu alicuius qualitatis
go ipsi nihil e gtrariu nec respi alteris sub-
stae, nec accidentis. Et licet formae substalis
v.g. forma eq et forma hois sint oppositae
q nequeunt esse in eadem maa simul, non tn
sunt gtrariae pprie, et licet forma ignis

uid

videatq; contrariari formae aquae, contrariatas
tn inter ipsas neq; c̄ substa, sed inter qualita-
tes substiis annexas, calorem sc: frigiditatem,
et sic tm̄ p accidens substae inter se contrariant
non a. per se. Et hoc proprietas non convenit sub-
stae pdtuitati 4to modo, competit n. et quan-
titati. et distrio substatibus.

5a Proprietas ē non suscipe magis et minus
et haec proprietas com̄ ē 1ae et 2ae substae, et non
debet sic intelligi q una substa in rae substan-
di non sit magis substa quam alia, nam certū
ē 1am substam esse magis substam, quā 2am;
sed debet intelligi de substa completa pdtuita-
ti in rae entis p se, in hac n. non datq; magis
et minus in 1a et 2a substa. ē n. utraq; aequali-
ter ens p se completū et sic substae non suscipi-
unt magis et minus, seu q idem ē, intentio-
nem et remissionem; et rao huius in forma ē
ista, qa suscipe magis et minus proprie ē inten-
di et remitti, quocunq; tandem modo fiat in-
tentio et remissio, sed substae non pnt intendi
et remitti, qa intentio et remissio exigunt
sm̄ inhaesionis q substae repugnat; qi sub-
stae non pnt suscipe magis et minus. et qdo dr
q substa 1a sit magis substa, explicari debet
q sc: substa 1a sit nobilior substa, non q sub-
sta 1a sit intensa in rae entis p se completi;
et haec proprietas non convenit et substae pdtuitati
4to modo. qa convenit et quantitati.

Ca

6a Proprietas quemens substa 1a et 2a
est, q cum una numero sit e susceptiva contra-
riorum. itaq eadem numero substa v.g. haec
aqua modo e calida, modo frigida; et haec
contraria suscipit substa p sui mutaem in-
trinsecam, quenitq haec proprietas soli substae,
tnqm sto ultimo et principali, licet n. quan-
titas suscipiat contraria, hoc tn non tlt ut sbm
ultimum et principale, sed ut sbm quo, non ut
quod sicut aiunt phili; qdo go quantitas
in venerabili Sacmto Eucharistiae recipit
contraria accidentia id non tlt ex suis meritis,
sed ex virtute substae; sicq non e sbm ulti-
mum et principale sed medium et ut quo.
Et haec proprietas 6a quenit substae pdtutati
qto modo Contra haec

Obiicies 1o. Orao non e substa,
et tn orao suscipit contraria nempe verum et
falsum. go hoc non e proprium qto modo sub-
stae.

R. Dispto nim. orao suscipit contraria p
sui mutaem intrinseca, nego nim: p mutaem
extrinseca concedo nim: Contra qa qdo orao vera
transit in falsa tlt aliq accidens q antea
habebat; go suscipit contraria p intrinsecam
mutaem. R. Verum esse in tali casu
oraem tne aliq accidens q antea non ha-
bebat sed illud accidens e relativum. veri-
tas n. dicit relaem conformitatis. falsitas
dicit relaem difformitatis, ab eo namq

q

q res ē vel non ē, erāo dr vera vel falsa, id ē à re sigita, et non à re q̄ ē sbm, nec à re q̄ ē pdtm, sed potius à re q̄ sigtur et repsentatur per sbm et pdtm. Et sic patet q erāo nō suscipiat pprie qtraria p intrinsecam sui mutaem, sed potius in ordine ad aliqd extrinsecū.

Obicies 2o. Haec pprietas non quevit substae zae. go non quevit substae pdtutati qto modo. q sequa patet, ptr ant; substa za non ē una numera, sed ē una genere vel spe, et sic tlt tm unitatem fmtem, et nō numericam.

R. 1o. Substas zas q ut in singularibus exi, stunt tre unitatem et numeri cā, ut supra de unitus docuimus, et hac rae et ipsis quevit haec pprietas.

R. 2o. Artem ideo dixi sic substam unam numero recipe qtraria, qa exercitiū recipiendi qtraria non pt fieri nisi in substa singulari et individua, et haec cum sit una numero, ideo dicta ē ab tte susceptiva qtrariorum.

Quaeres quid sit haec pprietas queniens substae pdtutati qto modo, et qmdo à substa distinguat. R. Hanc 6. pprietatem quenientem substae qto modo, non distingui à sbo realiter, sed tm rae raciotinatā. et intuit ē aliud quam modus qdam substae realiter identificatus cum illa. Ta pars ptr eo ipso q substa sit ens p se completa, ē susceptiva qtrariorum sine ulla alia entitate reali superaddita. go non distinguit haec

pprietas

proprietas realiter à substantia praedicamenti. quod sequitur patet et antecedens et videtur certum. quod vero distinguatur ratione ratiocinata patet. quia ad minus est diversus conceptus entis per se et entis susceptivi contrarium. ergo distinguetur ratione ratiocinata et quod sit modus quidam patet et ex dictis supra.

Dubium Quintum.

In quo consistat ratio formalis seu essentia Quantitatis?

Causa cur iam hic de quantitate agat.

Post consideratam substantiam agit statim Aristoteles de Quantitate, non quod nobilitate sua alia accidentia antecedat, sed quia maxime assimulatur substantiae, sicut enim substantia habet sustentare accidentia; sic et quantitas, suo tamen modo supra explicato. Tum et quia Aristoteles in cap: de substantia saepius mentionem fecerat quantitatis, et ideo videtur ordo doctrinae exposcere, ut mox sermonem de quantitate post substantiam faceret.

Anteq

Antequam eius rationem frutem seu essentiam de-
claremus, notandum est hoc nomen Quantitas,
dupliciter hic significatum, 1o significat perfectionem
et virtutem cuiuscumque naturae tam creatae,
quam increatae et infinitae, secundum quam sig-
nificatum dicitur de Deo saepius in Psalmis quod sit mag-
nus, non magnitudine corporea, sed perfectionis
et virtutis. Et eadem ratione homines virtutibus praedi-
tos magnos appellare solemus. Et solet communiter
quantitas secundum hanc significationem appellari quan-
titas virtutis. Sed haec significatio nimis late
patens est, et dialectico negocio parum accoma-
data. 2o significat hoc nomen quantitas,
quantitatem molis, hoc est, longitudinem,
latitudinem, et profunditatem; secundum quam
significationem nos hic de quantitate agemus.
Et in primis quaerimus in quo consistat eius
essentia vel ratio frutis, cui quaerito ut Rx sit

Nomen Quantitas dupliciter sumitur.

Quantitas Virtutis.

Quantitas Molis de qua hic agitur.

Conclusio Prima

Essentia vel ratio frutis Quantitatis
praedicamentalis consistit in extensione
aptitudinali tam partium propria-
rum, quam substantiae in se.
Sensus contis est, quantitatem praedicamentalem
esse et frutter nihil esse aliud, quam for-
mam quandam accidentalem, per quam
et ipsa quantitas, et substantia habeat partes
extensas.

Ptr

Ptr Concto jo. Illud quod ē radix et principium, rāe cuius cætera cīa conveniunt quantitati ē essia et rāo fnitis illius, sed extensio vel reddere partes extensas est rādix et principium, rāe cuius cætera cīa conveniunt quantitati; gō illa erit essia et rāo fnitis illius. ma: ē certa nec ab ullo negat, qa id à quo passiones oriunt semp ponit p essia et q à nullo ortum habet in genere cā fnitis, sed ē primū in tali linea, ut patet in hoīe, cuius essia ē id q ē radix omīq ei conveniunt, et principium om̄ pprietatū, et à nullo alio pvenit in genere cā fnitis, et hæc essia ē esse ait rate, ptr min: q quantitas sit indivisibilis, q sit mensura, conveniet ei qa ē extensa, gō rāo extendendi ē radix et principium cæterorū, nec ab ullo alio pvenit in genere cā fnitis, sicut à nullo alio pvenit quare hō sit ait rate, qa esse ait rate ē essitis et fnitis rāo hōis. Ex hac rāe deducit 2a pbāo 9ctis in hunc modū. Illud ē essia et rāo fnitis alicuius rei q sumit p medio ad demonstrandas passiones sive pprietates illius; sed extensio aptitudinalis ē huius modi, gō illa erit essia et rāo fnitis quantitatis. ma: patet in demonstrāe quā civilitas demonstrat de hoīe risibilitas, ubi ait rate q ē de essia hōis sumit p medio; min: ptr. nam ex eo q quantitas habeat partes extensas, ē divisibilis, et ē mensura; sed istæ sunt pprietates quantitatis. gō min: vera.

Concto explicat. Li aptitudinalis.

Explicatur Conclusio. Diximus in 9ctie q extensio aptitudinalis sit essitis rāo quantitatis.

et non

et non extensio actualis, qa actu extendere non
ē de essentia illius; sed potius effectus aliqs fmtis, sicut actu
raciotinari non ē de essentia hōis, sed posse racio-
tinari. per li extendere, nihil aliud intelligit
quam constituere partem extra partem, ita q
una pars non sit alia, aut in alia. Diximus
et q extensio partium tam propriarum quam substa-
tiae, sit rāo fmtis quantitatis, duplicem n. exten-
sionem subordinatam tn existimamus consti-
tuere raem fmtem quantitatis; nimirum ex-
tensionem partium substae, et partium ipsius
quantitatis; et hoc ideo, qa quantitas ē
accidens quoddam, gō ex nāa sua tlt aliqd
circa substam, qa ot accidens ex sua nāa
et essentia respicit substam, ut illam aliquo mo-
do afficiat; sed quantitas non tlt aliud
nisi extensionem partium substae; gō extensio
partium substae erit rāo fmtis illius, non tn ad-
aequate, qa quantitas non pt quantificare
seu extendere substam, nisi quantum et
extensa se ipsa reddat. Et hinc ē q ot quan-
titas consistat fmtter in extensionem propriarum
partium. Dictum ē et in conclre exten-
sionem substae, et sui ipsius, in se, esse raem fm-
tem quantitatis; ad insinuandum extensionē
in ordine ad locum, sive extensionem situalem
non constituere esse quantitatem, ut qdam
opinant. Et ptr hoc, haec extensio situalis rāe
cuius una substa aliam non compatit secum in
eodem loco et aptitudinaliter sumpta, consequit
ad raem fmtem quantitatis, gō haec extensio

non

li extendere.

li partium propriarum et substae.

li in se.

non erit rāo fmtis illius, ptr ans. q̄ sequa patet
prius hēt quantitas suas partes extensas et prius
in se extendit substam, sive prius ē nata apta
extendere suas partes et partes substae in se,
quam sit apta nata extendere illas in ordine
ad locū. ḡo extensio in ordine ad locū q̄seq̄t
ad rāem fmtem quantitatis. ptr ans. haec n.
duo facit quantitas et ē apta nata illa facere,
se: extendere suas partes et partes substae in
se et in ordine ad locū. et haec hnt se ordine
quodam, ita ut prius queniat ei aptitudo ad
extendendas suas partes, et partes substae in se
quam ad extendendas illas in ordine ad locū,
nisi n. prius quantitatis et substae partes in se
essent extensae, non possent certe et extendi in
ordine ad locū, ut de se patet: ḡo prius hēt quan-
titas partes in se extensas prius extendit sub-
stam in se, quam in ordine ad locū. ḡo illa
parcta ḡtis verū habet.

Mensura accipitur active et passive.

Ex his colligitur 1o Essam seu rāem fmtem
quantitatis non ḡsistere in rāe mensurae, ut
qdam arbitrant; q̄ antequā pbet ntdm men-
suram posse dupliciter accipi, passive se:
et active. mensura passive accepta nihil
aliud dicit quā esse mensurabile. Active
vero sumpta nihil aliud dicit, quā id sdm
q̄ aliud mensurat. Dicimus ḡo esse mensuram
tam active quā passive, non esse rāem fm-
tem sive essentem quantitatis, ptr in primis men-
surā passive sumptā non esse rāem fmtem
illius

Mensura passive sumpta.

Mensu: active.

illig. essentiam alicuius rei nihil potest precedere in genere causae finitis, ut supradictum est, sed debet esse primum principium a quo caetera omnia proveniunt, sed esse mensuram passive precedit aliud in genere causae finitis, neque est primum principium rationis cuius caetera omnia conveniunt quantitati, ergo non est ratio finitis et essentiae illius. ma: est certa ptr nim: nam quantitas sit mensurabilis, provenit ex eo quia est extensa, et habet partem extra partem, ergo extensio precedit rationem mensurae; et prius est esse extensum, quam mensurabile. quoniam patet, ptr ans. nulla res est mensurabilis, nisi habeat extensionem; ideo n. punctum et unitas non sunt mensurabilia, quia non sunt extensa, ergo quantitas sit mensurabilis provenit ex eo quod sit extensa. ergo esse extensum precedit esse mensurabile. ergo esse mensurabile non est essentia quantitatis, cum essentiam nihil debeat precedere. Quod vero nec mensura activae sumpta sit ratio finitis quantitatis ptr. mensura activae accepta dicit id per quod cognoscimus alicuius rei quantitatem vel naturam, sed hoc non est de essentia quantitatis vel ratio finitis illius, ergo. ptr nim: 1o. quia id per quod cognoscimus rem, non est ipsa res cognita, sed potius quod distinctum ab illa. ptr eadem nim: 2o. in palmo v.g. prius intelligimus quod habeat extensionem quam quod illo possimus aliquid metiri, nisi n. haberet extensionem non possemus metiri alia per illum. ergo esse mensuram activae non est ratio finitis quantitatis, sed extensio ut dictum est.

Ptr

Ptr 2o idem; quantitas est accidentale quidam ens absolutum; ergo eius essentia non consistet in ratione mensurae. consequentia ptr. ratio mensurae est relativa, quia mensura est mensurabilis mensura, sed nullum ens absolutum potest constitui formaliter per esse relativum. ergo nec quantitas per rationem mensurae.

Colligitur 2o. Rationem formalem et essentialem quantitatis non consistere in divisibilitate vel in potentia ad divisionem; per huius intelligentia nota, divisibilitatem seu potentiam ad divisionem esse duplicem, Aliam remotam et radicalem; Aliam proximam.

Divisibilitas duplex.

Divisibilitas Remota vel radicalis.

Si divisibilitas sumatur radicaliter sive per potentiam radicali, certum est illum esse rationem formalem quantitatis, quia esse radicem divisionis nihil est aliud quam esse extensum. Vel divisibilitas radicalis idem est quod extensio aptitudinalis, sed haec extensio ut dictum est, est ratio formalis quantitatis, ergo et divisibilitas radicalis. Si vero divisibilitas sumatur 2o modo, sc: per potentiam proximam ad divisionem ratio formalis quantitatis in ipsa non consistit, et sic eam in corolario sumpsimus. Ptr hoc. essentia alicuius rei est illud quod ei per se competit; sed potentia proxima ad divisionem non per se convenit quantitati, ergo haec potentia proxima non erit essentia quantitatis. maior patet. ptr min: ex eo aliquid potest dividi, quia habet extensionem, ergo posse dividi proxime, non conveniet per se quantitati, sed 2o et per aliud sc: per extensionem. Ex his facile patet quid velint autores illi qui adstruunt essentiam quantitatis consistere in divisibilitate, loquuntur n. de divisibilitate

Divisibilitas Proxima.

tate radicali, non proxima. Quod si de proxima loquantur, audiendi non sunt. Et unum D. Thomas dicit esse divisibile esse rationem formalem quantitatis, intelligi debet de radice quae nihil est aliud quam extensio. Eodem modo intelligendus est Aristoteles, quando 5. metaphysicae textu 15. definivit quantum, hoc modo. Quantum est divisibile, sive ea quae insunt. Si n. divisibile sumatur radicaliter est sententia essentialis quantitatis, si vero sumatur proxime, seu per potentiam proximam ad divisionem est sententia descriptiva data sc. per proprietatem quantitatis. Est n. divisibilitas proxima quaedam proprietas quantitatis quae praeter illa est proprietas alicuius quae fluit ab essentia illius, sed divisibilitas fluit ab essentia quantitatis, ergo est proprietas illius. Praeter 2o idem. Illud quod omni soli semper convenit est proprietas quarto modo, sed divisibilitas convenit omni et soli quantitati et semper; ergo est proprietas illius quarto modo. Quod conveniat omni quantitati patet. Quod et soli praeter, quia caetera omnia dividuntur ad divisionem quantitatis. et si quantitate careant dividi et non possunt. Deinde et reciprocatur quantitas cum hac divisibilitate sicut homo cum risibili; omne n. quantum potest dividi, et omne quod potest dividi, est quantum; ergo posse dividi erit proprietas quarto modo quantitatis. et intelligitur de divisibilitate de se ipso. Substantia n. dividitur, sed non per se ipso, sed potius ratione quantitatis ut dictum est.

Conclusio Prima 2a

Effectus

Effectus finitis totalis et adaequatus quantitatis est, extendere se ipsam, et substantiam in se.

Haec Conclusio facile patet ex dictis. Effectus finitis sumitur secundum essentiam formae, sed essentia quantitatis quae est quaedam forma accidentalis est extensio aptitudinalis; ergo extendere se ipsam et substantiam in se, erit effectus finitis quantitatis.

Conclusio Secunda. 3a

Effectus secundarius quantitatis est extensio partium in ordine ad locum. Patet conclusio breviter. Quantitas corporis Christi Domini est in venerabili sacramento Eucharistiae, et tamen ibi non extendit corpus Christi in ordine ad locum. Ergo extensio in ordine ad locum est effectus secundarius. ma: est de fide. mi: patet quia sequitur patet. Ille n. effectus dicitur secundarius sine quo forma potest existere, et sine quo illa bene et perfecte concipi potest.

Conclusio Ultima.

Definitio Quantitatis 1a sit haec.

Defio Quantitatis. Quantitas est accidens quoddam per quod et ipsa, et substantia habet partes extensas in se. 2a defio essentialis sit illa quae est ab Arte assignata. Quantum est divisibile in ea quae in sunt, quorum unumquodque unum quid aptum est, esse.

Defio Quantitatis essentialis Artis.

Quae

Quae ~~defio~~ esse ut sit, debet intelligi de divi-
sibilitate radicali, sive de radice divisibilita-
tis, ut dictum est. Explicat defio.

Explicatur haec defio. Si divisibile, ex-
cludit omnes res indivisibiles et in extensas. Si divisibile.

Si in ea quae insunt, facit hunc sensum, sc: quan-
titatem esse huius naturae, ut ea in quae potest dividi,
sint frutter in illa, in quo differt a mixto quod divi-
dit in elementa quae non sunt frutter in illo, sed tamen
virtualiter. Si in ea quae insunt.

Si quorum unumquodque unum quod
aptum est esse unum, sic explicat. Quaecumque pars quan-
titatis post divisionem apta est existere ut hoc aliquid,
seu ut individuum particulare, et in hoc differt
quantitas a composito substantiali, cuius partes post
divisionem non possunt existere, ut hoc aliquid, seu ut
individuum particulare, ut patet in materia et for-
ma, quae si separentur inter se, non constituunt aliquid
particulare sive individuum completum. Si quorum unum-
quodque unum quod aptum est esse unum quod.

Dices et substantia est ~~in~~ divisibilis in suas partes, ergo
hoc non tantum competit quantitati. R. Hanc
divisibilitatem competere substantiae ratione quanti-
tatis, nec intelligas Artem hic de vera et reali
divisione in actu secundo, quasi necessarium sit ad hoc
ut aliquid dicatur quantum, quod possit physice in actu
secundo dividi, quia datur quantum, quod sic non potest divi-
di, ut patet in minimo naturali et in corporibus
caelestibus quae licet quanta sint, physice tamen in actu
secundo observato rerum ordine dividi non possunt.

Quaeres

Quaeres, quod nam sit genus generalissimum huius praedicamenti. R. Genus supremum esse quantitatem completam praescindentem à continua et discreta, cuius ratio in hoc consistit quod sit quaedam accidens aptum ut extendat partes substantiae, et seipsam.

Genus supremum Quantitatis.

Obiicies 1o. Haec extensio partium substantiae non convenit omni quantitati, ergo in tali extensione non consistet quantitatis essentia in communi. consequentia patet. pro ans. Quantitas discreta v.g. numerus non est extensus, quia componitur ex indivisibilibus et inextensis, neque ut ternarius numerus v.g. extendit tres homines, aut alias quascumque substantias, cum tres homines sint iam extensi per quantitatem continuam, ergo illa extensio supra explicata, non conveniet omni quantitati.

R. Duplicem esse extensionem, unam continuam alteram discretam. Extensio continua est extensio in partes divisibiles, et extensas in se frutter ut patet in linea et superficie. Extensio vero discreta, est extensio in partes quarum una sit extra aliam, et istae partes non sunt divisibiles ut partes sunt, sed numerabiles. Quod ergo diximus supra, extensionem esse rationem formalem quantitatis, loquimur de extensione prout abstrahit ab utraque, sc: de extensione quae facit, quod res aliqua habeat partes, quarum una sit extra aliam, vel quarum una non sit alia

Extensio Continua quae?

Extensio Discreta quae?

alia. Et hæc extensio quenit utriq; quantitati, tam discretæ quam continuæ. Discretæ quidem, quia una pars numeri non est alia, et tamen discreta quantitas extensionem quandam in numerabilitate. – Continuæ est, quia una pars v. g. bicubiti non est alia ut patet; et est una pars hominis non est alia. caput n. non est pes, sed sunt una pars est extra aliam. quidam explicant dicentes quantitatem continuam afferre quandam positionem, seu dispositionem partium inter se, ita quod una sit mediata, vel immediata alteri: et hac ratione una pars est tunc sedes alterius; sicut caput est supra collum, et ibi firmatur, et digiti sunt in manibus illis immediate uniti tunc in propria sede. et in hac positione partium extra partem consistit ratio quantitatis continuæ. quod ergo in ar, quod dicitur quantitatem discretam v. g. numerum non habere extensionem Rx. id verum esse de extensione continua; falsum de extensione discreta. Et licet ternarius numerus non extendat tres homines aut tres substantias alias extensione continua, ita ut importet partes divisibiles in ratione partium hoc n. ei non competit, sed supponit homines tali modo iam extensos. Extendit tamen homines aut alias substantias in ratione multitudinis, nam facit numerum quod multas adfert unitates.

Obiicies 20. Artem quod in cap: de quantitate determinavit rationem finitam et essentiam quantitatis esse rationem mensuræ. ergo nos male diximus supra et contra Artem extensionem esse rationem finitam quantitatis. ptr ans. nam Artes probavit rationem esse quantam, quia est mensura

long-

longitudinis et brevitatis. probavit et q superficies et locus sint distinctae species quantitatis, quia superficies est mensura intrinseca, locus a. extrinseca. ergo secundum Artem ratio mensurae erit ratio fructus quantitatis. Ex sententia et videtur D. Thomae, q opusc. 52. ait. propriam rationem quantitatis esse rationem mensurae. ergo idem q antea.

R. Verum esse Artem probasse orationem esse quantam, quia est mensura longitudinis 8: non q ratio fructus quantitatis sit esse mensura, sed quia est proprietas quantitatis ut dictum est, Et sic Artes a posteriori vel per passionem orationem esse quantam probavit, sicut si vocem quis probaret petitum esse hominem quia est risibilis, non probaret id ipse rationem fructum hominis, sed tantum per proprietatem Ad alterum q dicebat de superficie et loco esse distinctas species quantitatis, quia diversimode mensurant, R. Quod haec diversa ratio mensurandi non faciat diversas species perfectas et completas quantitatis in linea recta constitutas, sed tantum imperfectas et incompletas, qualis species est locus, et tantum reductive spectat ad hoc praedicamentum, immo non distinguit speciem in ratione fructi quantitatis a superficie, ut in physicis videbimus. Et sic quando Artes dixit diversam rationem mensurae constituere diversas species quantitatis, intelligendum est de speciebus imperfectis et incompletis, et ex hoc non sequitur rationem mensurae esse rationem fructum et essentiam quantitatis sequeretur a. si per diversam rationem mensurae assignaretur

diversae

diversae species completae in linea recta constitu-
tae. Ad locum D. Thomae R. Illum loq. de
mensura radicaliter sumpta, hoc est de ex-
tensione. Vel R. 2o. Doctorem s. loq. secundum
logicalem consideratem, qua sc: logicus considerat
quantitatem in ratione mensurae fructus et sic
dixit rationem fructus illius consistere in ratione men-
surae, non vero loq. secundum consideratem meta-
phisicam. Dices. si logicus considerat
quantitatem in ratione mensurae. ergo ratio men-
surae erit fructus ratio illius. R. Negando cons-
quentiam. alio n. fine considerat logicus quanti-
tatem. alio metaphisicus. logicus n. considerat
illam in ordine ad praedicamentum, et qua quanti-
tas potest de substantia ut est eius mensura, tunc
est quod logicus consideret illam in ratione mensurae
ex quo tamen non sequitur rationem fructus illius consi-
stere in ratione mensurae. Sed potius logicus praesup-
ponit eius essentiam et rationem fructus a metaphi-
sico constitutam in extensione illa aptitudi-
nali, et hanc essentiam constitutam accipit
logicus sub certa aliqua formalitate sicut supra
dictum est de substantia.

Obiicies 3o. Si Deus crearet quantita-
tem extra omnem substantiam illa non extenderet sub-
stantiam, sed tantum seipsam. ergo extensio substantiae
non est ratio fructus quantitatis. patet consequentia
qua ratio fructus alicuius rei nunquam potest ab illa
separari, sicut esse actu ratione nunquam potest ab
homine separari, qua est ratio fructus illius.
R. In illo casu quantitatem quidem actu non

extra

extendere substam, tunc tu in illo statu separatis ta-
lem naam et essam, ut pt illa extendere; ideo dictum e supra,
extensionem aptitudinalem non actualem esse
raem fmtem quantitatis, et ideo actualis exten-
sio bene pt separari à quantitate non vero ap-
titudinalis, ex quo patet ad argtm. /.

Dubium Sextum

Vtrum Diuisio Quanti-tatis in continuam et dis-cretam sit Generis in Species, Et quænam sint Pro-prietates Quantitatis?

Conclusio Prima

Diuisio Quantitatis in continua
et discretam e generis in spes.
Hæc Concto e ptra aliquos recentiores q arbi-
tranq esse dimem analogi in sua analogata,
ut ex argtis infra soluendis patebit.
Ptr tu ptra nos concto nostra. Illa

Illæ sunt veræ spes quantitatis q̄ partici-
paut naam quantitatis, illamq; ꝯtrahunt et
determinant p varios gradꝰ in ipsa essentia
quantitatis radicatos, sed quantitas ꝯtinua
et discreta participant essentiam naam quantita-
tis, essentiamq; illiꝰ ꝯtrahunt p varios gradꝰ. ꝯo
hæc divisio erit generis in spes. ma: patet in
arti resp: hominis et bruti. ptr nim: et imprimis
q participent essentiam quantitatis q̄ ꝯsistit
in extensione aptitudinali, patet. nam ꝯti-
nua quantitas ē extensio; et et quantitas
discreta ē extensio, ut dub: pcedenti dictū ē,
competuntq; ei oēs ꝓprietates quantitatis, qa
ē divisibilis et mensurabilis. ꝯo mi: vera quo
ad istā partem. Quod vero determinent essentiam
quantitatis p aliquos gradꝰ in ipso radica-
tos, ptr. essentia quantitatis ē extensio, sed aliā
extensionē dicit quantitas ꝯtinua, aliam
vero quantitas discreta. ꝯo addent aliquos
gradꝰ distinctos in ipsa essentia quantitatis ra-
dicatos. ꝯsequa patet; ptr ans. in quantitate
ꝯtinua partes extensæ sunt ꝯtinuæ et divisi-
biles; in quantitate vero discretā partes sunt
discretæ et indivisibiles, vel inextensæ, ut patet,
in numero ternario; ꝯo alia extensio ē in
quantitate ꝯtinua; et alia in discreta.

Conclusio Secunda.

Quantitas completa ē genꝰ resp: quan-
titatis continuæ et discretæ.
Hæc Conto ponitq; maiori explicatione pcedentis.

Ptr

Ptr, Illud est genus q pdtr de pluribus spe differentibus in qd; sed quantitas completa in coi pdtr hoc modo de ctinua et discreta, go illa erit ve, rum genus resp: illarum. ma: et ctinua patent. ptr min: in primis q quantitas completa pdtr in qd de ctinua et discreta quantitate patet. Quaeren, ti siquidem qd sit quantitas discreta vel ctinua recte dr q sit quantitas. go. Quod vero differant spe patet et. non n. solo numero differunt cum habeant diversas diffas essentes. go different spe. Et hoc magis patebit infra in declaratione ctinuae et discretae quantitatis, quarum nas et essas quibusdam definitionibus seu descriptionibus sumus explicaturi unde et sit

Conclusio Tertia

Quantitas continua definiri solet hoc mo.

Defio Quantitatis Continuae.

Quod sit extensio qdam, cuius partes copulantur termino coi. Ut n. g. linea est quantitas continua cuius partes copulantur termino coi sc: puncto. q terminus dr coi qa debet esse finis unius partis, et principium alterius. et est sermo de termino continuativo scilicet si n. sermo sit de termino inchoativo aut terminativo precise, ut est pm et ultimum punctum in linea, ille non pt dici coi terminus, sed potius singularis, qa tm se tlt in ordine ad unam partem; et hinc etc q terminus quantitatis continuae debeat esse qd indivisibile in quantitate existens; si n. esset ulterius divisibilis iam non posset dici terminus, cum haberet adhuc aliqd aliud p termino, et hoc indivisibile in linea

linea est punctum. in superficie, linea; in corpore superficies. Sed dicis linea est divisibilis similiter et superficies, ergo non potest dici term: communis, de cuius ratione est indivisibilitas. R. Lineam sicut et superficiem esse divisibilem materialiter, non formaliter in ratione termini, in quantum se: ex linea et superficie componuntur certae species quantitatis continuae. licet n. linea secundum se sit divisibilis quia est quanta, non tamen divisibilis in quantum constituit superficiem, sed sub hac ratione et habet suam indivisibilitatem.

Haec quantitas continua solet dividi in successivam et Permanentem. Permanens est extensio partium simul existentium quae copulantur term: communi, ut linea est quantitas permanens, quia omnes eius partes simul existunt unitae termino communi. Quantitas successiva est illa cuius partes copulantur termino communi, sed non simul existunt. ut tempus est quantitas successiva cuius partes praeteritum nempe, praesens et futurum copulantur termino communi instanti se: per 1 momentum; sed tamen non simul existunt, hoc est eodem tempore, sed una pars succedit alteri immo tempus sicut et motui repugnat tres partes simul existentes quia ex sua essentia est ens successivum de cuius ratione est tres partes sibi invicem succedentes, quae quantitas continua permanens dividitur rursus in lineam, superficiem, et corpus. linea est extensio quaedam habens longitudinem sine latitudine et profunditate. Superficies est extensio habens latitudinem et longitudinem, carens a profunditate.

corpus,

Divisio Qu: continua.

Quantitas continua Permanens?

Quant: successiva.

Alia divisio Qua. Conti: permanentis.

Linea quid?

superficies quid?

Corpus qd?

corpus est extensio habens longitudinem, latitudinem et profunditatem. Termini coniunctiones hanc quantitatem supra sunt positi. Et est hic notanda distinctio inter corpus praedicamenti substantiae, et inter corpus qui ponitur in praedicamento quantitatis.

Corpus substantiae quid et quomodo a quantitate distinguatur?

Corpus namque substantiae directe positum in praedicamento substantiae nihil est aliud, quam totum compositum naturale ex materia et forma, sicut homo vel corpus sive substantia corporea quia est compositus ex materia et forma.

Et dixi corpus substantiae directe positum dicere totum compositum, quia corpus reductive positum in praedicamento substantiae, non ad fert totum compositum, sed tantum partem aliquam componentem, ut materiam vel partem integrantem, ut pedem, aut manum; et corpus in hac acceptione sumptum qui significat tantum partem compositi naturalis, ad nullum praedicamentum directe spectat, quia ut sic est eius incompletum. corpus ergo

Corpus quantitativum qd?

qui directe ponitur in praedicamento quantitatis distinguitur a corpore sumptum utramque priorem considerationem et nihil est aliud quam quantitas sive extensio importans in suo conceptu ipsius trinam dimensionem nempe longitudinem, latitudinem, et profunditatem, praesupponens hujusmodi fundamentum ipsum corpus substantiae.

Circa has duas divisiones est gravis discertatio an sit generis in species, vel analogi in sua analogata. Et circa primam quidem quaeritur communiter an quantitas successiva nempe tempus, vel motus sit vera species quantitatis directe posita in praedicamento quantitatis. Quidam affirmant. Quidam vero negant. Sed quia haec res physici vel potius

meta

metaphysici negotii esse videtur, nihil hic nos determinatum. utraque n. opinio est probabilis. rationes quae pro utraque parte adferri solent, sunt multae. nos una vel altera contenti erimus. ita quidem pro parte affirmante sit haec. Tempus et motus habent proprias extensiones distinctas ab extensione lineae, superficiei, et corporis. ergo constituunt proprias species quantitatis. consequentia patet. probatur antecedens. linea, superficies, et corpus, sunt extensiones partium vel rerum permanentium, extendunt res permanenter, ut dictum est; atque motus et tempus habent extensiones successivas et extendunt res successive, ergo habent proprias et distinctas extensiones. Sed contra est ratio partis negantis. et imprimis de motu; motus est secundum Artem postpraedicamentum, ergo non poterit esse certa species aliquarum praedicamenti. consequentia patet. Deinde motus est ens incompletum, quia est actus entis in potentia pro ut in potentia, ergo non potest esse species praedicamenti quantitatis, quae debet esse quid completum. De tempore idem probatur. tempus non est per se extensum, ergo non est species distincta quantitatis; consequentia patet, probatur antecedens. tempus dicitur extensum in ordine ad motum; motus vero in ordine ad spatium in quo fit motus, ergo tempus non est per se extensum, sed per aliud scilicet per motum. ergo non est species quantitatis. Et haec ultima sententia negans, nobis magis placet. Unde ad rationem allatam pro affirmante R. Illam extensionem non competere motui et tempori per se, sed per aliud, nempe per spatium, ut in physica tractatur. immo cum tempus non sit alia entitas realis, quam motus, a quo sola ratione differt,

non

non poterit esse certa species quantitatis sicut
nec ipse motus. et cum Aristoteles hic numeravit
tempus, inter species quantitatis, id non ex proprio
fecit, sed vulgi sententia. Ex quo facile patet
qualis sit haec divisio, et n. potius analogi in ana-
logata, quam generis in species.
Circa 2am et divisionem quantitatis continuae,
in lineam, superficiem et corpus est quaestio. an
an haec 3. membra sint verae species
R. Affirmative ratio. haec tria membra participant
essentiam quantitatis continuae. et in superficiem
differentias essentiales in ratione finiti quantitatis radicatas.
ergo sunt verae species quantitatis continuae, et quae-
dam adaequatae, nec n. ulla alia species adferri poterit,
unde existimamus locum non esse speciem distinctam
quantitatis continuae a superficie, quia locus secundum eius
Locus quid? definitionem nihil est aliud quam ultima superficies
corporis continentis immobilis, de quo esse plura dice-
mus in physica.

Conclusio Quarta.

Quantitas discreta est, cuius partes nullo
termino communi copulantur. Vel cuius partes
ad nullum communem terminum copulantur. Ut nu-
merus ternarius v.g. est quantitas discreta, quia par-
tes eius non uniuntur cum aliquo termino communi, quia
partem nectat cum alia, sed omnes eius partes sunt dis-
cretae sive seiunctae ut patet; Quantitas discre-
Divisio quant: in numerum et orationem. ta dividitur in numerum et orationem de qua divisione
et quaestio est, qualis nam sit. R. breviter nume-
Numerus dicitur species. rum esse veram speciem quantitatis directe positam
Oratio vero non. in praesenti praedicamento, non vero orationem. Probatur primo.
numerus est ens per se completum, ergo spectabit ad
aliquid

aliq. pdtutum q se, sed non ad aliud quam ad
hoc psens. go erit vera spes subalterna illius.
ptr mai: numerus e genus rasp: ternarii aut
quaternarii, go erit ens q se completum. qsequa
ista patet. 2m ptr. Orao non e q se extensa
go non poterit esse spes quantitatis, qsequa patet
ptr ans. partes orais sunt extensae ad extensio-
nem ipsius motus ptais, go non sunt q se exten-
sae. Utraq tn et sentia e pbabilis, unde q magis
placuerit defendi poterit.

Conclusio Quinta.

Quinq assignari solent Proprie-
tates Quantitatis.

5. Proprietates Quantitatis.

1a Quantitati nihil e contrarium.
haec pprietas non qvenit quantitati qto modo
cum et competat substo ut supra vi sum e.
exptum huius pprietatis e linea, q non qtrariatur
alteri lineae, nec triculitum, triculito, cum se
mutuo ab eodem sto non expellunt q tn ex-
pulsio requirit ad vera qtrarietatem.

1a. Nihil esse contrarium Quati.

2a Quantitas non suscipit magis et minus.
ptr. suscipe magis et minus e intendi et remit-
ti in eodem sto, sed intensio et remissio tm que-
rit qualitatibus, go non erit pprietas quantitatis.
Et haec pprietas et non qvenit quantitati
qto modo, cum et qvenit substa.

2a. Non suscipe magis et minus.

3a Proprietas e, q sdm quantitatem aliqua
dicantur aequalia, et inaequalia; nam duo lin-
ea dnr aequalia, qa tnt aequalem extensionem

3a. Aequalia et inaequalia pprie et similitudinarie sumpta.

et

et duae actiones dicuntur aequales, quia eam tempora sunt aequalia; et tempora dicuntur aequalia quia motus sunt aequales, et motus dicuntur aequales quia spatia sunt aequalia. Haec proprietas ut melius intelligatur, notandum est ex Caietano aequalitatem sumi dupliciter. Primo Proprie ut distinguitur contra similitudinem, et dicit relationem unius quanti ad aliud quantum secundum negationem excessus hinc et inde; et sic sequitur quantitatem esse proprietas illius. Alio modo sumitur aequalitas metaphorice pro ut idem est quod perfecta similitudo, et nihil est aliud quam relatio unius se habentis ad modum quanti, ad aliud se habens per modum quanti secundum negationem excessus hinc et inde; et sic aequalitas sequitur quantitatem similitudinarie dictam nempe quantitatem virtutem de qua supra 690. Et ex hoc notabili facile possunt solvi omnia argumenta quae fieri solent contra hanc proprietatem quae, secundum Aristotelem, competit quantitati quanto modo ut eius verba clare indicant si tamen de aequalitate intelligatur, vel inaequalitate proprie sumpta, est tamen aliquatenus difficultas, an ipsa relatio aequalitatis vel inaequalitatis sit proprietas quantitatis, an potius fundamentum huius relationis, secundum Caietanum videtur ipsa relatio esse proprietas quantitatis. Alii vero dicunt aptitudinem suae fundamentum ad habendum aequalem vel inaequalem extensionem esse proprietatem quantitatis; et hi autores magis placent, differtque ista proprietas sumpta

Aequalitas sumitur dupliciter.
1. proprie.
2. metaphorice.

sumpta p aptitudine ab ipsa quantitate eo modo, quo à subiecta distinguitur modus subiectandi accidentibus nempe sola ratione raciocinata.

4a Proprietas est Divisibilitas, quae competit et illi quanto modo, et non intelligitur de actuali divisione, haec namque est merum accidens, sed intelligitur de proxima potentia ad divisionem, praescindendo à divisione physica, et matematica; divisio matematica est illa quae fit tantum per designationem intellectus, unam partem ab alia separantis; et quia proprium sit quantitati posse dividi non eget longa probatione, quia quantum ex eo quod sit quantum debet habere partes extensas, et ita et debet nemo esse divisibile, ex n. in partes, quas habet, et dividi.

4a. Divisibilitas proxime potentialis; non actualis.

5a Proprietas est, esse Mensuram sumendo mensuram tam activè quam passivè, et haec mensurabilitas non convenit quantitati quanto modo, si non ratio sumatur mensurae activè, illa et convenit unitati quae tantum non est quanta cum careat omni partium extensione; si vero sumatur ratio passivè mensurae, non convenit quantitati infinitae, illa enim non potest mensurari. Quod si loquamur de quantitate tantum finita, ratio convenit omni modo mensurae, sc. omni quantitati, et si non soli, et quia ratio mensurae sit proprietas quantitatis probatum est dubio 5to. His proprietatibus solet nonnulli annumerare impenetrabilitatem et non male, quia impenetrabilitas hoc modo describitur. Impenetrabilitas est incompossibilitas duorum corporum

5a. Mensurabilitas activè et passivè sumpta.

De mensura vide pag: 693.

Definitio impenetrabilitatis.

in eodem

in eodem loco. q̄ incompressibilitas oritur ex vi quantitatis suae aptitudinalis extensionis de qua impenetrabilitate plura alibi.

Obiicies 1o. una species non pt p̄dicari de altera sed quantitas discreta p̄dtr de ꝯtinua, ḡo non erunt duae species. et ꝯsequenter illa ꝯa vnico non erit generis in species. ma: patet, q̄ duae species sunt ꝯsequenter opposita, ḡo nequeunt de se invicem p̄dicari. probat min: de lineis q̄ sunt quantitates ꝯtinuae dr q sunt 10. vel 5. sed hic numerus est quantitas discreta, ḡo illa p̄dtr de ꝯtinua.

R. Dstgdo mai. non pt p̄dicari ꝯsequenter quando mai: denominative negr mai: exptm huius rei clam habemus in 5. unitatis q̄ sunt verae species unitis, et tn ~~[illegible]~~ 2m unitae, q dr species, p̄dtr de ꝯo, genere se:, q sit species.

Obiicies 2o. Nulla species pt fieri ex alia, sed quantitas discreta fit ex quantitate continua. ḡo non erunt duae species. mai: patet in aliis speciebus, non n. tio pt fieri ex equo; min: ptr. ex divine ꝯtinui resultat numerus, et est eoie axioma q numerus fiat ex divine ꝯtinui. ḡo quantitas discreta fit ex quantitate ꝯtinua.

R. Dgstdo ma: nulla species pt fieri ex alia frutter quando mai: matter negro mai: sicut numerus ternarius q spe differt ~~[illegible]~~ à binario fit à binario, non frutter, sed matter.

Dices

Dices sed si discreta quantitas mater est
ex continua ergo quantitas prius potest de continua
quam de discreta. ergo quantitas in communi non
habebit rationem generis resp: quantitatis continuae
et discretae, quia genus non potest per prius et posterius.
R. distinguendo tamen consequens, ergo potest per prius de conti-
nua, materialiter quando consequentiam, formaliter nego
consequentiam. Et tunc negatis et ultimam consequentiam,
quia ut aliquid excludatur a ratione generis, debet formaliter
praedicari per prius et posterius hoc est secundum formam,
ut patet in ente resp: substantiae et accidentis.
Posset et dici ad argumentum numerum per se non fieri
ex divisione continui, sed tantum per accidens ut patet
in numero coelorum quae non videtur fieri ex divisione
continui. alia argumenta quae fieri solent contra proprietates
quantitatis videri poterunt in auctoribus
unum tamen dubium pro planiori quantitatis intelligo
restat solvendum. An quantitas sit: differat realiter
a substantia an tantum ratione rationis, Huius
dubii R. 1o. quantitatem distingui formaliter
a substantia. probatur. quia quantitas et substantia constituunt
duo distincta praedicata ut patet. ergo debent distin-
gui formaliter. consequentia recte infertur ex dictis praedicatorum
inter se, et per distinctionem formalem hic
intelligimus, distinctas species sive distinctos
conceptus.
R. 2o. Quantitatem non tantum formaliter, sed et
realiter distingui a substantia. probatur hoc unica ratione
illa distinguuntur realiter quae ut invicem possunt separari

vel

vel quorum unum potest existere sine alia in rerum natura; sed quantitas potest separari a substantia et separatim ab illa esse in rerum natura ergo distinguetur realiter ab illa. maior videtur certa, nec enim evidentius signum distinctionis realis potest assignari quam separatio unius de alio a parte rei. nam patet in sacramento venerabili Eucharistiae. Dicendum fidem substantia panis quantitas mirabiliter in substantiam corporis Christi, remanente sola quantitate panis cum aliis accidentibus. ergo quantitas potest separari existere a substantia et ergo distinguetur realiter ab illa, et haec de quantitate dicta sufficiant.

Dubium Septimum.

Utrum Relatio constituat distinctum genus entis; et quae conditiones requirantur ad Relationem praedicamentalem

Sensus

Sensus q̄siti ē, an Relatio cōstituat pdtmtm distinctū ab aliis: hoc antequā pbet, videndū ē an relatio sit verū ens reale. Quidam n. ita relatis nam diminutam putant, ut ei nullā entitatem realem audeant adtribuere; sed qtra hos sit.

Conclusio Prima.

Dantur aliquae Relaes q̄ veram et realem habeant entitatem.

Haec Conclo ē cōis inter Peripatheticos et sensus illius ē, dari relaes aliquas q̄ sint vere entia realia. Et ptr q̄o ex ipsa doctrina Artis. Membra dividentia debent participare naam divisi, sed divisū in 10 pdtmta ē ens reale, q̄o illa debent participare naam entis realis. Tunc ultra, sed sdm Artem et oes Peripatheticos relatio ē unū ex 10 pdtmtis. q̄o et participabit naam entis realis. q̄o dabunt aliquae relaes q̄ veram et realem habeant entitatem, et non tm confictam q̄ inctm. Ptr Conclo 2o. Ens reale ē illud q̄ independenter ab inctu existit in rerū naa, sed aliqua habitudo est et respectus unius ad aliud dat independenter ab inctu. q̄o dabit aliqua relatio q̄ sit ens reale. mai. et cōqua patent, ptr min. independenter ab inctu dat pr et filius, dnus et servus. q̄o et eodē modo dabit paternitas et filiatio sive relatio

pat

paternitatis et filiationis. quæ sequentia patet. non n. potest dari effectus sine causa finiti. Et tunc iterum ultra, sed istæ entitates quæ sic dantur à ponte rei non sunt absolutæ. ergo erunt respectivæ. ergo dabuntur ~~entia~~ relationes, quæ sunt entia realia.

Conclusio Secunda.

Præter relationes reales dantur multæ relationes rationis.

Hæc concl. est Theologis et philosophis est notissima. Probatur tamen ratione. Illæ sunt relationes rationis quæ tantum resultant per intellectum actionem, sed dantur multæ tales relationes, ergo præter relationes reales dabuntur multæ relationes rationis. maior patet ex definitione entis rationis. probatur minor: Esse substantiam esse genus, vel speciem, frustra dicit relationem sine respectum naturæ ad sua inferiora; sed ille respectus tantum resultat per intellectum actionem, ut supra in materia de unitate diximus. ergo minor vera. Probatur 2o. Illæ sunt vocandæ relationes rationis quæ non consequuntur rem ipsam ex propria natura; sed dantur multæ tales relationes. ergo idem quod antea. maior est D. Th: 1. parte quæst: 28. a. 1. probatur minor: esse genus v.g. non sequitur ipsam rem animal sc. ex propria natura, sicut et esse speciem non sequitur hominem ex ipsa natura, alias posito quocumque animali vel homine, ibi esset genus et species, quod absurdum est. Resultant ergo similes relationes, ex sola actione intellectus, et non ex ipsa rerum natura, ergo erunt relationes rationis tantum.

Confirmatis ergo istis quod sc: dentur relationes quarum aliæ sunt reales, aliæ rationis, relictis ~~rationibus~~ relationibus rationis inquirendum est de relationibus realibus, utrum illæ sint in

ali

aliquo pdhuto. et utrum illud pdhutum in quo sit, sit distinctum ab aliis. Pro huiusmodi ergo explanatione sit

Conclusio Tertia

Relationes aliquae reales ponuntur in certo aliquo pdhuto.

Ptr Concto. Oe ens reale creatum et finitum debet poni in pdhuto aliquo directe si completum est, indirecte si incompletum; quia 10. pdhuta includunt omnia entia creata, et ad illa revocantur omnia entia creata, sed relationes aliquae reales sunt entia finita et creata et quidem completa. ergo debent reponi in aliquo certo pdhuto. maior patet ex conditionibus requisitis ad hoc ut aliquid ponatur in pdhuto. ptr min: imprimis illae relationes sunt reales, ut constat, deinde non sunt essentiam infinitam, sed sunt creatae et limitatae naturae, nisi quis velit ponere plura entia increata quo nihil absurdius dici potest. Sunt et entia completa in sua linea, quia non ordinantur ad componendum aliud tamquam pars. ergo debent poni in aliquo certo pdhuto et quidem directe. diximus in conclusione, aliquas relationes reales debere poni in pdhuto non omnes. quia relationes transcendentales sunt reales et tamen non ponuntur in aliquo certo pdhuto, sed potius vagantur per omnia 10 pdhuta, et sunt intime inclusae in ipsis essentiis rerum.

Conclusio Quarta.

Relationes reales constituunt peculiare et distinctum pdhutum.

Haec conclusio est contra ptr 10. Peculiares modi essendi constituunt peculiaria et distincta pdhuta,

sed

sed relationes reales habent peculiarem et distinctum modum essendi, ergo constituent peculiare et distinctum praedicamentum. ma: patet. ideo n. substantia constituit speciem praedicamenti distinctam a praedicamento quantitatis quia habet distinctum modum essendi sc: per se. probatur min: relationes reales habent modum essendi in ordine ad aliud, referendo se: statim in quo sunt ad aliud extremum seu correlativum, sed iste est peculiaris modus essendi, nec n. competit substantiae aut quantitati, neque aliis praedicamentis, ut patebit discurrenti per singula praedicamenta. ergo min: vera;

Probatur 2o concto. Praedicamenta diversa sumuntur ex diversis modis praedicandi de ipsa substantia. sed relationes reales habent diversum modum praedicandi de ipsa substantia ergo habebunt et diversum praedicamentum. ma: ex dictis constat. probatur min: relationes praedicantur de ipsa substantia, veluti referentes ipsam substantiam ipsa ad suum terminum: ergo habent peculiarem modum praedicandi de ipsa substantia. ut quando dico petrus est filius paulus est pater. Et haec magis patebunt infra cum de natura relationis praedicamentalis fusius agemus;

Probatur concto ultimo. Ens reale divisum in ea praedicamenta immediate dividitur in absolutum et respectivum, sed relationes reales non constituunt aliquod praedicamentum ex absolutis, cum ex propria natura sint habitudines unius ad aliud. ergo constituent aliud distinctum nempe hoc de quo in praesenti est sermo.

Antequam assignemus Condiciones petitas ad hoc

hoc ut aliqa relaõ realis penat in pdtuto, aliquos termines in hac maa valde usitates breviter volumus explicare. Et sunt sequentes. Sc:

Relaõ. Relativum. Corelativum. Extremũ relaõis, fundamentum remotum. Raõ fundandi. Et terminus relaõis. NB. Termini qda.

Relaõ ẽ habitudo sive respectus unius ad aliud; vel, ẽ accidens qdam pdtutate, quo una res refert ad aliam. v.g. paternitas ẽ relaõ qa nihil aliud dicit quam respectũ, vel habitudinem qua pr refert ad filiũ; sicut et filiatio ẽ relaõ qa nihil aliud dicit quam habitudinem ad prem. 1. Relaõ qd?

Relativum sive Relatum dr illud q tale gstituit fnitter et refert ad aliud p ipsam Relaem. sic pr dr relativum, sive relatũ, qa ẽ id q tale fnitter gstituit et refert ad aliud p relaem paternitatis sc: 2. Relativum seu Relatum qd?

Corelativum dr quodlibet relativum quatenus alteri relativo respondet mediante aliqua relaõe, et ut breviter dicamus Corelativa dnr q mutuã quasi relaem excipiunt. ut dns refert ad servũ, et servus excipiens relaem dni dr corelativum illius qa dnus pt vicissim relaem servi terminare. Hinc appa, ret oia corelativa esse relativa, sed non ẽ gtra oia relativa esse corelativa, ut pr et dnus sunt qdem relativa, sed non corelativa. 3. Corelativũ qd?

Terminus à terminando dr et distinguit à corelativo in hoc q cum alicuius relativi relaem terminet ipsius tn entitas ẽ absolute et non relativa unde nata ẽ distinctio relativorũ in relativa mutua et non mutua. Terminus igr magis late patet quã corelativũ, oẽ n. corelativũ ẽ terminus

non

non tn oēs termi: ē correlativum.

Extremū relatis. 5. Extremū sive sbm relatis dr illud q à relatione denominatur, ut Sophroniscus hō, dr extm sive sbm paternitatis, et paries dr extm sive sbm similitudinis. et dnr hæc sba extma relatis, qa relatio non immediate exercet inter extma relatis, sed inter relativa.

Fundamentū remotum qd? 6. Fundamentum remotū relatis dr illud q extremo ē cāa relatis, seu cur referatur ad aliud et cui immediate inhæret relatio. ut fundamentū remotū n. g. similitudinis inter duo albā ē ipsa albedo, illa n. ē cāa cur unus paries referatur ad alium, relatione similitudinis, et albedini immediate inhæret relatio similitudinis. Ubi ntdm extm, et fundamentū remotū, non sp distingui inter se; nam una quantitas dr æqualis aut inæqualis alteri, non p sibi additā entitatē, sed p seipsam. Et una quantitas referatur ad aliam, etiamsi nullū sbm vel extm subesset ab ipsa quantitate distinctū.

Rāo fundandi qd? 7. Rāo fundandi seu pxm fundamentū nihil ē aliud quam conditio qdam petita ad hoc, ut in sbo oriat relatio, sic generatio dr rāo fundandi seu fundamentū pxm relatis paternitatis, nisi n. generatio pcederet, pr nō posset dici talis respectu filii. Et de hac rāe fundandi seu fundamento pxo plura dicemus infra.

Explicatis terminis, 6. assignamus qdies nero requisitas ut aliqua relatio sit realis pdtutatis.

ja

Conditiones Relationis.

1a Vt sit Relatio Realis.

1a est petita ex parte rationis fundandi sc: ut sit realis. ratio est, quia relatio praedicamentalis est accidens reale existens. ergo omnia quae ad eius existentiam requiruntur, debent esse realia, sed unum ex requisitis est ratio fundandi ergo debet esse realis.

2a Vt ratio fundandi remote sit ens reale.

2a Conditio petita ex parte fundamenti remoti est, ut fundamentum remotum sit ens reale. ratio est, relatio praedicamentalis est accidens reale, ergo illud cui inhaeret debet esse ens reale, sed relatio praedicamentalis inhaeret fundamento ut dictum est, ergo debet quod reale esse. immo cum fundamentum remotum aliquo modo sit causa relationis praedicamentalis, et haec sit verum ens reale, nec ipsum debet esse ens reale. unde clare sequitur in entibus rationis non posse fundari relationem praedicamentalem.

3a Vt fundamenta sint distincta realiter.

3a Conditio ex parte eiusdem petita est, ut fundamenta inter quae intercedit relatio, sit realiter distincta. ratio est, quia relatio est quaedam oppositio relativa inter extrema relata. ergo fundamenta quibus inhaeret relatio debet esse distincta, quod sequitur patet, idem n. sibi ipsi realiter non potest opponi, ex hoc infertur quod si Deus poneret eandem numero albedinem in substantiis realiter distinctis v.g. in petro et paulo, illa relatio similitudinis, non esset realis praedicamentalis, sed tantum rationis, quia fundamentum remotum, nempe albedo cui inhaeret relatio similitudinis esset unum quod realiter. unde relatio identitatis eiusdem ad seipsum non est realis praedicamentalis, sed rationis tantum, videatur D. Thomas parte 1. q. 42. a. 1. ad 4.

4a Vt utrumque sit capax relationis.

4a Conditio ex parte fundamenti remoti petita est

ē q sit in utroq; extmo positive et sit capax et proporcionatū ad recipiendā relatiōem pdtatem. unde licet Deus vere denominet Dns à creaturis non tn refert relatē p ~~reali~~ reali pdtati ad illas qa non ē capax alicuius accidentis sibi de novo advenientis, cum sit oīo immutabilis.

5a. Ut terminus in rerū nāa existat.

5a Condio petita ex parte termini ē, ut ipse vere in rerū nāa existat, ut existentis ad non existens non dat relatio realis pdtatis, rāo ē, qa relatio pdtatis existit inhaerendo in utroq; extmo cōsequenter q in termino q ē unū extm relatū, sed accidens neqt inhaerere in illo q nō ē. gō ut sua denominatiōem tribuat, utriq; extmo relato, petit existam termini. Verum de hac condie plura inferiq.

6a. Ut term: et relatio realiter distinguant.

6a Condio ē, ut terminus et relatio pdtatis realiter distinguant. rāo ē, qa relatio adfert realē oppositionem. sed realis oppositio non pt esse sine distinctione reali, gō debet distingui à termino q opponit alteri relativo.

Ex dictis colligit relatiōem pdtatem esse verum accidens intrinsice inhaerens ipsis terminis seu rebus relatis sicut alia et accidentia intrinsice inhaerent q ē cōtra nonnullos existimantes relatiōem pdtatem esse tm denominatiōem extrinsecā, ita ut posito fundamento et termino. posita et rāe fundandi, non sit verum superaddere aliud accidens p q dicant referre ad se invicem. sed ptr cōtra hos vestrum dictū hoc modo.

10

1o. Ois denominatio sumitur ab aliqua forma, sed non est aliqua forma à qua proveniat denominatio similis, si similitudo non adfert aliquam entitatem intrinsecam. ergo similitudo, vel alia quaecunque relatio potestatis, non consistet tantum in denominatione extrinseca. sed dicet aliquam formam intrinsecam. maior est cons. patet nim: si esset aliqua forma à qua posset aliqua denominatio similis provenire, mae esset albedo, existens in extremis, sed ab albedine non potest denominatio similis provenire. ergo nulla alia forma est à qua possit talis denominatio duci. patet nim: albedo est accidens absolutum spectans ad qualitatem, sed accidens absolutum neque tribuere ~~[illegible]~~ denominatum relativum qualis est ~~[illegible]~~ denominatio similis. ergo ~~[illegible]~~ alia forma relativa dari à qua proveniat talis denominatio. Et haec forma est ipsa relatio similitudinis.

2o. Patet argto Theologico. Relationes in divinis quo ad ultimum et conceptum sunt aliquid reale intrinsecum non inhaerens quidem, sed non identificatum cum essentia et ~~[illegible]~~ natura divina. ergo et ~~[illegible]~~ similitudo unius ulti ad aliud est accidens inhaerens intrinsice reddens fundamenta similia, sicut dulcedo reddit ~~[illegible]~~ dulce: et in hoc accidente respectivo superaddito rei quae refert ad aliud, consistit hoc potentum relationis.

Obiicies 1o Relatio est comparatio unius extremi cum alio, sed comparatio est actus inctus pertinens ad potentum actionis vel qualitatis, ergo relatio non constituet specie potentum.

R.

R. Ngdo ma: relatio non n. e compatio fruitur, sed potius habitudo et respectus inter duo extrema q ad se invicem realiter referuntur. n. g. relatio similitudinis inter duo alba non e compatio inctus, sed reale quidam accidens intrinsice inhaerens rae cuius duo alba, dicuntur fruitur similia in albedine. Verum quidem e ~~relatam~~ compatiam quodcumque petiit relatio bene percipiatur ipsa tamen relatio non consistit fruitur in tali compatione.

Obiicies 2o. Illud quod e coie enti reali et rationis, non constituit speciem praedicamentum, sed relatio e coie reali enti et rationis. ergo non constituet speciem praedicamentum. maior patet. quia tale coie non esset univocum, ergo non posset esse aliquid supremum genus. pro min. alia n. relatio e realis. alia rationis; ergo relatio e coie enti reali et rationis.

R. Cdo ma: et distinguendo min: relatio in coi, e coie enti reali et rationis. concedo min: relatio realis talis. nego min. Nos n. non diximus relationem in coi constituere speciem praedicamentum, sed relationem realem. neque tamen omnem, sed illam tantum, quae habeat conditiones supra enumeratas. et hoc et magis patebit infra.

Obiicies 3o. Duo alba praecise ei relatae sunt similia, ergo frustra ~~agitur~~ speciei additur distincta forma quae vocatur ferunt ad se invicem. pro ans. consequentia patet. duo alba eo ipso quod sint alba sunt similia, sed sunt seipsis alba, ergo se ipsis et similia. Confirmatur argumentum duae

sutta

substantiae sunt similes, sed non per aliquod accidens
alias duae substantiae non essent similes in substantia
sed in accidente. ergo duo extrema possunt intelli-
gi relata, absque ulla alia forma superaddita.
R. Distinguo ans. sunt similia praecisa omni
relatione frutter nego ans. fundamentaliter
concedo ans. Est dicere; praecisa omni relatione est fun-
damentum assimulandi, non tamen ratio fructus,
haec namque est respectus quo duo alba dicuntur
frutter similia, et eodem modo distinguo ma-
jorem sequentis syllogismi. Ad confirmationem R. tis
eodem modo. Illas substantias praecisa relatione in-
telligi similes fundamentaliter et quasi ne-
gative non tamen positive sicut substantia aliquid
~~subsistit~~ substantia non est positive subsistens,
sed tamen negative. si et duae substantiae praecisa omni re-
latione, non sunt similes positive et frutter, sed
tamen negative et fundamentaliter. Ex quo tamen non
sequitur, illas non esse similes in aliqua sub-
stantia sed in aliquo accidente. sed quod mediante
aliquo accidente respectivo frutter fiunt
similes et referantur in rationem substantiae tamquam in
eo in quo fit assimulatio vel relatio.
Obiicies 4o. Relatio advenit substantiae sine omni eius
mutatione, ergo nihil reale intrinsecum ponet in illo.
consequentia patet impossibile non videtur ut aliqua res reci-
piat de novo aliquam entitatem realem et quod non
mutetur. patet ans. de albedine unius parietis in Hispania
statim

statim resultabit relatio similitudinis in pariete
albo existente in Germania sed in tali pariete
nulla fit mutatio. ergo ans verum.
Huic argto R nt aliq, concedendo ans et negando
consequentiam. ad probationem consequentiae dicunt esse quidem
impossibile, accipere aliquam entitatem realem absolutam
de novo et non mutari. possibile vero accipere
entitatem realem relativam absque ullo mutatione.
sed haec responsio non placet. quia sibi autores
istos ideo non penitus aliqua relatio realis
in Deo ex tempore illi quemiens quia mutaretur. ergo sibi
autores istos relatio realis non potest advenire subiecto sine
aliqua eius mutatione, alias certe nihil obstaret,
quo minus Deo plures relationes reales ex tempore que-
rirent, quod tamen sane Theologiae repugnat. Quare
aliter Rdm est Nego mutationem dupliciter ac-
cipi posse. Primo pro mutatione proprie dicta qualis est
mutatio physica quae fit per motum, v.g. alteratio
augmentatio, et per talem mutationem non fit relatio,
quia ad relationem non est per se motus, seu mutatio physi-
ca ut dicunt philosophi; secundo accipitur mutatio pro eo quod est
rem modo habere aliquam formam, quam antea non
habebat sine illa forma producatur per motum, sine
consequatur ad aliam formam productam, quod dicitur mutatio
metaphysica. et cum tali mutatione advenit relatio
subiecto, et sufficit ut relatio dicatur ens reale intrinsice
efficiens subiectum, et ideo negamus Deo competere ali-
quam relationem realem ex tempore, quia alias Deus mu-
taretur, siquidem in tempore haberet aliquid reale, sine
ali

aliquam formam realem quam ab aeterno non
habuerat, et hoc est mutari metaphisice, nam
si ipsum potest recipere hanc realitatem, ergo habebat
aliquam potentialitatem ad illum suscipiendum
Et sic rationem aliter se habet, nam refert ad id ad quod
antea non referebat realiter, et sic aliquo mo-
do mutatur, ex quo patet ad argumentum.

Obiicies 50 Unitas est fundandi ratio
relationem praedicamentalem et tamen non est ens reale, ergo ista
conditio non est bene assignata. ma: patet ex
Arte. min: probatur. unitas sicut negationem de fruti-
atu negatio non est ens reale sed ens rationis, ut
supra visum fuit. ergo min. vera. huic argumento
aliqui respondent et satis probabiliter unitatem
pro fruti non esse ens reale, sed rationis. neque rationem
fundandi semper debere esse aliquid reale ut probat
argumentum, et ad rationem veram supra allatam pro ista
quaestione R. non esse necessarium ut ad accidens aliquid
reale constituendum omnia concurrentia sint entia
realia, quod patet in generatione, ad illam n. requiritur
negatio formae introducendae in materiam et pri-
vatio alterius formae, sed quod quod sit de hoc nostra ratio
manet in suo robore. Quare ad argumentum
R. Concedo ma: et dicendo nim: non est ens reale
positivum concedo nim: remotivum nego nim. est
ergo unitas ens aliquid reale remotivum sicut supra
de caecitate et tenebris dictum est. quando a. autores
dicunt unitatem esse ens rationis, intelligendi
sunt quando negatio concipitur fruitur ad modum se:

formae

informantis sbm. non vero in qtm adsert negaem
unius ab altero. illa n. negaõ non e merum ens
rais sed ens reale remotivum, cum à parte rei
petrus non sit equus, et sbm hanc qui de raem uni-
tas e raõ fundandi relaem pdtatem.

Variae ab autoribus assignantur relais divisiones,
ja e illa, qua dividitur relaõ in realem et rais.
qd sit relaõ realis et rais in proprio dictu e
huius dubij. Dividitur 2o relaõ in relaem
transcendentalem et pdtatem, transcendentalem vo-
cant illam q ad unius cuiusq rei essam spectat,
et ad nullum certum pdtuntum pertinet, sed q oia na-
gatur. et vocat transcendentalis, qa nulla res e
q illam pot subter fugere. Relaem a pdta-
tem dicunt esse illam cuius totum esse e ad aliud
se hre. haec divisio nro iudicio non differt ab
illa qua dividitur relaõ in relaem sbm esse et sbm
dici. vel si magis placet loq in gerito in rela-
tiva sbm esse et sbm dici. relativa sbm esse sunt
illa q jo et principaliter explicant relaem cuius to-
tum esse e ad aliud se hre se: ad terminum, ut sunt
pr et filius Dnus et servus. Relaõ sbm dici, appel-
lant illa q licet sbm se nulla explicent relaem,
nequeunt tn explicari aut bene intelligi sine
ordine ad aliud; sic scia licet sbm se non expli-
cet relaem sed qualitatem potius tn neqt intelli-
gi absq ordine ad scibile sive ad sbm, et ideo dr
q sit ens relativum sbm dici.
Diximus has duas ultimas divisiones non differre inter se
qa relaem pdtatem existimamus esse sbm esse relaem,

relaem

relationem vero transcendentalem secundum dici. Dummodo
tamen divino intelligatur de relatione reali si n. loquamur
de relatione in coi, certum est relationem rationis posse dici relationem
secundum esse, quia tamen non sunt potestates ut de se patet, cum
nullum ens rationis locum habeat in potentiato. Huius tamen contra-
rium docent alii existimantes relationem secundum dici latius
patere quam relationem fr transcendentalem, nam
iustificator adfert relationem secundum dici, quia tamen non est trans-
cendentalis, cum non includatur essentialiter in Deo quod talis
denominatur, quia tamen petitur ad relationem transcendentalem.
Sed hoc nos quidem exigimus in relationibus realibus, non a-
rationis, huius relationis transcendentalis natura ut melius in-
telligatur notandae sunt differentiae quaedam, quibus differt a potentiali.
1a differentia consistit in hoc, quod relatio transcendentalis sive
secundum dici possit inveniri inter ea quae tamen rationem distinguuntur
potestatis vero relatio semper petit duas res quae realiter distin-
guuntur, ut v.g. ratione respicit aliud transcendentaliter
tamquam compartem suam metaphysicam et tamen sola ratione
distinguuntur haec duo inter se. Differt 2o. relatio trans-
a potentiali quia transcendentalis potest inveniri inter duo
extrema quorum alterum actu non existat, et etiam non sit
ens reale, potest n. relatio transcendentalis respicere non
existentia, negationes et alia entia rationis, v.g. conceptus repre-
sentans ens rationis dicit ordinem transcendentalem ad
illud, et scientia de rosa in hyeme respicit rosam trans-
cendentaliter quia tamen pro tunc non existit ut patet;
Differt 3o. relatio transcendentalis a potentiali quia multoties
sit idem cum suo subiecto, vel ut alii dicunt, quia multoties
includatur in ipsa essentia rei, ut actio v.g. dicit respectum
transcendentalem ad suum effectum vel terminum; et iste
respectus ingreditur ipsam essentiam actionis, non n. potest actio
sine hoc ordine concipi. Haec tamen conditio non in omnibus verum

tamen

tll resp: sti remoti ut patet. 4o Differt relatio transcendentis a potentiali q relatio potentialis respiciat term: ut pure terminum, transcendentalis non ut pure term: respicere term: ut pure term: nisi aliud, quam illum tali modo respicere, ut multum aliud munus exerceat circa illum, nisi munus respiciendi; sic pr ut pr tm tll respicere filium. at relatio transcendentalis non tll se hoc modo, sed pter respectum exercet aliq munus circa suum terminum, vel aliquam causalitatem, ut conceptus n.g. repraesentans hominem dicit ordinem transcendentalem ad illum, qa illum non pure respicit, sed respicit illum repraesentando. sic et scia non pure respicit suum obm, sed passiones de ipso demonstrando. Et haec est potissima differentia q versatur inter has duas relationes.

Dividuntur 4o Relativa in mutua et non mutua.

Relativa Mutua. Relativa mutua sunt q ab utraq parte sunt realia et q sunt eiusdem ordinis cum mutua dependentia, ut pr et filius, dns et servus

Rel: non mutua. Relativa non mutua sunt illa q ex una parte sunt realia, ex altera vero rais; nempe sunt eiusdem ordinis: ut relatio creatoris in Deo, et creaturae. Relatio creaturae est realis, creatoris vero rais.

Relativa Aequiparantiae. Relativa mutua iterum dividuntur, in Relativa aequiparantiae et disquiparantiae. Rel. aequiparantiae sunt q respiciunt termines eiusdem nais ut simile aequale. nam simile est simili simile, et sic de aliis.

Rel: Disquiparantiae. Disquiparantiae sunt q respiciunt termines diversi nais ut dns et servus, pr et filius. pr n. est filii pr et non pris.

Ex

Ex his patere pt q̄ nam relativa spectent ad hoc
pdtmtm illa videlicet q̄ sunt realia et non rāis.
Quae sunt mutua, qa ea non mutua cum ea,
reant termi reali frutter ad hoc pdtmtm nō
spectant nisi forte rāe fundamenti pxi p qdq
ē aliqd reale. Item ad hoc relativa spectant
aequiparantiae et disq paraē. non transcendentalia
relativa. Relaēm pdtmtem sic dofers
Relaō pdtatis ē accidens quoddam rea, Defio Re,
le cuiq totum esse ē ad aliud respicere. lāis pdtatis.
q̄ defio colligit ex Arte, q relaēm pdtatem definit
hoc modo in gerato. Ad aliqd sunt ea quorum esse
ē idem ei, qe ad aliqd aliquo modo se hre.
Et qdem in plurali definivit qa relaō sq ē inter duo
neq in uno solo pt exerceri relaō, definivit et in gerato
qa relaō semq exercet referendo sbm in ordine ad
aliud.

Dubium Octavum.

Vtrum Relatio pdtmtalis distinguatur realiter â suo fundamento, et â quo sumat spec

Specificationem et unitatem numericam. Et an habeat unum Supremum Genus?

Sensus primi quæsiti est an relatio realiter distinguatur à subiecto cui proxime inhæret an tantum ratione. v.g. similitudo ab albedine. per explanationem huius sit,

Conclusio Prima.

Relatio potentialis distinguitur realiter à suo fundamento sive subiecto.

Hæc conclusio est communis inter Thomistas, et probatur hac ratione. Illa distinguuntur realiter quorum unum potest per manere perente altero, sed fundamentum per manere potest perente relatione, ergo relatio distinguitur realiter à fundamento. maior est communis inter gratiarios et; quia impossibile est, quod aliquid sit sive eo, quod est realiter idem cum illo esset n. et non esset, probatur min. relatio paternitatis v.g. quæ est in petro v.g. potest destrui et perire manente petro vel eius petrus generativa pessito casu quod filius eius moriatur. immo potest et de novo relatio advenire subiecto

seu

seu fundamento iam pridem existenti. ergo fun-
damentum potest permanere pereunte relatione et consequenter
distinguentur realiter inter se. Sed si aut contra-
rium in casu relato perire quidem paternitatem
in petro fuerit. non a. entitative. sed haec
solutio non satis facit. de illa n. formalitate
pereunte quaeritur an sit realis an non. si est realis
et in illa consistat relatio realiter sequitur quod relatio potest se
parari realiter a suo fundamento. et consequenter
distingui realiter ab illo. si non est realis sequitur
manifeste quod relatio potentialis secundum suum esse fuerit non
sit ens reale sed rationis tantum, et consequenter tollitur potentia re-
lationis quia esse potentiae secundum suum esse fuerit debet esse
ens reale.

Est tamen aliqualis differentia inter Themi. et. an relatio
distinguatur realiter a fundamento tamquam res a re
vel realiter modaliter, hoc est tamquam modus a re mo-
tificata. Nostra sententia consistit in sequenti conclusione.

Conclusio Secunda

Relatio distinguitur a suo fun-
damento tamquam res a re. ita quod
alia entitas sit relationis; alia fun-
damenti

Probatur conclusio. Essentia Relationis est distincta realiter
a subiecto tamquam res a re. ergo et existentia sive
inhaerentia erit distincta a subiecto tamquam res a re

Et

Et praecipue hoc modo distinguetur, quod sibi erit subiecta, in qua fundantur et nonnullae relationes. consequentia patet. Existentia correspondet essentiae sicut actus potentiae, ergo si potentia distinguetur realiter a fundamento tanquam res a re eodem modo distinguetur et actus existentia. ergo haec duo distinguentur realiter, tanquam res a re in rigore loquendo. Patet ultima consequentia quia proprias habent essentias et existentias realiter distinctas.

Conclusio Tertia.

Relationes sumunt suam specificationem extrinsece ex ordine ad terminum specie diversum, frustra tamen sumptum. Sicut v.g. ratione est distincta specifica hominis, ita ordo ad terminum specie diversum est distincta specifica relationis. Concedo patet. Essentia relationis in eo consistit in hoc quod respiciat terminum ergo iuxta diversum modum respiciendi terminum sub hac vel illa ratione desumetur in relationibus distincta specifica. consequentia patet. nam scientia in genere desumit rationem genericam ex subiecto, et iuxta ordinem diversum ad obiectum frustra distinctum resultat et distincta specie scientia. ergo idem contingit in proposito.

Deinde illud ad specificationem quod habet se ad modum

for

formae, sed terminus relationis frutter sumptus tantum se ad modum formae, ergo ab illo desumetur specificatio relationis; 3o. Ptr. Idem est constitutivum et distinctivum alicuius rei, ut patet in rationali, qui constituit et distinguit hominem a bruto; sed relatio distinguitur ab aliis potentiis per respectum ad term: ergo per illum constituetur in esse relationis in genere. ergo et constituetur in tali specie per talem respectum ad terminum frutter sumptum.

Diximus in Conclusione Relationes specificari extrinsice ex terminis, qua terminus non potest esse differentia specifica intrinseca; cum terminus debeat esse extra relationem; immo et realiter ab illa distingui. ergo non potest intrinsice illum specificare. Unde sequitur quod relatio intrinsice specificetur ex ordine ad terminum specie distinctum, quia talis includitur in relatione intrinsice tamquam eius differentia specifica. li extrinsice.

Dictum est et relationem specificari ex ordine ad terminum frutter non materialiter sumptum. nam album refertur ad aliud album relatione similis et nigrum refertur ad idem album Relatione dissimilis, et si terminus materialiter sumeretur, similitudo et dissimilitudo essent plane eiusdem speciei in genere relationis, quod falsum est. At quia album terminatur ad aliud album, li frutter.

quatenus

quatenus simile; et ni gm terminatur ad
idem album quatenus dissimile. Hinc est
q similitudo et dissimilitudo differant specie
et fundatur relatio similitudinis in unitate al-
bedinis cum alio albo. Dissimilitudinis
vero in diversitate coloris seu negatione uni-
tatis.

Nota quod Relatio specificetur.

Circa hanc Conclusionem Nota 1o Relationes in genere
causae efficientis specificari à fundamentis; in ge-
nere vero causae finitis à termino non. Ptr. fundamenta
sunt causae relationum. go p illa distinguuntur in ge-
nere causae efficientis. patet consequentia. Causae spe di-
stinctas, ut distinctae sunt, sequuntur effectus spe distincti,
ita ut bene sequatur. causa differt spe, go et effectus differt
spe. go quod relationum causae sunt distinctae, etiam
ipsae relationes erunt distinctae.

Nota 2o. Relationes sumere specificationem ex ordine ad
term: totalem et adaequatum, et non potestatem. n.g. filia-
tio sumit suam specificationem à term: totali, hoc est à
matre et patre. et ratio huius est, q totalitas termini de-
bet desumi ex fundamento; fundamentum vero filii
consistit in genito esse, et qa ad genitum requiritur pr et mater,
ut unum principium totale generationis, inde fit, q filius referatur
ad matrem et patrem ut ad unum term: totalem et adae-
quatum. et sicut actio patris et matris requiruntur tanquam
una totalis causa ut resultet relatio paternitatis et ma-
ternitatis, hinc fit quod Paternitas et ma-
ternitas terminentur ut unus totalis ter-
minus.

Conclusio Quarta.

Relationes

Relaes sicut et alia accidentia sumunt suam unitatem numericam ex ordine ad sbm.
Haec conclo e cois. Et ptr 1o, Ois distinctio accidentis e, vel sdm maam, vel sdm formam, si sdm formam, e distinctio specifica et intlis. Si vero sdm maam, e maatis et numerica. go si ponant duae paternitates in eodem sbo, tunc vel distinguunt sdm formam, et sic erit distinctio specifica, vel sdm maam, et tunc erit distinctio numerica sive individualis: et tunc ultra, illa maa sdm quam distinguunt vel e sbm, vel aliq aliud, non pt dici q sit aliqd aliud neque terminus qa in primis terminus tll se ut forma extrinseca respectu relais. Deinde illud tll locum maae in accidentibus q sustentat illa, sed terminus non sustentat relaem cum sit qd realiter distinctum ab illa; go non pt dici q sit maa Relais, go aliqd aliud erit maa illius, sed nihil aliud pt assignari quam sbm, go sdm sbm distinguunt relaes numericae habebunt unitatem numericam ex ordine ad sbm. Sed go erit unum numero sbm, erit et una numero relao, ita ut plures relaes eiusdem speciei solo numero distinctae in unico numero sbo reperiri nequeant.
Ptr 2o conclo. Duae paternitates debent hre in se suam ind inidnaem, et illam debent desumere ex ordine ad aliqd extrinsecum, tunc sic arguitur;

istae

illae duae paternitates à quo tunc esse, tunc et distinc-
tionem, sed tunc esse à subo, cum sint accidentia
q̄ sunt entia in subo. ergo ab illa tunc et distinc-
tionem, sed tunc à subo esse numericum. ergo et
ab eodem tunc distinctionem numericam et non à
terminis.

Ultimo q̄sibo antequam respondeamus, nota sp̄tem
esse difficultatem in pdtmto relatis, an habeat se: unum
tm supremum genus; an vero duo; et rao dubi-
tandi est, nam essentia relativi, vel relatis in coi
quam nos ponimus p supremo genere huius pdtmti
consistit in ordinatione ad term: ex ter. ergo vel
ad term: superiorem vel inferiorem, vel aequalem
non ad inferiorem vel superiorem, qa relatio dt
esse inter duo realiter distincta, sed superius et
inferius non distinguuntur realiter, sed rae ratio-
cinata, ut dictum est supra. ergo inter illa non pt
dari relatio realis, tum et qa relativa sunt simul
naa, sed superius est prius naa inferiori ut patet
in aiti respect: hois, ergo inter illa non pt esse
relatio realis, unde relatio in coi respiciet term:
sibi aequalem et realiter distinctum, ergo vel erunt
duo suprema genera huius pdtmti, aut nullum
oio. qsequa patet, qa neutrum ponit sub altero,
sed repugnat esse duo suprema genera alias
essent duo relaes rais pdtmta. ergo nullum tunc
relaes supremum genus.

Varii sunt dicendi modi in hac maa. pms est
cois

eis inter Thomistas huius tpis, sequentes Caieta-
ni; p huius intelligo supponendu e jo huiusm
certum apud oes. Relaem pdtatem cstituere
certum et spete genus supremu distinctu ab
aliis generibus supremis aliorum accidentium.
q ptr nam relao pdtatis diverso modo afficit
sbm cui inhaeret atq alia accidentia genera,
go cstituit spete genus supremu. q sequa patet
diversa n. accidentium genera cstituunt penes
diversu modu afficiendi sbm, ans ptr, relao
afficit sbm non ibi sistendo, sed referendo illud
ad terminu q alia accidentia non faciunt.
Supponendu 2o. Relaem posse dupliciter
accipi. jo in actu signato, qua rae solum
dicit forma quanda accidentalem aptam
referre ad term: non tn actu referentem.
q licet in re non pt dari relao nisi denomi-
nando sbm actu relatu, oiq tn ostia, non e red-
dere sbm actu relatu, sed relativu. et cstqter relao
pt sumi ut cstituens relativu et non relatum.
2o sumit relao in actu 2o. sive exercito, quaz
rae exercet munus relais, reddendo sbm actu
relatu ad terminu, et hoc insinuat Caietanus ja
parte qsti: 40. a. 4. ubi relaem in jo sensu vocat
relaem cceptam, in 2o vero sensu exercita
stis suppositis dicunt autores jo relaem in
actu signato abstracta ab oibus relatis, tam aeq
paranta qua disq paranta, cstituere supremu
genus

i Relao sumitur dupliciter. In actu signato.

2. In actu exercito.

Genus supremu Relais e Relao in actu signato.

genus huius praedicati, quia illa est quae continet omnes sub se relationes creatas. Dicunt 2o. hanc relationem nullo modo habere termin: adaequatum in communi, sed in inferioribus, primum dictum probant per argumentum adductum supra. non n. apparet ratio cur ille terminus adaequatus relationis in communi non posset constituere aliquid supremum genus sicut ipsa relatio. Secundum a. probant exemplis variis. sicut propositio in communi est oratio verum vel falsum significans, tamen illa in communi non significat verum vel falsum, sed tantum in singularibus. item substantia in communi dicit potentiam ad existendum per se quae tamen non existit per se nisi in singularibus. ita et dicunt de relatione in communi ad illam sc: satis esse quod sit talis natura cui conveniat habere terminum in singularibus, dicet in illo statu relationis in communi ipsum non habeat.

Dicunt 3o. relationem in actu 2o quae actu refert substantiam, habere terminum sibi respondentem, et addunt relationem aequiparantiae et relationem similitudinis in communi conceptum non habere term: nisi in individuis, quia sic praeter. quia ille term: non esset relative oppositus alteri relationi. ergo non posset illam terminare. praeter omnes. quia nullo modo ab illa differt, non numero, quia esset praecisa ab individuis, nec genere nec specie, quia illa similitudo esset una praecise secundum speciem. ergo non potest dari talis terminus et per hanc doctrinam effugiunt auctores isti difficultatem principalis argumenti supra propositi.

Tertius dicendi modus alicuius Thomistarum asserentium relationem in communi habere term: in communi, non inferiorem

sed

sed superiorem analogum abstrahentem à relativo et absoluto; ex quo tamen nullo modo infert esse constituenda in hoc praedicamento duo genera suprema. Tunc quia non essent aequalia, tum et quia terminus sub ratione finiti termini abstrahit à relativo et absoluto, unde non potest constituere speciem generis relativi, quia haec ratio abstrahens non esset univoca, nam inter ea quae terminant relationem tertii generis quaedam sunt substantiae, quaedam accidentia, modo substantiae finitae, modo infinitae. Sed substantiae et accidenti, substantiae finitae et infinitae non potest dari quid univocum. Ergo erit analogum. Tunc ultra: atque supremum genus non potest esse analogum, sed necessario debet univocum quid, ergo ille terminus in communi cum habeat quandam analogiam non poterit aliud supremum genus constituere et haec doctrina supponit difficultatem contra tractandam, an scilicet relatio terminetur ad relativum vel supposito quod quaedam relationes terminentur ad absolutum quaedam a. ad absolutum, facilis est iste modus dicendi. Et sufficienter solvit rationem dubitandi supra propositam. Unde et secundum hunc modum dicendi R. Verum esse antecedens, nempe relationis essentiam consistere in hoc quod respiciat terminum. uti ex eius definitione supra data colligere possumus. et quando dicitur quod terminus deleat realiter distingui à relatione, et consequenter terminum non posse esse quid superius, quia superiora non distinguuntur realiter ab inferioribus R. cum distinctione terminus delet distingui realiter à relatione, sumpta in actu signato, negatur propositio; in actu exercito concedit. Et dicere, quod haec vel illa relatio in particulari, distinguatur realiter à suo termino, non vero relatio communissime sumpta.

Concto

Conclusio Quinta.

Uterq; modus dicendi ē probabilis licet Zus videatur coincidere cum eo quo ad ~~pm~~ solutionem datam ad principium dictum.

Raes p utroq; modo iam sunt adductae. et quilibet modus dicendi pt sustineri.

Conclusio Sexta.

Probabilior videtur nobis Zus modus. q sc: relatio in coi habeat terminum sibi correspondentem abstrahentem à relativo et absoluto.

Ptr concto 1o rae adducta in principio dubiis.

Ptr 2o. Conceptus cois abstractus ab inferioribus ett qtinere in se raem esse inferiorum, ut conceptus hois abstractus à petro et paulo, qtinet raem esse illorum. sed rao esse quarumcunq; relativum particularium, e referri ad terminum, go hanc raem debet qtinere conceptus cois abstractus à relativis particularibus. ex quo sequitur relativum in coi referri ad terminum in coi, sicut relativum in parti. Vel non esse conceptum relativi abstractum à particularibus.

Ptr 3o. Qui vult definire prem in coi, non pt nisi p coem ipsius terminum, sc. p filium in coi. go pr in coi refert ad filium in coi. go et relativum in coi ad terminum in coi.

Ex his facile dici pt ex oia argta, q fieri solent qtra istum dicendi modum et clarius oia patebunt ex dicendis infra.

Obiicies 1o. Producto pariete albo Romae resultat

sultat relatio similitudinis in pariete albo existente
triburgi. sed haec relatio resultans nullam litt causam
realem sui effectivam ergo nihil erit reale. ergo sequitur
nec distinguet realiter tunc res a re tunc a
suo fundamento pro nunc. illa relatio similitudi-
nis non potest effici a termino quia albedo Romae existens
non potest agere in albedinem existentem triburgi
et alias spargeret innumeras relationes in res fere
infinitas totius universi, ad quas referret relatio
similis vel dissimilis. nec relatio illa causat a
ipso fundamento quod naturalem resultantiam, si
non resultaret naturaliter a fundamento et ante
termini existentiam resultaret, quia cum funda-
mentum sit causa naturalis non impedita necessario sit
operatur, vel detur ratio quare petat existentiam termini.
R. Quod Relatio posito termino resultat ex
fundamento per simplicem resultantiam, et non
emanet ante termini existentiam, quia ex sua natura
pendet a termino existente et non est quod nonum
quod causa necessaria et naturalis non potest aliquid operari quo
ad usque ponatur aliquid extrinsecum a quo effectus depen-
det; sic non potentia motiva existens in pedibus vel aliis
membris non potest exire in actum, nisi existat in appe-
titu sensitivo interiori actus imperans talem motio-
nem. et secundum probabilem opinionem theologorum in
initio cuiuslibet Angeli dantur species repraesentantes
omnes actus liberos alterius Angeli, et tamen non potest unus
Angelus cognoscere liberos actus alterius Angeli,
donec alter praebeat assensum.

Ex hac

Ex hac solutione colliges aliam rationem satis efficacem ad quincendam realem distinctionem inter fundamentum et relationem sive illa duo possint divinitus separari sive non. hoc n. adhuc sub dubio retinetur. et ratio in forma haec est. Omnis relatio profluit à fundamento tamquam à causa efficienti, sed omnis causa efficiens distinguitur realiter à suo effectu, nil n. potest se ipsum realiter producere ut patet. ergo relatio realiter distinguitur à suo fundamento. Deinde relationes inseparabiles à suo fundamento eodem modo referunt ad terminum fundamentum sicut aliae relationes separabiles, et quatenus non minus distinguuntur à fundamento quam relationes separabiles, maxime cum illorum inseparabilitas proveniat non ab omnimoda identitate cum fundamento, sed à termini necessitate. qua ratione materia caeli differt realiter à forma caeli, et si realiter ab illa separari nequeat et haec inseparabilitas provenit ex eo quod forma caeli sit incorruptibilis, vel ex alia causa in physicis excutienda. Et haec doctrina contra Scotum, putantem relationes illas sive quibus fundamenta existere possunt distingui realiter ab ipsis, non vero relationes illas, sive quibus fundamenta existere non possunt. Verum nos hoc parum curamus. sive n. separari possint, sive non, relatio à suo fundamento adhuc dicimus illam distingui realiter tamquam rem a re quod multis et displicet impugnantes id ipsum hoc modo. Relatio non habet propriam existentiam. ergo non distinguitur à suo fundamento tamquam res à re. consequentia patet, probatur antecedens; si haberet propriam existentiam, tunc posset dari in re non actualiter afficiendo subiectum, sed relatio non potest dari in re nisi actualiter referendo illud ad

ter

terminum. ergo non distinguetur realiter tantum res à re; sed tantum modus rei, à re motificata.

R. ad hoc relationem esse ens minuti sensum quasi in terminata accidentia, ut per hoc et hoc magna similitudinem cum modis rerum, tamen quod relatio non potest dari in rerum natura, nisi actualiter afficiendo subiectum, non oritur ex omnimoda ~~entitate~~ identitate cum fundamento, sed ex propria natura, quia eius natura est referre unum ad alterum. quod certe fieri non potest, nisi illa quae referuntur ad se invicem habeant relationem illam in se simpliciter. ablata enim relatione impossibile est aliqua duo ad se invicem referri simpliciter. bene tamen fundamentaliter ut dictum est.

Obiicies 2o. Relatio quidquid est realis et terminus est ens rationis. ergo non potest relatio specificari à termino. antecedens patet. probatur consequentia. impossibile est, quod ens rationis possit dare specificationem, vel esse enti reali;

R. Relationes extrinsice specificari à termino, intrinsice vero ab ordine ad terminum. licet ille aliquid sit ens rationis neque ad talem extrinsecam specificationem plus petitur quam quod terminus existat, vel in se, vel in suo fundamento. aut saltem ut possit apprehendi ut terminus alicuius relationis. ut videre est in relativis tertii generis.

Obiicies 3o. Posito uno filio ponitur una relatio, addito vero alio filio, additur et alia relatio, quae potest esse sine altera priori, ergo non erit ibi una relatio, sed plures, ob pluralitatem terminorum manente uno numero subiecto. potest unitas vel distinctio relationum numerica, non desumenda erit à subiecto sed à termino. confirmatur hoc argumentum. posito 1o filio ponitur totalis et adaequatus terminus paternitatis, ergo si ponatur alius filius sed ponetur et alia relatio. consequentia probatur, quia relatio non potest transilire summe

term:

term: adaequatum. ptr ans. actio generandi primum filium fuit adaequata generatio istius filii et non alterius. ergo ille primus filius fuit terminus adaequatus paternitatis.

R. Negatur ans. Pr n. p. uno et eandem numero relationem paternitatis refert ad plures filios. et ideo ita non addit nova relatio numero distincta adveniente numero sto. sed ja relatio extendit se ad sdm filium qa e eiusdem rationis cum jo filio in rae filii. et qto dr relationem debere esse simul naa cum suo termino in casu vero posito relationem paternitatis non esse simul naa cum sto filio.

R. Hoc debere intelligi q relatio debeat esse simul naa cum termino suo sive adaequata sive cum parte maiori illius, ita ut sp sit verum dicere pr e filii pr, non tn petit q sit simul naa, cum qualibet parte in adaequata illius termini. Ad confirmationem R. negatur ans. primus n. filius non e terminus adaequatus, sed filius productus ab isto hoie, sive postea sit primus sive secundus. et paternitas producta q generationem primi filii e forma sufficiens referendi stm ad oes filios. q si non refert ad plures e qa ab isto hoie non sunt producti. Ad probationem antis R. verum esse ans, falsam tn consequam. qa illa prima actio generandi talem produxit formam q semel producta respicit oem filium illius hoie, licet presupponamus postea alias actiones generandi. Vli nota quosdam auctores asserere relationem respicientem plures terminos numero distinctos habentem distincta rationes fundandi et tre plures partes extensionis realiter distinctas. v.g. prom tre

quan

quandam relationem à primo genitum quae fundatur in
2a generatione. genito vero secundo filio acquirere novam
partem relationis paternitatis quae fundatur in 2a gene-
ratione, et hanc partem dicunt initi priori paternitati,
quod vero relatio respicit plures term: numero distinc-
tos per eandem eius rationem fundandi, tunc dicunt
talem relationem non tantum partes sed esse eius indi-
visibilem v.g. similitudo huius albedinis refert
ad omnes alias albedines sine acquisitione partium
vel sine extensione ad plures partes similitudinis
sed eodem indivisibili respectu respicit omnes illas
albedines eo quod habeat unicam rationem fundandi sc:
unitatem. hoc tamen probant dictum, quia entitates non
sunt multiplicandae sine necessitate. atque non
hic est necessitas ponendi plures partes. ergo.
Primum a. dictum hac ratione confirmant quia generatio fuit
sufficiens ad constituendam relationem paternitatis,
ergo 2a generatio erit et sufficiens ad ponendam partem
novam paternitatis. ergo paternitas per plures gene-
rationes acquiret plures partes, quibus potest respicere plures
filios. Verum haec doctrina huius 2i dicti non est
consona menti divi Th: unde negandum est primum tamen
plures partes relationis paternitatis quibus respiciat
plures filios. sed per eodem indivisibili respectu
secundum entitatem. respicit omnes filios, licet rationes fun-
dandi sc: generationes sint diversae, et ratio huius est ista
quia forma producta per primam generationem sc: paternitas
est sufficiens ad respiciendum unum cuique filium ergo
impertinens est nova pars realis superaddita
ad respiciendum secundum filium. patet ans ab exemplo
Idem habitus secundum entitatem indivisibilis respicit

plura

plura ota matter diversa, et idem de potentia intellectiva q manens cio indivisibilis sdm entitatem respicit plura oba, go et eadem relatio sdm entitatem indivisibilis pt respicere plures terminos numero distinctos. neq rao p gtraria sententia adducta urget. R. n verum esse generationem rationem esse sufficientem sdm se ad fundandam novam relationem, nisi iam in sbo ~~iam~~ inveniret q ducta, et ideo non fundat novam paternitatem, alias essent duo pres in uno hoie qa duae paternitates sunt in illo. neq fundat tot novam partem eiusdem paternitatis realiter distinctam a ja, alias darent duo accidentia solo numero distincta, in eodem numero sta, q tn in sententia D. Th. non verum tell. Rnt tn autores dato q darent plures partes relatis in eodem sbo realiter distinctae non tn insert ex hoc dari plura accidentia in eodem sbo solo numero distincta.

At haec responsio magis falsa e. q pbr. distinctio realis e rao q dam cois ad distinctionem generica specifica, go neq dari aliqua distinctio realis q no sit una. ex his sicut neq dari aliq in divi dum actis q non sit sub aliqua spe, sed sdm istos autores illae partes distinguunt realiter non generica nec specifice, ut ipsi fatent. go numerice

Obiicies 20. Dant plura accidentia solo numero distincto in eodem numero sta, go fundamentum vrm mil. pto ans. duae spes visibiles petri et pauli tn differunt numero, et tn sunt in eodem numero potio visiva foeminis v. g. imo sunt in eodem puncto veris. go ans verum.

R. Huic argto. illas duas spes non esse solo

non

numero distinctas sed spe, non quidem in esse rei, sed in esse obi, qa conditiones illae mates quas potio visiva requirit sunt diversae, et ita etiam in rae obi, differt ab alio spe.

Obicies 5o. Si relatio distingueretur realiter a suo fundamento sequeretur processus in infinitum, sed hic non est admittendus. ergo nec distinctio realis inter fundamentum et relationem erit quaerenda. min: et quoque patet. patet maior: relatio distinguitur a fundamento non per se ipsam sed per relationem distinctionis. et de hac relatione distinctionis potest an differat a fundamento, sic non differt realiter intentum, si a. differt differet non per seipsam sed per aliam relationem distinctionis, qa distinctio est frater relatio et haec relatio iterum distinguetur per aliam et sic in infinitum. ergo.

R. Ego negato maior: ad probationem dices verum esse, relationem v.g. similitudinis realiter distingui ab albedine, non per relationem ad per se distinctam, sed intime inclusam et identificatam realiter, qa talis relatio distinctionis non est potentialis sed transcendentalis quae ut dictum est intime includit in re cuius est relatio, qa distinctio et identitas sunt passiones entis. R. 2o. concedendo similitudinem distingui ab albedine per distinctionem relationem superadditam. hanc a. relationem distinctionis distingui realiter a suo fundamento nempe similitudine, non per aliam relationem superadditam. sed per seipsam. qa est ratio formalis in tali linea sicut actio non agit per aliam actionem, sed per seipsam. nec unio unit per aliam unionem, sed per seipsam qa per essentiam suam est talis et idem dicimus de relatione distinctionis quae illa quidem distinguitur a suo fundamento non per aliam relationem superadditam sed per seipsam. qa ex sua

essentia

essentia est distincta. vel relatio ~~relatio~~ distincti eius.
Circa solutionem huius argumenti notandum est 1o oppositionem quae est
inter duas relationes non fieri per relationem superadditam, sed
opponi se ipsis v.g. paternitas opponitur filiationi per se ipsam
non per aliam relationem superadditam, propter hoc id. relatio est
ratio formalissima referendi petrum ad paulum hunc op-
positum paulo, ergo non indiget alia ratione per quam ipsa sit oppo-
sita. consequentia patet. quia ratio formalis non eget alia ratione sicut
existentia non eget alia ratione qua possit existere, sed cum sit
ratio formalis existendi, et seipsa existit, et haec doctrina valde
consona est mysterio SS. Trinitati. si n. pr opponeretur filio
per relationem realem superadditam darentur plures relationes
reales in Deo realiter distinctae quam tres. sed hoc Theologi
non admittunt, ergo relationes seipsis opponuntur. Deinde si
opponerentur per superadditam relationem, daretur processus in infini-
tum, illae n. relationes quibus paternitas et filiatio opponerentur
inter se, essent verae relationes. ergo opponerentur et inter se, et
tunc quaeritur an seipsis, an vero per aliam relationem superadditam
si seipsis quare non et aliae relationes, si per aliam, de hac
iterum redibit quaestio et sic in infinitum. nec valet dicere
non sequi processum in infinitum, quia in duabus relationibus super-
additis sisteretur, cum essent oppositae per se ipsas. sed haec
responsio non enervat rationem nostram, quia imprimis ut
dictum est, omnis relatio ex sua essentia et ratione formali tali quod op-
ponatur suo termino; ergo non indiget alia ratione per quam
opponatur. aliud est de distinctione relationis a suo funda-
mento relatio n. secundum se et ex ratione formali non adfert aut
explicat distinctionem sui a fundamento, adfert tamen
secundum se oppositionem. Deinde licet hoc concederetur in relationibus
creatis in divinis tamen falsum est. denique oppositio est postpraedicamen-
tum quod vagatur per multa praedicamenta, et sic licet concederemus re-
lationem opponi formaliter per oppositionem illa tamen oppositio non esset
praedicamentalis relatio, sed potius aliquis modus intime inclusus in
ultima in ipsa relatione.

Notandum

ſſtem & 20. Bene poſſe aliquas relatas fundare alias relatas. v.g. paternitas bene ꝑt fundare relatam filiationis cum alia paternitate et relatam ſi miſtio, dominis cum ſchiae oppoſita. ſed hoc. duae ſpes eiuſdem ſubſti diſtincta exiſtentes, nꝑt fundare relatam realem ꝙ et duae ſpes ſubſti relatas poſſent condere fundare. denicle aliquae relatas ſunt ꝛia requiſita ad fundandam relatam aliam. ꝙ non obſtat illis negata poſſe fundi relatam. Dicimꝰ aliquas relatas poſſe fundare unam aut alteram relatam eaꝝ oes, q ſunt illae q non ſunt referendae ad ſeipſas, ut ſ paternitas et filiatio, ꝙ ſub. ſunt relatae ratis referendi et ad ſeipſas non tm, ſunt aliquam relatam, ſed ſiſtitur ibi, ut duae relatas ſimilitudinis, non fundant alias ratas ſimilitudi, nes ꝙ ſunt ratis referendi ſtm ad terminum et ſunt ratas quare ſeipſas ꝑſa referunt ad ſe in ſe. ſunt exiſtta ſ rao quare ſtm exiſtat, et ꝑſa ſubſto ſuo exiſtenti, alias plane ſequeret ꝙ ens ꝑt in infinito ad infinita negotiae debet. et hae ſtant ſola cogita eadem ꝙ ſuae mentes ſolent. imo et S. Thomas ꝙd ait, meam relatam non oppoſi alteri ꝙ relatam ſuppoſita et ni ipſa fundata, tm infinitae illae q nos do, cuiuſq ſupra, non ſe ſequitur aliquas ſtallas relatas, poſſe fundare unam aut alteram relatam.

Negant hic alij relatam ſubſtatem poſſe fundari mediate in ſubſta, ſed non recte imo ꝙra S. Thomam et ſtem. ꝓbr ꝙ contraria ſententia aſſerens relatam poſſe fundari immediate in ſubſta, ꝙ ut in tribus ratam quantitatis, actionis et paſſionis ꝓpriae menſuram, duae ſubſtia ſuccessa ſi oppoſe inter ſe diſtinguunt realiter inter ſe et conſiderandae eas in ꝑtibus entitatibus inviſibilibus. ſed diſtinctio ſubſtiae ſ relatae. ꝙ iſto relatae fundata, datur in ſubſta immediate, ſubſtia n. ſunt ꝙ immediate diſtinctae ab ipſis fundam. ꝓbr 20. duae quantitates ꝑt fundare relatam ꝑtatem. ꝙ ab duae ſubſtiae quantae ꝑtes ay à paritate rat, nulla n. apparet repugnantia ex ꝑte ſubſtiae. quod a. iſta relata

eſſet

esset potestas ptr. relatio in creatis est vero accidens
ergo non est substa. sequela patet. ptr ans. nulla creata
substa pt esse relatio, qa est determinata ad certum
genus. ideo n. relatio divina est substa, qa non est deter-
minata ad certum genus. sed ergo est accidens illa relatio
vero spectabit ad aliquid potentiam, neque n. est tm modus quidam
sed potius est ens accidentale creatum completum finitum.
ergo spectabit directe ad aliquid potentiam, sed non ad aliud
quam ad presens. ergo aliqua relatio potestatis poterit
immediate fundari in substa. Et haec relatio respectu
substantiarum materiarum est accidens materiale indivisibile inhae-
rens sto substae immediate, non media quantitate, qa
pp suam naturam statim sequitur posito fundamento, neque
est accidens materiale, debet esse quod divisibile, ut patet
in forma equi, quae est materialis indivisibilis tm, neque et est
accidens materiale debet inhaerere substae media quantitate,
unde sit relativum. Ille accidenti absoluto forte id
verum erit. quod si relatio similitudinis aut identitatis
fundetur in duabus substiis spiritualibus angelis v.g. tunc ta-
lis relatio erit quoque spiritualis, qa naturam sti sequitur.

Dubium Nonum.

Vtrum Relatio potestatis sdm esse, Ad, sit vera et realis entitas. Et an terminetur ad absolutum vel relativum?

Cum

Cum in relatione potentiali duo includantur sc: respectus transcendentalis ad subiectum, quod dici solet (: in :) et respectus ad terminum quod vocari solet (: ad :) et quod respectus est ultima ratio constitutiva huius potentiae, secundum quam differt ab aliis potentiis accidentium. Quaerimus in dubio praesenti, jo; Num haec ultima ratio relationis sc: ad, sit aliquid ens reale, vel rationis? Pro huius resolutione sit.

Conclusio Prima

Ultima ratio relationis constitutiva non est aliquid rationis, nec aliquid praescindens ab ente reali et rationis, sed est verum ens reale inhaerens subiecto quando ad aliud refertur.

Probatur. Omne quod inhaeret subiecto, est verum accidens reale, sed relatio potentialis secundum esse, ad, inhaeret subiecto, ergo secundum hoc esse, erit verum ens reale. Probatur min: relatio secundum esse, ad, est verum accidens de quo potentiis, ergo secundum esse, ad, inhaeret subiecto, de essentia n. accidentis est inhaerere subiecto saltem aptitudinaliter. Confirmatur haec ratio. relatio potentialis tribuit effectum formalem intrinsecum subiecto secundum esse, ad; ergo intrinsice est in subiecto; effectus n. formalis intrinsecus nostro provenit à forma intrinseca subiecto. ergo cum forma talis effectus formalis relativi sit relatio secundum esse ad, secundum hoc esse, erit intrinseca subiecto, et consequenter verum ens reale.

Probatur Consequentia quod sc: relatio secundum esse, ad, non sit quid praescindens ab ente reali, et rationis. enti reali et rationis non potest dari aliquid communiter univocum, sed relatio huius potentiae est quid univocum. ergo non potest esse quid communiter relationi reali, et rationis. Verum est quidem relationem in communi abstrahere à relatione reali, et rationis; sed haec relatio in hac latitudine sumpta non est supremum genus huius potentiae, sed est quid analogum quod generis rationem hic negat. Praeterea divisum in eo potentia est verum ens reale, ergo relatio secundum esse, ad, erit quoque verum ens reale. consequentia patet,

quia

qa membra dividentia debent participare rationem divisi.
Ptr 3o. Accidens reale non pt limitari p aliqd rais, vel
p aliqd esse enti reali, et rais; sed esse, ad se modus seu distra
limitans accidens reale ad hec pdicatur ~~realis~~ relatis; ergo
esse, ad, erit aliqd reale. min. patet. qa accidens q divi-
ditur in 9. categorias e ens reale, ut supra dictum e, distra
9. Categoriae sunt modi qdam, seu distra limitantes
accidens reale in cor ad certum genus entis. ptr mai..
accidens reale identificat et includit ~~ipsum~~ in modis
qstituentibus seu qtrahentibus illud, qa e ratio transcen-
dens. sed nihil reale pt inde identificari, nec ~~ipsum~~
includi in ea q non e reale, vel qe abstractum ab
ente reali et rais. ergo.
Ex his deduci relationem pdicatam sdm esse ad, dicere
pfectionem q et ptr. 3o. Relatio pdicatis sdm esse ad, e
rem ens reale. ergo sdm hanc rationem dicit pfectionem.
qsequa patet qa non pt esse entitas realis, q non ha-
beat bonitatem, et qqter pfectione q cum bonitate
quertit. bonitas non e passio entis realis sda rae
raciocinata ab illa distincta, ut metaphori docent;
deinde ee ens reale in aliquo habens se bene resp: illius e
pfectio eius, sed relatio sdm suum ultimum qceptum e ens
reale, et bene se tlt resp: sbi, ergo erit illius pfectio. tandem ptr.
relatio pdicatis e qdam totum metaphorum positum in recta
linea, cui nihil deest nitra pprium genus, sed totum me-
taphorum aliud cui nil deest nitra genus suum dr pfec-
tum. ergo relatio sdm esse ad dicit pfectionem transcenden-
talem non fundam q consistit in potia ad agendum vel
recipiendum qa relatio non ordinat ad agendum vel recipi-
endum

Conclusio Secunda.

Relatio non mutua terminatur ad absolutum et
non ad relativum. ptr Conto.
Relatio quae creatura respicit Deum, tlt ~~aliquem~~ terminum,
aliquem sed

sed ille non potest esse relatio potestatis, cum in Deo nullum
reperiatur accidens. Ergo debet esse ipsa absoluta entitas
naturae divinae, nec satisfacit Fonseca 5. metaph. c. 15. q. 14.
respondens terminum huius relationis esse relationem rationis quae ob-
rective in Deo existit, tum quia ante operationem nostram non
est relatio rationis, et tamen relatio creaturae ad Deum est ante omnem
operationem nostram habens suum terminum. Ergo ille non potest esse
relatio rationis. Dum et quia fictitium est relationem realem potes-
tatem pendere a relatione rationis quam pro libitu efformatur.
Hanc contra est contra quosdam auctores asserentes terminum
in relativis non mutuis fuisse esse aliquid relativum,
et non absolutum vel clarius esse relationem, et non entitatem
absolutam. Hanc suam sententiam non eodem modo de-
fendunt et explicant. Quidam n. videlicet inter vos esse Caie-
tanus. Dicunt in relativis non mutuis unum extremum
esse fuisse relativum, per relationem realem sibi inhae-
rentem aliud vero extremum non per relationem sibi inhaeren-
tem, sed in altero existentem. v.g. scientia quae mensura-
bilis dicitur, refertur per relationem sibi inhaerentem tamquam ad mensu-
ram. Contra vero quae mensura dicitur, refertur ad scientiam, non
per relationem sibi inhaerentem, sed per relationem quae in scientia
vel mensurabili existit. Verum hic nondum explican-
di. Verum non est. Unde contra eum sic arguitur ergo.
Effectus in re existentis est facere relatum, sicut albedo
nis est facere album, sed repugnat esse aliquid album, nisi albe-
dine sibi inhaerente. Ergo repugnat esse aliquid relatum
nisi relatione sibi inhaerente, ergo falsum est mensuram re-
ferri ad mensurabile per relationem existentem in altero
extremo, et non in se. Arguitur 2o forma relativa nequit
referri ad alterum nisi id quod constituit relatum, sed constitu-
ere aliquid relatum esse tribuere illi proprium esse fuisse,
quod forma non constituit, nisi per informationem, ergo repug-
nat aliquid constitui relatum per relationem in altero, et non in se
existentem. Alii aliter explicant. Dicentes in relati-
vis non mutuis illud extremum in quo non est relatio realis

terminare

terminare relationem alterius extremi non per relationem inhaerentem alteri sed per propriam. non realem sed rationis. At nec iste modus explicandi placet tunc quia id quod unum extremum terminat in re debet esse a parte rei alias non terminaret in re, sed relatio rationis non potest esse a parte rei, ergo per ipsam non potest unum extremum terminare aliud in re. tum et, quia terminus fundamentis relationis realis potentialis debet esse ens reale actualiter existens cum ad non existens non potest esse relatio potentialis sed relatio rationis non potest in re existere, ergo non potest esse terminus fundamentis relationis potentialis. et ex his patet veritas rationis secundae per rationem generalem explicatae.

Notandum tamen circa eandem conclusionem quod licet terminus fundamentis in relativis non mutuis sit quid absolutum, neque tamen concipi a nobis fundamentaliter et perfecte, ut terminus realis relationis, nisi in ordine ad extremum relatum, quia ordo cum non possit esse realis potentialis, erit aliquid rationis, praeter hoc. Concipe Deum ut terminum relationis creaturarum (: et idem dicimus de aliis relativis non mutuis) et illum concipe in ordine ad id quod terminat sc: alterum extremum, ergo non potest concipi ut terminus relationis fundamentaliter creaturarum nisi in ordine ad creaturam relatam. consequentia patet praeter ans. esse terminum est aliquid aliud terminare, ergo concipi ut terminum, est concipi ut in ordine ad aliud quod terminat.

Conclusio Tertia

Relativa mutua terminantur ad relativum fundamentaliter, et non ad absolutum.

Vel quod idem est. Subiectum relationis mutuae terminat alterum extremum non ratione fundamenti, sed ratione relationis. Pro huius sicut et praecedentis quaestionis intelligentia nota, quod tria requiri in relativis. Subiectum, ut paries; fundamentum cui relatio inhaeret, ut albedo; et ipsam relationem, denominans subiectum; Inter quae tria subiectum non esse terminum relationis nisi mutuam et remotum est certum. ~~Realis~~ dicit 3 vero 2 aliis dubium est difficultas, an sc: subiectum quod denominatur a relatione terminet ratione fundamenti, an vero ratione relationis. Si n. ratione primi terminet, tunc relatio terminabitur fundamentaliter ad absolutum, si vero ratione secundi, ad relativum.

Tria requiruntur in Relativis.
1. Subiectum.
2. Fundamentum.
3. Ipsa Relatio.

Notandum

Attm 2o. dupliciter posse accipi vnam vnionem relatiuę, scil. ꝓ tm̃ referendi vnum ad alium, et ꝓ tm̃ terminandi relatum alterius. vg. in paternitate ē tm̃ referendi patrem ad filium. et ē tm̃ ꝙ quem idem ꝑ terminat relatum filiationis, ꝙ duę tales vnię sint diuersę, certū ē relatiuum patris posse considerari non terminare relatum alterius, saltem de facto, an nō terminare alterū ē relatiuū considerato filio mox.

Dicitur 3o in omnibus vnię extrę in relationis mutuis terminare relatum alterius existens, non ꝑtm̃ quam absolutam entitatem, sed ꝑtm̃ esse respectiuum, vel ꝙ idem ē, ꝑtm̃ relatum, et hoc nunc de relatiuo 2o modo consideratum, et ꝑtr eundo 3o. Relatiua mutua in, quod unit oppositio, 3o relatiua mutua in quibus mutua oppositio; sed hęc mutua oppositio ꝓtr mutuam vnionem inter relatiua, 3o relatiua erit tm̃ terminandi mutuam extrę, ꝑtr vnionem mutuam oppositio consistit in mutuo respectu, sed mutuo se respicere, ē ꝙ libet respicere alterum, et ab eo respici, ꝙ ē terminare eius relatum. 3o mutua oppositio relatiua ꝓtr mutuam inter relata, ea ꝙ relata non ꝙ fundamenta relatiua mutuam opponuntur. nimirum et ꝙ signum patet, ꝑtr maj: mutua oppositio relatiua mutuam in quod et relatum distinctionem inter relata ꝙ opponuntur, sed non distinguuntur, nisi se respiciant ꝙ relatum realem distinctio, nisi 3o mutua oppositio consistit mutuam in mutuo respectu. si dicas hanc rem tm̃ esse vnum relatiuum secundario respicere aliud sub tali relato, primario non sub tali absoluto. Contra sit argtm. Relatiua primario se respiciunt ꝙ ipsas relationes hinc ꝙ formas, et non ꝙ fundamenta, vg. ꝑ respicit filium, non ꝙ eius entitatem sed ꝙ relationem paternitatis mutuam, et filius respicit patrem eodem modo 3o mutuo se terminant ꝙ eandem relationis mutuam, nihil certius. ꝑtr ꝙ signum. relatiua non ꝓnt se mutuo respicere nisi ad vnitatem terminent; nam respicere à relato se mutuo respicere, nisi primum et se in vnum terminent, sed respicient se mutuo mutuam ꝙ relata; 3o

go se et mutuo fruitur terminantur ꝑ easdem.
Ptr 20 Conclo ex Arte. q in hoc ꝓposito socer extra
relatis servi non ope habitus ꝗd Dnm. abstrahit ratem
huius. qa remote q̃ni absolutu, Dny non aliqd relativum.
go ꝑtm Artem relativa mutua terminant fruitur ad rela,
tum, et non ad absolutu.
Ptr 30 Conclo. Relativa mutua sunt simul nata go
terminant fruitur ad relativum, ans patet, filius n. non
e pr̃ior ꝑre, neq; pr̃ior filio. ꝑtr gregnes, si termina,
tur ad absolutum unum relativu ꝗd prius aliud q ꝑtr.
si ꝑr terminant relatum filii fruitur tm̃ nel res alterius
absolutae e, non si sint ꝗd nata una pro filio, cum pr̃
ut tm̃ prius longe tpore antecedent filiu, ut filius e entitas
p se absoluta sit desse patet. ergo non ꝗd simul nata
cum pr̃ relativo esse ꝑr sit ꝗd fruitur ante filiu
qa entitas absoluta prius ꝗd sit entitatem absolutu
filii. go ꝑtm entitatem absolutam non se mutuo ter,
minant.
Obiicies 30 Relatu ꝑtm ee ad, e eius relati reali
et rois. go ꝑtm esse ad non erit vera et realis entitas.
sed ꝗd efficietur ab entitate reali. negatur patet, ꝑtr
ans. qa tam relatu rois quam reale, in dubit an, q
ritudo aliud quam respectu ad terminu. q̃ primus
argtm. relatu pdtatis ꝑtm esse ad nec e substa nec dens,
dens, go non e ens reale. negatur patet ex sufficienti
divne entis realis in substantia et accidens. ans quo ad
primu patet. q̃ quo ad 2m̃ modu ꝑtr. Accidentale e respi,
cere tem, sed relatu ꝑtm esse ad non ꝑtm sed terminu
respicit. go relatu ꝑtm ultimu q̃ respectu nec e substa, nec
accidens. et go nec ens reale. Arte huius argtis ad
huius nota, duplicem esse respectu in relate pdtati, unu
ad ꝑtm saltem terminu. respectu ad ꝑtm necessi
respectu ad term: necessi ad. per q̃ntem explicet ultimu
ma dictu relatu pdtatis, e q. duplex in. Unu trans,
cendentale, circa ealy accidentibus tam relativis q̃m
absolutis. et hoc, in, transcendentale dicit ens extra

ultimus

ultimae q. pdtr mtrm. illud vero abstrahit ab aliq istis.
Aliud e in parte, et hoc in veniq in relatione pdtali
neq pdtandu e relationem pcise referre respectu ad sbm
sed rationem trae sedulatione tm accidentis quo cum
aliis pdtatis convenit, sed et sbm peculiarem rationem q
nocet ad respicit sbm, licet ibi non si stendo, sed refe-
rendo ad aliud et hoc dr in relativum.
R. go ad argtm falsum esse pdtatem relationem sbm esse
ad esse qd cae relati reali et rais, cum n. ostr claudat
rationem accidentis realis et nisi in q. categorias, non pt
intelligi nisi ut qd reale. ad pbationem vero dices. relationem
in sua tota latitudine esse qd cae in relati rais et
reali, non a. pdtatem, Et sic relatio rais et realis gene-
rant in illa tota latitudine in qtm dicunt ordinem
ad sum terminum. Ad confirmationem R. negto ans
p 2a parte. et dices q relatio sbm esse ad sit rem ac-
cidens. ad impugnationem dices, distgdo min: Relatio
sbm esse ad nos respicit sbm sed terminum, explicite
gdo min: implicite nego min: qa cum sit forma
realis in hoc ens sbo et referens illud ad aliud, nero
includit esse in, licet illud non explicet; sicut rate
includit rationem entis, non tn explicat illam, sed tm
dicit gradum nae rates, in quo gradu ens ostr in-
cluditur.
Obiectio 2a omne ens reale tll aliq sui causativum pter Deum, sed
nulla relatio sbm sua ratione ultima tll aliqd sui causativum
go non erit ens reale. ptr min: paternitas namq si haberet aliq causativum illud vel esset pr vel
atq nihil horum pt dici. go ptr min: quo ad prem. relatio
non pducit nisi ad pductionem alicuius absoluti sed pr
non pducit aliqd absolutum in se. go non pducet relationem
paternitatis. quod nec a filio ptr. filius non pducit
paternitatem in sio instanti sui esse quia tll tn
pr p tunc go ptr ans. nullam tunc tpus filius exer-
cet actionem + qua pt pducere paternitatem.
Huic argto respondent aliq ab illo pduci relationem

q

q̄ ꝓduxit terminū illius, ut v.g. q̄ ꝓduxit parietem album
Remae ꝑdm istos auctores ꝓduxit relationem similitudinis huius
parietis albi existentis friburgi. Verū hac responsio
non satis bene intelligitur. qa q̄ ꝓduxit Remae parietem
album, nihil ꝑt q̄ tantam distantiā ꝯparari in albedi-
nem parietis existentis friburgi. R. ꝯo aliter ad
argtm. ꝯo ex supradictis. Relationem resultare ex funda-
mento posito tn term: q̄ simplicem emanationem R.
2o relationem ꝓduci ab eo q̄ ꝓduxit fundamentum.
v.g. sum ego albus, et ꝓducit aliud album in alio loco
in me resultat relatio similitudinis sicut et in alio albo,
ille q̄ ꝓduxit meā albedinem ꝓduxit ꝑt similitudinem,
eadem actione qua ꝓduxit albedinem. Etsi q̄dcq̄ actio
non resultet relatio, statim posita actione ꝓductiva
albedinis, hoc n. ex eo fit, qa forte non sunt eiā
vero posita, q̄ ad resultationem relationis requiruntur. sicut
dr in physica, motum gravium, esse à generante. et
eadem actione ꝓduci qua ꝓducitur grave q̄ primo
et ꝑ se terminatur ad grave. secundario ad motum,
sic et actio ꝓducentis albedinem ꝯo terminatur ad il-
lam. 2o ad similitudinem. unde dicunt ꝑtiti ad
relationem non dari ꝑ se motum, bene tn ꝑ aliud, sc: ꝑ
fundamentum et illa relatio ꝓducitur ab albedine ꝑ resul-
tantiam naturalem, fit ꝑ ex actione ꝓductiva albedinis
sicut accidentia ꝓducta eadem generatione qua generatur
substantia, q̄ ꝯo et ꝑ se terminatur ad substantiam, secundario
ad accidentia, q̄ resultant ex substantia ꝑ actionem ꝯam
generantis.
Dices contra. q̄dcq̄ ꝓducitur similitudo non existit ꝓdu-
cens albedinem ut de se saepe ꝯtingit, ꝯo non ꝑt
illam ꝓducere.
R. distinguo ans. non existit formaliter quando ans
et in se. non existit virtualiter et in suo effectu nego ans

ē dicere q̄ p̄ducens altedinem relinq̄t aliq̄d sui se:
sum. ēstm ex quo illa similitudo resultat, et hanc vir-
tutem qua p̄t per resultantiam p̄ducere similitudi-
nem accepit p̄ actionem p̄ducentis altedinem q̄
relatio similitudinis statim resultaret si ad ipsel aliud
extm.

Obiicies 3o contra 2am Conclusionem. Sequeretur n.
ex illa, nos non posse cognoscere relationem creaturae ad
Deum. ergo et id ex quo. ptr sequela cognitio relationis
pendet à termino, sed terminus relationis creaturae sm dicta
ē entitas absoluta Dei, q̄ ut docent theologi neq̄t
cognosci. ergo sequela vera.

R. 1o Deum non posse q̄ditative cognosci p hoc
statu, bene tn q̄ terminet relationem creaturae, ea illa
terminat non sm ēem p̄facti cre qua q̄ audet
ut autor gratiae et naturae, sed sm illa quam nos ponti-
mur in q̄ ceptus in adaequatos ut sic autor naturae cre-
ans et faciens, ēia q̄ videntur in universo. si sm
potentiam creandi q̄ p̄t p nos cognosci saltem p̄ effectus

R. 2o. Ad cognitionem relationis non requiri q̄ terminus cog-
noscat comprehensive et q̄ditative, sed sat esse si
cognoscat q̄tum ad an ē. qua rāe Deum p creaturas
cognoscimus. si dicas. ergo delet Deus poni in defectu crea-
turae. R. id non esse inconveniens si Deus ponat in defectu
tuum id à quo creatura suum esse participat. nec n.
potius importat p̄fectionem quam imp̄fectionem.

Obiicies 4o. Relativa sunt simul naturaliter, sed abso-
lutum ē prius relativo. ergo unum relativum non p̄t ter-
minari ad absolutum, unde unum Deus sm rationem abso-
lutam sit prior creatura sicut et simile sm rationem
absolutam ē prius sua, non poterit terminare
relationem alterius extri sm esse absolutum, alias non esset signum naturae.

R.

R. distinguo ma: sunt simul nata, quod tam relativum quam terminus illius sunt relativa. quod tamen unum extremum est relativum. nego mai: neque Artes dixit relativum et terminum illius debere esse simul nata, sed dixit quod relativa sunt simul nata, quod intelligendum est, quod terminus ad quem refertur est et relativus. ut contingit in relativis mutuis. Ubi nota relationem creaturae a creatore poni in 3tio genere relationum mensurabilis sc: et mensura ad eum modum quo imago refertur ad suum exemplar, sicut n. exemplar est mensura imaginis quae illi in repraesentando conformatur, ita Deus est mensura creaturae, cui ipsa reformatur in repraesentando eum, eo modo quo pt. dicitur Deus mensura creaturae non ad aequata, sed in ad aequata.

Olim ies 5o. Contra 3am conclusionem. Illud est terminus relationis ad quod refert relatio ad suum fundamentum, sed relatio non refert suum fundamentum ad relativum, sed ad absolutum. ergo absolutum est ter: relationis et mutuae. ma: est certa pter min. similitudo n. quod albedinis refert illam ad id, cui est similis albedo, sed albedo non est similis relationi, sed alteri albedini, ergo similitudo refert albedinem ad alteram albedinem et non ad similitudinem, quia albedo potius est dissimilis relationi quam similis. Item pater respicit filium ut quod a se productum, sed entitas absoluta filii est a patre producta et non filiatio, ergo illa erit terminus relationis paternitatis. P.

R. Negando min: ad pertinentiam distinguo ma: similitudo refert albedinem ad id cuius est similis tamquam ad term: materiam, concedo ma: tamquam ad term: formalem, nego ma: formalis n. terminus relationis similitudinis non est id cui assimilatur albedo, sed simile cui opponitur, hoc autem est ipsa relatio. Idem dicendum ad 2um exempla

pr

pr. n. respicit entitatem filii absolutam tamquam quod mu-
liter terminans suam relationem sitiationem vero tamquam
terminum fructum, sive quod idem est tamquam rationem
fructum terminandi paternitatem. Licet n. relatio
non sit id quod terminat ut quod, relationem alterius; est tamen
id quod terminat ut quo, sive quod idem est, est ratio fructus
terminandi. Contra est ad terminandam relationem
alterius, imprimis est alia relatio. ergo relatio non erit
ratio fructus terminandi. ergo entitas absoluta satis
superque terminabit relationem mutuam. pro ans. esse
actu terminum nihil est intrinsecum, sed extrinsecum,
quemadmodum terminus non ex hoc quod ipse sit ad aliud,
sed quod aliud sit ad ipsum. ergo non petitur
relatio quae est quid intrinsecum. ergo quae petit, pro
ans. parietem videre seu terminare visionem
nihil intrinsecum est in illo, sed extrinsecum desumptum
a visione et ad hanc terminationem non plus petitur
quam albedo aut alius color simul cum luce. ergo
actu terminare relationem non est aliquid intrinsecum
in termino sed sola denominatio extrinseca orta
ab alia relatione quae refertur ad ipsum.
Ad Negando ans. ad probationem dices. esse actu termi-
num nihil intrinsecum esse in termino, sicut nec esse
visum actu est aliquid intrinsecum in obiecto quod videtur, tamen
adhuc vera manet nostra sententia, stat vero, term. fructum
in relativis mutuis esse relationem. nam licet esse
actu visum sit extrinseca denominatio, tamen ad actualem
visionem petitur ex parte obiecti color tamquam forma
intrinseca terminans fructus actualem visionem,
ita licet actu esse terminum, sit aliquid extrinsecum
termino, tamen ad actualiter terminandum petitur relatio
in termino tamquam ratio fructus terminandi.
Circa terminum relationis nota illum dici de essentia relationis

non

non in recto et principaliter, sed in obliquo et minus principaliter. Sicut nasus dr de essentia similitudinis non in recto, alias de ipso posset predicari in recto, sed in obliquo tantum, et minus principaliter. relatio quia in sua essentia duo importat, unum in recto alterum in obliquo. in obliquo importat terminum, in recto ordinem ad terminum. Et quia relatio importat terminum in sua essentia saltem in obliquo, ideo sine quo non potest aliquid definiri aut intelligi est de eius essentia, sed relatio non potest intelligi aut definiri sine termino, quia terminus spectabit ad eius essentiam, neque dicas, quod potest de ipsa predicari, quia est de eius essentia. R. negando consequentiam, quia non est de eius essentia in recto, sed in obliquo. nasus n. non vere predicatur de similitudine, nec filius de paternitate.

Dubium Decimum

Quae et quot sint rationes fundandi sive fundamenta proxima Relationis predicatalis?

De

De fundamento remoto relationis dictum est supra; esse illud, cui immediate inhaeret relatio, et solent quatuor fundamenta remota relationis dari. Substantia. Quantitas. Qualitas. Potentia agendi et patiendi.

Rationes fundandi Relationem remote.

In substantia fundatur relatio identitatis et diversitatis, illa enim sunt eadem proprie vel diversa, quorum eadem est substantia, vel diversa. In quantitate fundatur relatio aequalitatis et inaequalitatis, quia illa dicuntur aequalia vel inaequalia, quae habent eandem vel distinctam quantitatem. In qualitate fundatur relatio similitudinis et dissimilitudinis, quia dicuntur similia quorum eadem est qualitas. In potentia agendi et recipiendi fundatur relatio paternitatis et filiationis, causae et effectus, et aliae huiusmodi, quia scilicet in patre est potentia generandi, et in filio potentia quae genitus sit. Circa haec nota nomine substantiae non intelligi veram tantum substantiam, sed omne id quod habet modum substantiae, et idem dicendum de quantitate, et qualitate.

Rationes fundandi Relationem praedicamentalem proxime. 1a

Artes 5. metaphysicae cap: 15. textu 20. Tres enumerat rationes fundandi relationem praedicamentalem iuxta quas tres rationes triplex quoque constituitur genus relationis. 1a ratio fundandi est unitas et numerus, nomine unitas intelligit Artes quamcumque convenientiam inter aliqua, quae genera, si est inter substantias, fundat relationem identitatis, si inter qualitates, relationem similitudinis, si inter quantitates, relationem aequalitatis. Per numerum intelligit Artes disconvenientiam, et diversitatem inter aliqua, numerus ergo fundat relationem diversitatis, dissimilitudinis et inaequalitatis iuxta diversitatem formae. :/: Et haec cum R.P. Prior haluisset adhortationem ad nos in musaeo 29 Junii.

Prima Ratio fundandi Relationem praedicamentalem, Est Unitas et Numerus.

2a ratio fundandi est actio et passio; nomine actionis et passionis intelligitur vera et realis, immo et physica quia actio moralis non videtur sufficiens fundamentum ad constituendam relationem praedicamentalem 2di ordinis. relationes

2a Ratio fundandi, Est Actio et Passio.

Relationes

Actio debet esse praesens vel praeterita.

Relationes ergo adhoc 2m genus spectantes, sunt, relationes, causae et effectus patris et filii, et similes aliae in actionibus et passionibus fundatae, ut vero haec actio fundet relationem potestatem debet esse praesens vel praeterita, et nullo modo futura vel possibilis; 1m est certum, si n. actio illa physica est praesens dum extrema existunt realiter est sufficiens fundamentum proximum huius relationis. 2m et patet quia se: actio praeterita sufficiat dummodo extrema relationis existant; nam paternitas et filiatio, existente patre et filio tollit pro fundamento proximo actionem generativam quae iam praeterit; et licet istae relationes quo ad fieri et produci, dependeant ab actione generativa praesenti, non tamen dependent quo ad conservari, sicut accensio lucernae, licet pendeat ab applicatione ignis ut accendatur, non tamen pendet ab eadem applicatione praesenti, sed ut flamma producta in esse conservetur. ita a simili dicendum de istis relationibus; 3m vero et patet. Nam actio futura vel possibilis cum nondum existat nec unquam fuerit, neque esse sufficiens fundamentum relationis potestatis huius secundi generis; sic futura generatio cum non supponat filium productum, non supponit et filium nec patrem existentem ut possint relationem realem recipere. Ubi oliter est nota, quia pater non per eandem prorsus relationem frutter constituatur agens, et pater, ut multi Suarez, qui putat qui instanti generationis filii, cum tollit pater rationem agentis et patris, quia producit filium et tollit filium productum, eadem sit relatio in patre per quam constituatur agens, et per quam constituatur frutter pater. Sed patet contra ipsum, hae rationes. Relatio patris et relatio agentis habent distinctas rationes fundandi. ergo sunt distinctae relationes. Consequentia patet, patet omnis. paternitas fundatur in generatione ut generatio est, relatio a. agentis in actione, ut actio est productiva termini, sive talis actio sit generatio sive non. ergo habent distinctas rationes fundandi. Unde pater in alteratione quae praecedit generationem, tollit rationem agentis non tamen patris, quia nondum est filius. ergo istae relationes

distin

distinguuntur saltem frutter.

3a Rao fundandi est mensura et mensurabile. Mensura est otm respectu cognis scia aut alterius actus in illud tendentis a quo oia ista suam specificaem accipiunt; Mensurabile appellat quicunque actus ad suum otm frute comparatus a quo suam perfectionem specificam. ut actus scia resp: oti sensibilis. ~~sensus obiecti~~ sensus obiecti sensibilis.

3a Rao fundandi Est Mensura vel Mensurabile.

Conclusio Prima.

Haec tria fundamenta relais pdtatis recte et sufficienter sunt ab Arte assignata.

Ptr Concto 10. autoritate omnium philosophorum, quia unanimi consensu haec tria fundamenta recipiunt nec plura exigunt.

Ptr 2o rae Relao quae regis in rebus nihil est aliud quam ordo quidam unius ad aliud, ergo tot erunt genera relationum quot modis contingit unum ordinari ad aliud, sed tm contingit tripliciter unam rem ordinari ad aliam. ergo erit tm triplex genus relatis, et consequenter tm et triplex fundamentum. ans totum concedere solent autores, imo. ptr. Vel n. ordinat una res ad aliam secundum esse et veritatem in quantum dependet ab illa, vel ordinat secundum potentiam agendi vel patiendi vel secundum aliquam mensuram extrinsecam quantitatis, si ordinat secundum esse et veritatem cum dependentia consurgit 3m genus relativum. Si secundum potentiam agendi vel patiendi resultat 2m genus. Si secundum aliquam mensuram quantitatis, exorit 1m genus. et haec est mo D. Thomae quam aliis in argtis explicabimus infra.

Circa

Circa haec 3. fundamenta quaeritur in ca, quomodo differant inter se. R. Quod Relativa 3tij generis differre à relativis primi et 2di generis quod plurimum, haec duo genera claudant ~~haec~~ relativa mutua. tertii vero generis sunt non mutua. quia ex parte mensurabilis sunt realia, ex parte vero mensurae rationis, ut patet in creatura et Deo, scientia et scibili. Et ratio disparitatis est ista, quia mensurabile actum tendens in suum obiectum, acquirit ex hac tendentia aliquam perfectionem intrinsecam, per quam constituitur in certa specie, obiectum vero nihil intrinsecum acquirit, sed tantum aliquam extrinsecam denominationem, nempe acquisiti vel concepti ex quo in forma mensurabile possit fundare rationem praedicatam, quia in ratione talis habet intrinsecam perfectionem rationis cuius bene potest illam fundare hoc ipsum vero non poterit mensura. et consequenter respectus mensurae ad mensurabile erit rationis, mensurabilis vero ad mensuram realis, transcendentalis quod obiectum non existit realiter, praedicatis quod existit in rerum natura. Quod Relativa primi generis sint mutua, patet. quia ratio fundandi est unitas et numerus quam rationem nos supra appellavimus quantitatem, quia numerus spectat ad quantitatem, et unitas est principium numeri; et non potest referri unum ad aliud hac relatione primi generis nisi habeat et unitatem talem, qualem habet relatum. si n. petrus non haberet unam naturam cum amando, et amandus unam naturam cum petro, non posset illum respicere respectu identitatis, quo amandus mutuo respicit petrum. et de aliis exemplis est idem primi generis manendo tamen intra res eiusdem ordinis.

Relativa et 2di generis ut reducuntur ad actum per

acti

actionem et passionem sunt mutua. rao e. qa sicut agens pficit introducendo suam formam illamq passo communicando, ita et patiens pficit recipiendo unde qa creatura pficit p creaem, et recipit aliq esse p illam, refert relae reali ad Deum, Deus vero cum nihil recipiat neq pficiat p eam refert tm relae rais ad creaturam. Denique relaes fundatae in actione et passione sunt mutuae qa agens et patiens saltem in creatis ex sua naa ordinant ad invicem. in qua ordinae sdm S. Thomam qsistit relao realis.

Circa primam raem fundandi ntdm e unitatem specificam generica et analogica posse fundare relaem realem, non tn unitatem numerica. Jm ptr. Unitas specifica generica et analogica fundamentaliter accepta repit in relq multiplicata realiter et divisa, ut docuimus supra in tractatu de unitq. go inter illa extma q tnt tale unitatem cum sint realiter distincta loco pt esse relao realis pdtatis. Sed hoc quoq verum e de unitate analogica sunt n. ens repit multiplicatum in relq, ita et unitas passio eius inseparabiliter illud sequens. unde creaturae referunt realiter ad Deum relae identitatis pp unitatem analogicam, quam tnt cum Deo in rae entis. Deus vero non refert relae reali, sed tm rais. qa ex sua naa e incapax alicuius relais realis de novo sibi advenientis, Jm vero ptr. Relao pdtatis petit realem distinctionem extrm, ut supra de qdtq relais dictum e, sed unitas numerica excludit distinctionem inter plura numero distincta, utpote negao distinctionis

onis. ergo non potest fundare relationem petitam. Neque pu-
tes quod dictum est, unitatem genericam specificam et ana-
logicam posse fundare relationem nos loqui de relatione generis
et speciei, illae enim sunt rationes non reales, ut de relationibus
rationis, iam satis supra dictum est.
De his vero relationibus quae fundantur in unitate merito
dubitari potest an sint eiusdem speciei, an diversae? ut
v.g. an petrus eadem relatione qua refertur ad paulum
fundata in unitate specifica, referatur et ad bru-
nellum quae relatio fundatur in ~~relatione~~ generica unitate
et et per eandem respiciat eum fundatum tamen fuerit
in unitate analogica. Ad hoc R. 1o probabile
esse illas relationes non distingui specie realiter in petro
sed esse unam relationem identitatis, tum quia omnia ista
ad quae refertur petrus habent rationem termini adaequati,
tum quia substantia harum relationum sc: tamen ait et ens non
realiter distinguuntur. ergo nec ipsae relationes distinguuntur
specie vel realiter. R. 2o. Probabilius esse illas re-
lationes distingui specie per diversitatem completam
unitatum immo et realiter. patet 1o. quod fundamenta
relationum specie differunt, ipsae relationes specie differre est
necesse, sed istae unitates specie differunt. ergo et re-
lationes in illis fundatae eodem modo differunt.
nec satisfacit Caietanus dicendo, illas unitates
quo ad positivum tantum differre ratione, licet quo ad
negativum differant specie, quia quamvis hoc ve-
rum sit, tamen non impedit quin possint fundare plures
relationes specie et realiter distinctas. ergo patet. nam unum
numero album licet a se ipso nec specie nec realiter
distinguatur potest fundare relationes specie et realiter di-
stinctas, ergo illa solutio Caietani non tollit nostram rationem

gequos

quaequa patet. ptr ans. unum numero album refert relatione similitudinis ad aliud album. et relatione dissimilitudinis ad nigrum. sed hae duae relationes specie differunt et realiter, ergo idem quod antea. quod specie differunt, patet, quia sunt termini sunt specie distinctos, quod vero differunt et realiter ptr. una relatio ex his duabus potest esse sine altera, ut si tollatur nigrum, auferetur relatio similitudinis, manente relatione similitudinis. ergo distinguntur realiter inter se. quaequa patet, quia hoc signum coniter assignari solet pro distinctione reali, et idem dicimus de relatione identitatis specificae et generi, ut in petro resp: ~~petri~~ pauli et brunelli.

Circa rationem fundandi tertii generis est quaestio, an illa relatio ~~tertii~~ generis fundetur immediate in substantia; an in potentia operativa substantiae. Rx. Illam fundari immediate in potentia operativa. v.g. paternitas immediate fundatur in potentia generativa patris, non in essentia aut substantia illius nisi tantum radicaliter et remote. unde si Deus auferret ab homine potentiam generativam, sicut illud bene potest facere auferendo organum in quo potentia illa residet, ille vocari posset pater non sunt bene tamen radicaliter seu fundamentaliter. neque obstat quod habeat filium genitum, quia ad rationem sunt patris praeter filium requiritur relatio paternitatis, quae quamvis sunt messe patris constituatur quam tamen paternitatem in casu posito tamen ille non haberet nisi tantum radicaliter; Alii dicunt in casu posito nec manere patrem nec filium sunt tantum materialiter, sed: ille homo qui maneret qui vocabatur pater et ille qui vocabatur filius et rationem huius assignant, quia relativa sunt talis natura ut mutuo se tollant et ponant, et hoc et non displicet.

Circa tertii generis rationem potentiae relativae nota utrumque extremum referre realiter ut patet in Deo resp: creaturarum nec Deus sit realiter Dominus a relatione reali

exist

existente in altero extremo sc. in creatura sed a potentia
creativa reali. et idem dicimus de cetis relativis tertii
generis sc: quod unum extremum non denominetur simpliciter tale
per relationem existentem in altero extremo. et pro hoc breviter.
Una forma neque dare duos effectus simpliciter distinctos et op-
positos, sed scientia et scibile Creator et creatura dicunt
duas rationes distinctas et oppositas, ergo nequeunt ab una
forma provenire. nimirum et consequentia patent. pro maiori: una
forma tollit tantum unam essentiam, ergo tollit et unum tantum effectum
simpliciter. consequentia patet, quia effectus simpliciter est ipsa forma
communicata, ubi tamen observa. relationem unius relativi
tertii generis posse esse causam seu fundamentum quare
aliud dicatur tale. ut relatio creaturae possit esse funda-
mentum quare deus dicatur dominus, et relatio scientiae potest esse
causa ob quam aliquid dicatur scibile.

Obiicies 3o. Relatio agentis est in agente
ergo Relatio agentis non potest fundari in actione. antecedens
patet consequentia probatur. actio transiens non est in agente
sed in passo, ergo relatio non potest fundari in actio-
ne, alias et non esset in agente.

R. Concedendo antecedens et distinguendo consequens. ergo non
est in actione tamquam in ratione fundandi nego consequentiam
tamquam in subiecto concedo consequentiam. iam n. dictum
est potentiam activam vel operativam esse formam
immediatam relationis 2di generis, et idem dicimus de
passione quod sit ratio fundandi non formam relationis,
nec petitur quod sit vera potentia passiva, sed satis est quod
habeat se admodum potentiae passivae. sic filiatio petri
fundatur in potentia passiva illius, non proprie loquen-
do de potentia passiva, sed accipiendo illam pro ipsa
essentia generaliter, quatenus stat sub hac passione.

Unde

Vnde ad argtum R. plane, non esse nemini q rao fundandi sit in eo q in quo e relao sed satis si stm talis relais immediatu sit in illo, ut qtingit in pre, in quo non e amplius generao, q e rao fundandi paternitatis bene tn e in illo potia generatiua.

Obiicies 2o. Relais creatoris et creaturae sunt tertii generis, et tn non fundant in rae mensurae et mensurabilis sed in actione et passione go fundamentu tertii generis non e recte assignatum. mai. patet ptr mni. ideo n. respicit creatura Deum qa ab illo e pducta, sed pductio e actio, go relao creaturae fundat in actione et passione.

R. Concedendo mai. et ngdo mni. ad ptaem mni.

R. 1o. Illam relaem fuitter qualeris fundat in actione pductiua vel conseruatiua creaturae posse reduci ad 2m genus.

R. 2o. tn ex D. Thoma q ois dependentia unius ab alio sine tn dependentia alterius ab illo, spectat ad tertiu genus relais et qa creatura in suo esse dependet a Deo, non tn Deus a creatura, sine illa relao ut fundata in actione pductiua reducit ad tertiu genus. Itaque creatura pprie refert relae tertii generis ad Deu in qtum imitat illu tmqm suam mensuram. licet et in qtum pducta ab illo pot ad hoc tertiu genus reuocari. Et qdo dr relais mensurati non posse fundari in actione. R. id verum esse de relaitus q sunt pprie et rigorose mensurati non vero de relaitus q sunt mensurati qualeris mensuratu dicit quamcunque dependentiam a sua mensura sine mutua dependia mensurae a

mens

mensurato.

Obiicies 3o. Scia in sua essentia est mensuratum qd. et tn ut sic non est relativum sed absolutum, go mensuratum ut sic non est relativum. et go tertium genus non est recte assignatum.

R. Mensurabile dupliciter accipi posse. 1o pro q mensuratur, sive pro ipso fundamento mensurans et hoc modo ipsa essentia scia dr mensurata sive ad aequata suo obo, et sdm hanc acceptionem scia est ens absolutum spectans ad pdtum qualitatis. 2o accipitur mensurabile pro ut frutter dicit relationem consequentem ad talem mensurationem sive adaequationem, q dr mensurabilitas frutter, et hoc est relatio huius pdtuti. Et eodem duplici modo pt accipi mensura, ex quo satis patet ad argum.

Conclusio Secunda et Ultima.

Quatuor assignat Artes Proprietates relationis.

Proprietates Relationis. 1a Contraria.

1a Quod Relativa habeant Contrarium. ut virtuti contrariatur vitium, haec proprietas non convenit relationi ut relatio est, sed rationi fundamenti ut explicat Caietanus. neque tn et ei fundamento competit, sed tm qualitati.

2a Suscipe magis et minus.

2a Proprietas est q relativa suscipiant magis et minus similiter n. q est relativum dr magis vel minus tale, Haec proprietas non convenit ortus relativis nam duplum non dr magis duplum. deinde haec proprietas non convenit et Relativis rationi fundamenti q suscipiunt pro se magis et minus.

3a Convertentia.

3a Proprietas est q relativa dicantur ad convertentiam. hoc est q unum relativum explicetur per ordinem

ad

ad aliud ut pr est filii pr, et Dns e servi Dns.
Caietanus explicat hoc modo. Dein ad quaestionem
nihil aliud e quam q relativa se mutuo respicit,
aut et hic mutuus respectus diversimode repent in
tribus generibus.

4a Proprietas e quod Relativa ut Relativa sint si- 4a
mul naa; ad hanc proprietatem petunt duae condies, simul naa.
ia e quod uno relativo existente nero existat et alterum,
et uno sublato tollatur et alterum; ut existente pre
nerum est esse filium, sublato vero ~~filio~~ pre nerum e
tolli et filium, et e contra.
7a Condio e, quod neutra relativorum sit caa alterius
sdm raem fmtem referendi, licet sdm raem matem
possit esse caa illius, ut pr in qtum pr non caa filii
sed in qtum ho. Et ex hoc solves facile argtum illud
quod sic fieri solet contra hanc proprietatem. Caa
et effectus sunt relativa, et tn caa prior e suo effu,
go relativa non sunt simul naa. R. nim quod
caa maliter sumpta sit prior suo effectu, non tn
fmlter. De his proprietatibus plura videri poterunt
in Caietano, et aliis; Et haec nobis sufficiunt.

30 Junii.

Dub:

Dubium Vndecimum. In quo consistat essentia Qualitatis prædicamentalis. Quæ eius Species et Proprietates?

Pro explicatione primi quæsiti nota hoc nomen qualitatis hic multas et diversa significationes. 1o non significat quamcunque formam vel differentiam sive substantialem sive accidentalem, quæ formæ non raro dicuntur predicari in quale ut supra de differentia 3. predicabili dictum est. 2o significat quodcunque accidens predicabile. 3o tandem accipitur pro eo quod ponitur frequenter in hoc 4to predicamento, cuius natura plurimis ita semper ignota fuit, ut vix aliquid de ea statuere aut concludere potuerint. Artes namque qualitatis hoc modo descripsit. Qualitas est qua quales aliqui dicuntur. hanc descriptionem qualitatis multi Artico indignam plane acumine ~~[illegible]~~ putant ~~[illegible]~~ argumenta quæ contra eam adduci solent. Sed nos eam cum D. Thoma eiusque discipulis tanquam bonam, descriptionem tamen utpote quæ ~~[illegible]~~ fructum assignatam, recipimus et approbamus

Definitio Qualitatis secundum Artem.

Expli

Explicuit ergo in primis qualitatis naturam Aristoteles per effectum
frigiditatem illius, eo quod effectus sit nobis notior, quia patet, quia
composita sunt nobis notiora simpliciter, atque effectus
qualitatis est quod compositum ex habente scilicet quali-
tatem et qualitate habita. qualitas enim sola se
in abstracto considerata est simplicissima. ergo bene
descripsit Aristoteles qualitatem per suum effectum frigiditatem
tamquam per aliquid nobis notius. Sicut si quis describeret
albedinem hoc modo, albedo est qua aliquid dicitur album,
describeret albedinem per suum effectum frigiditatem scilicet album.
Cum ergo Aristoteles explicet tantum naturam qualitatis per suum
effectum frigiditatem restat inquirendum quid in se sit ista
qualitas, quae est genus generalissimum huius praedicamenti
In qua re plane multo controversa quod nos sentia-
mus sequentes indicabunt conclusiones.

Conclusio Prima.

Essentia Qualitatis in communi non consistit
in eo quod sit quoddam ornamentum sub-
stantiae illam intrinsice ornans in ordine ad se
aut ad propriam naturam.
Haec conclusio est contra Suarez, et patet 10. Ornare sub-
stantiam in ordine ad propriam naturam est proprium
habitus et dispositionis spectantis ad primam speciem quali-
tatis qua natura substantiae bene vel male disponitur in
ordine ad se. ergo non potest esse ratio qualitatis in communi,
cum non conveniat actus eius speciebus. patet 20.
Habitus vitiosi non sunt ornamenta substantiae, sed
potius tollunt eius decorem et pulchritudinem.
Similiter calor excessivus respectu huius substantiae quae prae-
vivio calore laeditur et debilitatur, sunt verae qualita-

tes

tes et tn non ornant sed potius destruunt substantiam
ergo Essentia qualitatis non consistit in ornando substantiam
intrinsice in ordine ad proprium naturam.

Conclusio Secunda

Essentia Qualitatis q?

Essentia Qualitatis in communi consistit in hoc,
quod sit modus finitus disponens sub-
stantiam ad ostendendum vel operandum.

Hac conclusio est D. Th: 1a. 2. q. 49. a. 2. in corpore.
Et quia rerum essentiae non possunt plane aut demonstrari
a priori ideo explicanda tandem erit essentia qua-
litatis. Dicitur imprimis qualitas modus finitus ad
insinuandum quod qualitas sit quaedam determinatio
substantiae, qua finitur determinatur in genere quali-
tatis. sicut enim forma habet determinare res ad
certas species, ita et qualitas id ipsum habet. Si modus
non debet accipi in genere, pro illo sensu: ente minu-
tissimo et non perfectissimo, quod ex sua natura est omnino
incompletum, et tunc reductive spectat ad praedicamenta, sed
debet accipi pro aliqua entitate accidentali perfec-
ta et completa quae afficiat et disponat substantiam
Et dicitur modus disponens substantiam, nomine dispositionis intelli-
gitur quaedam ordinatio substantiae illam specialiter af-
ficiens qualificando iuxta varietatem qualita-
tum. Unde hic in memoriam revocandum est id
quod supra in praedicamento quantitatis diximus. nempe
ordinationem partium substantiae posse accipi dupliciter
1o pro ordinatione earum in ordine ad locum, qua ratione
una pars est extra locum alterius. 2o. pro ordinatione
illarum in ordine ad se, qua ratione una est veluti

sedes

sales alterius, sicut collum est sales capitis, et manus sunt sales digitorum. quod ergo discernimus hic dispositionem substantiae provenire a qualitate, non loquimur de ordinatione ista partium, hoc non rigorose loquendo est extensio potius, quam dispositio. et provenit a quantitate, et est ipsa quantitas. sed loquimur de peculiari ordinatione substantiae secundum affectiones qualificativas. quam ordinationem explicant nonnulli per determinationem secundum mensuram, quia modus est quem mensura praefigit, et in hoc consistit ratio qualitatis, quae est genus generalissimum huius praedicamenti convenit univoce cuius speciei qualitatis omnes non species qualitatis convenirent in hoc quod modificent et disponunt substantiae substantiam, ut ex dictis patebit. Deinde genus generalissimum huius praedicamenti, est praedicamentum univocum respectu omnium specierum quae ponuntur in recta linea, sicut omnia alia suprema genera caeterorum praedicamentorum. ergo omnes species qualitatis convenient univoce in ratione communi qualitatis iam supra explicata.

Conclusio Tertia.

Aristoteles dividens genus generalissimum huius praedicamenti 4. species qualitatis assignat, ad quas omnes aliae si quae sint reducuntur. estque divisio sufficiens et adaequata.

Probatur. Qualitas est modus substantiae disponens et determinans substantiam. ergo tot erunt species qualitatis, quot modis contingit substantiam fructus disponi et determinari sed tantum 4. modis fit substantiam fructus disponi et determinare

4 Spes Qualitatis.

minare ergo tum erunt 4. spes erunt qualitatis. Tum
totum ans concedunt eos autores. min: ptr. nam vel
qualitas disponit substantiam in ordine ad proprium
naam ut male vel bene se habeat et sic est 1a spes
qualitatis nempe habitus vel dispo. vel disponens
substantiam in ordine ad opaem et hoc duplici modo
vel n. disponit illam in ordine ad opaem tum pro-
prium illius, aut tum terminus. si disponat tum
proprium opais, constituit 2a spes qualitatis se:
naatis potentia vel impotia. si vero disponat
tum terminus opais, tunc constituit 3a spes qua-
litatis q dr passio vel passibilis qualitas et ab
hac qualitate stm patitur, sive passione corrup-
tiva sive perfectiva. si vero qualitas disponat
substantiam in ordine ad quantitatem tunc consti-
tuit 4ta et ultima spes qualitatis se: forma vel
figura. ergo sunt tm 4. spes qualitatis, qa nullus
alius modus superesse videtur, quo substantia disponi aut
determinari pot. Hac via ut melius intelligatur
explicare oportet qd singulae spes in particulari
dicant.

1 Habitus et dispo.

2. Potia vel impo.

3. Passio et qualitas passibilis.

4. Forma et figura

Et imprimis designatur ab Arte p 1a spe qualita-
tis habitus vel dispo. et non natis potia vel impota
q licet prius conveniat substa, quam habitus vel dispo
qa tm non perficit ~~nam~~ ergo et per se naam perfecte sicuti
habitus et dispo sed tm in ordine ad opaem. ideo
ponitur prius habitus vel dispo, quam naatis potia
vel impotia. qa prius sunt consideranda ea q
na stm se conveniunt, et postea q ei conveniunt

in

in ordine ad operationem. Est enim habitus qualitas quaedam bene vel male disponens naturam subiecti, quae ex propria natura et essentia est differens a subiecto mobilis, ut sunt omnes scientiae et virtutes multis actibus acquisitae. Dispositio vero est qualitas bene vel male disponens naturam subiecti quae ex propria natura et essentia est facile a subiecto mobilis. ut scientia vel virtus aliqua, per unum vel alterum actum tantum comparata.

Secunda species qualitatis vocatur naturalis potentia vel impotentia et sunt tria in potentia, non more negativae per carentiam potentiae sed positive per entereali et positivo quae in potentia dicitur. ad speciei huius intelligentiam est advertendum nomine potentiae vel impotentiae duo posse intelligi. Primo nomine potentiae potest intelligi potentia activa. nomine vero potentiae potentia passiva quae a natura tantum est destinata ad recipiendum et non ad agendum et in hoc sensu potentia et impotentia distinguuntur specie. ratio est quia ex communi sententia philosophorum potentia activa et potentia passiva, seu quae idem est potentia determinata ad agendum, et potentia determinata ad patiendum distinguuntur specie. Ergo si nomine potentiae intelligatur potentia activa, vel nomine impotentiae potentia passiva, potentia et impotentia distinguuntur specie et ex ipsis. 2o. nomine potentiae potest intelligi potentia quaedam perfecta fortis et efficax ad agendum et non ad recipiendum facile sed ad resistendum contrariis. v.g. virtus quae est in igne ad calefaciendum et virtus quae est in adolescente visiva ad recipiendos colores dicuntur potentiae quae sunt virtutes.

perfectae

ꝑfodiu ad actu oꝝ aiantis ꝙ rosi ſtantis contrariꝰ
nāt nero nō ꝓtiꝰ ꝑt nūchyi debilis ꝓtiꝰ ad
agendū ꝙ reſiſtendū ꝙtrariꝰ Ideꝰ n.g. nō ſe nec
debilis ꝓtiꝰ ad nichilum ꝙ ad alia exercenda ut
currendū ꝛ. Si militer in lana ꝙ cera ꝛ nātis ꝙdam
debilius ad reſiſtendū ꝙtrariis, ꝙa non tūt ullū
d nichilū nāt enig ꝑnt reſiſtere igni aut alteri
ꝙtrario. Si g nāe ꝓtiꝰ intellectꝰ ꝓtia ꝑfectꝰ
d efficax ad agendū aut reſiſtendū ꝙtrariis. nōn
ſeq g nō ꝓtiꝰ intellectꝰ ꝓtia debilis ad agendū
nec reſiſtendū ſic ꝓtia nec in ꝓtia ꝑfecta ꝑmanſ ꝛ
ſed inter ſpēs qualitatis, non differunt ſpēs ſic tm
accidentaliter penes ꝑfectū ꝙ nō ꝑfectū. ſicut
ꝓtia nūtia in nocte ꝙ ſenex oīa dicunt glene
ſpēi ꝙa in utroq; ſtat idem ſtm ſuete à quo
ſumit ſnam ſpēcificaēm differt tm ſm illis duob
penes ꝑfectū ꝙ nō ꝑfectū ꝙ ſnāliter ſtat ꝛ tm ma
tis ꝙ accidentalis non nero ſenes ꝙ ſpēcifice
ſicut puer ꝙ ſic ad oīa differunt nūra rōnis
ſpēi nē humano penes ꝑfectū ꝙ nō ꝑfectū.
Differt a. hoc ꝛa ſpēs à ſa. ꝙ hoc ꝛa ſit data ad
ſimpliciter agendū. ꝓtia n. in ꝓpria ꝙcepta oſtēdit
nichil aliud adferē, ꝙnum ꝙ absolute ſit ꝓpria
ꝙalis, non tm ſi ꝓpriū ſubſtātiæ bene ꝙ male in or
dine ad ꝙpriū finem ſed in ordine ad agendū
ꝙa a. ſpēs habitꝰ ſi: nō dicto ſunt ꝙalitates ꝙ
cientes ſubſtantiā ut bene nec male ſe habendi.
ꝙ d ſe in ordine ad ꝙpriam rationē ꝙcepti nec
d ſe nūdarie ſdent ſand cū ꝙficere bene ꝙ
male in ordine ad ꝙpriū ꝙ ꝛ tm finis nā

ꝛa

3a spes qualitatis dr passio vel patibilis qualita-
tis nõe passionis intelligo sit receptio formae in
sto. et a. suplere passio. ja dr corruptiva, sicut aqua
solet pati ab igne recipiendo calorem à quo
corrumpitur. Sta dr perfectiva, et est receptio formae
perficiendi stm, ut gaudium in corde. Et ergo quaestio
qua rõe accipias hic passio quatenus est spes huius
pdtuti. et R. hic accipi passionem stm utrumque
sensum. sc: tam stm formam perfectivam quam cor-
ruptivam itaque omnis qualitas disponens stm trihuen-
do aliquam formam, sive illud perficiendo sive
corrumpendo spectabit ad hanc 3am speciem quali-
tatis. ut v.g. ira, odium, tristicia, gaudium. et dm
ista omnia qualitates quae ab appetitu sensitiva exor-
centur cum aliqua corporali brevitate, ex gaudio
n. dilatatur cor, et ex ira accendit sanguis circa cor.
Item ad hanc speciem spectant pallor et rubor in
multis, albedo et nigredo et alii colores qui resul-
tant ex aliqua passione ptrica sc: ex transmutatione
primarum qualitatum quae sunt calor et frigus humi-
ditas, et siccitas. Differt vero passio à patibili
qualitate non specifice et essentiae, sed accidentali-
ter, v.g. rubor cito transiens ortus ex vere cuadria, vel
diu durans ex nãa ortus eandem habet essentiam, et solum
differunt penes ista accidentia diu sc: aut parum
durare. rõe, nam durãe est extra rei essentiam cum
durãe nihil sit aliud, quam unio persistens essentiae et
existentiae, sed haec unio est extra essentiam rei ergo pas-
sio aut diu durare sunt huius speciei accidentia et
non essentiae distinctae.
4a spes qualitatis est figura et forma. nõe

nõe formae

nōie formae intelligit formae artificiali, vel et
rei natis q quam gstituit in ~~cetra~~ certa spe
accidentali, ut forma domus aut turris. Et non in-
telligit hic q cuius forma sulfatis, sed intelligit
forma q dam spetis q gstituit artificiatū vel
ens nate in rae talis. Nomine a. figurae in-
telligit eadem forma p ut e terminus quantita-
tis, ut forma trianguli aut quadranguli q
peculiares modi quantitatis dur figurae e a.
hic ntem terminaem quantitatis esse duplicem.
aliam intrinseca et aliam extrinseca. Intrin-
seca terminaō gsistit in punctis et superficiebus
de qbus supra, q oia dur termini intrinseci quan-
titatis. alia e terminaō extrinseca q non unit par-
tes quantitatis, sed e modus fnctis illam efficiens
sub certa quadam rae ut quadrangulare aut
triangulare et ista terminaō vocatur figura.
Eadem go qualitas realiter quatenus seqt ad
actionem artificis vel et agentis naates illam in
quantum introducentis, vocat forma, quatenus vero causat
ex terminae intrinseca quantitatis, vocat figura. Unde et de-
spinctio q e inter formā et figurā e tm rais qa e eiusdem rei
diversimodo conceptae vel in ordine ad agens vel in ordine ad sta ter-
naem qualis; Alii alio modo explicant dicunt n. formā esse qualitatem
resultantem ex terminae quantitatis non sta se spec-
tate, sed sdm raem sbi, ut forma leonis forma scamni.
figuram vero dicunt esse qualitatem resultantem ex
terminae quantitatis sdm se spectatae. hoc e, non ha-
lita rae sbi in quo e, ut triangulus circulus &c. et haec expo-
sitio clara nec multū a pa differt. Hoc dicas figurā
et formā non esse spes qualitatis et q no afficiant
substantiam immediate sed quantum ut ex dictis colligit
R.

R. n. non peti ad qualitatem q immediate afficiat
substantiam, sed sufficit q mediate, et tunc sequitur figu-
ram et formam oportet participare naturam qualitatis
qa saltem mediate afficiunt substantiam. et idipsum probat
Arist. qa à figura et forma denominamur quales,
aut à forma formosi, à figura figurati. Ergo
forma et figura erunt verae species qualitatis
Offert se tn non leve dubium circa ipsam speciem quali-
tatis an sic: habitus et dispo differant spe, an vero
sint eiusdem spei et differant tm accidentaliter,
et videtur q sint eiusdem spei. Pro qa Arist. in praedicto
hoc habitum et dispositionem sunt unius spei nomine col-
legit. ergo secundum Aristotelem habitus et dispo non distinguuntur
spe. 2o idem patet ex dictis. scia p multos actus com-
pata est habitus, scia vero per unam aut alterum tm
actum comparata est dispo sed hae duae sciae non
differunt spe, cum habeant idem obiectum finale, ergo
et habitus et dispo, non distinguuntur spe. R. tn
habitum et dispositionem esse diversae spei, et esse distin-
gui in ratione qualitatis. patet ergo esse differentiam mobile
ex propria natura et non esse tale ex propria natura non
est merum accidens, sed aliquid petitum ex intrinsecis
principiis, sed habitus est differentia mobilis est propria natura non
vero dispo, ergo habitus et dispo differunt non secundum aliquid
accidens sed quidem aliquid intrinsece in essentia in essentia.
Patet 2o. habitus temporantiae v.g. et dispo ad illam
sunt obiecta finaliter distincta. ergo differunt spe quod sequitur
patet patet ans. obiectum finale temporae habitus est bonum
delectabile secundum quantum conforme rationi cum facilita-
te et iucunditate, dispo vero idem obiectum respicit
cum tristitia et difficultate sed ista sunt obiecta finaliter di-
stincta ergo ans verum. Unde ad rationem primam

in contrarium adductam R. Quod Artes habitus et dispo-
sitionem collegerint nomine unius speciei non visivae sed subalternae.
Itaque habitus et dispo conficiunt unam speciem non infi-
mam sed subalternam. Quae subalternae species his duobus
nominibus explicatur, non habens aliud certum nomen.
Ad 2am rationem R. quod scientia per unam aut alterum actum
computata dicta fuerit ab Arte et a nobis dispo non es-
ster sed secundum modum, quia tali modo dispositio quo modo
oriter est acquisita, et tunc illa esset habitus quia habitus
scientiae unico actu generatur, sed contra adhuc in istis
dispositiones esse facile sunt mobiles. ergo nullus habitus
erit ex sua essentia differtur mobilis. consequentia patet. quia ha-
bitus causatur ex dispositionibus. R. quod ans et negando consequentiam
habitus n. non tollit suam immobilitatem ab utilibus seu
dispositionibus tamquam a ratione fructi, sed ex propria natura ex
qua tollit statum firmare et illi firmiter adhaerere,
quia est qualitas subiiciens totaliter statum. Licet
ergo dispositiones sint facile mobiles non tamen habitus
ab illis causati. Instas 2o. Dispo fit habitus
ergo non differunt specie patet consequentia quia una species
non potest componi ex alia. R. negando ans, quia sic: di-
spo fiat habitus sed ex praecedentibus multis actibus
generatur una qualitas, quae ex natura sua est differtur
mobilis.
Circa 3am speciem qualitatis est et aliquid dubium, quia ratione
sic: distinguatur a 1a, nulla siquidem videtur inter has duas
species intercedere distinctio cum eadem eius qualitas
ad 3. et 1. spectare potest. ut caliditas et frigiditas
recenseantur inter passibiles qualitates spectantes ad
3am speciem et et continentur sub habitu vel dispositione
1a specie qualitatis. ergo inter has duas species nulla
ap

paret distinctio q̄ tn̄ nero admitti debet si diuiem Artis legitimā esse volumus. Huius dubii resolutio pendet ex illa q̄stione in hac mā satis cōi, utrū sc: aliqua qualitas indiuidua pōt spectare ad diuersas spēs, cui q̄stioni nos respondemus affirmatiue sc: unā et eandem qualitatem bene posse collocari in duabus speciebus sūm diuersas tn̄ rōes fontes, sic sentit Artis de hac pdhuto, q̄ in ja spē collocat calorem et frigus, et in 3a et dicit esse calorē et frigus. Arti consentit D. Thomas loco supra saepius citato, Et pto rōe. Calor ignis n.g. ē conatis et quemiens dispo sūm eius nāam sicut et calor in mediocritate ē quemiens dispo cuicunque corpi mixto, sed eadem entitas caloris causat passionem in sensibus externis, cum potia tactus re vera patiat recipiendo calorem. go eadem indiuidua qualitas spectabit ad jam et 3am spem, consequo ē clara, qa ad jam spem spectat disponere sūm conatiter et quemienter suae nāe. ad 3am vero spectat posse causare passionem in sensibus. Vel posse esse terminū passionis. Itaq; calor et frigus sunt in 3a spē qualitatis qa sunt termini passionū qa vel causant illas. et haec eāa quemit ei simpliciter ut ait Caietanus ut vero quemiunt nāe sūi vel disquemiunt sunt in ja spē qualitatis. Ex his clarius intelliges nāam 3tiae spēi passionis sc: et passibilis qualitatis, eis n. illa qualitas, q̄ ē terminus alicuius passionis, vel et q̄ causet talem passionem spectat ad 3am qualitatis spem, et nāe passionis intelligit

alterāe

alterratio ab actu appetitu interioris sensitivi.
Contra hoc obiicies. nulla entitas pt esse in
duabus speciebus eiusdem generis. go nulla qualitas in-
dividua poterit spectare ad diversas spes qua-
litatis, pt ans. Duae spes adferunt distras oppo-
sitas, sed distrae opposita non pnt eidem convenire,
go ans verum. R. distinguendo ans, nulla enti-
tas sdm eandem fmtem raem, pt esse in duabus
speciebus eiusdem generis, concedo ans. sdm diver-
sam, nego ans. exptum clarissimum in motu,
q cum sit eadem entitas realiter sustentat
duplicem raem fmtem actionis sc: et passio-
nis ut dicemus in ptica, et rae harum duarum for-
malitatum constituit in diversis pdtuctis, ita
et eadem entitas caloris tnqm aliq maate su-
stentat duplicem formalitatem dispois sc: et
passionis. et licet verum sit, q individuum in linea
substae non pnt contineri sub duplici spe, qa tales
spes adferunt formas substantes se oio excluden-
tes ab eadem maa, individua tn accidentium
sdm diversas raes fmtes sub duabus aut pluribus
speciebus poni non repugnat cum tandem oes a
substa veluti a primo sustentent et conservent;
et si hoc individuum qualitatis considerent sdm illas
spes simul sumptas quas tne pt, bene dici pt
ens q accidens, taliter a. non ponit in una, sed
in diversis speciebus qualitatis. R. 2o. Repug-
nare qdem idem individuum primarie spectare
ad diversas spes, non vero repugnare si primarie

ad una

ad vnū, d secundario ad alterū ꝓtineat si a. gtis
gat in illis ꝙ nalitubiley ꝙnus nes in diuersis ꝓiecty
collocamy.

Quoꝝ hū ad quaꝝ ꝓiem ꝙnalitatis ꝓsectus
ꝓes inte Ugibiles et ꝓsibiles tam ni nēs ꝙnā
in ꝓsse existentes. Dicitur ad tam ꝓiem ꝓsectus
ung nec a vta. ꝙ istw ꝓes d aq ad ꝓuptu
quandū stgi piendū dm. ꝙ ꝓsectus ad tam
ꝓiem ꝙ dr ꝓsbr. gscym natū, ex dicta ꝙ nitr
jam ad tam ꝓiem. ꝙa n. dat ad ꝓupti citer epam,
dum nam cuiando aga bene nel male ꝙueni,
citer nel ung ueni citer. ꝙa nem ꝓes ꝙ dat
ad bene nel male ꝙsendū nel ꝙsendū ꝓsp:
ctu. ad eandem tam ꝓiem ꝙnalitatis nemplꝝ,
tiam ꝓsectus dr caracter character ꝓcurnitatis,
ꝙa ꝓsē ce unty ꝓiritualis in actu existens gnr,
ans ad munera actiue instrumentaliter ꝓiritualia exercend assumpta
ꝙpine ad ꝙsecrandū, ad hanc tm ꝓiem nam etiam
gra, fides ꝓes ꝓes aut charitas, neq alii habitꝰ
ꝓp naliter infusi, ꝙa ung uis ꝓes bene dispes,
nit aiam. ꝙ ꝓsectabit ad tam ꝓiem ꝙnalitatis,
tis. ꝓsequi tm ad tam ꝓiem uocari, ꝙa ad ex,
ercenda bona ꝓpa gra nichil ꝓsim plicter nem,
cum sit ꝓncipium et radix cis boni, sine ꝙa
nihil boni ꝓsequi ꝓsse in hoie. Cateri et habiti
numerati ad tam ꝓsectum ꝓiem, ꝙa d aliq ad
bene ꝙsendū, et non ad ꝓmpti citer, cum ꝓsa
talis habitꝰ quid exerceri uty ꝓpnitus ꝓ
dey ꝓsequi tam ꝙnalitatis
illis alij auxiliū ꝓsti cax. ꝓtem ad tam ꝓiem

ꝓsectus

spectant omnes actus virtutis et voluntatis quia talis actus
disponunt illas potentias bene ad in ordine ad suam
naturam, et quia secundum speciem revocant meritis ver-
bum per intellectum cum productum hujus terminus in-
tentionis intellectus.

Contra. Charitas est facile mobilis a statu, ergo non potest spec-
tare ad quam speciem qualitatis se: habitum neque et potest dici dispositio
dispositio, cum ex sua natura habeat firmare statum. ergo.

Rx. Charitatem ad habitum spectare, et idem dicimus
de aliis habitibus supernaturaliter infusis. ad impugnationem
dices. charitatem esse facile mobilem per acci-
dens, ex eo scilicet quod sit in statu liberae voluntatis,
quod libere per actus peccaminosos illam potest amittere
et destruere, ex sua tamen natura esse difficilior mobi-
lem. quia ex sua natura habet sibi subiicere statum tota-
liter illud quod firmare quod ad naturam habitus sufficit.

Pro cuius doctrinae intelligo nota ex Caietano
quod habitus multipliciter dicatur. alius vero dicitur habitus
statum rem, non vero statum modum et est ille qui ex sua
natura est difficilior mobilis habet tamen modum dispositionis, quia
ex aliqua causa accidentali facile amitti potest
et talis habitus est charitas, sicut et scientia per unum
vel alterum actum tantum acquisita est habitus statum rem
dispositio vero statum modum, quia facile amittitur si non
conservetur per frequentationem actuum, alius dicitur habitus
statum modum tantum, statum rem tamen est dispositio, ut haeretica
vero quod statum rem est facile mobilis et difficilior statum rem
dispositio, ratione tamen quodammodo huius individui in quo est
calor excessivus inclusus in ossibus est difficilior mo-
bilis et ex hoc habet modum habitus. Ita etiam ha-
-bitus

Habitus sumitur statum rem, tantum.

Habitus sumitur statum modum tantum.

Habitus sdm rem et modum

litus sdm rem et modum et e ille q ex sua nãa
e differt mobilis et et resp. talis sti in quo e.
sicut scia p longu tempus acquisita i habitus sdm
rem et modu at talis scia sunt in Doctrine ange-
lici, et Arte et aliis.

Conclusio Quarta.

Tres sunt pprietates qualitatis.

Pa e quod qualitas habeat p se contrarium.
ut v.g. albedini ctrariat nigredo, calori frigus.
hæc pprietas si rigorose de varietate loquamur,
convenit qdem soli qualitati, non tn oi, figuræ n.
rae sui nihil ctrariatur, neq circulus circulo aut
quadratu quadrato ctrariu e. Quod vero soli
conveniat qualitati patet; qa nullæ aliæ formæ
dant distinctæ a qualitate, q sub eodem genere
mixte distent, et mutuo se ab eodem sto expellant.
et dictum e per se, qa cætera oia si inter se ctra-
riant hoc non htt per se et rae sui, sed rae qua-
litatis. Est tn differtas utrum hæc pprietas conveniat
qualitatibus inter mediis, ut v.g. colori rubro aut
cæruleo, p huius dubii resnie sciendu e duplice
esse ctrarietatem, unaq vocat ctrarietas sim-
pliciter, alteram q vocat talis sdm qd. contra-
rietas go simpliciter convenit tm extmis qualita-
tibus ut albedini et nigredini. Contrarietas vero
sdm qd convenit qualitatibus inter mediis, ut colori
rubro aut cæruleo, s resp. albi et nigri, et vocat
ctrarietas sdm qd, qa rubru non rae sui sed
rae

rae albedinis contrariatur nigro, albo vero contrariatur
rae nigredinis. quod vero Aristoteles hic dixit contrarietates
esse inter qualitates, vel et inter concreta qualitatum
loquitur de contrarietate videlicet ~~loquitur~~ simpliciter in qua unum
uni tantum contrariatur, ut vitio vitio.

2a. Proprietas est. Quod qualitas suscipiat magis
et minus. hoc est quod qualitas potest intendi et remitti, un-
de unum album dicitur magis vel minus album, et unus
homo dicitur magis sapiens quam alius, et haec proprietas que-
nit quidem soli qualitati quae proprie dicitur intendi et remitti
non tamen omni, quia non videtur convenire quantitati speciei
nempe figurae, cum unus circulus non dicatur magis
vel minus circulus, neque unum quadratum magis vel mi-
nus quadratum, nisi forte valde improprie. Circa hanc
proprietatem movet Aristoteles aliquale dubium hic. Utrum
qualitas in se ipsa suscipiat magis et minus an
vero tantum rae substantiae. hoc est, utrum quando intenditur albor
vel calor tantum augeatur participatio qualitatis
v.g. albedinis in subiecto; an vero ipsa et qualitas in se
augeatur, vel non.

Ad hoc dubium R. In intentione aut remissione qua-
litatum non tantum augeri vel minui participationem
qualitatis in subiecto sed et ipsa essentia qualitatis au-
getur intrinsice, non tamen ut a subiecto separata, sed ut illi
applicata et inhaerens. Probatur 1a pars huius responsionis
Ut aliqua forma magis vel minus participet a subiecto
Debet illa forma in se tantum magis vel minus, alias
daret aliquid subiecto quod non haberet quod est impossibile. quo
intentio qualitatis se tenet et ex parte ipsius

formae

formae, et non tm ex parte sti. 2a vero pars
sc: quod ipsa qualitas augeatur ut applicata et non
ut a fulsa a sto, ptr. Qualitas ut a fulsa a sto
tt modum sb substae, sigt n. ad modum p se stantis
sed substa non magis et minus suscipit ut dictum e
go qualitas ut a fulsa a sto non pt dici q suscipiat
magis et minus.

3a Proprietas e quod res sdm qualitatem
dicantur similes vel dissimiles. unum n. dr al-
teri simile rae qualitatis, et non rae substae aut
quantitatis, et nota q similitudo frutter accepta
sit relao. et sic res non dur similes frutter per
qualitatem, sed fundamentaliter tm. fundamen-
tum n. similitudinis e unitas in qualitate, et sicut
pprium e quantitati q p eam fundamentaliter
dicantur res aequales vel inaequales, ita e pprium
qualitati, q res dicantur sdm eam similes vel dis-
similes. q si aliqdo duae substae dicantur similes
in rae substae, ut petrus dr similis paulo in naa
specifica, hoc fit ex eo qa tales essae aut substae
induunt aliquem modum qualitatis sicut et qdo
duae substae dur aequales orit ex eo qa gsiderantur
sdm aliquem modum quantitatis.

Obiicies 1o Esse modum afficientem substam
e eoe ei accidenti, ergo non poterit esse pprium rao
et essa qualitatis. 9sequa patet, ptr ans. qa oe accidens e modus
et affectio substae.

R. distgdo dupli cem modum afficiendi substam
pmus accipit p eo q e in esse substae tmqm entitas inhaerens

et

et illi innitens; et hic modus afficiendi subiectum est
eorum omni accidenti, nec proprius qualitati.
2us modus sumitur strictius sc: pro specie determinatione et modi-
ficatione subiecta in ordine ad propriam naturam vel operationem.
et iste modus afficiendi subiectum constituit essentiam qua-
litatis in eo.

Obiicies 2o. A rubore orto ex verecundia non
dicimur quales. ergo talis rubor non erit vera species
qualitatis. et consequenter 3a species ad quam spectat talis
rubor non univoce participat essentiam qualitatis
in eo. consequentia patet, ptr ans. ille rubor citissime
transit. ergo non dicimur quales ab illo.

R. Negando ans. dicimur n. quales a tali rubore
licet non adeo perfecte sed per modum transeuntis. et
consequenter talis rubor habet essentiam qualitatis, licet eam
quasi imperfecti cum modo participat, quia tamen imper-
fecta participatio ut supra docuimus univocationem non
repugnat, cum teneat se tamen ex parte distinctae, non
a ex parte rationis eius, quia et in aliis admittimus
inaequalem participationem resp: bonitati et hominis, quia
tamen inaequalitas non tollit univocationem aliis, cum
sit tamen inaequalitas vel analogia physica, non lo-
gica. Alia videri poterunt argumentum in auctoribus
nobis ista de qualitate dicta sufficiant.

8. Iunij.

Dub

Dubium Duodecimum

In quo consistat Natura et Essentia Sex ultimorum prædicamentorum?

Absolutis q. pdhctis restat ut de sex reliqs breviter et aliqd dicamus. Post qualitatem go egit Actes de pdhcto Actionis cuius ipse naam et essiam non aliter quam q. expta declaravit, sic n. ait: Actio e ut flagellare, ædificare &c. Verum nos essiam actionis declaramus hoc modo. Actio e forma qdam accidentalis qua agens constituitur actu tale, et dat esse effectui pducto. Pro huius defis intelliga nota q. in pductione alicuius effus q. reperiantur. 1m e ipsum agens seu caa pducens, 2m e effectus pductus. 3m e ipsa actio qua effus pducitur et acquit aliquod esse, transitus de non esse, ad esse, q. actio variis nomis appellari solet, qdoq. n. vocatur influxus, qdoq. concursus, qdoq. vero et efficientia vel effectio.

Defio Actionis.

Essia Actionis.

qm

quam denique est ipsum subiectum in quo effectus producitur
nisi forte sint actiones terminatae ad substantiam,
tunc n. non dat aliquid subiectum distinctum ab effectu. exemplum
sit productio caloris in aqua, in cuius productione
ipsum agens seu causa producens est ignis. effectus produc-
tus est calor, actio qua mediante calor recipit esse,
est calefactio: subiectum a. talis effectus est aqua.
Explicatur modo definitio supra allata.
Dicitur actio in primis forma quaedam acciden-
talis; quia esse agens quod est aliquid in rebus, cum non sit
merum nihil, habens suam propriam essentiam, ergo habet
aliquam formam per quam in tali esse constituatur,
impossibile est n. aliquid esse constitutum in aliqua cer-
ta essentia; et hoc quod non habeat per aliquam formam.
Sed haec forma qua agens constituitur agens, est
actio, nihil n. aliud super esse videtur per quod agens
formaliter constituatur in esse agentis. ergo actio
dicitur recte forma et accidentalis quidem, quia in
creatis nulla actio nullo modo potest esse ipsa substantia vel
essentia agentis, hoc n. proprium est solius Dei. Et per
hoc quod actio sit forma accidentalis quaerit cum
omnibus aliis productis quae sunt formae accidentales;
Dicitur qua agens actu constituitur tale. hoc est,
agens vel influens ad distinctionem formarum
permanentium, quibus quidem agens constituitur agens,
sed non actu, ut sunt formae substantiales
in compositis naturalibus. Item formae acciden-
tales permanentes tamen, ut potentia et habitus, per quae
quidem constituitur res agens, sed non actu, nisi n.

hisce

hisce cum propriis superveniat actio, nihil fiet et hinc est quod actio denominet statum in actuali tum effectione seu productione, et sic etiam propter hoc dicitur à nonnullis actio, actus ultimus agentis quatenus agens. licet n. formae et potentiae concurrant ad effectum producendum tamen non ultimo ut dictum est.

Addit et in definitione li dat esse effectum producto, ad declarandam maiorem vim actionis, et dependentiam effectus producti ab ipsa, quam dependentiam praecedentes parentes non satis explicarunt. Alii alio modo definiunt dicentes. Actio est forma à qua dicitur aliquid agere; ut v.g. calefactio est forma à qua ignis dicitur calefacere aquam vel lignum. haec definitio est bona quae data per effectum fructum actionis, si ut supra de definitione qualitatis dictum est.

Circa hoc praedictum est aliquale dubium, an in illo tum contineantur actiones transeuntes vel et imanentes. Actio imanens dicitur illa quae manet in agente à quo producitur, et ideo appellatur imanens; v.g. intellectio est actio imanens, quae manet in intelligente vel in actu à quo producitur, et large loquendo illae omnes actiones dicuntur imanentes quae manent saltem in eodem supposito à quo producuntur: actio vero transiens est quae emanat ab agente non tamen recipitur in ipso, sed transit ad passum in quo effectus recipitur, ut calefactio est actio transiens quae emanat ab igne, non tamen manet in igne calefaciente, sed transit ad lignum vel aquam

Actio imanens

Actio transiens.

aquam, in qua calor recipitur. De his ergo actionibus est dubium, an tum transeuntes, vel et imanentes ponantur in hoc praedicamento actionis. De transeuntibus nulla est difficultas, cum Artes et cum illo omnes philosophi, quando huius praedicamenti mentionem faciunt, tum de actionibus transeuntibus loquantur, quare magnum signum est tales actiones in hoc praedicamento collocari. De imanentibus vero maior est difficultas, nos ut verius indicamus actiones imanentes praesertim alicuius termini productivas spectare ad hoc praedicamentum, nam ut dispositiones quaeuientes naturae reducuntur ad praedicamentum qualitatis, ut vero actiones productivae revocantur ad hoc praedicamentum actionis; v.g. intellectio ut est dispositio quaeuiens naturae intellectuali, spectat ad iam speciem qualitatis, ut a. est actio productiva verbi pertinet ad hoc praedicamentum, unde genus generalissimum huius praedicamenti erit Actio. Genera subalterna erunt actiones transeuntes et imanentes, species erunt aliae actiones contentae sub imanenti et transeunti ut intellectio, flagellatio, calefactio. Et praeterea sententia.

Genus generalissimum praedicamenti Actionis, est Actio.

1o Actionibus imanentibus praesertim productivis quaeuit definitio actionis praedicamentalis. Ergo spectabunt ad hoc praedicamentum, consequentia patet, et antecedens est certum. ex ipsa definitione.

2o Praeter. Actiones imanentes sunt verae actiones, ergo non debent excludi a praedicamento actionis. consequentia patet. praeter antecedens. inductus est vera potentia, sed

ois potia specificat à sua actione, ergo et intel-
lectio erit vera actio. et dicimus idem de aliis
actionibus immanentibus.

Sextum pdtmtm ē Passio.

Actionem sequitur Passio q̄ constituit tm pdtmtm
quam Artes tantum et exptis quibusdam declaravit
Passio ē ut secari flagellari. Nos tn passionis
naam explicamus hoc modo. Passio ē motus pre-
dens ab agente p ut receptus à passo. Ubi ille ordo
ad passum ē ultima differa passionis constitutiva,
nam in calefactione debent tria distingui. 1o
ordo ad ignem active calefacientem. 2o. ordo
ad lignum vel aliam naam calefactam. 3o. via
et tendentia calefactionis non explicite concipi-
endo ordinem ad agens vel patiens, si cale-
factio concipiat in ordine ad agens à quo procedit
sortit raem actionis. si vero ut via et tenden-
tia caloris precise, tit raem motus, quae est pdtmtm
sic concipiat in ordine ad passum ut v.g. ad lignum
calefactum in quo recipit tit raem passionis.
eadem ergo entitas calefactionis sub diversa for-
malitate spectat ad pdtmtm actionis et passionis.
Proprietates actionis et passionis sunt duae.
1a ē q habeant contraria, ut calefactio contrariat
frigefactioni, non tn rae sui, sed rae qualitatum
2a proprietas ē, q actio et passio suscipiant magis
et minus; unum n. agens dr magis vel minus age-
re quam aliud;
Solent hic multae differtes et questiones moveri, verum
cum proprium locum habeant in physica, nos iam illis supersedeamus.

Septimum

Definitio Passionis pdtmtatis.

Septimum praedicamentum vocatur Ubi,

Definitio Ubi quae?

Et nihil est aliud quam quidam modus accidentalis quo res dicitur simpliciter praesens loco vero, et vocatur praesentia localis quae est modus intrinsecus inhaerens rei existentis in loco, et producitur per motum localem de quo in physica. Ex eo namque aliquis moveatur localiter de uno loco ad aliud, acquirit hanc praesentiam ad locum, quae praesentia vocatur Ubi, et pendet tamen a forma extrinseca a superficie ambiente corpus, unde si aliquis moveretur in vacuo naturaliter vel supernaturaliter, non acquireret istam praesentiam localem positivam quae vero exposcit locum verum et realem. Et hinc est quod hanc praesentiam aliqui nominent locum intrinsecum, superficiem vero locum extrinsecum. Species huius praedicamenti sunt sursum et deorsum, ante et retro, dextrum et sinistrum.

Species praedicamenti Ubi.

Proprietates.

Proprietates huius praedicamenti per se facile poterunt cognosci.

Octavum praedicamentum vocatur Quando.

Definitio Quando.

Et nihil est aliud quam forma quidam accidentalis per quam res dicitur esse intrinsice in tempore, sicut n. n. g. ex eo quod aliquid corpus commensuratur loco acquirit praesentiam intrinsecam realem, per quam simpliciter et positive est praesens loco, ita ex commensuratione temporis, acquirit corpus existens in tempore hoc accidens intrinsecum quod vocatur Quando, id est, esse in tempore. Et hoc accidens producitur effective nisi in tempore

existente

existente pendet tn tnqm à qdie nera, à tpre sub quo res existit, sicut à simili dictu ē de pdtnto uti.

Nonum pdtmtm ē Situs.

Cuius essentiam aliq constituunt in denominatione extrinseca, orta à partibus universis vel à loco extrinseco. Sed haec sententia falsa videtur. ptr. forma huius pdtnti constituit specie pdtnctum jo diversum à reliqs go non debet esse forma in alio pdtnto constituta, sed locus ē in alio pdtnto saltem reductive, minimum in pdtnto quantitatis. go non poterit esse forma huius pdtnti. ptr 2o. situs ē dispo partium in ordine ad locum sed haec dispo ē forma intrinseca sto situato, go non pt tm provenire à forma aliqua extrinseca. ma. patet ptr nim: dispo illa ē v.g. salere vel stare, sed sessio statio vel cubatio non sunt in scamno, superficie, aut loco, sed in stante, sedente, ut experientia ipsa docet. go situs non ē tm denominatio extrinseca sumpta à loco vel superficie. Hac go sententia relicta, nos constituimus essentiam pdtnti situs in hoc quod sit accidens quoddam disponens partes substantiae corporeae in ordine ad locum sitm supinum et pronum, erectum vel depressum. vel aliter. Situs nil ē aliud quam dispo vel ordinatio corporis in loco, sitm quam aliqs dr stare sedere vel cubare, Defio Situs.

time

tunc hoc dr situatus, qdo hbt partes corporis certa
quadam rae ordinatas, et talis dispo est multi-
plex. alia est à naa, alia à libera voluntate,
alia à casu. naatis est v.g. in hoie q in illo
caput sit superiori loco, pedes in inferiori q hbt
à naa: bruta vero artia à naa hbt caput proiec-
tu ad terra ante corpus, caeteras partes post
et retro. Dispo partiu à libera voluntate est
sedere nunc postea stare; dispo à casu est illa
qdo aliqs ex altissima tali turri talis habe-
bit pedes supra, caput infra.

Circa hoc pdtnctum qres qo Gmdo differat à
pdtnto quantitatis cum et ipsa quantitas
habeat extendere vel dispenee partes corporis
in ordine ad locu; R. Illam extensionem
quantitatis differre in hoc à situ, q quan-
titas secundario extendat partes substae cor-
poreae in ordine ad locu, non determinando
ad certam formam ostendi in loco sdm su-
pinu et pronu, erectu vel depressu, sed
relinqt partes à se extensas quasi indiffe-
rentes, ad hanc vel illa situaem, non curando
utru sint supinae vel pronae, rectae vel depres-
sae, quare ut tales partes corporis determi-
nentur ad certa forma ostendi in loco, requirit
aliq modq disponens illas tali vel tali modo.
Et sdm hunc modu intrinseca dur corpa stare

sedere

sedere vel iacere, et sic pdtmtm situs ut patet e
qd distinctum à pdtmto quantitatis, repiturq
tm in substantiis corporis non vero in materiis.
Quaeres quando differat pdtmtm situs à pdtmto
ubi? R. distingui ab illo realiter, sicut figura
qe pta spes qualitatis à quantitate, nam sicut
figura e dispo qdam resultans ex terminae
intrinseca quantitatis, ita situs e dispo qdam
seu figura partium in loco existentium; et e
rectus figura qdam ipsius Ubi, secuta ad illud.
Quod a. distinguunt realiter inter se. ptr,
qa possunt ab invicem separari. Quod ptr.
Navigans in flumine acquirit varia ubi et
diversas pscientias, retinet tm eundem situm
supposito q maneat sedens in navi, go haec
duo pdtmta possunt ab invicem separari, saltem
quo ad suas spes. et go distinguunt realiter
inter se.
Genus generalissimum huius pdtmti e dispo
partium corporis in ordine ad locum in eo.
Spes sunt situs fortuitus et naturalis, sessio,
statio aliae formae et modi dispois.

Genus generalissimum huius pdtmti.

Spes sunt situs fortuitus et natis.

Decimum pdtmtm dr Habitus

Cuius essentiam Suarez et alii putant existere
in denominatione extrinseca, ut forma sitm illas
huius pdtmti erit vestis aut indumentum haec
tm sententia falsa e, qa hoc pdtmtm e accidens,
go

ergo ratio illius formalis non erit substantia, ut est vestis alias forma constitutiva accidentis erit substantia quod absurdum est. Nec ergo huius potentiae essentiam

Essentia potentiae Habitus.

quod ut est accidens dicimus consistere in quodam modo intrinseco desumpto tamen in ordine ad vestem corpori applicatam. ex eo enim quod vestes adiaceant corpori, et corpus vestitus resultat modus peculiaris accidentalis quod appellatur habitus, unde Guilbertus in lib. de 6. principiis, habitum definivit hoc modo. habitus est corporum et eorum quae circa corpus sunt, adiacentia, secundum quam haec quidem habere, illa haberi dicuntur. ut v.g. esse vestitum, galeatum, ocreatum, quae omnia explicant peculiarem modum accidentalem quod dicitur habitus. Ex quo patet hoc potentiae non significare corpus ipsum habens vestem, neque et significare vestem habitam, sed significat medium quoddam accidens inter hominem habentem vestem, et vestem habitam, proveniens ex eo quod corpus habeat vestem.

Genus generalissimum.

Genus generalissimum huius potentiae est esse vestitum seu habituatum.

Species subalternae.

Species subalternae sunt esse vestitum veste militari vel civili. Item esse calceatum tunicatum. Et hoc de 6. ultimis potentiis, quorum naturam Deo dante forsitan examinabimus in Phisica.

QUAEST.

QVAESTIO TERTIA.

DE POSTPRAEDICAMENTIS ARTIS

Praesens q̃stio movet à nobis ad declaranda ea q̃ Artes in 3a parte sui tractus de Categoriis docuit, in qua tradit notitiam postpdhm, hoc ē com̄ q̃ ut ait Caietanus sequunt diversa pdhmta; sicut namq; ante doctrinā pdhmtorum, tradidit Artes com̄ notitiam q̃ velut principia et fundamenta erant iaciendā et postea singula

genera

genera cum suis proprietatibus enumeravit, sic modo ea quae ad omnia suprema genera consequuntur explanat. Haec a. ut melius intelligantur sit,

Dubium Unicum

Quid sit Postpraedicamentum, et quot sint Postpraedicamenta ab Aristotele enumerata?

Conclusio Prima.

Postp.

Postpraedicamentum nihil est aliud quam proprietas quaedam consequens praedicamenta tanquam modus aliquis imperfectus. Defio Postpraedicamenti.

Explicatur Defio. Nomine proprietatis, non intelligitur proprietas rigorose accepta, alias motus et voluntas et potentia visiva quae emanant ab essentia rei, essent postpraedicamenta quae tamen falsum est, cum spectent ad praedicamentum qualitatis. Intelligitur ergo nomine proprietatis aliquid connexum cum praedicamentis, sive ad illa consequatur, sive antecedenter ad illa se habeat, quod dicitur propter postpraedicamentum motus; licet non ille se antecedenter habeat ad aliqua praedicamenta ut est motus generationis qui antecedit substantiam genitam tamquam via ad ipsam, et motus localis antecedit ubi seu praesentiam localem, tamquam via suum terminum; adhuc tamen motus est postpraedicamentum, quia est quid connexum cum praedicamentis et semper comitatur illa, quamvis et possit dici, motum semper praesupponere causam agentem vel moventem, et sic praesupponere ad aliqua saltem praedicamenta seq. sc. substantiam et actionem. Si Proprietas quid? Ratio cur.

Conclusio Secunda.

Quinque Artes enumeravit postpraedicamenta.

Oppositio. Prius. Simul. Motus. et habere.
1. 2. 3. 4. 5. Haec

Hæc postpotentia reperiuntur in omnibus potentiis, licet
Oppositio 1 non eodem modo; quia ptr. Omnia potentia imprimis
sunt distinctionem, cum sint pro diversa. ergo
et sunt oppositum. omnis n. distinctio fundatur in ali-
qua oppositione. oppositio ergo reperitur in singulis potentiis
quia singula explicant diversas formalitates
per quas et inter se habebunt oppositionem saltem
contradictoriam, una namque adsert ne-
Prius. 2 gationem alterius. Deinde potentia substantiæ est prius
natura omnibus aliis potentiis, quia omnia accidentium
genera fundantur in substantia, tamquam in pro subiecto,
quod saltem prius esse debet. Nec tamen prioritas re-
peritur in substantia, sed et in aliis omnibus supremis gene-
ribus, quia ut recte hic ait Caietanus, omnia genera
sunt priora suis speciebus, species vero sunt prio-
res suis individuis.

Simul. 3 Tertium postpotentiarum convenit et omnibus potentiis quia
omnia sunt simul tempore ut patet.

Motus 4 Quartum postpotentiarum reperitur et in singulis potentiis,
non tamen æqualiter, motus n. tantum ad quatuor
genera sc: substantiam, quantitatem, qualitatem,
et ubi, dat per se. ad alia a. potentia motus
tantum dat per accidens, præsertim ad potentiam relativam.

Habere. 5 Quintum postpotentiarum convenit substantiam respe-
ctu cæterorum potentiarum, imo cum habere sit quod

com

communissimum et singulis quoniam praedicatis, cum nullum sit praedicatum quod ad minus non habeat suum oppositum, ut patet.

Et quia Artes sufficienter enumeraverunt postpraedicata patet imprimis ex consensu philosophorum omnium, qui unanimiter haec 5. postpraedicata agnoscunt et neque plura admittunt. Unde patet ex ipsa inductione non n. potest dari aliqua proprietas consequens praedicata quae ad haec 5. non revocetur. Explicata ergo natura 5. postpraedicatorum in communi, restat ut de singulis agamus in particulari. Inter quae primum locum obtinet Oppositio secundum Artem, cuius ipse naturam non quidem definiendo sed dividendo solum declaravit. Possit a. oppositio in communi non inconvenienter definiri hoc modo.

Oppositio est repugnantia duorum extremorum, quae se mutuo et determinate ab eodem secundum quod idem excludunt, eique simul convenire non possunt.

In quadam ratione est illa parvula determinate ut n. aliqua dicantur opposita proprie, necesse est, ut se determinate ab eodem excludant, quod forma leonis et alia disparata, quae licet sit incompossibilis cum anima hominis in eadem materia, quia tamen hanc incompossibilitatem non habet penitus cum illa, licet possit quia cum alia quaecumque forma, ideo forma leonis et hominis non habent proprie inter se oppositionem, sed vocantur disparata, quae non praecise

repug-

repugnant unitertio sed aequaliter pluribus
aliis. Et nota hic nos non loq oppe pprium, de
qua in sumulis. Quae e oppio complexo-
rum, sed loqmur de oppe rerum simplicium, quam
naas in singulis qdtuntis hactenus declaravimus.
De hac go oppie agimus in psenti q ut melius intelli-
gatur singula eius membra in quae divisa e ad
Arte, examinabimus. Et sunt quatuor membra.

Oppio quatruplex. Dividit oppio.

Oppio relativa qua se: pr opponit filio; Oppio
contraria, qua calor opponit frigori. Oppio pri-
vativa qua caecitas opponit visui. Et tandem
Oppio contradictoria qua stare opponit v.g.
non stare.

Ntdm.

Divisionem oppis esse analogi in analogata. ptr.

Antequam a. descendamus ad haec membra,
duas prius qstiones solvere oportet. Ga e, an
haec divio oppis sit generis in spes, an vero
analogi in sua analogata. Cui qstioni R. non
esse divisionem generis in spes, sed analogi in
sua analogata. quod ptr. rao oppis principa-
liter et magis, convenit contradictoriae oppi, caeteris
vero minus principaliter et in ordine ad hanc
go e analogi in sua analogata. ptr ans.
oppio consistit in repugnantia, sed contradicto-
ria magis repugnant, qa quasi in infinitum
distant, et in nullo conveniunt, saltem a. saltem
in aliquo convenire videntur. go rao oppis prin-
cipaliter et magis convenit oppi contradictoriae.
ga a. consequa bene infert. tunc n e divio analo-
in

in analogata quod unum membrum principaliter
et magis participat naturam divisi, cetera vero
tantum in ordine ad illud. Ubi et obiter nota oppositionem
quae hic in quatuor ista membra dividitur non esse
merum ens rationis ut volunt, sed esse verum ens
reale, quia imprimis oppositio numeratur ab Arte inter
postpraedicamenta, sed postpraedicamentum non est ens rationis ut
de se patet. ergo nec oppositio erit merum ens rationis.
Deinde calor et frigus a parte rei sine ulla de-
pendentia ab intellectu habent mutuam repugnantiam,
et conantur se invicem destruere, ergo haec oppositio
erit ens rationis non. cum dicitur a parte rei, et ergo
nec oppositio in communi erit ens rationis, alias ab inferio-
ra eius essent eiusdem entitatis, cum omne id quod est
de essentia superiorum, sit et de essentia inferiorum.
Tertio denique in divinis inter Patrem et Filium dicitur
realis oppositio relativa propter quam oppositionem personae
divinae distinguuntur realiter inter se. ergo oppositio
in proprio conceptu non dicit aliquid rationis.

Secunda quaestio est an haec divisio sit adaequata,
ita ut nulla alia dicitur oppositio quae ad 4 istam mem-
bra non reducatur. vel utrum sint tria tantum mem-
bra dividentia. Cui quaestioni Respondeo Hanc divisionem
esse adaequatam et sufficientem et ratio huius
sufficientiae sumitur ex hoc quod oppositio aut attendatur
inter ens et non ens, aut inter entia. si at-
tendatur quo primo modo, id fit dupliciter. vel non est
oppositio inter ens et non ens simpliciter et dico ~~et~~
et sic

et sic est contradictio, vel inter ens et non ens in tali sto et sic est oppo privativa. si autem attendatur 2o modo id et dupliciter contingit. vel non est oppio inter entia se mutuo expellentia ab eodem sto, et sic est contrarietas, vel est inter entia adinvicem contraposita, et sic est oppio relativa. Et inter 4. istas oppiones si frutter considerentur in rae oppis primum locum tenet oppio contradictoria, 2m privativa. 3m contraria. 4m relativa. Si vero considerentur in rae entis tunc primum locum tenet oppio relativa. 2m contraria. 3m privativa. 4m contradictoria. Has ergo oppiones in 2a considerae accipiemus et sdm illam de singulis agemus. Unde sit.

Conclusio Tertia.

Oppositio relativa est repugnantia duarum relatarum quae eidem sdm quod idem convenire non possunt.

Ut pr et filius opponuntur relative, quia duas tantum relaes sibi repugnantes quae eidem sdm quod idem convenire simul non possunt; bene quidem sdm diversum respectum, idem tamen potest esse pr et filius, non tamen sdm quod idem omnino, et haec repugnantia sive incompossibilitas convenienti eidem, est perspectum conveniens istis relatis eidem, consistit in quadam contrapositione quod sc: term: ponit contra suum relativum, tamquam id a quo respicit et quod terminat, quia ergo implicat, quod idem sdm quod idem respiciat et terminet et ipsum respectum, time est quod relativa opponantur inter se; quando a relatae opponantur an se: seipsis, an vero per relatae superadditas

dictum est

dictum est supra. Per suam n. entitatem opponuntur inter se, non per relationem superadditam, licet verum sit quod ex ipsis relativis specie distinctis quae se invicem respiciunt resultet quidam modus quae est oppositio formalis, qua formaliter sunt oppositae; et iste modus vocatur oppositio relativa. Differt a oppositio relativa ab aliis oppositis, quia illa quae relative opponuntur quod verum est in rerum natura, et alterum esse debet, cum relativa se mutuo ponant et tollant, quod reste aliis oppositis non competit, immo est contra positio uno extremo, alterum destrui necesse est, ut patet in calore et frigore.

Conclusio Quarta.

Oppositio contraria est repugnantia mutua duorum accidentium positivorum quae sub eodem genere maxime distant, et eidem subiecto vicissim insunt, ab eoque se mutuo expellunt, nisi alterum insit a natura.

Vel clarius; Contraria sunt illa quae posita sub eodem genere maxime distant, et ab eodem se mutuo, subiecto expellunt, nisi alterum insit a natura.

Per accidentia positiva intelligimus qualitates inter quas solas datur vera contrarietas; nomine generis potest intelligi, tam genus proximum quam remotum, sicut albedo et nigredo opponuntur contrarie, quia sunt accidentia positiva nempe qualitates quae sub eodem genere proximo sunt colore, maxime distinguunt; iustitia vero et iniustitia contrariantur inter se, licet non habeant idem genus proximum, cum genus proximum iustitiae sit virtus, iniustitiae a. vitium. Habent tamen idem

genus

genus remotum sc. habitum sub quo nonne distant.
Dictum est in definitione quod eidem subiecto vicissim insint,
ut calor et frigus vicissim insunt eidem aquae; mors
n. est calida, modo frigida. Dictum est et quod mutuo
se debeant ab eodem subiecto expellere, et hoc ipsum
patet in eodem exemplo frigoris et caloris; additum
tamen est nisi forte alterum insit a natura, quia si alterum
insit a natura huiusmodi naturalis proprietas, nullo modo a
subiecto separabilis, non est necesse ut vicissim insint eidem
subiecto; neque et tunc se mutuo expellent proprie, ut v. g.
calor et frigus non insunt vicissim igni, neque se
mutuo ab eodem expellent, quia calor inest igni a
natura huiusmodi naturalis illius proprietas; itaque sumatur
ad contrarietatem pelicis, quae sint qualitates quae sub
eodem genere, sive remoto sive proximo nonne distent
et se mutuo ab eodem subiecto expellant, nisi alterum insit
a natura. Divisit a. Artes contraria in contraria
immediata, et contraria mediata. Contraria immedia-
ta sunt illa quae sibi immediate repugnant, et nullum ad-
mittunt medium, ut sanum et infirmum, sunt contraria
immediata, nullum n. dat subiectum capax sc. aut quod non
sit sanum neque infirmum. virtus et et vitium opponuntur
immediate. Et hoc intelligi debet de rebus quae aptae sunt
ad recipiendas tales contrarias qualitates si vero de
obiecto inepto et incapaci loquimur, velimus certum est dari ali-
quid quod neque sit sanum neque infirmum, ut lapis,
neque sanus neque infirmus est, veruntamen lapis non est subiectum
aptum ad recipiendam sanitatem vel infirmitatem.
Contraria mediata sunt illa quae sibi ita repug-
nant

nant, ut habeant aliq medium, et hoc modo contrariant
sibi albedo et nigredo q̃ p medio sunt aliu colorem
viridem, vel fuscum. Medium pt dici illud de quo
utrumq; contrariorum absolute negari pt, ut fuscum
e illud, q nec absolute e albu, nec absolute nigrum.
licet pt dici q sit qd mixtu ex albo et nigro.

Conclusio Quinta.

Oppo privativa e repugnantia mutua inter
formam alicui sto debitam et illius privaem
quo modo opponunt caecitas et visus.
Pro huius intelligo ntdtm privaem in coi esse ne-
gaem formae in sto apto ad talem forma. et haec
duplex e. alia q immediate respicit stm non media
forma prius ab illa habita. v.g. ignorantia respi-
cit mtm immediate sive fuerit in illo prius scia
sive non. et idem e de tenebris q respiciunt Dia-
bulu sive in illo fuerit lux sive non.
Alia e privao strictius sumpta, q non respicit stm
immediate, sed media forma qua privat prius
a sto habita. Sic mors e privao vitae in sto prius
habitae, non n. aliqs dr mortuus, nisi prius habuerit
vitam qua mors privat. ita et caecitas e privao
visus in sto in quo antea fuit, vel in quo fuisset
ex vi actionis productivae visi ad esset aliq impedi-
mentu in organo in quo residet aliqua forma
qua non pt exercere suu actu nisi tollat impedimentu q dr pt caecos a nativitate
q licet nunquam habuerint visu ex vi tu generatis ha-
berent illu, nisi organu in quo debet recipi esset laesu.
ex hac distinctione colligenda e veritas illius dicti
Artis hic asserentis, a forma ad privaem, dari

regressu

regressum, non vero à privatione ad habitum sive formam
qua privat. quod dictum non videtur undequaque verum
si absolute sumatur cum à tenebris ad lucem, a quiete
ad motum frequentissime detur regressus. quare ut
docet D. Thomas hoc dictum tum veritatem habet de eis
privatis, quae non immediate respiciunt statum, sed medi-
ante forma. ab his n. non datur regressus ad formas
naturaliter, ut à morte ad vitam, à caritate ad visum
non datur regressus naturaliter. sed naturaliter id fieri posse
nullus ambigit Christianus. De aliis vero privatis
quae sunt primi generis dictum Artis minime verificatur
neque de istis locutus est Artes.)

Conclusio Sexta.

Oppositio contradictoria est repugnantia
mutua inter quamcumque rem et eius negationem
ut homo et non homo ens et non ens, opponuntur contradic-
torie, et haec est maxima omnium oppositorum, quia extrema huius
oppositionis in nullo conveniunt et quasi in infinitum
distant, quod in aliis oppositis non reperitur. opposita n.
relative, conveniunt in genere relationis, opposita contraria
in genere qualitatis. opposita privative in statu
apto ad recipiendam formam. opposita vero contra-
dictoria in nullo conveniunt, et ideo maxime opponuntur
neque dicas contraria magis distant, quia habent medium
quoddam, ergo contradictoria minus distant quia nullum
habent medium. R. n. contraria physice et naturaliter ma-
gis distare, non tamen in linea repugnantiae et frustra,
sicut duo asseres conglutinati, non immediate
sed in aliquo medio physice magis distant,
non tamen in linea repugnantiae et oppositionis frustra quod
consistit in incompossibilitate plurium formarum in

eodem

eodem sto. quo minus ergo una forma cum alia esse
pt, eo magis repugnat et distat ab illa. Sed nihil
minus pt pati aliqua res quam suam negationem, ergo op-
po contradictoria erit maxa et haec sunt dicta de pro
postpdhuto.

7m Postpdhutum vocat Prius q nihil e
aliud quam modus quidam realis imperfectus sdm
quem una res dr prior altera.

Defio Prius.

Sunt a. varii modi prioritatis, ja e prioritas
tpris qua una res dr prior altera, tpre: sic sexse-
genarius e prior tpre hoie iuvenee. 2o e prior
ordine. et dr prioritas ordinis. repitq in illis
rebus q vel hnt raem principii vel partis rep: al-
terius. sic unitas dr prior numero binario, et bina-
rius ternario. syllaba et dr prior ipsis verbis,
qa verba ex syllabis componunt. 3o dr unum prius
alio, dignitate, et e qdo unus pcedit alio in hono-
re dignitatis, et haec prioritas e imperfectissima ut
ait Artes in gre logico; licet in sre politico
multis ponderis habeat. 4o dr unum prius alio prio-
ritate gsquae, qa sc: ab illo non valet subsistendi
gsqua, et tali modo oia sunt gra superiora de qlus sup.

Prioritas multiplex.
1. Prioritas tpre.
2. Prioritas ordine.
3. Prioritas digni-
tate.
4. Prioritas conse-
quentiae.

His 4. prioritatibus addidit Artes 5am. q dr prioris-
tas naae, q repit in illis rebus q licet inter se quer-
tant, tn una e caa alterius et non a contra. sic
esnia hoiis v.g. e prior risibilitate, prioritate
naae, licet n. inter se quertant ut patet, tn esnia e caa
risibilitatis, non a. risibilitas esnia. Et haec prioritas
non e prioritas in quo, sed a quo. non n. petit
ut aliqd sit prius naa alio, q in aliquo priori
tpris prius existat, q prioritas dr in quo,

5. Prioritas naae
ab Arte addita.

Hae

Hac ergo prioritate naturae prior est sol luce, et omnis essentia
suae radix sua proprietate, quae quidem est causa proprieta-
tis, non tamen prius tempore existit, itaque ad prioritatem
naturae petit quaecumque ut unum sit causa alterius, licet inter
se convertantur, et simul tempore existant. Ex quo patet
qua ratione distinguatur prioritas naturae a prioritate
temporis. Aliam prioritatem assignant in divinis
quam vocant prioritatem originis, quae consistit
in productione sive ordinatione unius personae divinae
ab alia, qua una persona est producens, alia producta,
persona producens dicitur prior origine persona producta,
et persona producta dicitur posterior origine, sic pater est
prior filio in divinis, et haec prioritas nec est prio-
ritas in quo ut patet, nec prioritas a quo, quia
una persona non est causa alterius licet sit principium
alterius. verum haec theologis relinquamus.

Definitio Simul.

Simultas duplex.
Simultas temporis.

Simultas naturae.

Tertium Postpositum dicitur Simul et est et modus quidam
realis quo duae res dicuntur simul esse;
Et est simultas duplex. alia temporis, alia naturae;
simultas temporis est quando duo in eodem tempore fiunt
aut sunt, sic duo gemelli essentia et proprietate
dicuntur simul tempore. Simultas naturae est inter illa
quae inter se convertuntur, et vel quae simul sunt tempore
tamen unum non est causa alterius. sic duo relativa dicuntur
simul naturae, quae quidem inter se convertuntur unum tamen
in genere relativo non est causa alterius. sic pater est
simul naturae cum filio, itaque ad simultatem
naturae petit quod se mutuo inferant, et unum non sit
causa alterius, ut pater et filius ~~non~~ se mutuo inferunt tamen
unum non est causa alterius in genere relativo et
in hoc differt simultas naturae a prioritate naturae.

Distinctio

Distra divisiva genem sunt simul nāa in genere dividendi genus praecise, si n. sm se spectentur non repugnat q una sit prior alia, debet go sumi sm q dividunt genus, sic n. quaerunt quasi inter se, et una non ē cāa alterius quod ad simultatem nāa sufficit.

4m Postpdtmtm vocatur Motus, et ē quoddā accidens imperfectum quo res aliter se htt aliter quam prius. Vel motus ē actus entis in potia ut in potia, et de hoc latius in physica. Huius postpdtmti semp spes assignat Artes ex modo quo membra dividentia solent vocari spes et sunt sequentes. Generāo. Corruptio. ~~Argtāo~~ Augmentāo. Diminutio. Alterāo. Latio seu motus localis. de qbus ibidem.

5m. Postpdtmtm et ultimū ē Habere. Ubi nota quod habere dicat multipliciter. 1o n. habere sumit coiter ut idem valet ac possidere aut habere, aliquid quocunq modo. sive p inhaerentiam sive p relaem sive p affectionem; ut qdo aliqs dr habere pecunias, amicos, scias, et habere in hac acceptione constituit hoc ultimū postpdtm. 2o. sumit minus coiter, p ut ē quoddam accidens medium actionis et passionis, inter rem habentem et rem habitam ut cum dicimur vestiti aut armati, vestium aut armorum adiacentia; et in hac acceptione constituit ultimū pdtmtm habitus. 3o. sumit adhuc minus coiter, ut se. ē id quo res bene vel male se htt ad maam vel opaem, et sic habere spectat ad pdtmtm qualitatis. go hic patet quid sit postpdtmtm habere qmdo distinguat ab habitu ultimo pdtmte et ab habitu q pertinet in 1o spe qualitatis.

Obiicies 1o

Obiicies 1o Ens, voluntas, et intellectus sequuntur potentia et tamen non sunt postpotentia, ergo definitio postpotentiae non erit bona. consequentia patet. ptr ans. ens sequitur substantiam et omne potentiae est ens, item voluntas et intellectus sequuntur hominem qui est substantia, ergo ans verum.

R. Negato min: quia ad pm. ens n. non sequitur potentia sed potius antecedit illa et est communis fundamentum omnium potentiarum, unde in antepotentiis de analogia entis resp: substantiae et accidentis dictum est. Ad postpotentiam ergo petitur ut saltem sequatur aut comitetur potentia; et nolumus dicere quod postpotentiae tamen debent sequi potentia; sed hoc saltem petitur ut sit postpotentiae, sicut n. est prior creaturis et tamen non est potentiae, item ens opponitur non enti, et tamen ens ut sic non est potentiae neque ponitur in cellis potentiae. Quod a voluntatem et intellectum concernit R. Haec duo non esse postpotentia, quia non sequuntur hominem tamquam modus aliquis imperfectus sed ut quid completum et perfectum. Distinguo ergo mai: sequuntur potentia ut quid completum et perfectum in sua linea quaedam mai: ut quid imperfectum. nego ma: et tunc concessa min: negabis consequentiam. et nomine proprietatis intelligimus quandam determinatam entitatem sequentem ipsa potentia, et non intelligimus proprietatem rigo, sed sumptam ut supra.

Obiicies 2o Omnis bona divisio debet fieri per membra opposita sed membra divisionis qua oppositio dividitur in quatuor genera, non sunt opposita ergo praedicta divisio non erit bona. ma: et consequentia patent, ptr min. si membra oppositionis opponerentur, ergo ~~[illegible]~~ mediante aliqua oppositione et sic unius oppositionis daret alia oppositio, et sic in infinitum. quod tamen absurdum est.

Confir-

Confirmat argtum. membra huius divis invicem se in-
cludunt. atq hoc est contra leges bonae divis. go. mai. ptr.
oppio contradictoria in ctis oppibus includit, qa ac oppositum
adfert oppiem negaem sui oppositi, ut frigidum ad-
fert negaem callidi. et sic de aliis. go.

R. Negat min: ad pbaem dices, membra huius di-
vis opponi inter se non p aliquam oppiem sup addi-
tam sed seipsis, qa sunt raes sufficientes opponendi.
et sic negat procesus in infinitum. R. 2o. gto q
membra huius divis opponant aliqua oppie, impropria
tn, q solet vocari distantia; qualis oppio coiter
reperit inter spes divi dentes ali q vod genus, negat
tn ex hoc seq processum in infinitum, qa in his q mem-
bris q sunt quasi q dam spes deveniendum erit ad
oppiem differentiarum et tunc ibidem sistendum.
ad confirmaem R. membra huius divis maliter et
identice se includere non a. frutter, q non est
contra leges bonae divis, ut patet in divie illa boni
in honestum, utile, et delectabile, q divio ab ctis
ptibus tuum legitima s recipit, et tn membra illius
tnt se ita inter se, ut unum cum alio maliter iden-
tificet, nam eadem res pt esse utilis, honestu et de-
lectabilis, ut videre est in studio litterarum q in se ho-
nestissimum est. et pter honestatem magnam ad fert
utilitatem et delectaem. Idem go dicimus de membris
huius divis q ita sunt inter se coupata ut maliter
se complectant. eadem si q dem res pt opponi
contrarie et contradictorie v.g. albedo, opponit contra-
rie nigrodini, et et contradictorie, cum albedo in
se adferat negaem nigrodinis. frutter tn haec
membra se invicem non includunt. alia n.

e

Et ratio fructus oppositi contradictoriae; alia contrariae, alia privativae. ratio n. formalis oppositi contradictoriae est esse affirmationem et negationem eiusdem de eodem secundum idem; ratio vero fructus oppositi contrariae est adferre extrema quae sub eodem genere maxime distant, et sibi vicissim insint ab eoque se mutuo expellant, quod certe oppositio contradictoria et privativa non habet, ut patet. et sic de singulis oppositis fruitur loquendo, quae semper habent aliquid fruitur, quod nullo pacto alteri membro divisionis competit. et hoc sufficit ut divisio dicatur bona sicut a simili de divisione boni probatum est.

Obiicies 3o Ratio oppositi potest de illis quatuor membris secundum idem nomen et eandem rationem. ergo potest univoce. et ergo erit genus respectu illorum. quod patet, probatur antecedens. imprimis haec quatuor membra habent idem nomen, quia omnia vocantur nomine oppositi; quo ad rationem oppositi probatur antecedens. ratio oppositi in communi est, non posse simul esse in eodem secundum idem, sed haec ratio est communis omnibus et eadem in omnibus. ergo oppositio potest de his quatuor membris secundum idem nomen et secundum eandem rationem.

R. Negando antecedens quoad 2am partem licet n. habeant idem nomen non tamen participant eandem rationem eodem modo, sed ratio oppositi prius et magis oppositi contradictoriae quam aliis ut dictum est, et ex hoc patet hanc divisionem non esse generis in species. Contra, sequitur ex hac solutione oppositionem contradictoriam esse maxime talem quod tamen falsum est. cum oppositio contraria magis participet rationem oppositi, quod probatur. oppositio contraria includit contradictoriam, ergo magis participabit

rationem

naam oppis, Rx. ex dictis oppiam contrariam sive annexam contradictionem non tu illam explicare in rae sua fruti, sed qa contradictio non includit fruitur in illa ut dictum est. et sic adhuc manet q oppio contradictoria magis participet ~~naam~~ oppis ratem, qa in illa repit minor convenientia, oppio vero contraria minus participabit raem oppis qa in illa repit maior convenientia, oppositae n. contrarie conveniunt in genere ut dictum est. Idem dicimus de aliis membris oppis q fallent in aliquo convenientiam habent. Verum est q in rae entis oppio contradictoria non sit membrum principale huius divisionis, cum in rae entis minus participet, est tu principale membrum in rae fruti oppis.

Contraria tu sententia q censet esse divisionem generis in species et suam tali probabilitatem, licet non videatur firmior et communior et haec de post-praedictis sufficiant ./.

COMENT.

825.

COMMENTARIA BREVISSIMA IN LIBROS POSTERIORVM ANALITICORVM ARISTOTELIS.

QVAESTIO VLTIMA COMPLECTENS SVMATIM EA QVAE ARISTOTELES TRACTAT IN LIBRIS POSTERIORVM.

Dubium Primum

Vtrum

Vtrum Demonstratio rectè fuerit ab Aristotele assignata et definita?

Resoluerat Artes in libris priorum argtaeum, spectantem ad 3am mentis opaem in suas partes fntes sicut in 3a parte sumulam visum. Modo in libris posteriorum resoluit et declarat eandem quo ad partes maates et principaliter agit de argtae q̃ tr demonstrao q̃ haec e praecipuum instrumentum ad acquirendas scias, quare in quo aiq ofria qsistat videndum erit.

Duas a. assignauit Artes defies ja e.

Demonstrao e syllogismus faciens scire. 2a. 1. Defio Demonstrais. Scriptiua.

Demonstrao e syllogismus constans ex veris primis et imediatis, notioribus, prioribus, et caus conclusionis. In qlz defibus locum generis pxi obtinet sylgmus; Remoti vero argtao. Caeterae partes hnt locum distrae per quas a sylgmo topico et sophistico secernit. 2. Defio Demonst: Essentialis.

Conclusio Prima

Definitio Demonstrais ja ab Arte assignata bona e, non tamen essentialis.

Ptr ja pars illa defio bona e q̃ explicat rei naam sdm aliquod genus caae, licet extrinsice. Sed haec defio e huius modi, go erit bona. ma: patere pt ex illa defie hois data q caam finalem illius pte v.g. definit hoc modo. ho e aut creatu ad beatitudinem

supnatum

superaatem bene definit tn saltem sdm aliq genus
caae extrinsece finalis sc. licet tn non esset. ita
et definit hic demonstrao per caam finalem, qa
demonstrao ordinat ex sua naa ad generandam
scam. go praedicta defio erit bona, licet non esset
qa non dat per distram essentiam intrinsecam q tn nero
ad defiem essentiam requirit.

Conclusio Secunda.

Defio demonstrais secundo loco ab Arte assignata
bona e.

Pbr Conclo. Illa defio bona e q constat gre et distra
propria, sed haec defio e huiusmodi. go. Nec longa eget
haec conclo pbae cum una nimiter ab ortus phtis
recipiat magis q patebit infra dicendis. Ubi singu-
las partes latius examinabimus. Sola ntda e di-
stinctio inter hanc zam et pam defiem q haec za
det p aliqd intrinsecu nempe p partes maates de-
monstrais. ja vero tm detur per aliqd extrinsecu.
ex quo colligi pt hanc defiem zo loco traditam
esse essentiam considerando demonstraem maaliter.
Pro huius tn intelligo prime ntdm q et in simulis tactu e
sytgm esse quoddam artefactu rais constans maa et for-
ma. et rae utriusq varie divisi, rae formae divisit
in varios modos et figuras, qa et figura e qdam for-
ma rais, ex parte vero maae divisit in sytgmu de-
monstrativu topicu et sophisticu q divisio videt ac-
cidentis in sbae qa forma constitutiva sytgmi posita
in maa nera hoc e in ppitus neris primus et imediatis
et caetera, causat sytgm demonstrativu posita in maa
pbabili facit topicu sytgm. posita vero in maa
fallaci, causat sytgm sophisticum. Demonstrao go
nihil aliud sig cat, qua forma sytgmi constituta in maa
nera

nera sive in propriis nexis primis et immediatis et aliis
Unde et demonstratio rigorose loquendo cum sit quoddam
ens per accidens resultans ex forma syllogismi et materia
nera non poterit exacte definiri, definitur a. hic praecipue
ex parte secundum materiam quam includit, quo artificiali
cum syllogismum, quae omnis forma iam satis constat ex su-
mulis, quare solum explicandum hic erit quid generat
demonstrationi ex parte materiae sive quid requirat in propriis
ut perita forma in illis syllogismi resultet vera et
legitima demonstratio, et hoc est intendit philosophus in
suis definitionibus, quae iam n. definiendum explicat effectum proprium
demonstrationis quae est scientia, et hunc effectum habet ex parte materiae
quae est finis demonstrationis, ut dictum est. Nec iam definiendum
nihil aliud intendit quam tantum explicare materiam
requisitam ad demonstrationem, ut ex ipsis verbis
colligi potest.

Antequam a. ad explicandas illas partes
in 2a definitione positas descendamus, ut facilius ea
quae sequuntur intelligi possunt, prius investigandum erit
in quo consistat ratio finitis et infinitis discursus.
nam cum demonstratio sit aliquis discursus necessarium omnino
est cognoscere naturam discursus, si demonstrationis cog-
nitionem plenam hic volumus. Sigeat a. discursus
gradationem sive discursum quendam intellectualem
quo mentis ab una veritate cognita progreditur ad
aliam determinatus a priori, et nihil aliud esse
videtur discursus, quam iudicium quoddam illa-
tum ex altero iudicio. Sive aliter. discursus est quoddam
actus mentis quo ipse fertur in unam veritatem deductus
et determinatus ab uno alio actu ante calculo.
ex quo colligitur quod in quo differat discursus quae est 2a
mentis operatio a 1a et 2a eius operatione. a 1a quidem

Discursus quid?

Definitio Discursus.

differt

differt ga illa non tendit in ſtom inſi cundo aut
ſtatuendo aliqd de illo, neq; ut tendit in ſtom, ita
q; ſit actꝰ illatꝰ ex alio, ſed ē ſimplex ſtꝰ apprehenſio
differt ꝑ diſcurſꝰ à ꝯa quæ mentis q̄ libꝫ ſit inſi,
cūm q̄dam de ſto ꝑ formato, non tū ē nūciū ex
alio illatū. diſcurſꝰ nem q̄ ē ga mentis quæ ē
actꝰ nūcij inſi cativꝰ ex alio deducti.

Colligitur 2o Ad diſcurſū req̄ri ad minꝰ duplex
rem actum mētis, q̄rum unꝰ ſit deter minativꝰ
alterij, ꝑ quo hūj ē, ſc. ga diſcurſꝰ ē tranſitꝰ ſm
motꝰ q̄dam ſi ctualis, ga non ꝑ ſolum̄ ſit unicꝰ
ſimplicꝭ actꝰ, ſed nec̄ req̄rit duos, unū tꝫm ter,
minū à quo, alterū tꝫm terminū ad quem.
ſicut ꝑ ea motꝰ phyſicꝰ nec̄ req̄rit duos termi,
nos. 3tꝰ idem 2o. ga ad diſcurſū nec̄ q̄cūq;
actꝰ determinans in actū ad q̄ctum ſit ferendum,
q̄ q̄cto ſtꝰ nūciū illatū. ga ad minꝰ q̄dq; duplex
actꝰ, ga nihil ſit determinare ſeipſū. ꝯ in tres
unde diſcurſꝰ ga mentis quæ à ga ē ꝑ. 3tꝰ 3o.
Quā ſi diſcurſꝰ tm̄ importaret actꝰ ſimplicem ꝯ
non ꝓgrederet aliū ante cedente ꝯ determinante
ꝓpter ꝯ diſcurſꝰ regiri in deo q̄ tm̄ ſalū ē, ꝯ
Theologi docent, ꝯ ſic hec ſetꝰ excludit ſi nec diſcurſꝰ
à deo, ga ad diſcurſū ꝓprij multiplicatus actꝰ,
unde nec ſcꝫ nec Angeli diſcurrunt in cognitione
nationum ga unicꝰ ſimpliciſſimꝰ actꝰ ea penetrant
nec ſtꝰ ab alijs diſcurrere, q̄do eſſem in ſua eam cognoſ,
cit una ꝯ eadem ſimplici cognitione alia q̄ eam ꝯ eadem
ꝯ eſſem. ga ad diſcurſū ꝓprij ad minꝰ duplex actꝰ.
Verum circa hos duos actꝰ ad diſcurſū req̄ſitos
non levis crit q̄ſtio, in quonam ſi horum actuum
conſiſtat ratio finitꝰ diſcurſꝰ. quidam n. ſi cunt eam

finitum

fructum discursus sitam esse in premissis conclusionem inferentibus. Alii constituunt rationem discursus in premissis et conclusione illata. Alii vero in iudicio de bonitate illationis unius propositionis ex alia, nos antequam respondeamus, supponimus hujus certum ex sumulis conclusionem suae propositionem ex principiis et premissis illatam esse de essentia syllogismi, quia syllogismus complete et essentialiter constat premissis inferentibus conclusionem, et ipso conclusione illata ex premissis, si non daretur tamen premissae suae conclusionem, non daret (adaequata et completa ratio syllogismi. quia praeter nam syllogismus ut ex definitione constat, est argumentum quidam in qua quibusdam positis aliud necessario sequitur. ergo tam premissae inferentes conclusionem, quam conclusio illata spectat ad rationem completam syllogismi suae discursus. hoc praesupposito sit

Conclusio Tertia.

Ratio fructus et essentiae discursus consistit in conclusione illata ex premissis;

Sensus conclusionis est, quod licet ad discursum necessario praerequirantur premissae, determinantes intellectum ad inferendam conclusionem, discursus tamen non fructus consistit in premissis, nec in iudicio de bonitate illationis, sed in conclusione ut illata ex premissis.

Haec conclusio probatur 1o contra illos qui putant discursum fructus consistere in premissis, et et 2o contra illos putantes, discursum fructus esse positum in iudicio de bonitate illationis, quia iudicium nihil est aliud, quam actus quidam mentis quo statuit conclusionem bene inferri in actu signato. Contra hos ergo et alios probatur conclusio 1o. Nam eo ipso quod unum iudicium sit ex altero illatum, sive quod conclusio sit ex premissis illata, non est 1a nec 2a mentis operatio, ergo erit tertia nempe discursus,

consequentia

gregna patet, qa non dat alia opaõ mentis. go si non
e ja nec za, erit tertia. Quod vero non sit ja patet,
qa e non mera obi apprehensio; quod nec sit za
ptr. qa za opaõ mentis praecise dicit iudicium pdti
de subiecto, nullam adferens illaem, Concto a. illata
praeter iudicium quo statuit pdtm guenire sbo et
hoc quod bene sequatur ex aliis, sc: ex pmissis,
go non e za, sed za mentis opaõ. Denique si gcto
ut illata ex principiis esset za mentis opaõ, nulla da-
retur distinctio inter zam et zam opaem q tn
nullus phitorum recte sentientium credet. ptr a. seque-
la. qa nihil aliud e, per q distinguat za opaõ a
za, quam p iudicium illatum, sive p gctiem illata
ex pmissis.

Ptr 2o Conto. Discursus e actus mentis enuntians unum
extrm de alio, ex vi connexionis extrm cum medio
in pmissis, sed hoc totum saltat in gctie illata, et
non in pmissis. go in gctie illata et non in pmissis,
gsistet raõ fntis discursus. unde et gregna patet
ma: et e certa, qa discursus in hoc distinguit a ja
et za mentis opaõ.

Ptr 3o. za mentis opaõ ut sic non claudit jam,
nec ja zam. go nec za claudet fnitter zam.
sed praemissae spectant fnitter ad zam opaem
mentis, go discursus q spectat ad zam mentis
opaem, non claudet esster et fnitter pmissas go
non in pmissis, sed in gctie illata ex illis gsistet
raõ fntis discursus. Ordo go ille transcendenta-
lis iudicii illati ex alio ad precedentes actus illud
inferentes et determinantes e fntis et estis distra

discu

discursus constitutiva. Pbr 4o discursum non consistere in iudicio de bonitate illatis. Discursus frutter non est alicuius rei per se notae, sed bonitas illatis quando est in modis perfectis, est per se nota et evidens, ergo tale iudicium frutter non erit discursus. min: et consequentia patent. pbr na: in discursu devenimus ex cognitione noti, ad cognitionem ignoti, ergo discursus non erit rei per se notae et evidentis, alias non indigeremus longo discursu ad cognoscendas rerum naturas, cuius tamen contrarium docet quotidiana experientia. Deinde hoc iudicium de bonitate illatis, non est actus ab alio deductus tamquam ab determinato et causativo sui. ergo tale iudicium non frutter discursus, ex hoc colliges, quod discursus mentalis sit actus inactus imperfectio ipso iudicio, quod spectat ad rationem mentis operationem, quia discursus ex propria natura et essentia dicit dependentiam a iudicio tamquam a suo determinativo et causativo, et ideo discursus non potest reperiri in Deo, quia in illo nulla datur dependentia quae secum semper magnam involvit imperfectionem.

Quaeres 1o quando se habeant praemissae ad discursum, utrum ingrediantur frutem et essentiam rationem illius vel habeant se mere extrinsece. R. ex dictis praemissas non ingredi essentiam et frutter ipsum discursum, sed praesupponi tantum, tamquam aliquid extrinsecum in ordine ad quod discursus sumit suam essentiam et distinctionem, quia conclusio illata sive illatio quae est ratio frutes discursus respicit praemissas in quantum ab illis inactus est determinatus ad inferendam conclusionem.

Quaeres 2o, an discursus distinguatur realiter et entitative a iudicio. R. 1o si sermo sit de iudicio

illo

illo p̄missarum vel antis, tunc certum est discursum
sive gentiem illatam distingui realiter et entitative
à iudicio, ratio huius supra data est, quia ad discursum pe-
tunt duo iudicia realiter distincta, sed haec iudicia sunt
tantum p̄missarum et gentis illatae; ergo distinguentur reali-
ter. Rx 2o. discursum non realiter et substanter distin-
gui à iudicio illativo sive à gentie illata sed
tantum formaliter, et hoc intendunt rationes supra allatae
et pro huius intelligentia notandum in gentie illata duo quasi
ipsius, primum est ipsa affirmatio predicti de subiecto quae nihil est aliud
quam iudicium quidam enuntiantis predictum competere
subiecto; 2o praeter affirmationem et enuntiationem reperitur et il-
latio quae constituit formaliter discursum et 3am mentis operationem;
de hac ergo illatione dicimus quod non distinguatur realiter
ab illo iudicio, sed tantum formaliter, atque asserimus quod
discursus sit ipsum iudicium quo intellectus assentit gentiae
non secundum quod considerat ut enuntiatio aut propositio, sed formaliter
quatenus est conclusio, sc: ut est dependens et illata à p̄-
missis, ita quod unus et idem actus entitative et substanter
dicatur iudicium et discursus, iudicium in quantum praecise cog-
noscit unionem predicti cum subiecto. discursus vero secundum quod
assentit unioni eidem, predicti cum subiecto, propter unionem
cum medio cognitam in p̄missis, et sic talis actus
formaliter secundum quod tollit rationem discursus dicit intrinsecum
ordinem ad iudicia antecedentia p̄missarum, et secundum hanc
opinionem quaerit discursus entitative et realiter
sub iudicio, non tamen formaliter. Quod praeter uni-
ca ratio. discursus est progressio intellectus à cognitione unius
rei prius notae, ad cognitionem alterius ignotae, ergo discursus
nostro claudit plures cognitiones seu plura iudicia ex
quorum uno ad aliud procedit. ergo non oportet aliud

actu

actu simplicem realiter ab illis distinctum superaddere
in quo consistat discursus. Pro ratione hac consequentia, ja n. cum
ante patet, quia ex eo precise quod mentis indicet de conclusione
motus et determinatus a iudiciis precedentibus premissa,
non tamen dicitur vere discurrere, siquidem procedit ab uno
iudicio ad aliud causative non tamen successive
quo pro iudicia que correspondent premissis et conclusioni
non est ponendus distinctus actus realiter in quo consi-
stat discursus, non quidem negamus quin de connexione
consequentis cum ante possit formari iudicium
realiter distinctum tam a iudicio premissarum quam
conclusionis, tamen in tali iudicio non consistit frutter dis-
cursus, quia cum mentis dicit unum bene inferri
ex alio, non infert, sed enuntiat inferri, unde
in hoc casu elicit frutter actum propriis sive iu-
dicii precise, non a. discursus, quia affirmat illam
et modum petitionis de toto discursu tamquam de subiecto, sunt
a. ista valde diversa, inferre, et dicere inferri,
sicut aliud est, dicere aliquid fieri, aliud vero fa-
cere; nam cum mentis infert facit ipsam illam,
cum vero tamen dicit unum inferri ex alio, tollit illam
non pro actu, sed pro obiecto. Et ex his satis impugnata
manet sententia illorum qui rationem frutem discur-
sus ponunt in illo iudicio quo mentis indicat conclusionem
bene sequi ex premissis. Et pro ultra contra eos,
discursum non frutter consistere in tali iudicio, quia pro
hoc iudicium infert ex alio vel non, si non infert
non poterit esse discursus, quia illam ad consequentiam dis-
cursus petit. Si infert, ergo erit conclusio illata, ergo non
erit iudicium distinctum a iudicio premissarum et conclusionis
quod tamen ipsi non admittunt.

Flueres

1o. Obicies 1o contra hanc in propriae sine in indi-
cio illa parta, e, indicat distinctum actum realiter
ab illo quo apprehendit sbm et pdtm. go et in q discursu
illa parta, go, indicabit et distinctum actum à iudicio.
R. comdo ans, et distgdo consequens. indicabit distin-
ctum actum à iudicio entitative nego consequentiam. frustra gdo.
et licet iudicium realiter et entitative distinguatur
à sbo et pdto, tn discursus et iudicium hoc non petunt
et e disparitas, qa nec pdtm, nec sbm pt esse iudicium,
at vero iudicium bene pt esse discursus non precise qua-
tenus e iudicium, sed quatenus e iudicium ex aliis
causatum. causari a nihil aliud ponit in re supra
ipsam rem causatam, quam respectum quendam
transcedentalem ad suam causam, q respectus realiter
à re non distinguitur, sed includitur in ipsius entitate.
2o. Dices 2o contra. Sylgmus tm ex se adfert q pnt
inferre conclusionem, et non q actualiter illam inferat,
go conclo illata non erit de essentia et rae sylgmi, q
certe et ipse Artes insinuavit 1o pricium, ubi dicit;
sylgmum incipe à premissis, et sistere in conclusione, go conclo
non e de essentia sylgmi, cuius tn contrarium supra do-
cuimus.
R. Ngdo ans. qa non intelligit rao essentialis sylgmi
complete, quo ad usq intelligat conclo illata ex premis-
sis, neq Artes huic doctrinae refragrat in loco ci-
tato, qa sylgmus non sistit in conclusione tmqm in sui
parte aliqua extrinseca, sed tmqm in parte ipsum
ultimo et complete constituente. Vel si placet R.
Artem ibi sumpsisse sylgmum tm p premissis eq ipsi
et aliis autoribus familiare e, ut infra explicabimus.

Dices

Dices 30 Contra. Quod ad est quod non sunt premissae. 30
sed quod neque discursus. Patet consequentia, quia discursus cum
sit motus quidam intellectualis petit multiplicitatem
actuum. Item discursus causat quietem quod quod non
est discursus, quia nihil causat seipsum.

R. ad primum negando consequentiam, licet enim praeexistant premissae
huiusmodi actus ad quietem determinantes, tamen ipsi
non constituunt discursum, nec petitur ad ipsam rationem
illius quod premissae sint actu praesentes quod ad est discursus,
sed satis est si dicat ordinem ex sua essentia ad actus
praecedentes premissarum huiusmodi ad sua determinativa.
Ad alterum R. Illud debere intelligi
secundum sua praeexistentia et determinantia, non a.
de ipso facto discursu.

His itaque constitutis sugest ut partes illas ab Aristotele
in definitione demonstrationis positas examinemus.

Explicantur particulae in definitione demonstrationis supra 826. positae.

Inter quas primum locum occupat, li ~~primis~~ Veris sc:
quod demonstratio debeat procedere ex propositionibus veris, cuius
partis rationem ipse Aristoteles assignat dicens, quod non
est non scitur. cum ergo demonstratio oriatur ad ex
sua natura ad scientiam, non poterit esse eorum quae non
sunt, quia ista non sciuntur, sed quae sunt. Illa a.
quae sunt vera sunt, ergo demonstratio debet procedere ex
veris, et huius dicti Aristotelici non est iste sensus sc:
quod de illo quod non existit, non sit scientia, hoc enim falsum
est, cum dentur multae veraeque scientiae de rebus non exi-
stentibus, ut est scientia de rosa in hyeme; sed sensus
est quod de eo quod non est sicut enuntiatur, non detur scientia
quia scientia versatur circa verum, illud a. quod non est si-
cut enuntiatur non est verum, ergo de illo non datur
scientia. Et in hoc differt scientia ab errore, quod sc: error

Li Veris.

sit

sit circa falsum, hoc est circa id quod non est sicut enuntiatur.

Li Primis et Immediatis.

2a et 3a parta nempe quod demonstratio debeat procedere ex primis et immediatis reipsa non distinguuntur, nam propositio immediata est illa qua non est alia prior, si ergo nulla alia ipsam praecedit, ergo propositio immediata est et prima. Distinguuntur tamen frutter, secundum diversum se: respectum, in quantum n. eadem propositio comparatur ad alias sequentes propositiones, vocatur prima, quia in genere demonstrationis omnes caeteras quae illam probantur, in quantum vero eadem propositio considerata ut caret alia priori et quam probatur, vocatur immediata.

Li Causis conclusionis.

Post has duas partes explicat Artes ultimam partem in dicto demonstrationis positam, nempe quod demonstratio debeat constare propositionibus vel praemissis quae sint causae conclusionis, pro huius partis intelligentia notandum, praemissas dupliciter dici causas conclusionis; uno modo in essendo; alio in cognoscendo.

Causae in cognoscendo quid?

Causae in cognoscendo dicuntur illae quae ab intellectu assumuntur ad cognoscendam conclusionem, sive sint verae causae illius, sive non;

Causae in essendo quid?

Causae vero in essendo vocantur illae quae vere continent causam conclusionis; ut quando demonstramus passionem de subiecto vel ipsam essentiam, tunc praemissae dicuntur causae conclusionis in essendo. certum est ergo quod quamvis demonstrationes praemissae, debeant esse causae in cognoscendo conclusionis; quia intellectus in omni demonstratione ut patet, assumit illas ad cognoscendam conclusionem, ~~tunc~~ an a praemissae sic debeant esse causae conclusionis in essendo est dubium. non n. videtur hoc necessarium, nisi in demon-

monstrantur à posteriori, ut quando demonstramus causam
per suum effectum, tales n. praemissae tunc sunt causae in
cognoscendo, quia id quod non est causa ~~vere~~ vere, assumit
inductus ut causam ad cognoscendam quaestionem. Ad hoc
dicendum quod in demonstrationibus à priori, seu propter
quid, praemissae semper debeant esse causae quaestionis tam
in cognoscendo quam in essendo. Quod debeant
esse causae in cognoscendo patet, quia ipsas inductus
assumit ad cognoscendam quaestionem. Quod vero et
debeant esse causae in essendo, probatur: quia in hoc
differt demonstratio à priori, à demonstratione, quia,
sive posteriori; quod scilicet semper procedat à causa ad
effectum. Quo dato quaestione praemissis quaestionibus causam quaestionis
et quaesitae erunt causae in essendo eiusdem. In
demonstrationibus vero, quia, non petit sed quod praemissae
sint causae in essendo, immo tunc sunt causae in cog-
noscendo, quia in ipsis demonstrationibus assumit inductus
id pro causa ad cognoscendam quaestionem, quod vero vera
causa non est, sed effectus. Et de his demonstrationibus plu-
ra in fine.

Cum vero secundum eandem expositionem doctorum Artis
hic tunc definierit demonstrationem propter quid sive à
priori, sequitur quod haec particula, causis quaestionis, scilicet debeat
intelligi ~~tam~~ de causis tam in essendo quam in
cognoscendo, itaque in omni demonstratione propter quid
debent reperiri praemissae quae sunt causae quaestionis tam in
essendo quam in cognoscendo. Dices quod tra-
multae demonstrationes reperiuntur propter quid, in quibus praemis-
sae non sunt causae in essendo quaestionis, ut quando

in

in metaphysica demonstrant passiones entis.
Tales demonstrationes sunt veræ à priori. et tamen in il-
lis non reperiuntur causæ in essendo quæstionis. quod doc-
trina supra data vera non erit. probatur min:
quia inter ens et passiones illius sicut et inter ad-
tributa divina non datur distinctio realis, quod neque
unum poterit esse causa alterius. quæ quam patet,
quia causa semper distinguitur realiter à suo effectu.
Huic obiectioni R. dicendo duplicem causam esse in
essendo. aliam formalem, aliam virtualem.

Causa in essendo formalis quæ?

Causa in essendo formalis dicitur illa à qua effectus reali-
ter procedit, sive per veram et propriam actionem
sive per naturam resultantiam, sive simplicem emana-
tionem, quo modo solent procedere ab actu passio-
nes. et hæc causa sic realiter distinguitur ab effectu.

Causa in essendo Virtualis.

Causa vero in essendo virtualis dicitur ratio à
priori, quæ solet et dici ratio formalis, et appellatur causa
virtualis, quia si illud respectu cuius dicitur ratio, posset
habere causam, ipsa ratio esset causa, illumque causaret
cuius causa virtualis dicitur. Vel aliter. causa vir-
tualis dicitur illa ratio, quæ licet revera aliam non
producat cum qua realiter identificatur, inter
eas tamen ut sunt in virtualiter plures, talis est
ordinatio. ut si hæc haberet aliquam causam
non haberet aliam nisi illam. v.g. immuta-
bilitas dicitur causa æternitatis in Deo virtualis,
non quia æternitas nec causetur aut procedat
realiter ab immutabilitate, sed ~~tamen dicitur~~ causa illius

quia

qa si aeternitas haberet aut posset habere aliquam
causam, utique haberet immutabilitatem. et sic et
causa virtualis aeternitatis aliae rationis est illius
immutabilitas, et causa virtualis bonitatis est entitas,
qa si bonitas haberet aliquam causam, utique expos-
ceret bonam entitatem, neque entitas est vera et
realis causa bonitatis, cum tm rae raciocinata
ab illa distinguatur, et non realiter ut docent
metaphisici. Hac ergo distinctione supposita
Pr. Olivetani verum esse quod multae dantur de-
monstrationes quae quidem, in quibus praemissae non continent
veram causam contis, tamen adhuc nulla talis demon-
stratio quae quidem, quae non constet praemissis continentibus
causam ad minus virtualem contis, et tales sunt
illae demonstrationes in argumento relatae, quae quidem
non fuerunt, tamen virtualem habent causam contis,
ut patet. Et eodem modo intelligendum est
illud dictum Aristotelis, scilicet quod scire est rem per causam
cognoscere, hoc est, per causam fontem vel per vir-
tualem. qa dantur multae scientiae quae non per veras
causas fontes, sed tm virtuales, vel potius tm per
rationes procedunt ut saepissime contingit in Theolo-
gia et metaphisica.
Post hanc partem sic explicatam facile pate-
bit sensus aliarum partium. scilicet notioribus prio-
ribus, si in praemissis debeant esse causae contis in
essendo, consequenter erunt et notiora ipsa conclusione,
qa causa sibi se semper est notior effectu, et per eam-
dem rationem praemissae erunt et priores conclusione qa causa

Si Notioribus prioribus est Definitio demonstrationis.

semper

semper est prior suo effectu, et hanc prioritatem
delent hic praemissae frutter ita quod actu antece-
dant gratiam, quam tamen formalitatem non
explicabat illa parenta primis, ut ex dictis pa-
tere potest.

Obiicies jo contra jam dictam demonstrationis
effectus realis non potest produci ab ente rationis, sed scientia est aliquid
reale, demonstratio vero ens rationis. ergo demonstratio non generalit scientiam
mai: patet quia causa debet esse aut maioris aut saltem
aequalis entitatis et perfectionis, sed ens rationis est minu-
tissimae entitatis, ergo neque ab illa neque produci
effectus realis. min: et patet, quia scientia est in praedicto qua-
litatis ergo est aliquid reale. Confirmatur argumentum. In
nullo genere causae demonstratio generat scientiam. ergo de-
finitio bona non est. patet ans. no in genere causae finalis nec
materialis, nec efficientis, quia cum gratia demonstrata
sit ipsa scientia si demonstratio causaret scientiam, idem
causaret seipsum. ergo ans verum.

R. Contra ma: et distinguo min: pro 2a parte. demon-
stratio est ens rationis pro formali, concedo min: pro materiali
nego min: et sic et distinguo consequens. ergo non
potest generare scientiam frutter sumpta, ita ut vere forma
influat in scientiam sive gratiam demonstratam.
concedo. matter sumptam nego consequentiam. et
quia hic definitur demonstratio secundum suum esse materiale
ut dictum est, non est mirum quod secundum suam propriam operationem
definitur quae est causare scientiam. Licet verum sit quod ut de-
monstratio generet scientiam petat tale formam et di-
spositionem quae frutter est ens rationis huiusmodi gratiam sive
qua non.

Ad Confirmationem R. variè. nos R. tamen jo scientiam
habituali

habitualem produci effective per actum discursus quae
in assensu gentis illatae, et solet dici scientia actualis
et haec scientia actualis causat effective a demonstratione
non solum quod includit ipsam conclusionem illatam, sed tantum
solum praemissas, sicut et dictum est in summulis de syllogismo,
quod si accipiatur solum praemissas, causabit effective scientiam,
quia in illis praemissis sic vel sic dispositis salvatur illud
artificium quod intellectus assumit ad comparandam scientiam, et sic
demonstratio solum praemissas accepta generabit effective
scientiam. Haec solutio bona est et communis.
Aliam tamen alii assignant nostro iudicio non minus
accommodatam, dicunt enim ad hoc argumentum demonstra-
tionem facere scire in genere causae formalis, ita ut scientia sit
effectus formalis demonstrationis sicut esse album est effectus formalis
albedinis, et citant pro se Artem quae in hoc textu sic
loquitur. Syllogismum scientialem hoc est, demonstrativum
dico, solum quem scimus eo ipso quod illum habemus quibus
verbis Artes, non obscure videtur indicare scientiam
esse effectum formalem demonstrationis, nam sicut efficimur
albi eo quod habemus albedinem, ita efficimur scien-
tes, eo ipso quod habeamus demonstrationem, quia demonstratio
sumpta solum omnes partes, non tantum solum praemissas
est formale principium sciendi; itaque solum hanc solutionem
demonstratio non facit nos scire generando aliam
scientiam a se distinctam, sed se ipsa informando
et perficiendo intellectum, facit nos scire, ita ut scire
nihil sit aliud, quam hanc demonstrationem et in-
formari demonstratione. Et sermo est de scientia actua-
li. Certum est enim quod habitus scientiae effective produceatur ab as-
sensu gentis, ad quem assensum praemissae concur-
runt modo infra explicando.

Olivicies

Obiicies 2o. Intellectus et obiectum generant et scientiam
ergo non erit proprium demonstrationis generare scientiam.
R. Verum esse haec duo et generare scientiam, sed non
eo modo quo demonstratio, quia intellectus causat scientiam
effective in seipso per suas actus in genere causae partialis
tamquam causa quaedam unitis omnium habituum intellec-
tualium. demonstratio vero causat scientiam tamquam
tantum in genere causae instrumentalis quia intellectus assumit
demonstrationem tamquam instrumentum sive modum sciendi.
Obiectum et causat scientiam principaliter obiective ex quo
patet quod haec definitio demonstrationis non competat intellectui,
neque obiecto praesertim cum genus in hac definitione sit syllogismus quod nul-
la ratione potest praedicari de intellectu vel obiecto et sic R. iuxta iam
solutionem praecedentis argumenti Sed hoc argumentum nullam habet dif-
ficultatem, quia nec intellectus nec obiectum causat scientiam in
genere causae finitis intrinsice licet obiectum forte causet finitur extrinsice.
Et aliter et solvitur id quod solet obiici, scilicet quod definitio et divisio
et faciant scire cum sint modi sciendi ut ex summa-
lis, ergo facere scire non erit proprium demonstrationis, R.
n. quod definitio demonstrationis non sit intelligenda quasi
faciat scire quocumque modo, sed quod faciat scire sub-
logistice. sive quod causet ~~causam~~ scientiam discursivam,
et hoc modo facere scire soli competit demonstrationi
definitio et facit scire, non discursive sed definiti-
ve. Unde quod definitiones cognoscimus rerum naturas certe,
acquirimus scientiam definitivam non a. discursivam.
Obiicies 3o. contra 2am definitionem demonstrationis. bona
definitio debet constare genere et differentia, sed 2a definitio non constat
genere et differentia. ergo non est bona. minor patet ex Arte
in qua

in quo nullo parentum apparet q sit loco generis posita. Confirmat argtum. Bona defnio nullum verbum debet tm sup flum, sed in hac defnie sunt multa verba sup flua ut patet, nam prima et priora idem sunt, go q dicit demonstrationem debere procedere ex causis gdis eo ipso et dicit debere procedere ex prioribus. Item prima et immediata propria idem omnino sunt. go multa verba sup flua sunt posita in hac defnie.

R. Negto min. iam n. dictum est supra sylgm esse positum loco generis proxi, in defnie 2a demonstrationis. Quod si forte in ipso textu Artis non reperiatur debet tn subintelligi ut ex aliis locis Artis aperte colligitur. Ad confirmationem dices falsam min. licet n. multae parentes eandem rem significent singulae tn diversam rationem explicant ut iam supra dictum est de primis et immediatis, et idem asserimus de aliis parentis. Dnr n. prae mi sae primae pp significatem qq alias procedunt, dnr priores pp causalitatem, et eandem ob causam dnr et notiores, et licet unum sequatur ex alio haec tn omnia inter se frutter et rationem distinguunt.

Dubium

Dubium Secundum.

Vtrum propositio imediata et per se rectè fuerit ab Arte et Doctore Angelico definita; et an Demonstratio debeat procedere ex ppibus de omni, de pdto unili, et ex ppriis et necessariis

Hoc dubiū multas htt partes sed breviter nos singulas explicabimus. quo ad pm sciendū Artem ppriem imediatam sic definisse. Propio imediata est illa quâ non est alia prior. vel q caret medio. Ex hac d̄ffe colligunt nonnulli ppriem imediatam, et p se, velens eo esse in re; sin. ppio imediata est illa qua non est alia prior ad illā demonstrandam, erit et per se nota, qa ppio p se nota est illa q statim auditis terminis seipsā notificat, neq;

Propio imediata quae?

Propio per se nota quae?

eius

eius veritas patiam manifestat, q idem ē ac nō
hic medium, seu priorem ppriem per quā pbat.
unde et S. Thomas, ut refert hic Masius, volens ex-
plicare dōnem ppris immediatae, dicit esse illam cuius
pdtm ē de essentia sbi, q cum et competat ppri p se
sdm Doctorem Sanctum idem in re erit ppio immediata
et per se. Caietanus tn in hoc loco docet, non fuisse
mentem Doctoris S. dicere oēm ppriem immediatā
esse illam in qua pdtm ē de essentia sbi, qa dantur mul-
tae ppries immediatae in qbus pdtm non ē de essentia sbi
ut patet in ppie in qua pdtr prima passio, vel jā
ppietas, de sbo, q ab oībus Philis vocat immediata
et tn in illa pdtm non ē de essentia sbi ut patet,
qa tn ē ppietas illius. Similiter ppries illae in qbus
unum pdtm negat de alio, sunt immediatae, et tn pdtm
non ē de essentia sbi; qa ppio per se nota et immediata
non erunt oīo unum et idem. Nos tn qd hae
in re sentiamus per sequentes conclusiones explicabimus.

Ad haec argta Caietani R. infra pag: 849.

Conclusio Prima.

Propio immediata recte ē ab Arte definita,
hoc modo. Propio immediata ē, qua non ē
alia prior. Sine qua caret medio per quod ā
priori demonstretur.

Definitio immediatae ppois.

Haec Conclusio ē cōs inter Autores et ē D. Thomae,
Et ptrh solvendo argta q contra eam fieri solent.
Solum ut dtm ē, q ppries immediatae sive propria im-
mediata sunt in duplici differentia. Qdam dnr signita-
tes et mxe ppries de qbus et in summulis egimus.
quaedam dnr positiones; signales sunt illa pm,
pia communissima, ut qlibet ē vel non ē, oē totum ē
maius sua parte, et dnr signitates, qa nemo eis
pt contradicere sed sunt signae ut pp se ipsas illas

Immediatae ppries aliae dnr signitates.

assentiamur

assentiamur quibus et nec debemus assentiri, actualiter, vel virtualiter, si velimus aliquid demonstrare; et talia principia non ingrediuntur frutter demonstrationem, sed tamen virtualiter quia in virtute illorum assentimur gesti demonstratae. positiones vero dicuntur definitiones rerum, et istae ingrediuntur frutter demonstrationem. ideoque et dicuntur principia intrinseca demonstrationis; dignitates vero dicuntur extrinseca, nec valet si dicas, definitio non significat verum, positio a. debet significare verum, quia demonstratio procedit ex veris. ergo definitio non erit positio. min: et ysquam patent ptr mai: definitio spectat ad jam mentis operationem. ergo non significat verum. R. Definitionem quidem ut sic non significare verum ut frutter quale tamen repit in jam mentis operatione, significat tamen verum materialiter, et sicut facile definitio potest deduci in formam propositionis in qua est frutter veritas, ita et facile potest per illam mutationem significare verum, quia cognita definitione statim apparet illam de definito vel subiecto vere praedicari.

Aliae dicuntur positiones.

Conclusio Secunda.

Definitio propositionis per se notae.

Propositio per se nota recte definitur à D. Thoma 1a pa: Quaest: 2. art: 1. Hoc modo. Propositio per se nota est illa cuius praedicatum includitur in ratione subiecti.

Dividitur propositio per se nota.

Haec Conclusio caeteris à discipulis eiusdem D. recipitur. et circa eam nota varie dividi à D. Thoma propositionem per se notam. Ergo dividitur in propositionem per se notam secundum se, et non quo ad nos, et in illam quae est per se nota secundum se et quo ad nos. Propositio per se nota secundum se tantum sive ex natura sua et non quo ad nos, est illa, cuius praedicatum est de intrinseca ratione subiecti, et immediate unum ipso connexum, tamen talis connexio à nobis non cognoscitur

et

et talis propriō est ista, Deus est; in qua pdictum est de intrinseca rōne sbi et immediate cum ipso connexum, et ideo est per se nota sdm se, qa vero nos non cognoscimus hanc immediatam connexionem non est nota quo ad nos, nam quamdiu in hoc statu vitae versamur non possumus Deum convertatur cognoscere sed tm a posteriori, et consequenter non possumus scire quod pdictum illi intrinsice vel immediate conveniat. Hinc istae propriae quas de Deo formamus sunt per se notae sdm se, et ex nāa sua, qa sdm se non indigent alia propriae per quam manifestentur, qa cognito sbo sdm se, statim apparet pdictum ei convenire, sicut lux dr visibilis sdm se et per se, qa non indiget alia luce ut videatur. Item quodcumque aliquid de aliquo pdtr quod nobis ignorantibus est de rōne intrinseca sbi, et immediate cum ipso connexum, tunc talis propriō erit per se nota sdm se tm, et non quo ad nos, et huiusmodi propriae sunt illae in quibus aliqua ~~propriō~~ definitio nobis ignota pdtr de suo definito.

Illa a propriō dr per se nota sdm se et quo ad nos, quod pdictum est de intrinseca rōne sbi, vel immediate cum ipso connexum et haec connexio a nobis cognoscitur, talis propriō est ista, hō est aut rate, qa pdictum est de intrinseca rōne sbi, et immediate cum ipso connexum, et haec connexio a nobis cognoscitur, qa penetramus nāam sbi, et consequenter possumus cognoscere pdta eius intrinseca et immediata. Propriō per se nota sdm se et quo ad nos, iterum est duplex, si n. pdictum habet talem connexionem cum sbo, ut sit omnibus hominibus nota, vocatur per se nota sdm se, quo ad nos, oēs; et tales propriae sunt illa propriā universalissima;

n. g.

Propriō per se nota sdm se et quo ad nos. Q?

Propriō per se nota iterum dividitur.

Quo ad nos oēs.

n. g. quod licet ē vel non ē. ēo totū ē maius sua
parte. Si vero in ppōe pdtm taliter connectat
cum sbo, ut connexio sit tm nota sapientibus,
vocat ppōo per se nota, et quo ad nos sapientes
et huius exptm adducit D. Thomas loco citato ex
Boëtio, n. g. incorporalia non sunt in loco, et tales
ppōes solent et appellari cōes animi conceptiones.

Quo ad nos sapientes.

Conclusio tertia.

Propōo imediata et per se nota idem
omnino sunt.

Hac conclusio videtur contra Caietanum ē tn D. Th.
et Ad. Ptr hac rōe. qa esse per se notū, ē non
esse notū per aliud, ergo ppōo per se nota erit illa
cuius veritas non notificat per aliam, ergo erit
idem q ppōo imediata. patet hac ysequa. qa ppōo
imediata ē illa sbm Ad. q caret medio p q pbat
à priori, à priori dicens, qa à posteriori id non
repugnat. aus a. pbat pulchrè Albertus magnus,
Ubi ppōem imediatā et p se notam comparat
visibili per se. Propōem vero mediatā et p
aliud notam, visibili p aliud. sicut n. sol qa
in se tt à nāa insitum lucem et non ab alio, ē
per se ipsū visibilis, alia vero corpa qa lucem à
sole participant sunt visibilia per aliud. sic et n
intelligibilia, alia sunt ex se et per se nota,
ut ppōes imediatae; alia vero intelligunt p aliud
à quo quasi illuminantur, ut sunt ppōes media-
tae. qdo ergo D. Thomas dicit ppōem per se notā
esse illam in qua pdtm ē de intrinseca rōe sbi
nihil aliud voluit dicere, quam pdtm in ppōe p se
nota ita queri ē debere sbo, ut per se, et non p
aliud

Comparatio inter ppōem imediatam et mediatam.

aliud medium per quod a priori demonstrat, quemadmodum ex quo patet propositionem per se notam et immediatam idem dicendum esse. Unde ad argumenta Caietani supra facta R. ad primum quidem negando antecedens, propositio vero in qua potest quia passio de subiecto non est simpliciter immediata, sed mediata, unde et non erit simpliciter per se nota et si dicas hanc propositionem hominem admirativum, supposito quod admirativum sit quia proprietas hominis, nullum tamen medium per quod a priori demonstratur, quia quia proprietas non per aliud, sed per se ipsum ab essentia immediate nitur, ergo erit propositio immediata simpliciter, et et propositio per se nota.

Supra sc: folio 846.

R. duplex esse medium, aliud reale vel ~~aliud~~ formale; aliud rationis vel virtuale. medium reale dicitur illud quod est res quaedam distincta ab potentia et subiecto, quae realiter mediat inter subiectum et potentiam, ut v.g. admirativum est medium reale inter hominem et risibile, quia vere et realiter mediat inter ista duo, ideo n. homo est risibilis quia admirativus. medium vero rationis dicitur illud, quod solum est ratio quaedam formalis, ratione distincta a subiecto et potentia. et dicitur medium virtuale quia subiectum rem non est distinctum ab extremis, sed subiectum inclusum plures conceptus eiusdem rei formantem, virtualiter tamen in ipsa re contentas, et utrumque medium constituit propositionem simpliciter mediatam. de medio reali constat; de medio vero rationis vel virtuali sentit idipsum Aristoteles, quod ait quod definitio sit ~~de~~ medium demonstrationis, sed definitio non est medium reale vel formale, ut patet, sed tamen est virtuale. ergo utrumque medium constituit propositionem mediatam, quare ad argumentum R. cum distinctione;

Medium duplex.

1. Medium Reale.

2. Medium Rationis.

hoc

Haec propositio hoc est admirativus, non habet medium reale
quidem. non habet medium rationis vel virtualis, nego
antecedens. Et medium illum virtuale est definitio hominis, quia
possum demonstrare quam passionem hominis sumen-
do illius definitionem hoc modo. Ex aut ratione est ad-
mirativum, omnis homo est aut rate, ergo omnis homo est admi-
rativus, quod est demonstratio quod quod volebat hic Sanc-
tus. Ad 2m R. illas propositiones esse per se notas
et immediatas negative non vero positive, ut docet
hic aptae Artes, quod dicit sit propositionem per se notam
in illam quae est positive talis, et in aliam quae est per
se nota negative. propositio per se nota positive est
illa cuius praedicatum positivum convenit subiecto, sine medio
demonstrative. propositio negative per se nota est
huius praedicatum negativum convenit subiecto absque ullo medio,
quales sunt vitae propositiones, in quibus unum praedicatum ne-
gat de alio; quod negativum praedicatum convenit subiecto absque
ullo medio quia praedicata sunt per se quo diversa.
Hic solvens et aliam obiectionem quae fieri solet
contra definitionem propositionis immediatae et est huius modi. haec
propositio hoc est aut rate, est propositio immediata, et tamen potest
demonstrari de ipso homine quod ei conveniat ex
causam finalem. v.g. si dicatur. Ex creatione ad
beatitudinem est aut rate, sed homo est talis. ergo est
aut rate. ergo propositio immediata non erit illa quae carent
medio quod demonstratur a priori. R. quod
propositio immediata sit illa quae non habet medium in eo-
dem genere causae et quod non potest manifestari per aliam
in eodem genere, non tamen est inconveniens quod ma-
nifestetur per aliam in alio genere causae sed in genere

causae

Propositio per se nota positive.

Propositio per se nota negative.

causa materialis vel finalis ut fit in praesenti.
Ex his colligitur quod quando Artes dixit demonstrationem debere procedere ex immediatis simul et dixit quod debeat procedere ex per se notis, quia propositiones immediatae et per se notae idem omnino sunt. Sed scrupulus restat, an hoc verum sit, cum dentur multae demonstrationes non procedentes ex immediatis, ut sunt illae in quibus 2a aut 3a passio demonstratur de subiecto; qualis demonstratio est ista. Omne admirativum est risibile, omnis homo est admirativus, ergo omnis homo est risibilis. Haec est vera demonstratio, et tamen omnes quae missae sunt propositiones mediatae, quia possunt probari per aliam nempe istam, esse disciplinam est admirativum. Ergo non petitur ad demonstrationem procedat ex propositionibus immediatis. R. Verum esse non omnem demonstrationem procedere proxime ex propositionibus immediatis, sed quandoque potest procedere ex immediatis remote ut ostendit argumentum. Et docet ipse Artes 1. topi: cap: 1. demonstrationem procedere ex primis et veris, aut his quae per ea fidem sumpserunt, quod quidem hic Artes expresse non dixit, tamen ad generandam scientiam bene potest concurrere propositio mediata, dummodo tamen cognoscatur per resolutionem usque ad primam et immediatam et sic salvatur demonstrationem procedere ex immediatis proxime vel remote, frutter vel virtualiter ut dicunt Conimbricenses quia talis propositio mediata concurrens ad scientiam debet esse virtualiter immediata, sc: debet cognosci per resolutionem usque ad primam et immediatam.

Conclusio Quarta.

Demonstratio debet et procedere ex necessariis et nullo modo ex contingentibus aut fallibilibus. Haec Conto ptr. Conto demonstrationis est scientia, sed scientia habet per causam necessariam, ergo demonstratio debet procedere

ex

ex neriis ma: e certa. ptr min: ex ipsa definitione, qa serie e rem p eam cognoscere. et q illius causa e, et q non pt aliter se hre in ea posita sequat ofq. gsequa ut ptr. qa pmissae sunt causae p se conclusis, go si scia e nera, ipsae et pmissae debent esse nerae.

Conclusio Quinta

Praemissae demonstrais pp quid debent esse de oi et per se.

Haec Conclo tll duas partes p intelligam primam ntm duplex esse, dici de oi, unum prioristicum; aliud posterioristicum. Propio de oi prioristica e in qua pdtm affirmat de sto uniter accepto, et oi ctento sub illo, non tn p semp vel p oi diffra tpris, ut haec ois ho vigilat; et iste sylgmus. ois ho vigilat, petrus e ho, go petrus vigilat, ptr per dici de oi prioristico, qa in tali casu tm attendit forma argtatis, de qua in libris priorum supra egimus. licet pdtm non quemat sto semp vel p oi diffra tpris.

Propio de omni prioristica quae?

Dici vero de oi posterioristicum e ut Ales ait. q pdtm non uidam se insit, cuidam non insit, neq interdum quemat, interdum non quemat. Propio de oi posterioristicum e in qua nullum dat stm de quo non affirmet pdtm, neq ullum tempus in quo pdtm non quemat sto, quales ppes sunt istae, ois ho e risibilis, ois ho e ratis, et intelligit de tpre quo stm aptum e recipe ~~stm~~ pdtm p quo tpre ipsi postea sq competit. intelligit et de affirmae positiua ~~et~~ negtiua. positiua qdam si stm habeat plura sub se ctenta, negatiua qdo sta non hnt plura sub se ctenta ij

Propio de omni posterioristica q?

ut e

ut e in propositis singularibus. v.g. petrus e risibilis. Quae sunt de
omni posteriori cristico, quia in illis praedicatum affirmatur de isto quidem
singulari, tamen praedicatum ita e comparatum, ut si ~~[illegible]~~ haberet
plura sub se contenta et affirmaretur de illis, et sic e de
omni posteriori cristico negative. Et eandem ob causam
Aristoteles hoc ipsum declaravit per negationem ut ex verbis eius
liquet.

Pro intelligentia 2ae partis sc. propositionis per se sciendum
ex Aristotele 4. esse modos dicendi per se. primus e quando
praedicatum e de essentia subiecti vel pars essentialis illius, ut quando praedicatur
definitio de definito, vel partes definitionis suae metaphysicae
suae physicae. v.g. homo e animal rationale, homo e compositus ex
materia et forma. 2us modus e quando praedicatum e propria
passio subiecti, vel ut ait Aristoteles quando subiectum e de essentia praedicati
saltem in obliquo, ut risibile resp: hominis dicitur per se de
homine, 2o modo; quia e propria passio hominis, et est de
essentia illius, ut patet ex eius definitione. quia risibile e homo aptus
ad ridendum. 3us modus e potius modus essendi quam
dicendi per se. quia e ille in quo dicitur subiectum per se ens
et non in alio. 4tus e, quando subiectum per se e causa praedicati ut
cum dicitur medicus medetur, aedificator aedificat. his
suppositis patet conclusio. Dementia itaque procedere
ex veris, sed omnis propositio vera e in aliquo modo di-
cendi per se, ergo quae mihi sunt demonstrationis debent esse propositiones
de per se; tunc ultra, sed omnis propositio de per se, est
de omni, ergo quae mihi sunt demonstrationis debent et esse de omni,
ma: et min: primi syllogismi sua habent certitudinem.
patet vero altera subsequens min: quia in duobus aliis
primis modis per se praedicatum vel est de essentia subiecti, ~~[illegible]~~ vel
habet veram connexionem ~~per~~ cum illo. ergo semper nie est.
ergo propositio de per se erit et de omni. ergo.

Concto Ca.

4. Modi dicendi per se.

1ms

2us.

3us.

4tus.

Patet Conclusio.

Conclusio Sexta.

Demonstratio pp quid debet esse de pdto uniti et et debet procedere ex propriis, et non alienis, et coibus.

Pdtm unite qd. Pdtm unite definit ab Arte hoc modo. Uniliter a. competere dico, q utiq; dr de oi, et p se, et sdm q ipsum. ut risibile resp: hois. li sdm q ipsum, idem e q ad aequatum.

Circa q ntdm e hic non esse sermone de illo uniti de quo supra cum Porphyrio agimus, p ut e unum sc: aptu in multis. Sed agit de uniti posterioristice sumpto, q ut intelligat, sciendum e ex D. Th: ad pdtm unite p ut nos hic de illo agimus requiri

Tres qdies unitis.

1a. tres qdies. 1a e q nihil sit sub sumere sub sto, cui pdtm non insit, nec sit accipere aliq tempus in quo pdtm sto non conveniat; vel q idem e, pdtm unite dbt esse de oi posterioristico, et defectu huius qdis risibile non e pdtm unite resp: antis, nec

2a. vigilare resp: hois, 2a conditio e, q pdtm conveniat sto in aliquo modo dicendi p se, ipso vel 2o. et defectu huius album non e pdtm unite, resp: nivis qa non

3a. e per se, ut patet. 3a qdio e, q conveniat sto sdm quod ipsum, idem, sdm q tale, sive convertibiliter, et defectu huius sensibile non e pdtm unite posterioristicum resp: hois, qa licet sit pdtm de oi et p se, qa tn non convenit hoi sdm se, sed sdm q e aut, neq; et convertit cum ipso, non e pdtm unite, et defectu huius ultimae conditionis aut quoq; non e pdtm unite resp: hois, qa licet competat ei ut ho, non

tn

tm adaequate quertibiliter q. ut patet, quod aliis
alii dicunt verbis; pdtm unite esse illud, cum quo
sbm tlt veram connexionem, et e ctra pdtm
cum sbo, q nihil e aliud quam quertibiliter pdtari.
Est go pdtm unite rate no. g. vel risibile resp. hois
qa queniunt ei oes qties enumeratae, his suppositis
sbr qa pars qtis, Et intelligitur de demonstrae
pfectissima. haec demonstrae pbat passionem
pria de pprio et adaequato sbo ostendens pp illi que-
niat, sed pria passio quertit cum pprio et ada-
quato sbo, et pria caa illius quertit et cum illa,
go in demonstrae pfectissima pmissae debent esse
de pdto uniti, ut e videre in hac demonstrae,
oe admirativum e risibile, ois ho e admirativus,
go ois ho e risibilis. in qua oes tres pries sunt de pdto
uniti ut patet. et dictu e in demonstrae pfectis-
sima, illa sc. qua pbat passio de pprio sbo sive de
spe, q e quertibilis cum illa, tunc n. anulae pmissae
debent esse de pdto uniti, sive quertibiles. non a.
pdo eadem passio pdtr de gre particulariter sump-
to, qe sbm in adaequatu et latius patens, tunc
n. una tm pmissarum debt esse de pdto uniti ut patet
in hac sylgno. ois triangulus tlt tres angulos
aequales duobus rectis, sed ois triangulus e figura,
go aliqua figura tlt tres angulos, in quo syl-
gno una tm pmissa e de pdto uniti, altera vero
non, siqdem hre tres angulos non quertit cum
figura, haec n. latius patet tmqm genus aliq;
q vero demonstrae in qua pbat passio non de

pprio

proprio et adaequato subiecto sed de aliquo eius inferiori
vel et genere superiori particulariter sumpto sit inquam
fectior demonstratio illa, qua probatur passio de proprio
et adaequato subiecto, probatur ex, hac ratione Aristotelis: propria pas-
sio quia et per se convenit a subiecto proprio et adaequato,
et ratione illius convenit inferioribus illius et et generi
superiori pariter sumpto, ideo n. petrus est risibilis
quia homo est risibilis, et ideo et aliquid aliud est risibile, quia
homo est risibilis, ergo demonstratio in qua concludit pas-
sio de proprio et adaequato subiecto longe perfectior est al-
tera quam hoc non habet.

Ita pars conclusionis antequam probetur, utrum est proprium
ut ad personas spectat, posse dupliciter sumi. Primo
ut distinguitur contra alienum sive extraneum. Secundo
ut distinguitur contra communem. Et probatur dicimus cum Aristotele
demonstrationem debere procedere ex propriis, sumimus
proprium utroque modo, et idem est ac si diceremus,
demonstrationem propter quid non debere procedere ex com-
munibus et alienis sive extraneis. Et probatur conclusio quo
ad utrumque sensum. Nam demonstrationes procedunt
ex principiis subiecti per rationem fructuum subiecti, sed principia
physice et materialiter non sunt eadem, quia subiecta non
sunt eadem. Ergo demonstratio debet procedere ex pro-
priis principiis; et probat hoc ipsum Aristoteles sic exemplo.
ego demonstro de homine quod sit volitivus per eius rationem
fructuum. Ergo hoc ipsum non possum demonstrare
de linea per suam rationem et essentiam fructuum, quia ratio
fructus hominis et lineae sunt diversae, nec una sub
alia continetur ergo demonstratio debet procedere ex propriis

et

et non alienis. Quo ad alterum sensum et ptr cto.
Quia cto procedit ex coibus tunc nulla premissarum
e de pto uniti, sed in demonstrae pp quid ad
minus una premissarum debet esse de pto uniti, go
debet procedere ex propriis et non ex coibus. ma: patet.
pa per li coe intelligimus illud q non convertit,
sed illud q non convertit non pt esse pdtm unite.
go ma: vera. Intelligimus go noie alieni li Alienum.
aliq medium, q e oio alienum a sbo, ita unum ille
multum oio habeat connexionem, sed tm contingentem.
quales demonstrationes solent fieri in logica utente,
te, cto p media secundarum intentionum descendimus ad entia realia, quibus illae sunt oio extraneae. Noie et cois intelligimus causam remotam li Cois.
tam q nulla habet cum sto convertentiam, si
vero medium sit causa remota convertibilis cum
sto tm, bene pt fieri demonstratio, licet non sit
dicenda aeque perfecta ac illa q fit p causam
immediatam et proxam.

Circa premissas e aliquale dubium, an illae sq sint in
veriores cte. R. ex dictis cum Arte; principia demon-
strationis sive premissas esse semper veriores cte. ptr hoc
rae. principia demonstrationis sunt p se certa, p se evi-
dentia, p se nera, hoc est, sine ullo medio illis as-
sentit intus, cto vero non e certa, nec evidens aut
nera p se, sed p aliud. go premissae sunt magis certae
magis evidentes, et magis nerae, quam cto. tunc
ultra, sed id q e magis certum, magis nerum, magisq
evidens e et magis verum, go premissae sp erunt
veriores cte; et intus nr firmius et certius adhaeret

principiis

principiis sive premissis demonstrationis equa gesti.
Quod patet et 3o. Premissae quaecunque illae sint quae
tinent unionem extremitatum cum medio, quae
a quae tinet unionem earundem extremitatum inter se
se mediante unione earum cum medio tamquam
ratione formali et totali, propter quam inter se uniuntur
ergo prior unio a qua totaliter dependet secunda, est
fortior 2a, cum sit immediatior; sed unionem extremi
cum medio esse fortiorem nihil est aliud quam premis-
sas esse certiores. ergo maior est certitudo est in premis-
sis quam in gestione. Patet 2o idem per axioma
Aristotelis. quod sic est. propter quod unumquodque tale et illud
magis tale, sed quanto est certa propter premissas, ergo premis-
sae erunt magis certae. min: cum quaestiona patet.
ma: tamen dictum. quia sunt multae instantiae quae probant
illud dictum Aristotelis non esse undequaque verum.
Et impugnatur 1o hoc modo. Haec quaestiona nihil va-
let. terra est calida propter solem. ergo sol est magis cali-
dus, quia sol non est calidus ut philosophi dicunt. ergo dictum
hoc non habet veritatem. 2o. impugnatur. Haec quaestiona
est nulla, homo est ebrius propter vinum, ergo vinum est magis
ebrium. 3o. Nihil valet hoc argumentum homo videt propter
oculum. ergo oculus magis videt; ergo hoc axioma non
valebit; et quaestiones premissae non erunt propter certiores
gestione, sed poterit quandoque gesto habere aequalem certi-
tudinem cum premissis.

R. Varias ab auctoribus huius axiomatis adduci
sententias. Imprimis explicatur a D. Thoma: 1a. p: q. 87.
a. 3. ad 3um. Ubi sic loquitur.

Ad

Ad tertium dicendum quod cum dr. pp. quod unumquodque tale
et illud magis tale, tunc veritatem si intelligatur
in his quae sunt unius ordinis, puta quae sunt in uno
gre. caae, ut si dicatur sanitas est desiderabilis pp.
vita. ergo vita est magis desiderabilis, bene sequitur.
quia utrumque desideratur in gre. caae. finalis, si
vero accipiantur ea quae sunt diversorum ordinum,
illa mxa non tenet veritatem, ut si dicatur quod sit
sanitas desiderabilis pp. medicinam, non sequitur
quod medicina sit magis desiderabilis quam
sanitas, quia sanitas est in gre. caae. finalis medi-
cina a. in genere caae. efficientis.
Alii autores aliter explicant praedictum axioma,
dicentes ad veritatem illius requiri 4. qdies. 1.
ja. est, quod attributum sive pdtum sit coie caae. et effui,
vel ut alii dicant, sufficit inveniatur in utroque,
et non virtualiter vel eminenter. 2a qdio est, 2.
ut pdtum illud recipiat magis et minus. 3a qdio est, 3.
quod sit pdtum positivum, qta est. Ut sit pdtum numero 4.
diversum in utroque, hoc est, in caae. et effu; unde haec
qsqua est legitima. aqua est calida pp. ignem, ergo
ignis est magis calidus, quia in hoc oes inveniuntur
qdies enumeratae. Imprimis pdtum est coie utrique,
et in utroque sufficit inveniri. 2o recipit magis
et minus; 3o est attributum et positivum. 4o tandem
alius calor numero est in igne, et alius in aqua.
Et si ex his 4. qdibus una defuerit sitim istos au-
tores hoc axioma non erit verum, unde defectu
ja. qdis nulla est ista qsqua, ho est ebrius pp. vinum,
ergo vinum est magis ebrium. Item nec illa ho est calidus
pp. solem, ergo sol est magis calidus. quia pdtum illud

se:

se: ebrium aut calidum non est cōe utriq; extremo
frutter, cum ebrietas et calor in sole et vino,
tantum sint virtualiter non a. frutter. Quare
et non mirum q illa nulla sit. Propter defec-
tum ꝛa qdis nullum est hoc argtum. petrus est ho pp
paulum, vel pp parentem, go paulus est magis
ho, qa pdtm homo se: non suscipit magis et minus
cum sit substa. pp defectum ꝛa qdis nulla est hac
qsqua, ho est caeq pp oculum, go oculus est magis
caeq; nihil valet, qa esse caecum est pdtm privati-
vum et non positivum. pp defectum ꝛa qdis,
nulla est hac qsqua, ho videt pp oculum, go ocu-
lus magis videt, qa non est alia numero visio
in oculo et in hoie, sed q eandem numero vi-
sionem qua videt oculus parietem, et eundem
videt ho, vel aliud quod cumq; ait. Alias ex-
positiones alii adducunt, ex hac tn expositione,
poterit qstare verum esse axioma Artis, et et illud
quod voluit pbare, se: q missas esse cotiores
qtie. p complemento tn placet adducere glossam
Caietani brevissimam et acutissimam de hoc.
Qui dicit tunc hoc axioma valere qto totus
ctus pt reflecti supra veram causam: v.g. qdo dicimus
luna est lucida pp solem, go sol erit magis lucidus
pt fieri reflectio hoc modo. luna est lucida qa
sol est lucidus - et tunc bene sequit. go sol est magis
lucidus. et ita de axiomatis legitima intelligentia est ista, pp q
unumquodq; nam tale, et illud magis tale, hoc est, qa
aliqd est tale pp aliud, qa illud est tale illud pp q est tale,
est magis tale,

in quo

in quo secum dictum Artis nullas patitur calumnias.
et ex his patet ad ea quae in contrarium supra adduximus.

Dubium Tertium

Quot et quid sint Præcognita, et quot Præcognitiones necessariò requisitæ sint ad efformandam Demonstrationem?

Prius quam principali quaesito respondeamus, explicanda est illa propositio Artis quam hic in initio proposuit et est haec. Omnis doctrina omnisque disciplina ex praeexistente fit cognitione, quae propositio non videtur undequaque vera, quo ex illa non sequitur processus in infinitum in cognitus, sed talis processus non est admittendus

quo

go nec Artis ppio admitti debet. min: Aglyna
patet. ptr sequela mai: nam si eis doctrina
sit ex praeexistente cognitione, go illa praeexistens cognitio,
cum sit et doctrina, ex alia fiet cognitione. et haec
rursus ex alia; et sic in infinitum. go.
2o. Scia Angelorum est vera doctrina, et tn non sit ex praeex-
istente cognitione, go non est vitter vera ppio Artis. ma. est cer-
ta; qa Angeli perfectissime cognoscunt proprietates vm
et suas causas. go est vera doctrina. ptr min: Angeli
unico intuitu simplici cognoscunt essentias et passiones
earum. go scia Angelorum non fit ex cognitione aliqua
praeexistente. His tn non obstantibus asserimus propri-
um Artis esse veram. si tn recte explicet et intelligat,
quidam illum explicant satis large extendendo
eam tam ad simplicem quam compositam, sc: indi-
cativam, et discursivam inter quam omnem, cum n.
discursus oriatur ex praecedenti iudicio, et iudicium ex
apprehensione extrem, apprehensionem vero ex cognitione sensuum
sequitur vera ppio Artis omnem cognitionem fieri ex alia
praeexistente. et hoc modo sdm istos autores intelli-
genda est quidicta ppio Artis. Ceteris tn interpretum
sensus est, quod sc: Artis nomine doctrinae intellexerit cognitionem
discursivam, tam demonstrativam quam probabilem
aut sophisticam, licet et possit explicari de omni cognitione
intellectiva tam simplici quam composita; et est
notandum quod eadem cognitio in quantum est in docente aut
ab illo procedit, vtr doctrina, in quantum vero est in disci-
pulo, aut ab illo recipitur, vocatur disciplina; quod vero
haec sit mens Artis ptr. qa Artis nomine praeexistentis
cognitionis intellexit cognitionem intellectivam, non simpli-
cem sed compositam, hoc est, indicativam. go nomine

doctrinae

doctrinae intellexit cognitionem discursivam. quisque
patet, quia ~~inst~~ discursus tunc fit ex praeexistente iudicio
quod solet dici cognitio composita, ans a. quo ad 1am
partem sc. quod Aristoteles intellexerit per cognitionem intellectivam
non sensitivam, quia Aristoteles locutus est de cognitione de praeexisten-
te quae sit plane eiusdem ordinis cum sequenti, sic n. recte
probat Sari demonstrationem vel scientiam de novo contra ~~[illegible]~~ Platonem
quia doctrina quae habetur de conclusione, causatur ex cognitione antecedenti quae et
est in intellectu. ergo nomine cognitionis praeexistentis intellexit Aristoteles cog-
nitionem intellectivam, et per consequens non potest intelligi nomine
doctrinae praecunque cognitio intellectus tam simplex quam composita.
Quo ad 2am partem patet idem ans. quia ut patet ex toto
contextu supponit Aristoteles in hoc differre propositiones quae sunt
ita principio a propositionibus quae sunt demonstrabiles, quod assensus
demonstrabilium fiat ex praeexistente cognitione. non vero
assensus principiorum. ergo nomine praeexistentis cognitionis debet in-
telligi cognitio composita, hoc est iudicativa, et non sim-
plex sive apprehensiva tantum. alias discrimen ab Aristotele
assignatum nullum esset. cum et ad assensum pro-
prium praesupponatur cognitio apprehensiva. ergo nomine
praeexistentis cognitionis intelligitur cognitio iudicativa,
et consequenter nomine doctrinae et disciplina intelligitur
cognitio discursiva. Quod vero et praefata propositio
verificari debeat de omni discursiva cognitione sc. tam
de demonstrativa quam probabili aut sophistica,
patet. quia Aristoteles posuit exempla tam in demonstrativis
mathematicis quam probabilibus at aliis: et nomine
cognitionis discursivae non debet intelligi illa tantum quae
habetur per demonstrationem, sed omnis illa quae habetur per quam-
cumque argumentationem, et itaque sensus huius dicti legitimus
iste, quod omnis cognitio discursiva fiat ex praeexistente
cognitione, unde ad 1m argumentum R. negando sequelam

ner

non n. dat processus in infinitum licet cognitio discursiva qua pars 2a aut 3a passio de sto fiat ex aliis cognitionibus discursivis, tn illa in qua 3a passio pars de sto non fit ex alia praeexistente cognitione discursiva, sed tm indicativa. Et licet hoc indicium fiat ex apprehensione, et apprehensio fiat ex cognitione sensuum non tn dat processus in infinitum, quia in cognitione sensuum sistit. Ad 2m R. Verum esse hanc propositionem non verificari de doctrina Angelica, quia non est discursiva ut docent Theologi, sed simplex quaedam intuitus, Dices contra, Angeli cognoscunt effectum per suam causam. Ergo vere discurrunt. Consequentia patet, quia hoc est discurrere, cognoscere scilicet effectum per suam causam. R. distinguo ans cognoscunt effectum per suam causam ex parte rei cognitae, quod ans, cognoscit n. Angelus effectum tunc esse à sua causa, et ut per illam esse; ex parte cognitionis, nego ans. quia cum cognitio causae et effectus in Angelo sit A eadem non est verum quod cognitio unius fiat ex cognitione alterius. hoc n. distinctionem realem quidem non portat quae in cognitione angelica non reperitur. Et igitur vera propositio Aristotelis si intelligatur de cognitione discursiva, humana, naturali, de supernaturali n. non est vera, quia haec non supponit praeexistentem cognitionem cum immediate à Deo infundatur, verum ista ad Dol. Gisler sequuntur

Praecognitio quid?

Pro explicatione quaestionis principalis sciendum est quod praecognitio sit nihil aliud quam anticipata cognitio, quare praecognitio ante petita demonstrationem, erit composita aut simplex ut patet ex dictis. Et cum aliud sit ultimum apprehensionis, aliud vero iudicii, de utroque verbo erit aliquid praecognoscendum.

Sciendum

Sciendum 2o Quod cum in cognitione discursiva circa materiam veram consistat actus demonstrationis et quae generatur scientia, quod quod ante talem cognitionem erit cognoscendum, vocabitur praecognitum. Haec autem tantum possunt esse tria in demonstratione, scilicet principium, passio, et subiectum. His praenotatis sit.

Conclusio Prima.

Duae sunt tantum praecognitiones scilicet an sit, et quid sit. Et tria tantum praecognita. scilicet principium, passio, et subiectum.

Haec quidem est eorum et quo ad quam partem pertinet ratione. Quia haec duo tantum de aliqua re ante demonstrationem praecognosci possunt. Alia vero scilicet quod quid sit, aut quia sit, cognoscuntur in ipsa demonstratione, sive potius per demonstrationem. Ergo tantum erunt duae praecognitiones. Quo ad 2am partem pertinet ratione. In Conclusione demonstranda sunt duo quae debent inter se connecti subiectum scilicet et passio, ut in hac conclusione. Ergo homo est risibilis. Homo est subiectum, risibile passio, sed non possumus ista connectere vel iudicium ferre de hac connectione nisi prius illa aliquo modo cognoscamus. Ergo ante praecognitionem demonstrationis debet praecognosci subiectum, et passio, et sic tantum duo praecognita. Tunc ultra autem cognoscenda vero connexione passionis cum subiecto non ipsa praecognoscere saltem aliquo modo, sed nostrum est assumere medium aliquod habens veram connexionem cum utroque extremo et comparare tale medium cum utroque. Sed haec comparatio fit per affirmationem propriam, et istae propriae dicuntur et sunt principia,

ergo

go debent et pcognosci principia et sic habemus tria pcognita. Et q non sint plura patet, qa non dant plura in demonstrac. nam licet dex gto hac tn non e pcognoscenda sed tn eius cognio intendit p demonstraem, haec a singula pcognita qtmt debeant pcognosci sequentes declara lunt gtes.

Conclusio Secunda.

De principiis demonstrais non debet pcognosci qd sint, sed an sint vera.

Ptr Cauto quo ad pmam partem, cognoscere qd sit, aliqd e cognoscere eius definiem qd rei, sed principium pro intentionaliter sumptum p ut hic loquimur, non habet definiem qd rei, go de illo non pt pcognosci qd sit. ma: patet, qa tm p defies cognoscimus rem qd sit. ptr min: principium e qd complexum, sed complexum non pt definiri ut ex sumulis patet. go.

2a pars ptr. Principia demonstrais ponunt ante assensum gctis. go pr supponunt ut vera; ptr cons qua, qa nisi cognoscam principia esse vera, ex qbus in foro assensum gctis non pcessum postea vere cognoscere ipsam gctiam aut ipsi hujus vera assentiri, go pmissae suae principia debent pcognosci an sint vera. Et intelligit Cauto de gtis principiis, tam extrinsecis pr dignitatis appellant, qua intrinsecis q vocant positiones. Ptr idem 2o. Veritas pmissarum suae principium non cluditur p demonstraem go veritas pr supponet;

Conclusio Tertia

De

De passione non est praecognoscendum an sit et quid sit rei, sed tantum quid nominis.

Sensus conclusionis est. de passione non esse praecognoscendum quae sit eius essentia, et an existat. sed tantum significet quid nomen quod ponitur loco passionis in conclusione demonstranda, et sermo hic est de passione simpliciter quod ut passio est, quia aliquis potest scire risibilitatem esse aliquid accidens et tamen potest nescire quod sit passio hominis; et sic cognoscit quidem risibilitatem quantum ad quid, et an est, non tamen ut passio simpliciter. Probatur conclusio quoad primam partem quid sit et an sit passionis concludit per demonstrationem hoc est tam essentia quam existentia passionis probatur et concluditur in ipsa demonstratione. ergo non erit necessarium ista duo scire an de demonstratione. patet consequentia quod per demonstrationem cognoscatur non et ante illam cognosci. probatur antecedens. essentia passionis suae quae est illius pendet ex proprio subiecto per quod essentialiter definitur sed per demonstrationem cognoscitur proprium subiectum passionis ergo per illam cognoscitur essentia illius. ergo non debet praecognosci. deinde existentia, sive an est passionis, est in esse suo proprio subiecto, sed hoc est per demonstrationem concluditur ergo non debet praecognosci existentia passionis. Ratio pars probatur conclusionis. quia si non sciremus quid significet risibile v.g. non possemus intelligere causas et propria illius sicut a risibile significatione ait quod ore extenso gaudium manifestat de hoc in demonstratione ingreditur cui et ob quam causam conveniat, non tamen convenit praecognoscere passionem confuse esse, quia tunc non scitur proprium subiectum, sed tantum maliter praecognoscitur non simpliciter ut dictum est. et nota et idem debere praecognosci si quid nominis de propriis et subiecto, tamen hoc tribuitur specialiter passionis quia illa nulla habet praecognitionem.

Conclusio Quarta

De subiecto debet praecognosci demonstrationis an sit et quid sit.

Explicatur conclusio ante demonstrationem et cognosci essentia subiecti et existentia non actualis, quia de multis subiectis actu non existentibus fiunt demonstrationes ut patet de rosa in hyeme; et cum unio passionis cum subiecto sit absoluta a tempore et aeternae veritatis, ut dicunt philosophi, non petit subiectum actu existens, sed debet praecognosci existentia proportionata, hoc est, si subiectum est ens

reale

reale, exista erit realis, sic ratio exista tm erit per in-
tellectum, quod dico propter demonstrationes quae fiunt in
logica in quibus debet praecognosci ~~existentia pos-~~
~~sibilis subiecti~~ entis rationis de quo demonstrantur pas-
siones, et haec existentia est tantum per intellec-
tum ut patet./.

Pter modo conto. Imprimis q debeat praecognosci existentia
possibilis pte. qa res impossibilis ut talis non habet passio-
nes quas nitur de illa demonstret go stm dbt hre
saltem existentiam possibilem, et haec dbt praecognosci. Verum
e quidem q qa nos accipimus scias a sensibus aliquo
nero sit praecognoscere stm actu existens, praesertim
si scia propria inventione acquirunt, hoc tn non per se
sed per accidens petit ad demonstrationem.
Pter conto quo ad rationem partem. sc: q debeat praecog-
nosci qd e, sive essentia sti. essentia sti non pt de-
monstrari a priori, sed ex ipsa praedicta ad demon-
strandas passiones, go ipsa essentia sive qd sit sti,
debet praecognosci de illo. deinde definitio qd rei plerumq
e medium in demonstratione, go dbt praesupponi, cum
illa non probet aut concludat per demonstrationem, et intelli-
git haec conto de demonstratione a priori vel ~~pr~~ qd
non a de demonstratione a posteriori vel qa, cum in
hac supe demonstret essentia, vel definitio qd rei per propriam
passionem, ut patet in hac demonstratione, oe risibile
e aut rate, sed ho e risibilis, go e aut rate. ideo q de-
monstrat non dbt praecognosci ut patet, go in demon-
stratione qa haec praecognitio de sto locum non habet.

Sed

Sed quæres hic an vitæ præcognitiones debeant semper haberi ante demonstrationem, vel possint haberi in ipsa demonstratione.
R. Non esse necessarium quod semper habeantur ante demonstrationem, sed possunt in ipsa demonstratione haberi, licet communiter antea habeantur. Hæc sententia est communis et probatur ratione. Præcognoscere aliquid solum præsentem materiam nihil est aliud quam cognoscere illud quod non probatur per demonstrationem, sed præsupponitur ante assensum quæstionis, sed ea quæ præcognoscuntur in præmissis demonstrationis non probantur per demonstrationem, sed præsupponuntur ante assensum quæstionis, ergo vere et proprie dicuntur præcognosci, et sufficit ad assensum quæstionis et acquisitionem scientiæ, quod infra demonstrationem præcognoscantur, quod vero communiter præsupponantur demonstrationi est manifestum, quia experientia constat, nos vere et ea cognoscere antequam formemus syllogismum demonstrativum, sed posset contingere quod unum vel alterum non cognosceremus et tunc sufficeret viter ipsa præmissarum dispositionem illud cognoscere. Dices quod præcognitiones præsupponuntur ante acquisitionem scientiæ, sed ad acquisitionem scientiæ pertinet tota demonstratio, cum scientia per eam acquiratur, ergo ante demonstrationem vero debent haberi præcognitiones. R. distinguo maiorem: præcognitiones præsupponuntur ante acquisitionem scientiæ, prout acquisitio dicit constitutionem totius demonstrationis, nego maiorem: prout dicit assensum quæstionis demonstratæ concedo maiorem: et in hoc assensu, magis proprie consistit acquisitio scientiæ, nam præmissæ sunt potius principia acquisitionis quam acquisitio, et licet ad acquirendam

scientiam

scientiam pertinent tota demonstratio, tamen non sequitur quod istae praecognitiones vero debeant haberi ante totam demonstrationem, ut per se clarum est.

Obiicies 1o contra dicta supra. Quatuor sunt praecognitiones, ergo doctrina Aristotelis cum nostra gente erit falsa. Consequentia patet, praeterea antecedens. nam alia est cognitio essentiae, alia existentiae. Item alia est cognitio veritatis, alia nominis; sed istae 4. cognitiones sunt petitae ad demonstrationem, ergo antecedens verum.

R. Has omnes praecognitiones sub duabus tantum comprehendi; nam cognitio essentiae, et cognitio nominis pertinent ad illam quae vocatur praecognitio, quid est; cognitio vero veritatis et existentiae spectant ad quaestionem vel cognitionem an est, et sic patet duas tantum esse praecognitiones, propter proportionem quam habent inter omnes istae ~~relationes~~ cognitiones in argumento relatae.

Obiicies 2o. Ante demonstrationem ~~dicitur~~ et praecognosci bonitas illationis suae consequentiae. si n. non cognoscatur bonitas illationis, non poterit inferri conclusio. ergo sunt plura praecognoscenda, et ergo erunt 4. praecognita.

R. Verum esse quod ante demonstrationem debeat cognosci bonitas illationis, verum haec cognitio spectat ad libros priorum, unde posterioristicè loquendo tantum sunt tria praecognita, plura a. si prioristicè addere voluerimus. Hic a. Aristoteles tantum egit de praecognitis posterioristicis.

Obii

Obiicies 3o. Ante demonstrationem ille et conclusio p[ro]cognosci, ergo sunt plura p[ro]cognita quam tria, consequentia patet, ptr ans. si n. non cognoscat conclusio sequitur quod voluntas non potest movere intellectum ad inferendam conclusionem. quia nihil volitum, quod non p[ro]cognitum, ergo ut voluntas moveat intellectum ad inferendam conclusionem, iam ille conclusio esse cognita. ergo ans verum.
Confirmatur argumentum. ante demonstrationem ille et medium p[ro]cognosci, ergo sunt plura p[ro]cognita.
R. argto, hic tamen numerari ea p[ro]cognita quae simpliciter et sibi se sunt p[ro]cognoscenda, antequam acquiratur scientia. Conclusio a. non est simpliciter p[ro]cognoscenda, sed tamen virtualiter in suis principiis. neque ut sic est aliud p[ro]cognitum, quia cognitio virtualis conclusionis, non est distincta a principiorum cognitione, et haec virtualis cognitio sufficit ut voluntas movere potest intellectum ad inferendam conclusionem. Ad confirmationem dices. p[ro]cognitionem medii reduci ad p[ro]cognitionem proprium, ut patet in exercitio demonstrationis, qua demonstratur hanc esse volitivum, quia est intellectivum.

Obiicies ultimo saepe demonstratur quaestio an est, ergo non semper erunt duae p[ro]cognitiones, sed una tantum, consequentia patet, ptr ans, in theologia demonstratur Deum esse, et idem fit in aliis scientiis, ut in physica demonstratur materiam primam esse. ergo ans verum.
R. scientias aliquas posse bene demonstrare quaestioni an est, de sto particulari et inadaequato, non tamen id potest de sto adaequato, et si hoc contingat quando una scientia demonstrat

existam

existam sui sti adaequati, hoc erit p veritatem, et non p se, ut fit in Theologia q d demonstrat Dm esse, verum hoc contingit ob imbecillitatem nri mentis q non pt perfecte cognoscere Dm p hoc statu, et ideo probat Dm esse a posteriori, sc. p effs. Et hoc regula q exista sti non debeat demonstrari intelligis de illis sciis, q perfectam notitiam possunt tradere sui obi, hoc vero nra theologia non pt praestare, et huic e q demonstrat Dm esse. Alias obiectiones videant in Masio.

Dubium Quartum.

Quomodo Praemissae concurrant ad producendum assensum conclis; et an praemissae semp debeant existere quando producitur concto?

Praemissae Obiectivae quae?

Quo petimus in hoc Dubio et praestitum primi ntem. quotuplices sunt praemissae. Aliae fntes. Aliae obiectivae. Praemissae obiectivae sunt obia assensum vel cognitionem eam q habent in praemissis. v. g. in hoc sylogismo. omis ho e ait, petrus e ho, go e ait. praemissae obiectivae sunt illa obia, vel petrus illae duae veritates q ob

obiecuint cognitioni et assensui. Praemissae vero formales sunt ipsi assensus, seu cognitiones respondentes istis obiectis. Et eodem modo duplex est conclusio. Alia formalis, alia obiectiva. Obiectiva est ipsa veritas, seu res obiecta et contenta in cognitione. Formalis vero cognitio est ipse assensus in actus quo fertur in tale obiectum, vel talem veritatem. His praenotatis

Praemissae formales quae?

Obiectiva Concto.

Formalis Concto.

Conclusio Prima.

Praemissae obiectivae non semper causant cognitionem obiectivam effective, licet quatenus id contingat, ut quatenus praemissae contingunt causam efficientem illius rei quae contingit in cognitione.

Probatur 1a pars cognitionis. Praemissae obiectivae quatenus sunt aliquid creatum et cognitio obiectiva aliquid increatum sed id quod creatum et finitum est, non potest effective producere aliquid increatum, ergo praemissae obiectivae non semper causant cognitionem effective obiectivam. min. et consequentia patet, probatur maior: nam per effectus creatos demonstramus quatenus Deum esse, sed tunc cognitio obiectiva est quid increatum ut patet, praemissae vero aliquid creatum. ergo. 2a pars cognitionis facile patet in demonstrationibus illis, in quibus probamus effectus per suas causas efficientes, et tunc praemissae obiectivae efficienter causabunt cognitionem obiectivam. Quaeres tamen an praemissae obiectivae causent efficienter cognitionem formalem, sive ipsum assensum cognitionis, ex negative, ratio est quia praemissae sunt quatenus res corporeae et entia negativa, ergo nequeunt causare efficienter cognitionem formalem propter consequentiam. Ex quo assensus cognitionis semper est spiritualis entitas sed id quod est spirituale et positivum non potest produci ab ente effective corporeo et negativo. ergo praemissae

obiectivae

obiectiva non causant efficienter gtiem fnitem
Sed quid dicendum de pmissis obiectivis spiritualibus?
Rx. idem, sc: q non producant gtiem fnitem sive
assensum mtus in gre caae efficientis, qa nullus ap-
paret influxus p quem producant talem assensum
cum sp longe disteret et qtoq non sint, ad caam a.
efficientem petit q influat in effm et q sit qto
causat, go pmissae obiectivae non causabunt
assensum gtis efficienter, bene tn fnititer, sive in
gre caae fnitis extrinsice, eo modo quo cia oba
solent causare actus suam potiarum, neq hic plura
sunt dicenda de causalitate pmissarum obiectiva,
rn supra n. egimus, quando pmissae debeant esse
caae gtis, quod intelligit de pmissis obiectivis,
solum c difficultas de pmissis fnitibus quando illae gour-
rant ad gtiem fnitem, qua qstionem alii his
verbis proponunt in quo gre caae assensus pmissa,
rn concurrat ad assensum gtis. Et in primis certum
c assensus praemissarum causare assensum gtis, qa
Artus ait cognitionem discursivam fieri ex praexistente
cognitione, uti p li ex, denotat Artus aliquam causali-
tatem et non tm raem termini a quo, qa assensus
pmissarum pt simul stare cum assensu gtis in
eodem sbo, q tn terminus, a quo, non pt respectu
termini, ad quem; et pto idem rae, ad discursum non
sufficit q una cognitio sequat post aliam, cum
possimus multas pnes formare successive, et
non tn discurrere, go ad discursum petit q
una cognitio causet ex alia. go pmissae fnitis

causa

causabunt potentiam frutem aliquo modo materiae cum assensus potentis virtualiter contineat in assensu praemissarum, certum ergo debet esse quod assensus praemissarum causet assensum potentis, dubium tamen est in quo genere causae, utrum scilicet in genere causae materialis, frutis, efficientis, vel finalis. Pro explicatione nostrae sententiae

Conclusio Secunda.

Praemissae frutes sive assensus praemissarum causant efficienter assensum conclusionis, non ut causa principalis sed ut instrumentalis.

Haec Conclusio est communis, et praeter rationem quam contra Durandum. Illud quod constituit potentiam in actu ergo ad agendum vel efficiendum concurrit efficienter ad actum secundum ad illum, sed motus quod assensum praemissarum et species illarum constituit in actu ergo ad eliciendum assensum potentis ergo assensus praemissarum concurrent efficienter ad assensum potentis ma. praeter in omnibus speciebus intentionalibus cum potentiam, ut v. g. species coloris tantum virtus coloris quod omnino est visus constituit visivam potentiam in actu ergo ad videndum et ideo concurrit efficienter cum eo ad visionem quae est actus secundus. Nim: praeter quam motus nudus absque assensu praemissarum non est sufficiens et completa causa ad eliciendum assensum potentis, ergo assensus praemissarum constituent illum in actu primo. Quoniam patet, praeter ans. quia in assensu potentis non reperitur nuda ratio intellectionis, sed ratio intellectionis discursivae quae ut sic refundit in assensum sive eiusmodi praemissarum tantum in suam causam. ergo motus nudus sumptus sive assensus praemissarum non est determinatus sufficienter

ad consta:

ad constandum assensum gentis. ergo sicut species concurrunt effective ad eliciendum actum eo quod constituat potentiam in actu primo, ita et assensus praemissarum concurrit efficienter ad assensum gentis.
Pro certo ratione 2o. Assensus gentis claudit ~~effective~~ virtualiter in assensu praemissarum ergo assensus praemissarum causat efficienter assensum gentis. antecedens est certum. quia habito assensu praemissarum manet intellectus necessitatus modo infra explicando, ad constandum assensum gentis. ergo assensus gentis continetur virtualiter in assensu praemissarum, quia ex nullo alio capite provenire videtur haec necessitas.
Pro 2a consequentia, ideo semina viventium concurrunt effective ad productionem viventium, v.g. semen arboris ad arborem, quia semina virtualiter continent viventia, ergo si assensus praemissarum continet virtualiter assensum gentis, concurret quoque efficienter ad illud. Diximus 2o in gentis quod assensus praemissarum concurret effective ad assensum gentis, non ut causa principalis sed ut instrumentalis, quia principaliter causare assensum gentis proprium est ~~causare~~ potentiae intellectivae. assensus a praemissarum est virtus quaedam activa qua intellectus influit et causat assensum gentis. Alii dicunt quod non concurrat ut quod, bene tamen ut quo. Et hoc est verum est. Ultimum tamen est hic diligenter nos loqui de assensu gentis secundum se, non secundum quod continetur virtualiter in praemissis, quia ad gentium sive ad assensum gentis virtualiter contentum in praemissis non concurrit effective assensus praemissarum, cum

talis

talis assensus sit virtualiter contentus non sit quod distinctum ab assensu praemissarum. ergo in tali casu non poterit assensus praemissarum causare effective conclusionem sive assensum illius. consequentia patet, quia omnis causa efficiens debet distingui realiter a suo effectu idem n. non potest se ipsum efficere, debet ergo intelligi de assensu conclusionis et praemissarum sumptum se. his adde, quod assensus praemissarum potest aliquo modo dici causa materialis et finalis assensus conclusionis, non quidem ratione sui, quia unus actus non fit ex alio tamquam ex materia, neque unus actuat alium tamquam forma, sed ratione praemissarum obiectivarum. Deinde assensus praemissarum est ratio sub qua intellectus assentit conclusioni, ergo assensus praemissarum erit et causa finalis extrinseca assensus conclusionis.

Contra hanc sententiam obiicit Durandus causa efficiens debet esse praesens quia producit suum effectum, sed quando producit assensus conclusionis iam non adest assensus praemissarum ergo non producet illum effective. ma: est certa. quia quod non est in rerum natura nihil potest efficere. patet min. assensus conclusionis est discursivus ergo petit successionem unius actus post alium, ergo quando est assensus conclusionis non est assensus praemissarum; deinde si quando est assensus conclusionis esset et assensus praemissarum, sequeretur quod intellectus plura simul potest intelligere, quia ibi essent duo actus cognitionis. atque hoc non potest dici, imo est contra D. Thomam. ergo. Et confirmatur argumentum, si esset causa efficiens, vel esset univoca vel aequivoca, sed neutra est. ergo nullo modo est causa efficiens. ma: potest ex divisione causae efficientis in aequivocam et univocam patet min: nimirum non est causa univoca quia assensus conclusionis ab illa

producitur

producit diuersae speciei; neque est aequiuoca; quia causa aequiuoca debet esse unitatis, sed assensus praemissarum est plurium, ergo non erit causa aequiuoca. R. concedo maiorem: et negando minorem ad probationem dices, non spectare ad essentiam rationem conclusionis illatae sive assensus discursiui quod succedat successione temporis assensui praemissarum, sed tantum petit quod sit assensus collectus et illatus ex alio, licet sit simul in eodem instanti temporis cum assensu praemissarum, non vocatur discursus motus intellectualis quia praecedant praemissae prioritate temporis conclusionem sed quia praecedit prioritate naturae. neque est valet id quod argumentum assumit tanquam imposte se: quod intellectus habeat in eodem instanti temporis plures assensus vel actus, hoc non implicat, quando tales actus sunt inter se ordinati, tunc non sunt potius per modum unius, quam per modum plurium. verum est quidem quod intellectus noster non potest simul plura ut plura intelligere simul. hoc est illa quae multum inter se habent ordinem bene potest tamen cognoscere simul plura per modum unius, et sic se habent assensus praemissarum et conclusionis. Videatur Caietanus 1a parte q. 85 a. 4. quod haec omnia satis bene explicat. Ad confirmationem negatis minorem: ad probationem eius dices quod sit causa aequiuoca, ad huius impugnationem item dices, non esse de ratione causae aequiuocae quod sit unitatis, licet id regulariter verum sit, sed tantum petit causa aequiuoca secundum se, quod producat effectum speciei a se distinctum; cum ergo assensus conclusionis sit specie distinctus ab assensu praemissarum, assensus praemissarum erit causa aequiuoca assensus conclusionis. Nota tamen

accidens

accidens aliquo assensu praemissarum non causare assensum gentis, quia forte non cognoscit bonitas consequentiae, vel intentus est alienando impeditus per organorum destructionem, ut fit in amentibus. Sed hoc tamen se per accidens tollit, nos autem hic loquimur de intentu bene disposito.

Conclusio Tertia

Licet non adsint praemissae finitae nec memoria illarum, si tamen adsit habitus gentis poterit haberi actualis assensus gentis. Probatur ista conclusio. habitus inclinat potentiam ad producendos similes actus a quibus est productus et causatus, sed habitus gentis est productus ab assensu gentis, ergo poterit potentiam inclinare ad producendum similem actum, sive assensum gentis, dum adsint species repraesentantes connexionem extremitatum. maior est certa min: patet, quia talis habitus non est productus ab assensu praemissarum cum per habitum primum propinquum assentiamur praemissis, ergo est productus ab assensu gentis. ergo poterit effective concurrere talis habitus ad producendum similem actum, sc: assensum gentis; quia talis habitus praestat habitualiter id quod ante praestabant actualiter praemissae finitae. Quaeres tamen utrum actualis memoria praemissarum sufficiat ad eliciendum assensum gentis, licet praemissae finitae non adsint, ut v.g. si aliquis recordetur, se aliquando habuisse certas praemissas alicuius gentis, utrum tunc poterit elicere assensum scientificum gentis, R. Quod si quis evidenter recordetur et non haesitanter se aliquando habuisse praemissas certas, probabile est quod talis possit elicere assensum

scientif,

scientificum gentis. Et dicimus si quis evidenter re-
cordetur, non cum formidine sin. quis hesitando
recordatur praemissam tunc non potest elicere assensum scienti-
ficum sed tantum probabilem, patet primum; quia in actuali memoria
sunt actualiter praemissae, licet non adsint fructus
praemissarum assensus. deinde actualis memoria
bene potest supplere defectum praemissarum, ergo stante ac-
tuale memoria praemissarum bene potest quis elicere
assensum gentis. 2m patet. sc: quod talis memoria de-
leat esse evidens et non formidolosa, quia ista
memoria gerit vices praemissarum, sed si praemissae
non sunt evidentes aut certae non producit
assensus scientificus gentis, ergo nec etiam producet si me-
moria praemissarum fuerit hesitans. Dices contra
quod assensus gentis est discursus, ergo fit ex praexistente
cognitione, deinde praemissae fructus sunt causae efficientes
gentis ut dictum est; ergo sine illis non potest haberi gentis
fructus. 3o. habitus praemissarum est sufficiens ad eli-
ciendum assensum gentis, ergo nihil aliud petitur ad
producendum talem assensum.
R. ad primum assensum gentis semper fieri ex praemissis
aut ex aliquo quod gerit vices illarum; ad 2m dices,
quod assensus gentis non petitur ~~[illegible]~~ sed produci a prae-
missis fructus et actualiter existentibus, sed satis
si ab aliquo producatur quod supplet vices praemissarum.
ad 3m dices, falsum esse antecedens quia ille habitus tantum
inclinat ad assensum proprium aut praemissarum.
Ex dictis infertur quod intellectus non bene potest in eodem
instanti temporis cognoscere ma: min: et gentem, quia in
hoc nulla apparet repugnantia licet sint plures
actus; et quia nostrum nos possumus eodem actu assentiri

praemissis

pmissis et gcti in gtm. sc: cognoscit gcto ut subtm
pmissis, q ptr. potia eodem actu ferr in ctm mate,
et raom fructum illius, v.g. idem actus potiae visivae
ferr in colorem et lucem, sed pmissae sunt raes
fructus pstandi assensu gcti, go pt intus eodem
actu ferri in gctem et pmissas; et hac rae pmis-
sam assensus non pt esse caa effectiva assensus
gctis, qa inter caam et effm dbt esse realis distinc-
tio. go gdo intus eodem assensu ferr in pmissas
et gctem, assensus pmissam non e caa efficiens
assensus gctis. Gdo a supra diximus assensum
pmissam causare effective gctis assensum, intel-
ligit de illo assensu q sitm se ferr in propria, et sitm
se in gctiem, qa tunc illi actus sunt distincti inter
se realiter, licet virtualiter unus includat in
alio.

Quaeres hic ultimo utrum posito assensu pmis-
sam necessitet intus ad pstandum assensum gcti
Rsio affirmative, sc: q intus necessitet ad assensum
gctis tam quo ad specificaem quam quo ad exerci-
tium. quod necessitet quo ad specificaem ptr
nam visis evidenter pmissis et cognita bonitate
illais si intus dbt aliquem actum elicere circa gctem
ille actus erit dissensus assensus et non dissensus. go
necessitat intus quo ad specificaem ptr ans,
qa intus visis pmissis evidentius et cognita bo-
nitate illais non pt dissentire tali gcti. quod
et necessitet intus quo ad ~~specificaem~~ exercitium ptr. intus
non e fructus liber, go pseuti obo et satis ap-
plicato non pt non operari circa illud, sicut posito
colore et debito modo applicato potiae visivae
illa

illa non pt non operari vel non dicere visionem. go
ptr idem 2o. posita caa naata cum oity req,
sitis nero seqt oity, sed assensus maioris et mino,
ris e caa naatis, go positis oity requisitis nero
sequet assensus gtis, distinctus ab assensu praemissarum.

Dubium Quintum.

Vtrum Diuisio Demonstrais in quia, et propter quid sit adaequata, et qualis sit diuisio?

Antequam examinet diuisio, nerum e prius cognoscere
naa membrorum diuidentium, et quamuis demonstrao
pp qd satis sit declaratu dub go huius qstis placet
tn hic ad melius intelligendam diuisionem illam ad hunc
breuiter melius explicare.
Est go demonstrao pp qd illa in qua pdtm ptr
guenire sto q propria et ad aequatu eius caam vel
raem fntem, hac demonstrae ptr visibilitas de
hoc q rate vel discursiuum hym q propria et ad ae,
quatu caam.
Demstrao vero qa e illa, in qua non ptr pdtm
guenire sto q propriam et ad aequatu caam

sed

Sed per effectum aut per causam remotam, et hoc modo potest probari visibilitas de homine per actum videndi, quae est effectus visibilitatis, et hac demonstratione potest et probari de homine quod respiret quia est animal, ubi quidem respirabilitas probaretur de homine per causam, non propriam et adaequatam, sed remotam et inadaequatam, quia causa propria et adaequata respirabilitatis non est esse animal, alias et pisces respirarent, sed tantum pulmonem, et talis demonstratio per causam remotam et inadaequatam est demonstratio quia; Ex quo colligitur tantum demonstrationes in quo et propter quid, non omnino coincidere cum illa quae dividitur in demonstrationem a priori et demonstratione, licet hoc caeteris rerum sit. Volumus dicere, quod demonstratio propter quid non quaeritur cum demonstratione a priori, nec demonstrationem quia, quaeritur cum demonstratione a posteriori, ratio sumitur ex dictis, demonstratio quae datur per causam remotam est a priori, et tamen non est propter quid, sed quia, ut omnes admittunt. et ex hoc consequenter alterum sequitur, scilicet quod non omnis demonstratio quia sit a posteriori, quia demonstratio per causam remotam est demonstratio quia, et tamen a priori quod patet. omnis causa est prior suo effectu ergo demonstratio procedens per causam remotam est a priori et non a posteriori ergo intentum. Differt ergo demonstratio quia a propter quid, quod haec procedat per propriam et adaequatam causam sive rationem sumptam, illa a per effectum et causam remotam et inadaequatam. Per causam remotam intelligimus illam quae non est propria, et cum qua extrema non habent necessariam connexionem

nexione ut ait Tr. causa remota respirabilitatis his quae suppositis sit,

Conclusio Prima.

Divisio demonstrationis in pp. quid et quae est adaequata.

Ptr. Inter haec duo membra non est dare medium, vel nulla est demonstratio quae sub his duabus non comprehendatur. ergo divisio est bona et adaequata, quisquam patet ptr. ans. omnis demonstratio vel procedit per causam propriam et adaequatam, vel non procedit; si hoc modo procedit est demonstratio pp. quid, si non, est demonstratio quia, sed si inter haec duo non dat medium cum sit contradictio, ergo ans. verum.

Contra hanc Contem. Pricies ergo. Dat aliqua demonstratio quae neque per causam neque per effectum procedit, ergo dabit media aliqua demonstratio inter has duas, ptr. ans. haec est bona demonstratio, quia habet pulsum inaequalem habet calorem immoderatum, sed quia calor febri putrida habet pulsum inaequalem, ergo habet et calorem immoderatum. In hac demonstratione neque procedimus ab effectu ad causam, neque a causa ad effectum sed ab effectu nunc ad alterum effectum quia tam pulsus inaequalis quam calor immoderatus est effectus febris putridae. ergo dat 3tia species demonstrationis.

Confirmatur argumentum demonstratio ducens ad impossibile. Item demonstratio a signo per quam probamus rem ita se habere, ex signo sed notis evidenter noto, neque est per propriam causam neque per effectum, ergo dant plures

demons

demonstrationes medio modo se habentes inter has duas.

R. argto cum Masio hic ergo demonstrationem allatam à Demistio, non esse veram demonstrationem, supposito quod illi duo effectus nulla habeant inter se connexionem sicut revera non habent, et ratio huius est ista quia ut effectus unus assumatur ut medium ad probandum alterum de facto vel causa, debet ille connecti cum altero in una praemissarum in uno modo per se, atque hic non fit, immo tantum contingenter ac vinculis unus effectus cum alio. ergo non potest esse bona demonstratio, quae versatur circa materiam veram.

R. 2o. Tales demonstrationes pertinere ad demonstrationem quia, nam in illis non adducitur proprium propter quod conclusio, sed tantum concludit potius convenire subiecto, quod ad demonstrationem quia in tota sua latitudine sufficit. Ad confirmationem dices cum Rubio cap: 10. q. 2. demonstrationes ducentes ad impossibile sic procedere vel per causam vel per effectum, videatur Rubius ibidem.

Ad alteram demonstrationem de signo dicimus illam pertinere ad quia, cum detur per effectum.

Obiicies 2o. demonstrationes negativae sunt veraeque demonstrationes, et tamen nec procedunt per causam nec per effectum, ergo datur media aliqua demonstratio. ma: patet pro min: id quod nihil est non potest esse causa vel effectus, sed negatio nihil est, ergo demonstrationes procedentes per negationem non procedunt per causam nec per effectum

Confirm

Confirmat argumentum demonstratio facta in Paralip. distinguitur ab ea quae fit in Barbara, et tamen non tantum distinctum per quod aut quia, ergo erit alia species demonstrationis. R. argumento negando min. ad probationem dices. negationes et suo modo tunc causam et effectum, ut fatetur ipse Artes, tunc cap: 10. ubi ait. si affirmatio est causa affirmationis, tunc negatio erit causa negationis, et è contra, quod dictum debet intelligi de causa propria et quaestibili, quia non ratione causae quaestibilis respectu risibilis, tunc sequitur si affirmatio rationis causat affirmationem risibilis, negatio rationis causabit negationem risibilis, quod tamen non contingit in causis certis, et in quaestibilibus. ut patet in hoc exemplo. licet non affirmatio hominis causet affirmationem sensibilis, vel actus, tamen negatio hominis non causat negationem sensibilis vel actus, quia tunc non causa quaestibilis, resp: sensibilis vel actus. Confirmatur R. falsum esse quod distinguantur istae duae demonstrationes posteriori stare supposito quod habeant idem quia vel per quod, distinguuntur tamen priori stare, et ratio huius est, quia in quaestione pareti nihil novi colligitur sed tantum id quod antea in uniti colligebatur postea pareti applicatur.

Conclusio Secunda.

Divisio demonstrationis in per quod et quia non est generis in species, sed analogi in analogata.

Pater Conto quod in divisione generis in species membra debent simpliciter participare naturam divisionis generis se:

sed

sed demonstratio quia non participat simpliciter
naturam demonstrationis sed tantum secundum quid. Ergo non erit
divisio generis in species. maior patet, ponitur nimirum demon-
stratio esse medium quidam ad acquirendam scientiam, vel
esse syllogismus faciens scire. Ergo illa demonstratio
erit simpliciter talis, per quam simpliciter acquirimus
scientiam alicuius rei. tunc ultra, sed per demonstrationem
quia, non acquirimus simpliciter scientiam alicuius rei,
neque per illam dicimur simpliciter aliquid scire,
ergo demonstratio quia non erit simpliciter demonstratio.
probatur illa nisi. secundum Artem tunc dicimur scire
aliquam rem simpliciter, quando causam illius per quam
res est, illius causam esse, et non posse se aliter habere cog-
noscimus, sed hoc non fit in demonstratione quia
per quam cognoscimus res non per causam sed per effectum,
et licet per causam tamen per remotam cum aliter se habere
potest, ergo per demonstrationem quia non dicimur simplici-
ter aliquam rem, et ergo demonstratio quia, non
participabit simpliciter naturam demonstrationis.
Confirmatur haec ratio, quia quibuscumque plenus habemus
esse visibilem per effectum velis magis notum sed
actum videndi, non quaerit intellectus, neque quaerit intel-
ligere se scire absolute quo ad usque cognoscat
propriam causam sive per quid visibilitatis. ergo
demonstratio quia non est dicenda demonstratio absolute.
Probatur 2o haec tanto ex ipso Arte per supra dofi-
nitus demonstrationem tamen meminit demonstrationis
per quid, de demonstratione a. quia, loquitur sub genere dicens

si a.

si a. alijs sciendi modus, dicemus postea. ergo de-
monstratio quia non est simpliciter demonstratio cum
ei sit tantum non quemadmodum definitio demonstrationis.
Contra hanc contingens obiicies ergo demonstratio in eo
est syllogismus faciens scire sed demonstratio quia facit
scire ergo est simpliciter demonstratio. ma: est de definitione;
min: patet. per demonstrationem quia cognoscit conclusio evidenter,
sed non per habitum primorum principiorum ut patet, neque
et per habitum opinativum, quia est cognitio certa et evidens,
ergo per habitum scientificum. quia nullus alius habitus superest
per quem intellectus potest inclinari ad praestandum assensum conclusioni,
confirmatur argumentum. Illae duae demonstrationes distinguuntur
essentialiter, ergo specie; consequentia patet, patet antecedens. demonstrationes di-
stinguuntur per principia, sed alia principia habent demonstratio
quia, alia demonstratio propter quid, ergo distinguuntur essentialiter.
patet min: principium demonstrationis vel medium quia, est essentia
vel causa remota, medium vero demonstrationis propter quid, est
causa propria et adaequata. ergo sunt distincta principia et
media, ergo sunt secundum diversas rationes assentiendi conclusioni, et
consequenter distinguuntur specie.

R. distinguendo min: demonstratio quia facit scire simplici-
ter et absolute nego min: sed quod concedo min: ad
impugnationem dices certum esse nos praestare assensum
conclusioni probatae per demonstrationem quia, non per habitum pri-
morum, neque per habitum opinativum, sed per habitum scien-
tificum. Ille tamen habitus scientificus non habet statum ha-
bitus aut scientiae, sed dispositionis tantum, et consequenter non facit scire
simpliciter sed inchoative, et non scit res simpliciter

f

et talem demonstrationem quaeduntur adveniat demonstratio propter quid, ac proinde talis demonstratio est imperfecta quod in linea demonstrationis, non constituens veram speciem illius, sed reductive pertinet ad demonstrationem, sicut de embrione artis solent plurimi dicere. Ad confirmationem dices illas demonstrationes si sunt intra eandem scientiam non distingui oportet in esse scibilis, bene tamen in esse rei, quod a. sunt in diversis scientiis, verum est quod distinguantur specie et oportet, non praecise quia sunt demonstrationes quia, et propter quid, sed quia sunt diversa ita in genere scibilis. Ad probationem dices demonstrationem distingui oportet et specie et propria formaliter sumpta, hoc est in genere scibilis, non a. maliter et in genere rei, unde verum est, quod propria demonstrationes quia et propter quid distinguantur in genere rei, non a. in esse scibilis, quod sunt intra eandem scientiam.

Obiicies 2o. scientia subalternata est vera scientia, et sine subalternante, sed scientia subalternata producit per demonstrationem quia, ergo ipsa erit vera et simpliciter demonstratio. Hoc tamen petit dubium sequens.

Dubium Sextum
In quo consistat Subalternatio scientiarum

et an scia subalternata sit uera scientia sine subalternante?

Scia subalternans q? Scia subalternata q?

Nondum ergo sciam subalternantem esse illam quae aliam sub se continet. Sciam vero subalternatam esse illam quae sub alia continet. Unde quot modis contingat unam sciam contineri vel collocari tot modis contingit et illam subalternari. Tripliciter a. potest una scia sub alia contineri. Ergo ratione finis. ita ut illa scia dicatur subalternari alteri, cuius finis continetur sub fine illius ut sunt omnes artes ministeriales quae subalternantur regimini et domini. sc: frenefactoria subalternatur equestri, equestris militari, militaris politicae. quia frenum ordinatur ad recte equitandum, recta equitatio ad victoriam, victoria ad bonum publicum. 2o continetur una scia sub alia ratione principium, quod sc: aliqua illius principia demonstrantur in alia scia, ut medicina subalternatur geometriae, quia demonstrat aliqua illius principia, quale est hoc vulnera circularia sunt difficilius curatu, quod principium demonstrat geometria ex eo quia circulus est figura absque angulis, et partes illius longius distant. 3o una scia continetur sub alia ratione obiecti, videlicet quod obiectum unius continetur in obiecto alterius, exempli sit musica quae continetur sub arithmetica ratione obiecti, quia obiectum musicae est numerus sonorus, obiectum vero arithmeticae est numerus absolute. Certum est a. quod numerus

sonorus

sonorum comprehendat sub numero absolute. Et a-
dem sub alio dupliciter contineri. Primo ostenditur quod mi-
nimum addit differentiam aliquam essentiam eius species illius
quo modo scientia elementa activa continentur sub corpore
naturali, et ideo de caelo, elemento, et activis, dicitur sub-
alternari physice unius etiam est corpus naturale, et gene-
raliter omnes scientiae hoc modo dicuntur subalternari me-
taphysice, quia sub ente quod est unius etiam continentur ostenditur
omnia omnia aliarum scientiarum, licet et scientiae dicantur subal-
ternari metaphysice quia propter propria illarum. Secundo modo
contingit etiam unius scientiae contineri sub omnibus alterius acci-
dentaliter, quod minimum addit differentiam omnino acci-
dentalem, computatur ad illud sicut materiale et formale,
et hoc modo subalternatur musica arithmetica,
quia numerus sonorus quod est etiam musicae, addit supra
numerum quod est etiam arithmeticae tantum sonum, quod est differentia
omnino extrinseca et accidentalis numeri, similiter
perspectiva quae agit de agit linea visuali subalternatur
geometriae. Circa hoc tamen videtur secundo quod non
quaevis differentia accidentalis addita sub scientia superioris
constituat scientiam subalternatam, alias dicerentur tot
scientiae subalternatae quot possunt addi differentiae acciden-
tales et sic et dicerentur scientia de linea calida aut
frigida vel numero colorato; sed petitur talis differentia
quae ex coniunctione ad etiam superioris scientiae habet species
passiones, quae possunt de ipso demonstrari, ut patet
de numero sonoro, quae habet passiones non fluentes
quaecumque a sono, neque quaecumque a numero, sed a numero
applicato sonis, quae vere possunt de ipsis demonstrari.
Quaestio ergo manet in quo modo coniunctionis
consistat subalternatio scientiarum pro resolutione huius sit

Con

Conclusio Prima.

Perfecta et propria subalternatio scientiarum non consistit in connexione unius cum alia ratione finis.

Patet haec Conclusio. Quia talis connexio non arguit propriam et perfectam subalternationem sed potius tantum aliquid ministerium, et hinc tales artes vel scientiae dicuntur ancillae; aliae vero quibus subordinantur ratione finis vocantur regiae, ergo ratione talis connexionis una scientia non erit proprie alteri subalternata.

Conclusio Secunda.

Connexio unius scientiae cum alia ratione principiorum non constituit et propriam et perfectam subalternationem licet sit tamen quod sit dici subalternatio.

Patet. Quia ad propriam et perfectam subalternationem petitur ut una scientia totaliter dependeat ab alia in ratione scientiae sed hoc non sit ratione connexionis principiorum quae est ergo talis connexio non constituet perfectam subalternationem. ma. constat patet min: theologia supponit multa principia de vitiis et virtutibus quae postea patent in philosophia morali, et tamen theologia non dependet in ratione scientiae a philosophia morali cum sit multo perfectior illa, ergo ratione connexionis principiorum non constituetur propria subalternatio sed solum seque tales scientias esse inter se connexas et se invicem invicem.

Ex hac Conclusione patet quod sit dicendum de scientia Dei et Beatorum res: Th: 1 Viatorum. et de metaphysica res: aliam scientiam quam principia constat.

Dicendum

Dicendum est n. quod Theologia viatorum subalternet scientiae Dei et Beatorum sitam quae, non simpliciter, neque sitam perfectam et propriam rationem subalternantis, et idem dicendum de aliis scientiis res: metaphysicae, quae quidem subalternent illi quae potest propria illam, verum haec connexio non attingit propriam rationem subalternantis.

Conclusio Tertia

Propria et perfecta ratio subalternantis consistit in connexione unius scientiae cum alia ratione obiecti, non primo sed secundo modo explicata.

Sensus Conclusionis est, quod tunc proprie et perfecte una scientia subalternet alteri quando obiectum illius continet sub obiecto alterius accidentaliter, non essentialiter, attendo scilicet differentiam accidentalem non essentialem. Probatur Conclusio 1o quia nullus alius modus super subalternans videtur superesse. quod probatur Conclusio 2o. Illa scientia in rigore et proprie est subalternata quae intrinsece nihil ratione scientiae dependet ab altera sed quando obiectum unius scientiae addit differentiam essentialem supra obiectum alterius non dependet intrinsece in ratione scientiae ab illa, quo ratione talis connexionis non erit proprie et subalternata. probatur minor quod n. ma: quando obiectum inferioris scientiae addit differentiam essentialem supra obiectum superioris, inferior absque superiori tantum unde potest suas quaestiones, scilicet gradum illum essentialem quae verum principium et propria causa passionum quae ab illo dimanant, ita ut si non darentur alii gradus per impossibile adhuc haberet ille gradus suas passiones, quod tunc talis scientia non accipiet sua principia a superiori

et non

et non dependeret propter ab illa intrinsece in rae
scientiae, quia tamen dependentia petitur ad propriam et perfectam
subalternationem. quod vero etiam inferioris scientiae ad-
dit differentiam accidentalem, tunc ipsum etiam superio-
ris scientiae, pertinet ad propriam causam suae propriae propter quod
passionum, quae in scientia inferiori demonstrantur sic de
tali materia suae differentia extranea, nam ab hac differentia
extrinseca in tantum passiones oriuntur in quantum ei coniun-
gitur etiam scientiae superioris. quod si auferretur non dimana-
rent tales passiones. quod scientia tali modo inferior,
non tamen aliquo superiori unde probet suas conclusiones. et per
consequens dependet ab illa intrinsece in rae scientiae.
et quod erit propriae subalternata.

5. Conditiones subalternationis.

Solent autem pro perfecta subalternatione communiter quinque as-
signari conditiones. Prima est, quod etiam subalternata
contrahat etiam subalternantis, et se habeat ex addi-
tione ad illud, et defectu huius conditionis, medicina
non subalternatur geometriae. 2a conditio est. Quod
subalternata addat differentiam accidentalem, et defectu
huius scientiae inferiores non sunt propriae subalternatae
metaphysicae quia addunt differentiam essentialem. 3a conditio
quod differentia addita non sit propria passio, nam licet
haec sit quodammodo differentia accidentalis non tamen
est ratio extrinseca, et ideo non pertinet ad distinctam
scientiam quae tamen nemo est ad propriam subalternationem.
4a conditio. quod talis differentia accidentalis non sit quaecumque,
sed talis ex qua simul cum etiam superioris oriri
possint speciales passiones. unde de linea calida non
dat

dat scia. 5a Cautio Quod principia subalternata ptur 5.
à principio subalternante à priori, et per consequens
principia subalternata debent esse cōctis demonstra-
ta subalternantis et iste est optimus modus dicen-
di in hac materia. Alium secundum modum adducit
Caietanus 3a pa: q. 1. a. 2. q modus loquendi consistit
in hoc, scilicet hanc esse differentiam existentem inter scientiam
subalternantem et subalternatam, quod scientia subal-
ternans accipiat evidentiam immediate à principiis.
subalternata vero mediate, hoc est media scientia
subalternante, et supponit Caietanus quod ista scientia
accipiat evidentiam à principiis et non à se ut patet,
quidcumque ergo talis fuerit dependentia, ita quoniam
habitus scientiae dependeat ab alio in sua evidentia
tunc est vera subalternatio inter tales habitus.
unde sitim Caietanum hic ad rationem scientiae suballer-
natae ut sic non pertinet quod addat differentiam accidentalem
talem supra etiam alterius, sed tunc pertinet ad rationem
talis scientiae. neque et spectat ad subalternationem ut
sic, quod scientia subalternata dicat quia, et subalternans
propter quid, hoc n. tunc spectat ad subalternationem propriam
ex quo modo loquendi colligitur, quod nostra Theologia
sit vera subalternata scientiae Dei et creatorum quia
eius evidentia pendet ab ista.

Conclusio Quarta

Bene potest haberi scientia subalternata licet habens

illam

F:A:
F:H.

illam non habeat subalternantem, dummodo
tamen illi continuet et scientia tali modo habita sit vera
et subsistens scientia licet non habeat statum et perfec-
tionem scientiae.
Haec Conclusio est D. Thomae. 1a pa: q. 1. a. 2. Ubi docet
nostram theologiam esse veram scientiam quia tamen habet sine
scientia Dei et creaturam cui subalternatur, ergo ipsum doc-
torem 5m scientia subalternata tenere potest tamen sine
scientia subalternante quia sit vera et subsistens scientia.
Et pro Conclusione ratio. Ut habeat scientiam musicae sufficit
credere principia arithmeticae sed quia credit illa prin-
cipia, non habet scientiam arithmeticam ut patet, quia alias
non crederet sed demonstraret, ergo unum solum scilicet
sine scientia subalternante et sine coniunctione
actuali ad illam potest tamen scientia subalternata.
Circa hunc rationem tamen, quia non sufficiat quocumque
modo credere principia scientiae subalternantis, sed
debemus credere sine haesitatione, alias non acquireret
scientia sed opinio, tunc a. credimus sine haesitatione, quia
habemus aliquam evidentiam in adtestante, cui sicut
sine haesitatione credimus Romam vel Indiam esse, qui
tot asserentibus et adtestantibus habemus quandam
evidentiam. Et quia ulterius intelligo Conclusionem. Nota 2o
ad rationem scientiae subsistens considerata non petit
evidentiam actualem sed sat esse evidentiam
radicalem quam habet scientia subalternata sine actuali
coniunctione ad subalternantem et consequenter habet

rationem

rationem veræ scientiæ licet non sit statum et perfectionem
scientiæ quia ad perfectionem et statum scientiæ petitur evi-
dentia actualis, ex quo sequitur quod musica in illo
quod simul habet arithmeticam habeat perfectionem statum,
quam in illo quod habet tantum musicam, et solum credit propriam
arithmeticam.
Contra hæc obiicies 1o. Proprium est scientiæ subalter-
nantis probare propriam aliarum scientiarum, sed hoc facit me-
taphysica resp: aliarum scientiarum, ergo est scientia subalternans
proprie. ma: est certa, ideo n. scientia Dei et creatorum est
subalternans resp. nostræ Theologiæ, quia probat propriam
illius. min: patet ex Ate, quod metaphysicam ob hanc
causam vocat Reginam scientiarum ergo min. vera.
Confirmatur argumentum dicens scientia est vel subalternans,
vel subalternata, sed metaphysica est scientia erit ergo
vel subalternans vel subalternata, sed non est
subalternata, ergo subalternans.
R. 1o esse quidem proprium scientiæ subalternantis
probare propriam alterius scientiæ, sed non tantum quia ultra
hoc ad veram et perfectam subalternationem petuntur
cæteræ conditiones supra relatæ, licet ergo metaphysica
probet propriam aliarum scientiarum solum sequitur quod sit sub-
alternans, non simpliciter, sed secundum quid et imperfecta,
ut in 2a conte dictum est.
R. 2o Concedo iterum proprium esse subalternantis scientiæ
probare propriam subalternatæ, negatis a. quod metaphysica
hic faciat modo proprio et debito scientiæ subalternanti
nam scientiam propriam subalternatæ sunt gentes subalternis

hinc

hinc fit q subalternans directe et per se et per propriam
causam probat propria subalternata. alia vero scientiae
sunt intra proprios limites quaedam propria vere
immediata et per se nota et ideo metaphysica non probat
illa per se et directe sed solum per accidens et indirecte
quia negantes illa, argumentans ad hominem vel
per causam remotam. Ex quo patet ad argum. q
tum probat metaphysicam esse imperfecte et solum quod
scientiam subalternantem; ad confirmationem dices
negando ans. quia quod dividitur scientia in subalternata
et subalternatem divisum non est scientia in tota sui
latitudine, sed scientia subalternatim posita
quia si contineat aliam est subalternans si vero non contineat
neque est subalternata nec valet si dicas omnis scientia vel totum omnium simplex
vel compositum, si simplex est subalternans, si complexum erit sub-
alternata, ergo omnis scientia erit aut subalternata vel
subalternans. R. n. falsum esse quod ratio omnium simplicis
vel complexi precise constituat scientiam subalter-
nantem vel subalternatam sed omnium simplex subal-
ternum se habens.

Obicies 2o Scientia subalternata non est scientia, ergo
si ticia est ista subnatio scientiarum, quod signum patet. pro
ans, omnium aliorum scientiae debet esse ens per se, sed omnium
scientiae subalternatae non est ens per se, ergo de illo non erit
scientia. ma. patebit. pro min. omnium scientiae subalternatae
constat ex duplici ente in actu nempe ex scientia omnium
~~actu~~ superioris et ex differentia ~~superiori~~ accidentali superaddita,
ut patet in numero senero et linea visuali ergo

non

non est ens per se sed per accidens. Confirmatur argumentum
scientia subalternans et subnata debent distingui specie
et essentia, sed hoc non potest fieri si subnata addat
tantum differentiam accidentalem supra obiectum scientiae superi-
oris, ergo subnatio non consistit in additione differentiae acci-
dentalis. probatur minor. obiectum subnantis tantum differt
accidentaliter ab obiecto subnatae, ergo et ipsae scientiae
tantum accidentaliter distinguentur inter se, et non
specie aut essentia.

Respondeo negando antecedens. ad probationem negatis minoribus: ad probationem
eius dicendum cum distinctione quod obiectum includens
differentiam accidentalem nempe obiectum subnatae
potest dupliciter considerari. primo ut includit utrumque
per modum aggregationis et hoc modo constat quod sit
ens per accidens quia ut sic non habet determinatas
passiones. secundo modo potest sumi quod ut includit unum
cum ordine ad alium, et hac ratione est unum per se, non
entitate sed ordine. v.g. numerus sonorus quae est obiectum
musicae scientiae subnatae potest dupliciter sumi primo ut
est quid aggregatum ex numero et sono, considerando
haec duo sibi se, et sic certum est quod sit ens per acci-
dens, secundo modo potest sumi quod ut includit unum cum
ordine ad alium et sic hoc totum, numerus sonorus sc.
includit numerum quod ut est principium harmoniae et
concentus; sonum vero ut dicit correspondentiam quandam
certam ex numero et proportione et sic se habet unum
ut determinans alterum ut determinatum et sic
sit unum per se, considerandum quod a scientia per se unum huiusmodi

principium

proprium alterius. quando a. haec duo faciant unum per se explicari potest hoc exemplo. Linea et superficies sunt quidem duo entia in actu nihilominus tamen linea facit unum per se cum superficie non quatenus consideratur linea secundum propriam dimensionem, sed quatenus est proprium latitudinis; facit unum per se cum superficie, quia nihil est aliud quam latitudo terminata lineis ita et quamvis numerus secundum se simpliciter non faciat unum per se cum sono, bene tamen ut proprium soni, et sonus est contra per ut terminatur numero facit et unum per se cum illo, ex quo patet ad argumentum. ad cons. negatio min: ad probationem distinguo ans; differt tamen accidentaliter in genere rei concedo ans. in genere scibilis nego ans; et ideo scientia subalternata differt essentialiter et specie a subalternante, ex quo et solves demonstrationes subalternatae non dependere ad aliud genus entis neque procedere ex principiis gentilibus, quia etiam subalternatae claudit utrumque per se.

Obiicies 3o. Evidentia est de essentia scientiae sed scientia subalternata non habet evidentiam sine subalternante ergo non erit vera scientia sine illa. ma: patet ex diffinitione scientiae, quia sc: scientia sit evidens habitus 8: ptr min: scientia subalternata tamen fundatur in fide humana sed haec non facit evidentiam. ergo.

R. 3o distinguo duplicem evidentiam. aliam radicalem aliam actualem si ergo argumentum velit evidentiam actualem esse de essentia scientiae secundum omnem

statum

statum falsum est, quia bene stat scientia cum evidentia radicali. unde scientia definitio et distinguenda si n. accipiatur scientia mutatur in quocumque statu tunc si evidens sumitur radicaliter, si vero accipiatur scientia secundum perfectionem et statum scientiae tunc sumitur evidens actualiter sed hoc nil contra nos, quia scientia subnata cum non habeat statum et perfectionem scientiae non habet evidentiam actualem sed radicalem et sine actuali punctione ad subnatam, quia radicalis evidentia consistit in hoc, quod petat per se ~~alternari~~ continuari cum subalternante.

R. 2o negando quod evidentia de essentia sit scientiae, quia evidentia tantum petit ~~per~~ certitudinem, quando ergo aliqua scientia potest tunc commodam certitudinem non petit per se evidentiam ut patet in nostra Theologia scientia ergo subnata cum habeat certitudinem formam fundatam in evidentia ad testamentis non petit evidentiam aliam, et scientia tantum dicit quod sit assensus certus, neque tales meminit evidentiae in definitione scientiae.

dices. quando scientia ergo distinguitur a fide, si de essentia illius non est evidentia. R. in hoc distinguitur scientiam a fide quod scientia ut sic non repugnat evidentiae et claritas, neque est intrinsice ex sua essentia obscura fide est talis assensus cuius ratio repugnat claritas et evidentia etiam quod adveniente evidentia ratio destruatur fides.

Hic et solves aliter quaestionis quaestionem. quo est an scientia sit de contingentibus. R. cum distinctione si contingentia sumantur in ea, bene potest esse scientia

de

de illis qa contingentia in cōi vel casualitas ē
una et per se considerabilis. ergo et demonstrabilis
sic a. contingentia humana in parte non pt de
illis esse scia. ptr qa ut sic non sunt certa nec
sunt necessariam connexionē, ergo de illis non pt dari
scia. Quaeres 2d. an de singularibus dari scia.
Rx. De singularibus ut singularia sunt et non
ut participant naturam specificam non pt dari
scia, qa singularia ut sic sunt corruptibilia
et contingentia sed scia ē de necessariis et perpetuis
ergo, et nota q hic loquamur de singularibus
contingentibus sin. dari aliq. singulare immate
de tali bene pt esse scia, ut patet in scia Dei
et Beatorum cuius etiam ē ipse Deus singularissimus.
Quaeres 3d. ante ente per accidens pt dari scia
Rx. negtur qa ens per accidens qualemcumque tale non
habet essentiam determinatam et ipsius nec passio-
nes determinatas quas de ipsa mente pt domo-
stari. ergo ens per accidens non ē scibile.

Dubium Septimum.

An Opinio possit esse simul cum scientia respectu eiusdem obiecti in eodem intellectu?

Pro

Pro Resolutione huius notanda est definitio opinionis quae sic est.
Opinio est assensus determinatus alicuius propositionis non necessariae per medium probabile aut sine illo. Definitio Opinionis.
In assensu quaevis opinio cum aliis notitiis intellectualibus, per hoc determinatus differt opinio a dubio et suspicione, quia dubitans in neutram partem declinat sed manet anceps; suspicans vero magis declinat in unam quam aliam partem tamen non assentitur illi determinate, quia tamen inclinatur in illam ex vigilis quibusdam indiciis aut signis. At vero quod habet opinionem assentitur ex fortioribus indiciis, et ideo uni parti determinatae adhaeret sed cum formidine alterius. Per hoc propositionis necessariae, intelligitur quod opinio debeat esse de aliquo obiecto quod non necessario sic se habet sed quod aliter se habere potest; et quaesquiter opinioni potest fatetur se falsum. Per hoc medium probabile aut sine illo, differt opinio in primis a scientia et intellectu sive habitu primorum principiorum, quia habitus primorum principiorum non est per medium aliquod, et scientia licet sit per medium, non est tamen per medium probabile, sed necessarium: differt etiam a fide quae non habetur per medium sed per solum testimonium fidedignum. Et per hanc definitionem explicatur opinio actualis, opinio autem habitualis, nihil est aliud quam habitus quidam inclinans ad talem actum. Alii definiunt opinionem hoc modo. Opinio est actus intellectus qui fertur in unam partem contradictionis cum formidine Explicatur definitio.

dine alterius habitualis a opinio est habitus inclinans ad talem actum. Ad 2m 2o quod si loquamur de eadem re in complexa sive secundum diversa pdta de eodem, potest haberi de illo scientia et opinio, ut de homine scimus quod sit risibilis, et opinamur quod et diligat filios. Verum est tamen de eodem obiecto materialiter sumpto non frutter; quare tamen est difficultas, an possit dari scientia et opinio de eodem obiecto frutiter sumpto, hoc est, secundum idem pdtum, sive de eadem proprie. de qua adhuc certum est, quod possit esse scientia et opinio in diversis habitibus, immo et in eodem homine pro tempore diversis, saepe n. fit quod eadem propositio ab uno cognoscat scientifice et ab alio opinative, aut quod circa eandem propositionem modo habeat aliquis opinionem quia nondum cognovit medium necessarium, postea vero habeat scientiam invento medio necessario; remanet ergo dubium an de eadem proprie idem homo in eodem tempore possit habere scientiam et opinionem. pro quo sciendum est ultra, quod quaestio propositio est ex se et ab intrinseco contingens quia nimirum est praedicatio omnino accidentalis, tunc quidem bene potest haberi de illa, opinio, sed non scientia, quia talis propositio cum non sit necessaria non potest demonstrari, quia demonstratio procedit ex necessariis. Ad ergo esse propositio necessaria et de hac praeritur in praesenti, utrum simul possit esse scientia et opinio. Et cum opinio et scientia possint dupliciter sumi scilicet pro actu et pro habitu nos secundum utramque rationem differentem decidemus. quare sit,

Conclu

Conclusio Prima.

In uno et eodem resp: eiusdem ppris vel con-
ctis simul et in eodem tpre impossibile est dari
opinionem et scientiam sibi actum.
Haec Conclusio est communis in scholis D. Thomae, et ptr rat. jo.
Actus scientiae est actus clarus et certus, ergo non pt esse simul
cum actu opinionis de eadem conctione, ans est cer-
tum, quia scientia actualis nihil est aliud, quam assensus
certus et evidens per demonstrationem acquisitus. quisquam
vero ptr. actus opinionis est actus obscurus et incertus
cum formidine alterius partis sed actus obscurus
et clarus certus et incertus non pnt esse simul in eo-
dem sto resp: eiusdem, ergo nec opinio et scientia
sibi actum pnt esse simul in eodem de eadem
ppie. ma: patet ex ipsa definitione et nra opinionis.
ptr min: illi duo actus opponuntur et repugnant
sibi ergo non pnt esse simul quisquam patet, ptr
ans, esse certum et non esse certum, esse clarum et non
clarum vel obscurum sibi omnes phtes opponuntur
privative, ergo ans verum. Huic rai respondent vel
contrarij verum esse quae ea repugnant sibi
si assensus fiat per idem medium, si tamen assensus
habeat per diversa media non est inconveniens quod
nctus simul sit certus et incertus de eadem ppie,
sive quod simul indicet eam posse aliter se hre
ut procedit ex medio probabili et non posse aliter
se hre ut procedit ex medio nero, verum haec respo-
sio non tollit vim nrae rais, quia affirmatio et

negatio

negatio quae includunt in duobus assensibus opinionis et scientiae quibus mediis indicat praedictum quantum gaudet convenire subiecto, et non quantum gaudet convenire eidem, non formantur in media sed in ipsum subiectum de quo affirmatur et negatur tale praedictum, ergo non obstante diversitate mediorum datur negatio et affirmatio de eodem quod tamen est impossibile. Antecedens patet, quia alias nullus potest dari actus oppositus actui scientifico cum ille sit vero acquirendus per diversum medium, ergo diversitas mediorum non tollit quin de eodem datur affirmatio et negatio. Probatur Conclusio 2a. Qui habet actum opinativum indicat alteram partem vel oppositum posse esse verum, qui vero habet actum scientiae indicat alteram partem vel oppositum esse impossibile et non posse esse verum. Et illud cui assensibus non posse esse falsum, sed haec indicia de eodem proprie sunt opposita et repugnantia cum se mutuo destruant ut patet, ergo implicabilis quod aliquis praestet assensum scientificum et opinativum simul eidem quoti.

Conclusio Secunda.

Opinio et scientia et similiter habitum non possunt simul in eodem reperiri respectu eiusdem conclusionis.

Probatur Conclusio 2a. Eadem repugnantia quae reperitur in actibus est et in habitibus ergo si actus scientiae et opinionis nequeunt dari sicut et neque habitus scientiae et opinionis possunt simul dari, antecedens patet, habitus scientiae est habitus clarus et certus, certe et clare tendens et inclinans intellectum ad assensum scientificum

tificum habitus vero opinionis obscure tendit ad as-
sensum opinativum, ergo eadem repugnantia reperitur in
habitibus ac in actibus, ergo si actus ratione huius repugnantiae
non possunt simul dari neque et habitus poterunt, quia
inter illos est oppositio quaedam privativa qualis est inter
lucem et tenebras, unde sicut adveniente luce
more tenebrae evanescunt neque cum luce existe-
re possunt ita et nequeunt simul persistere habitus
scientiae et opinionis. Praeterea tamen 2o. habitus proxime spe-
cificatur per actus, sicut actus per obiectum, ergo sicut ex obiecto sumitur
intrinseca oppositio actus, ita et ex actibus sumitur oppositio
habituum, ergo si actus sunt ex natura sua incompossibiles
secundum quod versantur circa idem obiectum, et habitus erunt
incompossibiles ex natura sua, praeterea denique tota
nostra sententia. Inclinatur esse conflictum et non esse conflictum
circa eandem veritatem omnino repugnat, sed
per scientiam quincitur intellectus, per opinionem vero non
quincitur, ergo non possunt simul esse scientia et opinio,
maxime apta eum imperfecte manifestum contradic-
tionem ergo non possunt illa via simul esse. Et notandum
hic idem dicendum de scientia respectu fidei quod dictum
est de scientia respectu opinionis.

Obiicies ergo ad cognoscendam eandem verita-
tem potest aliquis uti medio probabili et medio demon-
strativo. Sicut vero, in quo plane nulla appa-
ret implicatio, sed medium demonstrativum generat
scientiam et medium probabile opinionem ergo poterit
tunc aliquis scientiam et opinionem simul et semel
de eadem veritate.

S.

R. Nullo modo intellectus ex se posse tunc in cognitione
quo ita quod prius habeat medium necessarium quo
producit scientiam, quod si tunc accedat medium probabile
eandem veritatem probabiliter manifestans
tunc nihil eius consulit nec habitualem nec
actualem opinionem propter incapacitatem sui
quod non potest tunc simul actum scientiae et opinionis
propter contrarias dispositiones nempe praemissas necessarias
quas supponimus intellectum tunc tunc. 2o potest se
tunc intellectus ad eandem veritatem ita quod prius habeat
actum opinionis causatum per praemissas probabiles
et si tunc accedat demonstratio et ut talis cognos-
cat talis producet scientiam et tunc statim evanes-
cet actus opinionis sicut statim evanescunt
tenebrae praesente luce. 3o potest se tunc intellectus ad eandem
veritatem quod simul utatur medio probabili probabiliter
cognito et medio demonstrativo et cognito ut tali
et iste 3tus modus manifestus implicat quia implicat
quod intellectus indicet simul et simul tale quidem pos-
se utiliter se tunc et non posse utiliter se tunc, sed
hoc contingeret tunc si uteretur praemissis simul necessariis
et probabilibus quo id neque praestare intellectus.
R. quo ad argumentum casu positum bene esse possem
negare tamen quod acquisita scientia quando propositio cognoscitur per
medium probabile quod tunc generetur habitus opinionis
quia stricte plane incapax sed in illo casu habitus
magis scientiae firmatur non quia vero intendatur

sed

sed quia et aliquo modo extendit ad indicandum per
media probabilia de illo cuius iam habet scientiam. Dices
contra hoc, quod quis habet prius opinionem de aliqua
propositione si postea probat eandem demonstratione sive
per medium necessarium, tunc generaliter habitus scientiae quo
et quod quis prius habuit habitum scientiam de aliqua
propositione si postea probat eam per medium probabile, gene-
raliter habitus opinionis. quisquam recte infert quia
nulla apparet disparitas. R. quod ans et negando
quisquam disparitas est quia n. opinio est actus formi-
dulosus et non firmus aut certus, tunc non
est mirum quod adveniente demonstratione generaliter
scientia per quam expellatur opinio at vero quia scientia
est actus certus et firmus quo intellectus indicat firmi-
ter et certissime oppositum esse impossibile tunc
quamvis saepe sapiens multiplicentur syllogismi
tamen non generaliter opinionem quia intellectus
fortissime adhaeret scientiae, et scientia intellectum omnino quin-
cit. Sed quaeres quod quis habet scientiam alicuius propositionis
v.g. homo aliquis est risibilis si postea probat eandem
per medium probabile v.g. hoc modo. omnis grammaticus
est risibilis, aliquis homo est grammaticus, ergo aliquis homo
est risibilis, tunc petitur an talis assentiatur tunc quoti-
quam sic probat per medium probabile et videtur certum
quod assentiatur illi, iam vero supposito quod assentiatur
petitur qualis sit ille assensus scientificus an
vero opinionis. non scientificus ut patet
cum procedat per medium probabile. ergo erit assensus

opinionis

opinatiuus ergo ad minus poterunt saltem peri habitus scientiae,
cum actu opinionis et in casu manifeste ap-
paret. R. Casu istum non esse impossibilem, et ne-
gamus quod ille assensus sit vera opinio quia mentis in
casu posito non indicat potius quam ter quamvis iste
cum habeat scientiae habitum ad contrarium intellectum
tem sed a cognitione quidem perfectior puro actu
opinionis praeditus ut habitu scientiae quatenus
ipse extenditur aliquo modo ad iudicandum de ea-
dem propter ea quae habet scientiam per media vel signa
probabilia, quia tamen iste assensus vel ista cognitio proce-
dit per medium probabile non pertingit ad assensum sci-
entificum, et ex hoc solvitur et locus D. Thomae quod a contra-
rio solet adduci p. 3. q. 9. a. 3. ad 3.um. Ubi ait
opinio ex syllogismo topico causatur a vera ad
scientiam quae acquirit per demonstrationem quia tamen acquisita
potest remanere cognitio quae est per syllogismum dialecticum
hujusmodi quod consequens ipsam scientiam demonstrati-
vam, quia ille qui cognoscit causam ex hoc et magis
potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit
syllogismus dialecticus. Per quod verbo non vult D. Thomas
quod acquisita scientia potest remanere vera opinio sed
quod potest remanere cognitio quae est per syllogismum dialecticum
quasi consequens scientiam demonstrativam et tamen insi-
nuat quod illa cognitio quae antea erat vera opinio
maneat post acquisitam scientiam non in ratione ~~vera~~
veri opinionis sed in ratione veri perfectio-
nis cognitionis quae ab ipsa procedit realiter, unde
notat Caietanus D. Th. non dixisse ~~[illegible]~~
acquisito scientiae opinionem manere sed cognitionem.

Obiicies

Obiicies 2o Quod quia habitus intensus
opinionis circa aliquid etiam si potest acquirat fidem
de eodem tunc ut dictum est fidem expellet opi-
nionem sed non expellet opinionem statim, sed
paulatim quia supponitur quod sit habitus valde
intensus quo ad rationem dativa habitus fidei et opi-
nionis simul in eodem iactu saltem quo ad
gradus remissos. ma[illegible] quod [illegible] ex ha-
bitibus voluntatibus quod sunt intensi non
statim sed paulatim expellunt, v. g. quod
habitus in tempore antiquo valde intensus non
statim expellet alterum quod de novo acqui-
rit habitum tempore antiquo quo idem erit in ha-
bitu fidei et opinionis.

R. quod [illegible] ad [illegible]
Dies [illegible] disputatum quia [illegible]
[illegible] potest appetitiva in uno actu
eo quod [illegible] actu non [illegible]
voluntati [illegible] et idem
habitus isti voluntatis [illegible] quod [illegible]
actu non expellunt [illegible] sed [illegible] et
paulatim, et [illegible] quia [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] opinio
et [illegible] habitus fidei [illegible] quos

fidei

[illegible] et opinio [illegible] [illegible] [illegible] simul [illegible] in gradibus remissis.

Nicies 3o. In eodem aere [illegible] lumen solis et candelae, quia in eodem [illegible] potest esse opinio et [illegible], quia [illegible] [illegible] se [illegible] ut lumen magis et minus [illegible].

R. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia opinio et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non vero lux candelae et lux solis, [illegible] [illegible] esse in eodem aere.

Nicies 4to [illegible] [illegible] esse simul [illegible] [illegible] et opinio, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

R. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. R. [illegible] in [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Videatur Pennes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Dubium Vltimum

Vtrum intellectus sine aliquo habitu supaddito

possit

possit cognoscere ꝑa principia et qualis sit iste habitꝰ an acquisitus an uero naturaliter congenitus?

Pro rōsūe sciendū ꝑa prīpa dici illa q̄ terminos explicatis cognoscunt et in ꝑlꝰ alia prīpa sunt et sunt a duplicia alia speculatiua alia practica. Speculatiua dr̄ q̄ cum sint clara mouent intellectum tm̄ ad ꝯtemplandū uel speculandū, ut ēē totū ē maiꝰ sua parte, ꝯtinet ē ut nē ē. Practica uero sunt q̄ non tm̄ mouent ad sui ogniem sed et ad bene moraliter ꝯpandū, ut ēē tantū sequendū ēē malū fugiendū hec ꝯnotata sit

Conclusio Prima

Intellꝰ nudꝰ sine habitu superaddito neqt cognoscere prima prīpa.

Ptr Conto ꝯo Intellꝰ male acceptꝰ ē tm̄ determinatꝰ sicut et cetera potēa ad ꝯpandū simpliciter et non ad bene uel male prompte et faciliter, ꝯo ut facile, prompte, et alꝰ erroris pericula intellꝰ ꝯcipiat ꝑa prīpa non sufficit illi situ ꝑ sed petit alꝰ habitꝰ superadditꝰ. ptr Conto ꝯo. Si intellꝰ non indigeret habitu superaddito ad ꝯcipienda

ꝑa

ꝑ propria nostra esset quasi ut evidentia et movent
natura statim explicatis terminis sed hoc ratio
non gignit quia petitur aliquis habitus superadditus
ptr nisi: nam habito assensu quamvis et
cognita veritate illatis evidens est veritas gentis
sed his non obstantibus eos ptrahit ad mittendum
habitum quendam inclinantem ad assensum gentis
ergo quantumvis evidentia sit ꝑ propria
non ptr nisi aliquis habitus superadditus illa percipere,
Contra hanc lectionem est obiectio ista, nisi non
est naturaliter determinatus ad praestandum assensum
primis principiis quia nisi non negat dissentire illis
ergo ad percipienda ꝑ propria non est necessarius aliquis
habitus, ptr quam istam, quia tamen ad actus liberos
ponunt habitus et non ad actus naturales vel necessarios
ut patet in visu in quo non ponitur habitus ad
percipiendos colores neque in voluntate ponitur
habitus in ordine ad ultimum finem vel bonum in
eo, quia actus voluntatis, est ordo naturalis circa bonum
in eo. Confirmatur argumentum habitus tamen
dat in ordine ad aliquid difficile sed ꝑ propria sunt
facillima ergo ad illa cognoscenda non est poni
habitus. R. Quod autem non sit naturaliter
determinatus ad assensum primorum principiorum
sed est quodammodo indifferens tam ad principia
quam gentes, neque est determinatus ad praestandum
assensum primis principiis facile et delectabiliter
quia si aliqua facilitas reperiatur in nobis
illa

illa provenit ex habitu superadditio, nam si non
haberemus illum habitum eandem sentiremus
difficultatem in cognoscendis principiis quam sentimus
quotidie in cognoscendis aliis rebus. Veldicus
ergo mihi idem esse nattur quidem determinatio
circa ea principia quae ad speculationem hoc est si circa
illa fiat iudicium illud erit dissensus non dissensus
tamen non ~~vero~~ est nattur determinatus quod
ad ~~[illegible]~~ sic n. ~~[illegible]~~ libertatem circa
illum dependenter a voluntate, unde et potest
assensus suspendere, dat ergo habitus in intellectu
ut mediante illo prompte et delectabiliter
in exercitio obiectus ullo periculo erroris pars principia
praestat assensum, in potentia visuali vero non ponit
aliquis habitus quia illae potentiae sunt quo ad exercitium
nattiter determinatae circa illa obiecta, ut patet
in visu respectu coloris, quare a. in voluntate
non dat habitus in ordine ad bonum in communi
est adhuc alia ratio, quia voluntas ex sua natura
est pura inclinatio in obiectum, quod attrahit ad se
voluntatem, et nihil est quod voluntas ferat in
illud sine ulla difficultate, at vero intellectus non
tollit hoc, sed ipse debet ad se potius attrahere
obiectum mediantibus speciebus in intelligibilibus quod
ut facile fiat quod dat in illo habitus prin-
cipium principium, et ita non est habitus deter-
minatio in intellectu quia in voluntate,

ad

ad Cons: dicis quia principia esse quidem facilia
sed supposito habitu, difficilia vero ablato
habitu, quod vero illa nobis facilia appareant
oritur ex habitu nativo congenito a principio creato,
etc.

Conclusio Secunda.

Habitus ille distinguitur realiter ab
intellectu &c.

Haec Conclusio insertur ex quia. Etenim ultra quosdam
dicentes habitum primorum principiorum esse ipsum
intellectum ex quo postea inferunt nudum intellectum
posse cognoscere quia principia sed propter tantum.
Si habitus ille est ipse intellectus et non distinctus
ab illo sequeretur quod esset indifferens et ha-
beret se ad opposita scilicet ad verum vel fal-
sum, sed hoc est falsum quia habitus primorum
principiorum non est ipse intellectus sed quid distinctum
ab illo. Pro sequela, potentia ~~vel~~ rationis tenet se
ad opposita ut patet in voluntate quae habet se
bonum et malum et in intellectu quae habet se ad verum
et falsum, quia si habitus primorum principiorum est
ipse intellectus quod est potentia rationis habebit se ad
opposita scilicet ad verum vel falsum. Minor: a. propter
habitus primorum principiorum non est esse principium cog-
noscendi falsum, quia non habet se ad opposita
propter ans. tota certitudo et determinatio
et rectus ~~scientiae~~ scientifici assensus

sumitur

Cencto

Conclusio Secunda.

Habitus primorum principiorum non est acquisitus per actus nostros postea sed nobis naturaliter con-
genitus.

Haec tenet et plures modernos, et tamen communis hic.
Et probatur 1o Doctore 5o. de veritate q. 16. a. 1o ubi ait
a natura esse homini insitam aliquam veritatem
cognitionem qua homo prompte et facile potest uti
cum fuerit verum, et haec cognitio quam ipse
habitualem vocat et veluti seminarium omnis
sequentis cognitionis acquisitae tam speculativae
quam practicae. Probatur 2o Cato. nam homo
exigit se promptum absque illo labore et repetitione plurium
assensuum ad cognoscenda ea principia quae primum
ipsi proponunt, ergo habet habitum naturalem et congenitum
facilitatem, probatur consequentia. facilitas operandi est evi-
dens signum habitus superadditi cum potentia ex se tamen
sit detestatum ad operandum ergo cum potentia intellectiva
in quoque genere sit facilis ad assentiendum primis principiis,
illa facilitas naturaliter erit congenita omnis partis. 2o
nullus homo est qui non statim explicatis terminis
assentiat facile huic principio esse totum est maius sua
parte. Probatur 2o. principium cognitionis est quidam semi-
narium omnis cognitionis sequentis, sicut in aliis naturis
consistunt quidam naturalia semina omnium operationum
et effectuum sequentium sed haec semina illis
naturaliter insunt et non acquirunt. ergo et cognitio

principiorum

principium naturae meruit. ptr 3o si habitus primum principium acquireret per actus mentis positis per iudicia vel assensus, sequeretur quod ille habitus augeretur et crosceret facilitas assentiendi et corrumperetur per cessationem sed hoc est falsum ergo et id ex quo sequitur: ptr sequela. habitus ex eadem causa augetur ex qua generatur, et ex eadem diminuitur. mi ptr, sed si Th: ille habitus per multam obliviosionem aut cessationem potest corrumpi cum post longam cessationem ab eo actu assentiendi quilibet homo experiatur eandem facilitatem quam habuit antea, et etiam post multam repetitionem non experitur homo maiorem facilitatem circa illa quam habuerit a principio ergo ex mente D. Thomae non gereatur iste habitus ex actibus mentis positis sed est nobis naturaliter congenitus.

Obiicies ergo contra Ctem D. Th. dicentem quod habitus primum principium producatur in nobis ex sensibus et experientiis, quod et docet in 2o dist. 24. a. 3 ad 6m. Ubi et ait quod habitus iste non sit diversus sed idem cum habitu cognitum, sed habitus cognitum est acquisitus et patet, ergo et habitus principium, idem ptr ex dicto 1o post. aqu. ult: ubi ait neque ita in sunt nobis determinati habitus neque fiunt ab aliis habitibus notioribus sed assensu, ubi docet per proprios actus et immediates produci a nobis istum habitum.

ergo

ergo sentiendum Actum habitus proprium a sensibus.

R. Ad 1um habitum intellectivum duo importare unum de fonte, alterum de materia de fonte importat facultatem indicativam de aliquo obiecto et in hoc sita est eius essentia, de materia vero importat species intelligibiles obiecti repraesentativas a sensibus acceptas, loquendo ergo de habitu quo ad connotatum sive materiam, non est nobis cognoscibilis naturaliter sed acquisitus, quia intellectus humanus nullas accepit species per infusionem in principio suae creationis sed eas illas acquirit ministerio sensuum, in quo differt ab Angelo qui in principio suae creationis accepit species per infusionem rerum naturalium repraesentativas, hoc ergo supposito dices. D. Th. velle habitum illum quo ad materiam et connotatum fieri ex sensibus, et experientiis, non a. quo ad fontem hoc est quo ad facultatem indicativam. ad 2um dices D. Th. tum velle habitum proprium non esse diversum sed eundem cum habitu proprium unitate ordinis et causalitatis quatenus habitus proprium non habet rationem sui nisi per ordinem ad habitum proprium. Ad tertium Actis dices ipsum dixisse habitum proprium fieri a sensu non a. a sensu ut quidam male loquuntur cum Rubio. et sic sentiendum Actum habitus proprium erit acquisitus quo ad materiam quod nos libenter fatemur.

Alii

Alii Thomistae habitum illum quo ad fructum et non esse nobis datum in creatione, sed produci per intellectum agentem, ita quod posita terminorum notitia acquisita mediantibus sensibus ad praesentiam specierum intelligibilium virtute intellectus agentis resultet in intellectu possibili habitus habitus, ut sic dicunt quod sit acquisitus quia supponit operationem sensuum. Dicunt et quod sit naturalis quia fluit per modum naturae, sicut nutrire et augere sunt actiones naturales ante positio alimento decocto, haec sententia probabilis est, differt tamen a nostra in hoc quod nos ponamus habitum quo ad fructum in principio creationis quod a. dicunt produci per intellectum agentem, quod licet verum sit quo ad ipsum usum sive operationem illius habitus tamen fructus loquendo de ipsa virtute indicativa falsum nobis videtur et expresse contra D. Thomam in 3. dist. 23. q. 3. a. 2, ubi dicit quod habitus ille naturaliter insit et datus in creatione; nec satisfacit solutio quorundam autorum quod dicunt D. Th. loqui causaliter, hoc est quia in creatione datur intellectus agens quae est causa illius habitus, certe ex hoc sequitur esse habitus nobis esse datos in creatione quia in creatione recipimus intellectum agentem et possibilem quod causant postea esse habitus.

Obiicies 20. natura tantum dat quae sunt necessaria ad operandum simpliciter et non ad fructus operandum sed habitus primorum principiorum non est necessarius ad simpliciter

pliciter sed ad facilius et promptius operandum ut patet quod non est à natura, sed acquisitus. ma. patet in citus habilitus virtutum, quia nullus debent per propriis actus acquiri eo quod sunt necessarii ad melius operandum. min. pter assensus propositionis non excedit vim intellectus informati speciebus intelligibilibus quod potest illis simpliciter sine habitu constare assensum. quisquam patet pter aut. quia propositiones sunt per se evidentia et clara, quod non excedunt vim intellectus; Confirmatur argumentum, si habitus propositionum esset à natura sequeretur quod intellectus in principio non esset pure potentialis in linea intelligibili, quod est contra Aristotelem qui ait, quod intellectus in principio sit sicut tabula rasa, quod non est habitus datus in creatione

R. negando ma: natura n. non dat ea tantum quae sunt necessaria ad simpliciter operandum, sed et ea quae ad melius si tamen sunt caeterarum cognitionum seminaria et propositiones ipsius intellectus adiutus potest ad reliquas [illegible] pervenire, ad probationem ma: dices habitus virtutum non esse seminaria et ideo etiam non dari à natura ad confirmationem negatis sequelam, nam quod illa vim indicativam non tollit pura potentialitas intellectus in principio, quia ut dictum est, usque et operatio illius habitus pendet ex speciebus intelligibilibus quae obsumuntur à

sensibus

sensibus et istae species acquirendae sunt ut ipsa et
et haec ratio intellectus in principio est pure potentialis
ex quo sequitur quod habitus principiorum sic conveniat
habitus et sequatur illorum intellectum, licet usus illorum
dependeat a speciebus acquisitis, unde istis habitibus
non utuntur pueri quia carent speciebus.

Quaeres tamen hic utrum sit idem habitus inclinans
ad principia speculativa et practica.
R. Quod sint duo distincti habitus specie
ut patet. Quia habent ista distincta specie, nam
istum habitus qui versatur circa principia speculativa
habet pro obiecto finiti speculabile vel sic, vel ens per se
notum sub ratione veri speculativi; habitus vero
qui versatur circa principia practica et dicitur synderesis
habet pro obiecto finiti operabile sive ens per se notum
sub ratione veri practici, sed haec duo differunt
specie ergo et ipsi habitus distinguuntur specie.

An vero differunt specie substantiva vel infima
maior est distinctas. Utrumque quidem est probabile. Probabilius
tamen videtur nobis quod differant specie infima
quia semper habent eundem modum tendendi sub
ratione veri immediati et ita habitus inclinans
ad principia speculativa est distinctus specie infima
ab habitu qui inclinat ad principia practica quia
semper inclinant naturam ad quaestionem assensum

sub

sub rat. facti sc: sub rat. facti veri et im-
mediati. Ex quo colligitur proprium et facte ctm
habitus proprium esse evidentem et immediatam ve-
ritatem medium vero tendendi proprium esse re-
spicere ctm sine ullo medio in quo differt
a scia et opinione q. p. medium procedunt, dif-
fert et a fide q. licet procedat sine medio tn
non fit in veritatem evidentem sed obscu-
ram. quam obscuritatem nobis in aeterna
patria illustrare dignetur ipse Pr. luminum
Deus cuius fulgore atque illustrare hactenus
p. caliginosos logicae saltus ad aptiores
physicae campos evasimus. ipsi proinde
Regi immortali invisibili soli Deo honor et
gloria in aeternum et ultra Amen.

Sit denique summa laus ac splendor gloriae
felicitatis aeternae Summae Beatorum Reginae
ac Genetrici Mariae, Sanctissimo P. N. Bene-
dicto, Angelico Doctori D. Thomae de Aquino,
S. Amando Epo, S.ae Catharinae Virg: et Mart:
Caeterisque Patronis ac Sanctis omnibus quorum
ope has scopulosas superavimus Logicae dif-
ficultates in ipso die festo S. Stephani
Mart: et Papae, 2. die Augusti, anno M.DCXXIX.
dictante R. ac perudito Pre Philippo Weiser
Ord: Praedicatorum Philiae Lectore ptpre Friburgensi.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST